

Thomas Devriese

Afvalstrijd in de Rupelstreek

**Een historische analyse van het milieuactivisme in de Rupelstreek naar
aanleiding van de stortproblematiek in het conflict tussen Actiegroep
Leefmilieu Rupelstreek en Prayon Rupel, 1979-1993**

Masterproef voorgedragen tot het

Behalen van de graad van Master in de Geschiedenis

Academiejaar: 2015-2016

Promotor: Prof. Dr. Geert Van Goethem

Vakgroep Geschiedenis

Verklaring inzake het auteursrecht

De auteur en de promotor geven de toelating deze studie als geheel voor consultatie beschikbaar te stellen voor persoonlijk gebruik. Elk ander gebruik valt onder de beperkingen van het auteursrecht, in het bijzonder met betrekking tot de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van gegevens uit deze studie.

Het auteursrecht betreffende de gegevens vermeld in deze studie berust bij de promotor. Het auteursrecht beperkt zich tot de wijze waarop de auteur de problematiek van het onderwerp heeft benaderd en neergeschreven. De auteur respecteert daarbij het oorspronkelijke auteursrecht van de individueel geciteerde studies en eventueel bijhorende documentatie, zoals tabellen en figuren. De auteur en de promotor zijn niet verantwoordelijk voor de behandelingen en eventuele doseringen die in deze studie geciteerd en beschreven zijn.

Lijst van afkortingen:

ABVV:	het Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB:	Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD:	Algemene Centrale der Openbare Diensten
ACV:	Algemeen Christelijk Vakverbond
Agalev:	Anders Gaan Leven
ALR:	Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek
BBL:	Bond Beter Leefmilieu
BENEGORA:	Belgische Nederlands Grensoverleg Regio Antwerpen
BOW-Hellegat:	Buurtopbouwwerk Hellegat V.Z.W.
BPA:	bijzonder plan van aanleg
CARJ:	Coördinatie- en Adviesraad voor de Jeugd
CVP:	Christelijke Volkspartij
EEG:	Europese Economische Gemeenschap
GOM:	Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij
KWB:	Kristelijke Werknemersbeweging
LBC:	Landelijke Bedienden Centrale (afdeling van het ACV voor de bedienden)
NAF:	Nationaal Actiefrent tegen Afvalmisdrijven
OTL:	Ontwikkeling en Toepassing van de Leefmilieutechniek NV
OVAM:	Openbare Afvalstoffenmaatschappij
POS:	political opportunity structure
PROVIA:	Project voor de Verwijdering van industrieel Afval
PVV:	Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
Rupelcommissie:	de begeleidingsgroep van de Rupelstreek
SARR:	Syndicale Actiegroep voor de Reconversie van de Rupelstreek
SP:	Socialistische Partij
VLAKAF:	Vlaamse Actiegroep tegen Afvalmisdrijven
VMM:	Vlaamse Milieumaatschappij
VU:	Volksunie

Inhoudstafel

Proloog.....	XI
Dankwoord.....	XII
1. Inleiding.....	1
1.1. Probleemstelling en situering van de casus	1
1.2. Methodologie.....	6
1.3. Bronnen	8
1.3.1. Archieven	8
1.3.2. Interviews	8
2. Theoretische situering	11
2.1. Sociale bewegingsbasis	11
2.2. De sociale bewegingscampagne: the political opportunity structure.....	19
2.3. Framing	25
3. De voornaamste actoren van het conflict: ALR versus Prayon Rupel	27
3.1. Het ALR	27
3.2. Prayon Rupel een korte introductie van het gipsprobleem	32
3.3. De media.....	35
4. Prayon Rupel en de stortproblematiek.....	37
4.1. De stortproblematiek	37
4.2. Pas op! Radioactief gips!.....	41
4.3. Gipstransport in het nauw!.....	48
4.4. Een structuurplan voor de Rupelstreek en de schaduw van Prayon Rupel.....	54
4.4.1. De koning komt!	54
4.4.2. Structuurplanning Rupelstreek	55
4.4.3. Prayon Rupel en de structuurplanning	59
4.4.4. De stortstop	65
4.5. Twee tegengestelde visies	74
4.5.1. De visie van ALR.....	74
4.5.2. De visie van Prayon Rupel.....	76

4.5.3. Een vergelijking	78
4.6. Een korte evaluatie: Prayon Rupel en de stortproblematiek	80
5. Prayon Rupel na de stortstop	82
5.1. Het OVAM-stort	82
5.2. Het OTL-stort	91
5.2.1. De terugkeer van Prayon Rupel	91
5.2.2. Prayon Rupel en vliegas	97
5.2.3. De lozingsvergunning van Prayon Rupel	99
5.2.4. Een korte analyse van het protest rond het OTL-stort	100
5.3. Een stortvergunning voor Prayon?	102
5.3.1. Een grondenruil met de provincie	102
5.3.2. Een convenant en een stortvergunning voor Prayon Rupel!	107
5.3.3. Het doek valt	122
5.4. Een korte evaluatie: de terugkeer van Prayon Rupel	136
6. Drie milieucasussen in een vergelijkend perspectief: het Duinendecreet, het Lappersfortbos en Prayon Rupel	140
6.1. Verschillen in thema en schaal	141
6.2. De gebruikte actierepertoires	143
6.3. Een vergelijking tussen de verschillende interacties	146
6.4. Geslaagd of niet geslaagd?	151
7. Besluit	153
8. Epiloog	159
9. Bibliografie	161
9.1. Primaire bronnen	161
9.2. Secundaire bronnen	185
10. Bijlagen	188
Bijlage 1: interview:	188
Bijlage 2: stortkaart Rupelstreek:	190
Bijlage 3: deelnemende verenigingen aan 15-mei stortmanifestatie:	191

“Melodie: Wat groeit er in mijne hof

Wat stort men in onze put

Spuitbussen

Wat nog?

Etensresten

Wat nog?

Plastiek

Wat nog?

Vergif

Wat kruipt er dan in onze hof

Ratten

Wat nog?

Zwermen vliegen

Wat nog?

Muizen

Al die rijk zijn die storten daar, die storten daar,

Zij die er wonen verhuizen maar, verhuizen maar.”¹

¹ S.N., “Anti-Stort songs,” s.d. in: Amsab-ISG, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

Proloog

Bovenstaande tekst is een protestlied tegen de stortpraktijken in de Rupelstreek. Het was een van de eerste archiefdocumenten die ik terugvond. Bij het lezen van het lied bekwam mij een vreemd gevoel. Vandaag zitten we in een wereld waar we ons afval braaf sorteren, af en toe iets naar het containerpark brengen en weten dat het slecht is als we zomaar iets op straat gooien. Ook bedrijven doen niet zomaar wat ze willen met hen afval. Overal zijn er regels en procedures die bepalen hoeveel en waar je mag vervuilen.

Toch zullen we in onderstaande thesis lezen, hoe dit in het verleden soms heel anders was. We zullen lezen hoe tonnen afval in verlaten kleiputten in de Rupelstreek werden gedumpt. Iets waar we vandaag slechts nog moeizaam bij kunnen. Recyclage en duurzaamheid zijn vandaag dan ook twee woorden die hoog in het vaandel staan in onze maatschappij. Toch zijn er ook vandaag nog stortplaatsen. Om precies te zijn 28. Ooit was het aantal stortplaatsen veel talrijker. Deze voormalige stortplaatsen vormen de erfenis van onze afvalproblemen uit het verleden. In 2015 telde de Openbare Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) er welgeteld 2033. Ze nemen samen de grote in van een gemiddelde centrumstad in Vlaanderen². Vandaag zitten mensen van OVAM volop na te denken van hoe maken we deze sites weer bruikbaar voor de mensen³.

Ook is Vlaanderen vandaag de dag een voorbeeldregio als het gaat om de recyclage van afvalstoffen⁴. Nochtans lijken we nog altijd onze les niet geleerd te hebben. Vandaag zijn de afvalbergen misschien niet langer van gips zoals dit in onze thesis het geval zal zijn. Ook liggen ze niet langer in Vlaanderen noch in Europa. Maar ze liggen in Afrika en Azië. Het gaat om zaken zoals de elektronische afvalberg. Volgens het VN-milieuprogramma is deze berg goed voor jaarlijks bijna 17 miljard euro aan illegale handel. Dit elektronische afval is grotendeels afkomstig uit de Europese Unie en de Verenigde Staten. Vaak worden op deze stortplaatsen volgens het VN-milieuprogramma kinderen tewerkgesteld om er zeldzame metalen en herbruikbare onderdelen uit te halen. Zij schatten het aantal kinderen op 20 000⁵. Het narratief dat we in deze thesis brengen is dan ook onderdeel van een groter geschiedenis die tot op vandaag doorgaat. Een strijd tegen het afval! Een strijd voor het leefmilieu? We moeten ons afvragen wie die actievoerders in de Rupelstreek waren? Waarom was dat gipsafval waar we in de thesis dieper op in zullen gaan zo'n groot probleem?

² S.N., *Duurzaam voorraadbeheer van stortplaatsen in Vlaanderen*. In: <<http://www.ovam.be/duurzaam-voorraadbeheer-van-stortplaatsen-in-vlaanderen-0>>, geraadpleegd op 15 juli /2016.

³ S.N., *Duurzaam voorraadbeheer van stortplaatsen in Vlaanderen*. In: <<http://www.ovam.be/duurzaam-voorraadbeheer-van-stortplaatsen-in-vlaanderen-0>>, geraadpleegd op 15 juli /2016.

⁴ S.N., *Duurzaam voorraadbeheer van stortplaatsen in Vlaanderen*. In: <<http://www.ovam.be/duurzaam-voorraadbeheer-van-stortplaatsen-in-vlaanderen-0>>, geraadpleegd op 15 juli 2016.

⁵ Belga, *Criminelen verdienen jaarlijks bijna 17 miljard aan illegale handel elektro-afval*, in: <<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2337203>>, geraadpleegd op 15 juli 2016.

Dankwoord

Deze scriptie zou nooit gelukt zijn zonder de hulp en steun van een heleboel personen. Een paar personen verdienen hierbij een bijzonder woord van dank.

Mijn eerste dank gaat uit naar mijn promotor prof. Geert van Goethem, directeur van het Amsab Instituut voor Sociale Geschiedenis. Ik wil hem bedanken voor het vertrouwen in mij en zijn vele nuttige adviezen en commentaren op mijn thesis. Vervolgens wil ik alle respondenten bedanken voor de boeiende gesprekken die ik met hen heb mogen voeren. Het was interessant om te horen hoe de geschiedenis uit hen mond tot leven kwam. Verder wil ik de verschillende medewerkers uit de archiefcellen bedanken die mij hielpen met hen dienstverlening. In het bijzonder de medewerkers van het Amsab-Isg waar ik vele uren heb doorgebracht.

Ook wil ik mijn dank betuigen aan de vele inspirerende geschiedenisleerkrachten die ik doorheen mijn schoolcarrière ben tegengekomen en mij op de goede weg geholpen hebben met hen passie voor dit vak. In het bijzonder wil ik ook Liesbeth Looverie bedanken die mij altijd gesteund heeft in mijn idee om geschiedenis te gaan studeren. Ook wil ik Katrien de Baets bedanken voor het nalezen van deze thesis.

Tot slot draag ik deze thesis op aan mijn ouders, zus en grootouders die mij altijd gesteund hebben gedurende mijn opleiding.

1. Inleiding

1.1. Probleemstelling en situering van de casus

“Rumst, Terhagen, Reet, Niel, Schelle, Hemiksem en Boom. 4.562 hektaren. 54.007 inwoners. Een ondergrond rijk aan klei. Een bereikbaarheid die de streek bevoordeelt. Een uitgebreid waterwegennet (Rupel, Schelde, Nete, Netekanaal, Zeekanaal zorgen voor aansluitingen naar Oost, Zuid en West), de E10, de rijksweg Antwerpen-Boom-Brussel plus een gemakkelijke toegang tot de E3 en het Europees wegennet, de spoorlijnen Antwerpen-Puurs-Dendermonde en een vertakking naar Willebroek maken van de streek een verkeerstechnisch pareltje. Ook een bloeiende industriezone? Een welvarende streek? Het tegenovergestelde is waar. Het is de Rupelstreek: een industriegebied in verval, een geteisterd landschap, verlaten wijken, een stortplaats, het stinkt er. Wat ooit haar faam betekende, is vandaag haar ondergang. Waar vroeger de Rupelstreek synoniem was aan klei, baksteen is zij dat nu aan stank en ontreddering.”⁶

Op deze wijze werd de Rupelstreek geschetst in het tijdschrift Knack in 1982. Het stelt de Rupelstreek voor als een streek die alles had en die toch teloor gegaan is⁷. Ook op andere plaatsen vonden we deze negatieve perceptie terug. In mei 1978 in het lokale tijdschrift “Zeg...” Van de CVP werd de Rupelstreek bijvoorbeeld omschreven als Vlaanderens Borinage⁸. De streek verkeerde in de jaren 70’ en 80’ dan ook in een economische crisis. De oorzaak vinden we terug in de teloorgang van de baksteennijverheid. Deze nijverheid was gedurende de hele 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw een bloeiende industrietak, om na de 2de wereldoorlog langzaam in een economisch dal te sukkelen. Samen met de baksteennijverheid gingen aanverwante industrieën zoals de pantoffelnijverheid, machinebouw, brouwerijen, bloemmolens,... mee achteruit⁹.

Dit had ernstige gevolgen voor de Rupelstreek. We kunnen dit samenvatten in drie kernthema’s: werkloosheid, demografische achteruitgang en de stortproblematiek. De teruggang van de baksteennijverheid zorgde dan ook voor een sterke achteruitgang in tewerkstelling. In 1961 telde deze

⁶ V.M., “De Rupelstreek krijgt stank voor dank”, Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

⁷ V.M., “De Rupelstreek krijgt stank voor dank”, Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

⁸ S.N., “De Rupelstreek Vlaanderens Borinage”, Zeg..., veertiendaags blad van de CVP, 1 (11), 26 mei 1978. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Briefwisseling en knipsels over akties ALR, woonbuurtplan en rivierlandschap van de Rupel. 1972-1979”, nr. 443.

⁹ V.M., “De Rupelstreek krijgt stank voor dank”, Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

nijverheid nog 5000 werknemers om in 1983 tot 700 te krimpen¹⁰. Zo lag het werkloosheidspercentage voor mensen die langer dan één jaar werkloos waren op 58,8% in de Rupelstreek.¹¹ Het was in het bijzonder de vrouwelijke werkloosheid die hoog lag¹². Daarnaast was er de demografische achteruitgang. Tussen 1961 en 1982 daalde de bevolking van 56 633 naar 54 007. Deze cijfers staan voor een vlucht van veelal jonge mensen. De gemiddelde leeftijd steeg van 33,2 jaar rond de 2de wereldoorlog naar 38 jaar in 1982¹³. Tenslotte was er de stortproblematiek. Na het failliet van de baksteennijverheid bleven vele kleiputten openliggen. Langzaamaan gingen afvalproducenten zich interesseren voor deze putten¹⁴. De kleiputten werden door experts als uiterst geschikt beschouwd om afval in te dumpen wegens de geringe doorlaatbaarheid van de bodem en het ontbreken van waterwinning¹⁵. Het afval zou niet alleen uit eigen land komen. Buitenlandse afvaltransporten afkomstig uit Nederland en Duitsland hadden vaak de Rupelstreek en de Kempen als eindpunt¹⁶.

Deze afvaltransporten zouden na verloop van tijd het protest van de bevolking opwekken. Zij zagen deze afvalstroom als een bedreiging van het eigen leefmilieu. Het gevolg was dat tijdens de jaren 70' en 80' verschillende milieubewegingen het levenslicht zagen in de Rupelstreek. Zij protesteerden tegen wat zij omschreven als "de afvalmaffia". Dit protest zal het onderwerp vormen van deze thesis.

Wij zullen dit bestuderen vanuit het perspectief van één lokale milieubeweging. De keuze viel hierbij op Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek (ALR). We zullen deze beweging kaderen binnen een specifieke protestcampagne namelijk het conflict dat zij hadden met het bedrijf Prayon Rupel. Op zijn beurt zullen we dit conflict inschrijven binnen de bredere strijd tegen de stortproblematiek. Dit conflict zal uiteindelijk eindigen met de sluiting van de fosforzuurafdeling van het bedrijf in 1992 na de weigering van Minister Norbert De Batselier voor een nieuwe stortvergunning voor gips in Terhagen¹⁷. Dit was het eindpunt van een lange strijd die al in het begin van de jaren 80' was begonnen.

De wortels van dit conflict lagen in de periode na de 2de wereldoorlog met het ontstaan van onze moderne wegwerpmaatschappij. Als gevolg van de industriële ontwikkeling, de exponentiële toename van de

¹⁰ "Interpellatie: Over uitvoering sluitingsplan voor de stortplaatsen in de Rupelstreek", Vlaamse Raad, dinsdag 28 juni 1983, L.L. Hancké. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988", nr. 25.

¹¹ V.M., "De Rupelstreek krijgt stank voor dank", Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

¹² "Vragenlijst structuurplanning van studiegroep omgeving", 22 december 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

¹³ V.M., "De Rupelstreek krijgt stank voor dank", Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

¹⁴ V.M., "De Rupelstreek krijgt stank voor dank", Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

¹⁵ J. Van Lint en J. Lauwers, *Burgers in de weer, De Mobilisatie rond een milieuproject*, Leuven, Acco, 1979, p. 17.

¹⁶ S. Collier, "Wallonië: la poubelle van Europa", De Morgen, 13 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvaltransport Nederland. 1983-1993", nr. 12.

¹⁷ J. Piot, "Druk van de ketel bij Prayon?", krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon producten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992", nr. 109.

welvaart en de doorbraak van aardolie als energiebron zou het milieu in toenemende mate belast worden volgens de historicus Torsten Feys¹⁸.

Feys wijst erop dat deze exponentiële toename van vervuiling te wijten was aan veranderingen in productiemethoden met als gevolg dat de verontreiniging in geïndustrialiseerde landen zelfs sneller toenam dan de bevolkingsgroei en de stijging van de consumptie¹⁹.

Uiteindelijk zou de groeiende afvalhoop van huishoudens en industrie zijn weg vinden naar een groeiend aantal stortplaatsen. De noodzaak tot een zekere regulering kwam dan ook op. De eerste wetgevende initiatieven inzake het moderne afvalprobleem werden nochtans al genomen in het begin van de 20ste eeuw. Desondanks zou volgens T. Feys, het afvalbeleid zich de eerste decennia kenmerken door een beleid waarbij in het conflict tussen leefmilieu en economie altijd de economie primeert²⁰.

We moeten dit zien binnen het kader van de algemene opkomst van een protestgolf van nieuwe sociale bewegingen in de jaren 60' en 70' over heel Noordwest-Europa waar de milieubeweging onderdeel van was²¹. De moderne milieubeweging onderscheidde zich volgens de sociologen Leroy en De Geest van de meer traditionele beweging voor natuurbehoud, die aan het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw ontstond. Deze nieuwe sociale bewegingen richtte zich dan ook niet op natuurbehoud maar op milieuhygiëne. Het ging hierbij niet langer om de vrijwaring van ecologische waardevolle gebieden maar het directe leefmilieu werd in het vizier genomen. Deze moderne milieubewegingen hadden dan ook andere doelwitten zoals hinderlijke bedrijven, autowegen, infrastructuurwerken,...²².

Het ALR heeft haar wortels in deze golf. In de afgelopen jaren zijn er al enkele uitstekende studies verschenen over dergelijke bewegingen. Wij willen hier niet zozeer een verdieping op zijn maar gaan ons eerder richten op milieuactivisme vanuit het perspectief van deze beweging. We onderzoeken specifieke de protestcampagne die het ALR ontplooit tegen Prayon Rupel. Daarbij moeten we ons bewust zijn dat dit geen eenvoudig conflict is van ALR versus Prayon Rupel maar juist een conflict waarbij meerdere actoren tegenover elkaar staan die ieder voor zich hen eigen belangen en prioriteiten stellen. Wij hebben dan ook een theoretisch kader nodig om dit conflict te positioneren. Een groot deel hiervan zullen we halen uit de sociologie en politicologie die hen interesse al langer aan dit thema gewijd hebben. Recent verleggen zij hen onderzoeksterrein meer en meer naar nieuwere sociale bewegingen

¹⁸ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, Gent, Academia Press, 2011, p. 25-26.

¹⁹ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 25.

²⁰ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 27-29.

²¹ H.-A. Van Der Heijden, "De milieubewegingen in de twintigste eeuw", in: *Belgische Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, XXXIV (2004), 3, p. 456.

²² P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, Antwerpen, Amsterdam, De Nederlandsche Boekhandel, 1985, p. 18 + 29-30 + 41. (Monografieën leefmilieu nu, 25).

terwijl historici nog maar net interesse voor dit thema hebben gekregen²³. Dit levert op zijn beurt een zekere beperking op voor de literatuur die we konden raadplegen omdat veel ideeën aangepast worden aan nieuwe ontwikkelingen zoals de komst van het internet. Nochtans liggen er nog heel wat vragen open voor onderzoek. Wij zijn op een moment aanbeland dat zich een interessante kruisbestuiving kan voordoen tussen historici en andere sociale wetenschappers. Vanuit de sociale wetenschappen is een rijk scala aan theorieën rond sociale bewegingen beschikbaar. In deze thesis zal de nadruk liggen op de theorie van de politieke procesbenadering en de daarbij in gebruik zijnde “*contentious politics*” aanpak.

We moeten er bewust van zijn dat deze theorie slechts één mogelijk antwoord biedt. Naast de politieke procesbenadering zijn er ook nog vele andere antwoorden afkomstig uit onder meer de hulpmiddelenbenadering of de nieuwe sociale bewegingsbenadering. Ondanks de verschillende accenten die deze theorieën leggen vullen ze elkaar in grote mate aan volgens de politicoloog Van Der Heijden²⁴. Vandaag de dag groeien deze theorieën volgens de sociologe Gemma Edwards dan ook naar elkaar toe en vormen ze stilaan een nieuwe relationele benadering²⁵. Ideeën uit deze theorieën zullen waar nodig toegepast worden in deze thesis.

Uit de bovenstaande beschrijving van de casus kunnen we volgende centrale onderzoeksvraag distilleren: Welke strategieën hanteerde het ALR in het conflict met Prayon Rupel en welke elementen en actoren bij het protest waren van belang op de uiteindelijke uitkomst van het conflict?

We bakenen deze centrale vraag af met enkele deelvragen die ons toelaten dieper in te gaan op de casus. Aangezien deze studie vertrekt vanuit een sociale beweging en meer specifiek een milieubeweging moeten we ons in de eerste plaats afvragen wat een sociale beweging is. De sociologen Tilly en Tarrow beschouwen sociale bewegingen als een onderdeel van “*contentious politics*” maar zij breiden de term uit naar andere vormen van protest²⁶. Het lijkt ons dan ook aangewezen om te kijken hoe we het ALR kunnen definiëren m.a.w. wat voor milieubeweging was het ALR?

Daarnaast is ook niet iedere vorm van protest mogelijk. Protest is niet alleen ingebed in een specifieke historische context. Sociale bewegingen beschikken ook over een specifiek repertoire. Dit zorgt er volgens Tilly voor dat sociale bewegingen zich onderscheiden van andere bewegingen zoals politieke partijen. Protest is ook beperkt in de zin dat middelen schaars zijn. Het is van belang om te weten over welke middelen ze beschikken maar ook waaruit het repertoire van de milieubeweging bestaat. Onze volgende onderzoeksvraag luidt: welke vormen van het repertoire hanteert het ALR?

²³ M. Hooghe en J. Billiet, “Inleiding: tussen vernieuwing en continuïteit, Sociologen en historici over nieuwe sociale bewegingen”, in: *Belgische Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, XXXIV (2004), 3, p. 323-324.

²⁴ H.-A. Van Der Heijden, *Tussen aanpassing en verzet, Milieubeweging en milieudiscours*, Amsterdam, Ambo, 2000, p. 46.

²⁵ G. Edwards, *Social Movements and Protest*, New York, Cambridge University Press, 2014, p. xii

²⁶ C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, Boulder, Paradigm Publishers, 2007, p. 8.

Vervolgens is er het feit dat een conflict nooit alleen gebeurt maar altijd in interactie met zijn omgeving aldus Tilly²⁷. Het is dan ook belangrijk om de precieze rol van deze verschillende actoren binnen het conflict te definiëren. Op basis hiervan kunnen we de volgende vraag stellen: welke correlatie is er tussen de verschillende omgevingsfactoren en de verschillende actoren die betrokken zijn in het conflict?

Tot slot gaan we het succes van onze casus vergelijken met twee andere casussen die de afgelopen jaren aan de universiteit Gent tot stand gekomen zijn namelijk de casus rond het tot stand komen van het duinendecreet geschreven door Pauline Van Bogaert en de casus rond het actierepertoire bij de bezetting van het Lappersfortbos door Ole Mahieu. We vragen ons hierbij af: hoe succesvol was de eigen casus tegenover de andere milieucasussen?

²⁷ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, Paradigm Publishers, Boulder, 2004, p. 4.

1.2. Methodologie

In de inleiding formuleerden we vier deelvragen voor verdere afbakening van de centrale vraag namelijk: Wat voor milieubeweging is het ALR? Welke vormen van repertoire hanteert het ALR? Welke correlatie is er tussen de verschillende omgevingsfactoren en de verschillende actoren die betrokken zijn in het conflict? Hoe succesvol was de eigen casus tegenover andere milieucasussen? De eerste drie vragen corresponderen telkens met vragen die ook binnen de theorieën rond sociale bewegingen worden gesteld. In het komende hoofdstuk “theoretische situering” gaan we deze vragen kaderen binnen de theorie. We vertrekken daarbij vanuit de politieke procesbenadering. Daarnaast proberen we aandacht te geven aan het inbedden van de theorie in de historische context. Wij sluiten ons daarmee aan bij het standpunt van de historicus Cris Lorenz die stelt dat theorie ervoor zorgt dat de historische casus een deel van zijn beeldkracht verliest maar op zijn beurt vele malen wint op het vlak van verklaringskracht²⁸.

We delen het tweede hoofdstuk op in drie delen. We beginnen met een deel rond de sociale beweging. Wij bekijken daarin de verschillende kenmerken van de sociale beweging waaronder de specifieke eigenschappen van de sociale beweging, zijn organisatie en het actierepertoire dat de sociale beweging hanteert. We situeren de “nieuwe sociale beweging” uit de jaren 60’ en 70’ tevens in zijn historische context.

Dit is belangrijk om iets bij te leren over de sociale bewegingsbasis. Dit slaat op de organisatie, netwerken, deelnemers, tradities van de sociale beweging,... . Deze basis is belangrijk omdat het op zijn beurt de protestcampagne ondersteunt. Volgens Tilly en Tarrow is er dan ook een correlatie tussen de sociale bewegingsbasis en de protestcampagne die een beweging voert. De basis draagt in grote mate bij aan de duur en sterkte die een campagne kan hebben. De basis vormt dan ook mee de sociale bewegingscampagne²⁹.

In het volgende deel gaan we in op de sociale bewegingscampagne aan de hand van de *political opportunity structure* (POS). We willen dan ook de interactie rond het conflict tussen ALR en Prayon Rupel in beeld brengen. De sociale bewegingscampagne is volgens Tilly en Tarrow de uitdaging die de beweging aangaat tegenover de machtshebbers in naam van de mensen die ze vertegenwoordigen en die onder de jurisdictie van deze machthebbers vallen. De sociale beweging doet dit door middel van publieke vertoon of m.a.w. protestacties en door middel van WUNC³⁰. Dit slaat op volgende begrippen: worthiness, unity, numbers, commitment³¹.

De eerste twee delen beantwoorden eigenlijk de volgende vragen: Hoe mobiliseren sociale bewegingen middelen? Welke invloed heeft de externe (politieke) omgeving op sociale bewegingen? Het laatste deel

²⁸ C. Lorenz, *De constructie van het verleden, Een inleiding in de theorie van de geschiedenis*, Amsterdam, Boom, 2008, p. 246-247.

²⁹ C. Tilly en S. Tarrow, *contentious politics*, p. 113-115.

³⁰ C. Tilly en S. Tarrow, *contentious politics*, p. 113-115.

³¹ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 4.

gaat dan weer in op hoe sociale bewegingen betekenis geven aan de wereld rondom zich. Edwards stelt dat het doel van dit proces van betekenisgeving eruit bestaat om zichzelf en anderen te overtuigen dat er nood is aan collectieve actie m.a.w. waarom gaan sociale bewegingen over tot collectieve actie? Dit proces wordt bestudeerd via framing³². Dit is het onderwerp van het laatste deel.

Het derde hoofdstuk bespreekt de voornaamste actoren binnen dit conflict namelijk ALR en Prayon Rupel. Bij ALR zal kort de geschiedenis en voornaamste kenmerken van de beweging geschetst worden. Met uitzondering van het repertoire dat doorheen de volgende hoofdstukken ruimschoots aan bod zal komen. Bij Prayon Rupel zal kort de geschiedenis van het bedrijf verteld worden en in het bijzonder deze van de gipsproductie die gecontesteerd zal worden door het ALR.

Hoofdstuk vier en vijf bespreken de verschillende episodes in het conflict. In hoofdstuk 4 zit het conflict met Prayon Rupel nog vervat in het ruimere conflict van de stortproblematiek. Het bedrijf is hier slechts een van de vele afvalproducenten die in de Rupelstreek kwamen storten. Het hoofdstuk eindigt op 1 januari 1984 wanneer alle storten in de Rupelstreek sloten.

In het volgende deel zal de terugkeer van Prayon Rupel naar de Rupelstreek besproken worden. Dit bestaat uit een eerste mislukte poging in de context van het polyvalent stort van OVAM. De tweede poging zal draaien rond de aankoop van een voormalig huisafvalstort waar Prayon Rupel een gipsstort van zal maken. De laatste en definitieve poging zal draaien rond een nieuwe stortplaats die het bedrijf wil inrichten. De strijd hierrond zal uiteindelijk uitmonden in een einde van de gipsstortingen in de Rupelstreek.

Het zesde hoofdstuk zal de vergelijking maken met de casus rond het Duinendecreet en het Lappersfortbos. We zullen focussen op de verschillen in thema, schaal, actierepertoire, actoren en de mate van succes tussen de verschillende casussen. Tot slot eindigen we met het besluit.

³² G. Edwards, *Social Movements and Protest*, p. 92.

1.3. Bronnen

1.3.1. Archieven

Bij het maken van deze thesis is gebruik gemaakt van een grondige literatuur- en bronnenstudie. Er is een grote diversiteit aan bronnenmateriaal geraadpleegd zoals dossiers van de milieubeweging, brieven, pamfletten,... . In het bijzonder vormden krantenartikelen uit onder meer De Morgen, Gazet van Antwerpen, De Standaard,... een groot deel van ons bronnenaanbod. De bronnenstudie was dan ook bijzonder arbeidsintensief.

Het overgrote deel van de primaire bronnen uit deze thesis is gebaseerd op het archief van het ALR dat gedeponerd werd in het Amsab-Isg. Dit archief gaf niet alleen een grote inkijk in de eigen standpunten maar ook in die van hen tegenstanders. Het archief was ook zeer nuttig bij het schetsen van het chronologische verloop van de gebeurtenissen. Ook andere archieven werden geraadpleegd, o.a. het archief van minister Norbert De Batselier (SP) dat zich eveneens in het Amsab-Isg bevindt. Dit archief heeft vooral betrekking op de laatste periode van de casus die draait rond een stortvergunning voor Prayon Rupel op een terrein in Terhagen begin jaren 90'. Daarnaast raadpleegden we in het KADOC ook het archief van de CD&V fractie en dit van de bestendig afgevaardigde voor de provincie Antwerpen, Petrus Thys (CVP (vandaag: CD&V)). Deze archieven hebben betrekking op de gehele periode van de casus maar waren in grote mate gelijkaardig aan het archief van het ALR en leverden weinig of geen nieuwe informatie op.

In het Liberaal Archief raadpleegden wij ook het archief van Karel Poma (PVV (vandaag: Open VLD)). Het archief bleek hier vrij nihil te zijn en leverde slechts enkele krantenartikelen op over de allereerste beginperiode van het ALR.

Tenslotte heb ik in de loop van mijn onderzoek hier en daar documenten gekregen van mijn respondenten. Zij leverden mij nuttige achtergrondinformatie. Toch waren de resultaten uit deze verschillende archieven vaak schaars en kwamen ze in grote mate overeen met de bronnen die we al hadden aangetroffen in het archief van het ALR.

1.3.2. Interviews

Het conflict van het ALR speelde zich in grote mate af begin jaren 80' tot en met de eerste helft van de jaren 90' en ligt dus nog in het nabije verleden. De mogelijkheid biedt zich aan om gebruik te maken van mondelinge bronnen. Voor deze thesis hebben we alle belangrijke sectoren aan bod proberen te laten komen namelijk de politiek, de milieubeweging, de vakbond en Prayon Rupel. Dit bleek een moeizaam proces. Het aantal van de respondenten was in zekere mate beperkt. Het is het jammer genoeg niet gelukt om iemand van Prayon Rupel te interviewen. Het bedrijf weigerde namelijk een interview.

Voor de politieke sector hebben wij contact gezocht met mensen uit de verschillende politieke partijen en bestuursniveaus. Wij contacteerden daarbij Dirk Van Melkebeke, voormalig kabinetschef van

minister Norbert De Batselier (SP) die in de laatste periode die de casus bespreekt minister van Leefmilieu was. Daarvoor was D. Van Melekebeke ook secretaris van de Bond Beter Leefmilieu (BBL). Daarnaast contacteerden we Joos Schroeven (Agalev), voormalig schepen van Leefmilieu van Rumst. Ook contacteerden we Eddy Huyghe (CVP), voormalig en huidig schepen van Ruimtelijke Ordening te Rumst en voormalig lid van de provincieraad van Antwerpen. Hij trad een aantal keren op voor de gemeente Rumst als advocaat bij rechtszaken in verband met de stortproblematiek en Prayon Rupel.

Voor het ALR contacteerden wij Hugo Lejon voormalige bestuurslid van het ALR en vandaag voorzitter van het ALR. Voor de vakbond contacteerden wij twee mensen van het ABVV namelijk Ludo Nelens die in die periode werkzaam was bij de studiedienst en André Langenus die als vakbondssecretaris voor de bedienden bij het ABVV nauw contact had met de werknemers van Prayon Rupel.

Uit deze sectoren hebben ook verscheidene mensen een interview geweigerd. De belangrijkste waren Eddy Stuer voormalige voorzitter van het ALR, Ludo Helsen (CVP), voormalig lid van de bestendige deputatie van de provincie Antwerpen en Marianne Evenepoel voormalig kabinetsmedewerker van minister van Leefmilieu, Theo Kelchtermans. Hetzelfde geldt voor Theo Kelchtermans (CVP) en Norbert de Batselier (SP), beiden waren tijdens onze casus gedurende een periode minister van Leefmilieu.

Bij het onderzoek is er rekening mee gehouden dat het interview als mondelinge bron altijd een zekere vorm van subjectiviteit inhoudt. De geïnterviewde geeft dan ook zijn eigen visie op de gebeurtenissen. De sociologen Roose en Meuleman gebruiken hier de term “*multiple realities*” voor. Dit is het idee dat iedere waarnemer vanuit zijn eigen werkelijkheid redeneert. Er bestaan dus verschillende werkelijkheden. Desondanks is het volgens hen mogelijk om de verschillende visies en betekenisaders te achterhalen door middel van het interview³³.

We mogen ook niet vergeten dat deze interviews het verleden bevragen. Een verleden waar onze respondenten actief bij betrokken waren. Dit brengt ons bij de notie identiteit. Van de Mieroop en Bruyninckx maken enkele noties over de reflectie van de respondent naar het verleden. Zij vertrekken vanuit het basisidee dat de identiteit altijd gevormd en hervormd wordt door de interactie met anderen en hen betrokkenheid in sociale en culturele activiteiten. Dit geldt op zijn beurt ook voor het verleden. Een geïnterviewde zal altijd vanuit het heden terug reflecteren op het verleden. Tussen het heden en verleden is dan ook een zekere afstand gekomen waarin politieke en sociale veranderingen hebben plaatsgevonden die het verhaal van de geïnterviewde kunnen beïnvloeden. De afstand tot het verleden heeft aan de respondent de mogelijkheid tot reflectie. Dit stelt hem in staat om zijn versie van het verleden consistent te maken met de wijze waarop hij zijn hedendaagse identiteit vormgeeft³⁴.

³³ H. Roose en B. Meuleman, *Methodologie van de sociale wetenschappen, een inleiding*, Gent, Academia Press, 2014, p. 298-299.

³⁴ D. Van De Mieroop en K. Bruyninckx, “The influence of the interviewing style and the historical context on positioning shifts in the narrative of a Second World War Resistance member,” in: *Journal of Sociolinguistics*, 13 (2009), 2, p. 169-170.

Als techniek gebruiken we hier het half-gestructureerde interview. Dit betekent dat we vertrekken vanuit een basislijst met een vast aantal topics die we proberen te bevragen. Deze interviewtechniek laat ons toe om een zekere structuur in het interview te steken zodat alle belangrijke facetten besproken kunnen worden terwijl tegelijkertijd voldoende flexibiliteit aan de respondent wordt geboden om op bepaalde aspecten dieper in te gaan³⁵. De vragen werden daarbij aangepast aan de positie van de gebruiker en waar mogelijk werden gerichte bijvragen gesteld. Ook volgden we de lijn van Van de Mieroop en Bruyninck om dieper in de historische context te gaan door de geïnterviewde actief te confronteren met verschillende opinies die we terugvonden in het archief. We formuleerden deze op een manier zodat de geïnterviewde hier geen aanstoot aan zou nemen³⁶.

Een algemeen overzicht van de vragen is terug te vinden in bijlage 1.

³⁵ H. Roose en B. Meuleman, *Methodologie van de sociale wetenschappen, een inleiding*, p. 306.

³⁶ D. Van De Mieroop en K. Bruyninckx, "The influence of the interviewing style and the historical context on positioning shifts in the narrative of a Second World War Resistance member," p. 171

2. Theoretische situering

2.1. Sociale bewegingsbasis

Wat is een sociale beweging of m.a.w. waarin onderscheidt een sociale beweging zich van andere vormen van verenigingen zoals een politieke partij? Het ALR is daarbij niet zomaar een beweging maar behoort tot de protestgolf van de jaren 60' en het begin van de jaren 70'. Deze bewegingen vallen volgens De Rijcke op door hen gelijktijdig ontstaan maar ook door de wijze waarop dit gebeurde op thematisch en geografisch vlak. Een belangrijke factor die hierop betrekking heeft is de opkomst van de nieuwe elektronische media die de verspreiding van dergelijke verhalen mogelijk maakte³⁷.

Voor de bewegingen die in deze protestgolf ontstonden wordt de term nieuwe sociale bewegingen gebruikt. Ze kunnen volgens Kriesi, Koopmans, Dyvendak en Giugni gezien worden als een aparte bewegingsfamilie binnen het rijke spectrum aan sociale bewegingen³⁸. Sociale bewegingen bestaan dan ook al veel langer dan de jaren 60' en 70'. Tilly situeert hen ontstaan al in de 18de eeuw om vanaf de 19de eeuw een algemeen onderdeel te worden van het politieke leven in de westerse democratische landen³⁹.

Over de decennia heen is er dan ook een algemeen idee gegroeid van wat een sociale beweging is. Tilly vat dit idee samen in drie voorwaarden waaraan een sociale beweging moet voldoen namelijk: campagne, een specifiek repertoire en het etaleren van WUNC. Hij stelt dat je deze voorwaarden ook terugvindt bij andere groepen in de samenleving maar dat sociale bewegingen zich juist onderscheiden doordat ze deze drie voorwaarden combineren⁴⁰. We zullen deze kort overlopen:

Om te beginnen is er campagne. Deze voorwaarde is tweedelig. Enerzijds bedoelt Tilly hiermee dat een sociale beweging met slechts één actie geen beweging is. Een sociale beweging wordt altijd gekenmerkt door meerdere acties. Anderzijds staat dit kenmerk ook voor het conflict dat de sociale beweging aangaat⁴¹. Tilly heeft meerdere definities achtergelaten van conflict. Wij hanteren de definitie die hij samen met Sidney Tarrow heeft opgesteld in hen boek "*Contentious Politics*".

Zij vertrekken vanuit het basisidee dat bij ieder conflict dat de sociale beweging aangaat een of meerdere claims worden gemaakt. Voor onze eigen casus kunnen we de belangrijkste claim als volgt formuleren: Prayon Rupel moet stoppen met het storten van gips in de Rupelstreek. Daarnaast bestaat een conflict altijd uit twee partijen namelijk het subject of de maker van de claim en het object of de ontvanger van

³⁷ S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, Gent, (onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent), 2007, p. 28 (promotor: B. De Wever).

³⁸ H. Kriesi, R. Koopmans, J.W. Dyvendak en M.G. Giugni, *New Social Movements in Western Europe, A Comparative Analysis*, Londen, 1995, UCL press, p. xviii (Social Movements, Protest, and Contention).

³⁹ C. Tilly, *contentious performances*, Cambridge-New-York, 2008, Cambridge University Press, p. 118-119 + 143.

⁴⁰ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 3-5.

⁴¹ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 4.

de claim. Bij ons zijn dit respectievelijk het ALR en Prayon Rupel. Aan iedere kant van het conflict staan er ook verschillende andere actoren die hierbij betrokken zijn. We kunnen samenvatten dat in ieder conflict drie elementen aanwezig zijn: subject, object en claim(s)⁴². Bij een conflict waar sociale bewegingen betrokken zijn is er ook altijd een derde speler namelijk het publiek⁴³. Dit zijn bij ons de media en de bevolking van de Rupelstreek. Tevens is er de rol van de verschillende bestuursniveaus die betrokken zijn in dit conflict. Deze betrokkenheid moeten we als zeer gevarieerd zien waarin ze zowel als doelwitten, initiatiefnemers of als derden kunnen optreden binnen het conflict⁴⁴.

Tilly wijst erop dat sociale bewegingen niet zomaar een claim leggen maar dat er eigenlijk drie vormen van claims bestaan die ze toepassen: programma, identiteit en staande claims. Deze claims bezitten alle sociale bewegingen in meer of mindere mate. Programma claims bestaan eruit dat de sociale beweging ofwel steun verleent aan de staat of de oppositie bij actuele of voorgestelde acties van onderwerpen die aansluiten bij de claims die de beweging zelf maakt. Identiteitsclaims zijn eigenlijk claims waarbij de sociale beweging zichzelf benadrukt als een verenigde kracht waarmee rekening moet worden gehouden. Deze identiteitsclaims worden meestal ondersteund met het gebruik van WUNC. Staande claims veronderstellen dan weer banden of gelijkenissen met andere politieke actoren⁴⁵.

We moeten toegeven dat deze laatste definitie nogal onduidelijk is. Wat wordt precies bedoeld met andere politieke actoren? Tilly en Tarrow definiëren deze politieke actoren als een afzonderlijke groep binnen het bestaande politieke regime. Vaak wordt een etnische minderheid binnen de bevolking als voorbeeld gegeven. In ons geval gaat het om de bevolking van de Rupelstreek die zich onderscheidt van andere groepen doordat de mensen allen verbonden zijn met elkaar doordat ze in dezelfde streek wonen maar ook met hetzelfde probleem te maken hebben namelijk de stortproblematiek. We kunnen dus stellen dat een staande claim een claim is die een boodschap of eis weergeeft met betrekking tot een specifieke groep in de maatschappij⁴⁶.

Van groot belang is dus de wijze waarop de sociale beweging zich manifesteert. Dit brengt ons naar de twee laatste voorwaarden voor een sociale beweging volgens Tilly: het repertoire en WUNC. Het repertoire dat een sociale beweging ontplooid is deels gelijkaardig met dat van andere bewegingen zoals het repertoire van een handelsunie of de acties die worden ontplooid tijdens een electorale campagne. Het onderscheidende element is juist de grote verscheidenheid aan performances zoals demonstraties, petitie's, verklaringen in publieke media,... die gebruikt worden door sociale bewegingen of m.a.w. de integratie hiervan in een volgehouden campagne. Tenslotte is er WUNC. Dit is een term die we al eerder

⁴² C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. 4-5.

⁴³ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 4.

⁴⁴ C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. XII + 4.

⁴⁵ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 3.

⁴⁶ C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. 82.

tegenkwamen maar tot nu toe nog niet verklaard hebben. WUNC slaat bij sociale bewegingen op verschillende zaken zoals de slogans, verklaringen, labels die sociale bewegingen tentoonspreiden⁴⁷.

Vooraleer we verdergaan willen we het begrip performance verduidelijken. Edwards stelt dat een performance gelijk is aan het maken van een claim waarbij de maker van de claim en het object van de claim met elkaar verbonden worden⁴⁸. Tilly en Tarrow wijzen wel op één belangrijke evolutie die zich voordeed sinds de 20ste eeuw. Dit was de opkomst van modulaire performances. Dit zijn performances die aangepast kunnen worden aan de grote variatie aan actoren, omstandigheden en conflicten. Voorbeelden van modulaire performances die zich aanpassen zijn: een petitie, een gijzeling, een betoging,...⁴⁹.

We kunnen samenvatten dat performances altijd in hen historische context gevat zijn. Dit is een van de manieren waarop de politieke procesbenadering aandacht heeft voor de cultuur waarin de sociale beweging zich bevindt. Sociale bewegingen komen niet zomaar met iets nieuws. Hen acties of performances zijn juist ingebed in een specifieke cultuur aldus Edwards⁵⁰.

Als we kijken naar de historische context zien we een specifiek repertoire van actiemiddelen die typisch zijn voor nieuwe sociale bewegingen. De Rijke stelt dat deze opvallend veel gebruik maken van onconventionele actiemiddelen waarbij het lichaam in de strijd wordt gegoid zoals blokkades, betogingen, menselijke kettingen,... gecombineerd met meer traditionele middelen zoals persmededelingen of gerechtsprocedures⁵¹.

Niet alleen de actiemiddelen op zich zijn belangrijk maar ook de wijze waarop die ingezet worden. Bij het gebruik van actiemiddelen is het dan ook de bedoeling dat sociale bewegingen de benodigde steun weten te verkrijgen om te slagen in hen doelstellingen. Dit brengt ons bij wat in de politiek procesbenadering benoemd wordt met de term “*soft opportunity*”. Johnston definieert deze term als mogelijkheden gebaseerd op percepties of sociale constructies die de juiste culturele omgeving en trends creëren voor sociale bewegingen. Dit stelt hen in staat om steun te verwerven voor hen zaak⁵².

Dit brengt ons bij de vraag: wie neemt deel aan milieuprotest? Specifiek voor de Rupelstreek is al onderzoek gedaan naar de participatie bij protest. Dit gebeurde door de sociologen Van Lint en Lauwers die onderzoek deden naar het conflict rond het “Project voor de Verwijdering van industrieel Afval” (PROVIA). Het doel van dit project was om het nijpend tekort aan voorzieningen voor de verwerking van industrieel afval op te lossen door een verwerkingsinstallatie te bouwen. In de tussentijd zou het

⁴⁷ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 3-4.

⁴⁸ G. Edwards, *Social Movements and Protest*, p. 12.

⁴⁹ C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. 12-13.

⁵⁰ G. Edwards, *Social Movements and Protest*, p. 103-104.

⁵¹ S. De Rijke, *De ‘nieuwe’ milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het ‘Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke’*, 32.

⁵² H. Johnston, *States and social movements*, Cambridge, Polity Press, 2011, p. 15. (political sociology series).

industriële afval in een kleiweg te Schelle opgeslagen worden. Onder druk van protestacties van ALR en de Werkgroep Leefmilieu Schelle zouden deze plannen gedwarsboemd worden. Dit vond plaats in 1976 en dus slechts enkele jaren voordat onze eigen casus een aanvang neemt⁵³. Het laat ons toe om een dieper inzicht te krijgen welke elementen van belang zijn bij het aantrekken van een achterban.

Het onderzoek van, Van Lint en Lauwers keek namelijk naar het verschil in effectiviteit van de informatie- en inspraakprocedures van de overheid tegenover de protestcampagne van de beide milieubewegingen die veel succesvoller waren. Van Lint en Lauwers relativeren dit enigszins in hen onderzoek. De participatiegraad van 15% die de milieubewegingen wisten te bereiken noemen ze behoorlijk maar niet spectaculair ook al wekte de protestcampagne veel ergernis uit in het bijzonder bij plaatselijke politici⁵⁴.

Van Lint en Lauwers keken hierbij naar de individuele kenmerken van de participanten⁵⁵. Zij concludeerden het volgende:

“...een jonge man, die vlak bij het stort woont, meer dan 20.000 fr. per maand verdient, bediende is, langer dan de verplichte onderwijsduur op de schoolbanken heeft gezeten, ook actief is in het plaatselijke verenigingsleven, kosmopoliet en zelfverzekerd.”⁵⁶

Het gaat hier dus om leden van de middenklasse. Dit is volgens De Rijcke typisch voor deze periode maar is dit gegeven ook belangrijk? De Rijcke verwijst bijvoorbeeld naar de socioloog Walgrave die stelt dat dit kenmerk eerder beschrijvend van aard is⁵⁷. De participatie in het plaatselijke verenigingsleven die Van Lint en Lauwers opmerken is mogelijk belangrijker. Edwards wijst erop dat mensen die deelnemen aan sociale bewegingen vaak beschikken over een uitgebreid netwerk van connecties met vrienden, instituties, familie,... . Door hen connecties zouden zij meer bereid zijn om deel te nemen aan protest en sociale bewegingen⁵⁸.

Daarnaast is er het element van dreiging. Uit het onderzoek van, Van Lint en Lauwers blijkt namelijk dat mensen meer participeerden aan de acties naarmate ze dichter bij de bedreigde kleiweg woonden. Zo waren degenen die op minder dan 1000m woonden voor 3/4de actief. Verschillen tussen inkomen of opleiding in activiteitsgraad waren hier ook minder⁵⁹. We kunnen ons dan ook afvragen welke rol de locatie speelt binnen de protestcampagne.

⁵³ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 44-46.

⁵⁴ J. Van Lint en J. Lauwers, *Burgers in de weer, De Mobilisatie rond een milieuproject*, p. 25-26 + 49 + 125

⁵⁵ J. Van Lint en J. Lauwers, *Burgers in de weer, De Mobilisatie rond een milieuproject*, p. 96.

⁵⁶ J. Van Lint en J. Lauwers, *Burgers in de weer, De Mobilisatie rond een milieuproject*, p. 96.

⁵⁷ S. De Rijcke, *De ‘nieuwe’ milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het ‘Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke’*, p. 31-32.

⁵⁸ G. Edwards, *Social Movements and Protest*, p. 16-17.

⁵⁹ J. Van Lint en J. Lauwers, *Burgers in de weer, De Mobilisatie rond een milieuproject*, 1979, p. 83-84 + 96.

De locatie is natuurlijk theoretisch onvoldoende om te verklaren waarom iemand deelneemt aan acties. De socioloog Bert Klandermans probeert een diepgaander antwoord te bieden op deze vraag. Hij baseert zich op het idee van vraag en aanbod uit de economische wetenschappen. Aan de ene kant is er de “vraag” of het potentieel voor protest. Aan de andere kant is er het “aanbod” of de mogelijkheden van protest die de sociale beweging kan aanbieden of ook wel het succes of falen bij het uiten van protest⁶⁰. In onze thesis focussen wij vooral op deze zijde namelijk de argumenten die aangehaald worden, het soort acties, contacten met politici,... . Toch is het belangrijk om ook met de vraagzijde rekening te houden. Nieuwe sociale bewegingen zoals het ALR beschikten volgens Leroy en De Geest vaak over geen vaste achterban. Ze moesten die telkens opnieuw verwerven⁶¹. Het is dan ook van belang om te weten waarom mensen participeren aan milieuacties. De vraag- en aanbodzijde worden volgens Klandermans bij elkaar gebracht door mobilisatie⁶².

Voorts onderscheidt Klandermans drie factoren namelijk instrumentaliteit, identiteit en ideologie. De aanwezigheid van een of meerdere van deze factoren bij de mogelijke achterban vergroot de kans op participatie. Instrumentaliteit slaat volgens Klandermans op de mensen die via participatie de sociale en politieke omgeving willen veranderen. Als sociale bewegingen via instrumentaliteit de achterban willen uitbreiden of onderhouden moeten ze volgens hem tonen dat ze ervaring hebben. Dit kan op verschillende manieren. Zo kunnen ze mogelijks bewijzen van eerder succes voorleggen. Of ze kunnen aantonen dat ze een sterke politieke macht zijn, of dat ze nuttige bondgenoten hebben. Ook het beschikken over charismatische leiders is een van de vele mogelijkheden. Identiteit slaat dan weer op die mensen die zich identificeren met een bepaalde groep. Tenslotte is er ideologie. Dit wijst op de mensen die via de beweging hen standpunten naar buiten kunnen brengen. Sociale bewegingen spelen dan ook een significante rol volgens Klandermans in de verspreiding van ideeën en waarden. Binnen ideologie is er ook de gedachte dat mensen participeren in sociale bewegingen om hen emoties te uiten⁶³.

Uit dit laatste komt ook naar voor dat het belangrijk is welke boodschap er geuit wordt. Dit brengt ons bij het gedachtegoed van nieuwe sociale bewegingen. Zij hingen volgens De Rijcke een links-libertaire ideologie aan. Dit begrip is tweeledig. Links slaat op waarden zoals rechtvaardigheid of een kritische houding ten opzichte van de vrijmarkteconomie. Libertair staat dan weer voor individualiteit. Dit is

⁶⁰ B. Klandermans, *The demand and supply of participation: social psychological correlate of participation in social movements*. In: <http://www.uni-kiel.de/psychologie/ispp/doc_upload/klandermans_demand_supply.pdf>, geraadpleegd op 24 juni 2016.

⁶¹ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 101.

⁶² B. Klandermans, *The demand and supply of participation: social psychological correlate of participation in social movements*. In: <http://www.uni-kiel.de/psychologie/ispp/doc_upload/klandermans_demand_supply.pdf>, geraadpleegd op 24 juni 2016.

⁶³ B. Klandermans, *The demand and supply of participation: social psychological correlate of participation in social movements*. In: <http://www.uni-kiel.de/psychologie/ispp/doc_upload/klandermans_demand_supply.pdf>, geraadpleegd op 24 juni 2016.

niet alleen een focus op waarden zoals zelfontplooiing maar ook een anti-hiërarchische ingesteldheid⁶⁴. Voor het ALR gaat dit niet op. Het ALR gaat in de context van het afvalprobleem juist ijveren voor een grotere controle van de staat⁶⁵.

Is het ALR dan atypisch op dit vlak? Volgens De Rijcke geldt dit voor alle toenmalige milieubewegingen. Zij waren vaak pragmatischer ingesteld dan andere sociale bewegingen uit deze periode als het gaat over ideologie. Ze verlangden juist dat de overheid een sleutelrol speelde inzake het leefmilieu omdat ze private initiatieven wantrouwden. In het geval van tekortschieten van de overheid kunnen ze dan als milieubeweging de overheid op zijn vingers tikken⁶⁶. Toch ontbreekt het ALR niet volledig aan ideologie. Zo stelden zij onze huidige afgevaardigdendemocratie in vraag en ijverden voor een deelnemingsdemocratie of m.a.w. om meer participatie⁶⁷. De vraag naar een grote participatie in deze periode is niet zo ongewoon. Ook Leroy en De Geest kaarten deze vraag naar meer participatie aan. Dit hangt samen met de ontzuiling van de maatschappij⁶⁸.

Sociale bewegingen wilden zich niet langer inschrijven in het systeem van geïnstitutionaliseerde partijen en organisaties. Dit bracht volgens De Rijcke een nieuwe relatie met de politiek met zich mee, een relatie die zeer selectief, onstabiel en informeel was⁶⁹. Een belangrijk voordeel hiervan is dat het brede coalities toelaat over de partijgrenzen heen volgens Hooghe en Hellemans⁷⁰. Ook het ALR profileert zich als een beweging die neutraal staat ten opzichte van de politiek. De beweging profileerde zich dan ook als een actiegroep die een zweepfunctie had tegenover alle politieke partijen zonder uitzondering inclusief de groenen (Agalev)⁷¹.

Een laatste element in de sociale bewegingsbasis is de organisatiestructuur. De Rijcke definieert nieuwe sociale bewegingen over het algemeen als bewegingen met een ongeorganiseerd en informeel karakter.

⁶⁴ S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, p. 28.

⁶⁵ AD., "Nationaal Aktiefrent tegen Afvalmisdrifven", De Standaard, 16 februari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983", nr. 343.

⁶⁶ S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, p. 54-55.

⁶⁷ S.N., "Verkiezingen 8 november '81", tijdschrift ALR nieuws-info, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983", nr. 343.

⁶⁸ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 48.

⁶⁹ S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, p. 33-34.

⁷⁰ S. Hellemans en M. Hooghe, "Veel volk, niet zo veel macht, Nieuwe sociale bewegingen en de transformatie van de Belgische politiek", in: S. Hellemans en M. Hooghe, eds. *Van mei 68' tot 'hand in hand', Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*, Leuven-Appeldoorn, Garant, 1995, p 15.

⁷¹ ALR, "A.L.R. aan de grond! A.L.R. richt steunfonds op!" s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

Ze kennen dan ook een zwakke interne structuur en een grote verbrokkeling met een sterke lokale inplanting⁷². Deze bewegingen zijn vaak ook een stedelijk fenomeen stelt Hooghe. Op dit vlak wijkt de milieubeweging af van andere bewegingen uit deze periode zoals de vrouwen- of vredesbeweging⁷³.

De lokale sociale bewegingen hadden vaak een sterke samenwerking met (inter)nationale organisaties en koepelorganisaties. Voor de milieubeweging is de Bond Beter Leefmilieu (BBL) het beste voorbeeld. Het zijn deze organisaties die helpen het gebrek aan organisatie binnen de nieuwe sociale bewegingen en meer specifiek de milieubeweging proberen te verhelpen. Deze grotere organisaties brengen dan ook een interne coördinatie binnen de milieusector, aldus De Rijcke⁷⁴. Het is wel zo dat deze koepelorganisaties over het algemeen relatief zwak blijven volgens Hooghe en Hellemans. Het zijn lokale bewegingen die het laatste woord hebben in deze organisaties⁷⁵.

Voor ALR zullen we in hoofdstuk 3 hier dieper op ingaan. We zullen daar zien dat zij een meer hybride structuur hebben met zowel meer formele kenmerken die eerder aan de traditionele milieubeweging kunnen toegeschreven worden terwijl ook die meer informelere kenmerken aanwezig waren. Daarnaast was ALR ook een koepelorganisatie op regionaal niveau in die zin dat het meerdere verenigingen onder zich verenigde binnen de Rupelstreek. Ook werkte men samen met andere organisaties⁷⁶.

Dit roept een nieuwe vraag op: hoe verlopen die verschillende vormen van samenwerking? Zijn dit netwerken of verenigingen? Het begrip netwerk is een beetje problematisch doordat een netwerk vaak geassocieerd wordt met een specifieke groep van verenigingen of wetenschappers waarmee men een bepaalde band heeft. Het conflict tussen ALR en Prayon Rupel gaat over een vrij lange periode met meerdere episodes waardoor de samenstelling van de verenigen die mee actievoeren ook al eens wisselt. Een begrip dat hier beter van toepassing is, is dit van sociale bewegingsgemeenschap van de sociologe Suzanne Staggerberg⁷⁷.

Bij dit begrip zijn vier elementen van belang: organisatie, cultuur, collectieve identiteit en campagne. Organisatie slaat op een bredere groep van zowel entiteiten als individuen die zich verenigen om een bepaalde doelstelling te bereiken. Met entiteiten bedoeld Staggerberg eigenlijk het hele scala aan types organisaties die er zijn zoals gevestigde organisaties of juist meer informele organisaties maar ook

⁷² S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, p. 30-31.

⁷³ M. Hooghe, "De milieubeweging, een reus op duizend voetjes", in: S. Hellemans en M. Hooghe, eds. *Van mei 68' tot 'hand in hand', Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*, Leuven-Appeldoorn, Garant, 1995, p. 53.

⁷⁴ S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, p. 30-31.

⁷⁵ S. Hellemans en M. Hooghe, "Veel volk, niet zo veel macht, Nieuwe sociale bewegingen en de transformatie van de Belgische politiek", p. 12.

⁷⁶ "Enquête aktiegroepengids", voor jaargang 2 nr. 2, uitgever: Pax Christi Vlaanderen. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981", nr. 442.

⁷⁷ S. Staggerberg, "7 Organization and community in Social Movements," in: J. van Stekelenburg, C. Roggeband, B. Klandermans, eds. *Dynamics, Mechanisms, and Processes, The future of social movement research*, Minneapolis-Londen, University of Minesota Press, 2013, p. 125.

netwerken van individuen. Thematisch hoeven ze daarbij niet op elkaar aan te sluiten bijvoorbeeld de vakbond, de milieubeweging en de lokale wielerbeweging kunnen zich evengoed verenigen achter een bepaalde doelstelling⁷⁸.

Cultuur heeft betrekking op het ontwikkelen van een gezamenlijk frame en een gezamenlijke ideologie door de sociale bewegingsgemeenschap. Bovendien is er collectieve identiteit namelijk de emotionele, morele en cognitieve relaties tussen de verschillende leden van de gemeenschap. Deze identiteit is in grote mate afhankelijk van de doelstellingen en de plaats die de gemeenschap inneemt binnen de bredere maatschappij. Als laatste is er campagne, Staggerberg gebruikt hier het concept van Tilly dat wij hierboven al uitgelegd hebben. De campagne is van belang voor de sociale bewegingsgemeenschap omdat er zonder campagne geen gemeenschap is. Ook is er sprake van een wisselwerking. De gemeenschap beïnvloedt de wijze waarop de campagne evolueert maar de interactie die op de campagne volgt beïnvloedt op zijn beurt ook de gemeenschap⁷⁹.

⁷⁸ S. Staggerberg, “7 Organization and community in Social Movements,” p. 126-128.

⁷⁹ S. Staggerberg, “7 Organization and community in Social Movements,” p. 126-133.

2.2. De sociale bewegingscampagne: the political opportunity structure

In dit deel willen we benadrukken dat sociale bewegingen en hen actierepertoire niet op zichzelf staan maar zijn ingebed in de mogelijkheden die politieke actoren bieden. Deze actoren beïnvloeden de manier waarop sociale bewegingen protesteren of dit nu met petitie, lobbyen, demonstraties of andere performances gebeurt. Dit brengt ons bij de POS. Tilly en Tarrow definiëren POS als de eigenschappen van regimes en instituten die de collectieve actie van een actor mogelijk of onmogelijk maakt. Dit houdt dus niet alleen mogelijkheden in maar ook bedreigingen⁸⁰.

Ook Van Der Heijden sluit zich hierbij aan. Hij verklaart het ontstaan van sociale bewegingen als gevolg van veranderingen in de aard van de staat en het kapitalisme. Dit zijn veranderingen zoals de ontwikkeling van de welvaartsstaat of de industriële revolutie. Verschillen in timing tussen landen worden op hen beurt verklaard vanuit de wisselende politieke mogendhedenstructuur per land⁸¹.

Johnston wijst er bijvoorbeeld op dat gedecentraliseerde staten beter zijn dan gecentraliseerde staten. Sociale bewegingen hebben dan ook in federale staten zoals de Verenigde Staten of Duitsland maar ook zoals in ons land een betere toegang tot de politiek. Ook meerpartijensystemen en parlementaire vormen bieden meer mogelijkheden voor sociale bewegingen dan tweepartijensystemen en presidentiële systemen⁸².

Voor onze tijdsperiode was België nog geen federale staat maar het was ook geen gecentraliseerde staat meer m.a.w. België zat in een overgangsfase. De historici Deneckere, De Paepe en De Wever spreken hier van een regionalisering. De unitaire staat die België was viel namelijk uiteen in aparte entiteiten. Bij een federaliseringsproces is het juist het omgekeerde volgens hen, waarbij aparte entiteiten samen een staat gaan vormen. Dit regionaliseringsproces bestond uit verschillende staatsvormingen. Onze casus nam aanvang in de periode rond de tweede staatsvorming (1980) waarbij de gewestautonomie werd uitgebreid met de oprichting van gewestinstellingen. De casus eindigt rond de periode van de Sint-Michielsakkoorden (1992). Waardoor de deelstaatsparlementen rechtstreekse verkiezingen konden hebben. Daarmee werd België vanaf 1993 een volwaardige federale staat⁸³.

Tilly houdt het in tegenstelling tot Van Der Heijden alleen op de staat en dan in het bijzonder de relatie tussen de staat en de democratie. Volgens hem is er een fundamentele link tussen sociale bewegingen en de representatie van de democratische opportuniteiten waarover mensen beschikken. De contractie en expansie van democratische opportuniteiten markeert volgens hem dan ook de opkomst van sociale bewegingen en ooit zal het mogelijks ook het verdwijnen van sociale bewegingen betekenen⁸⁴.

⁸⁰ C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. 11-12 + 48-49.

⁸¹ H.-A. Van Der Heijden, "De milieubewegingen in de twintigste eeuw", p. 453-454.

⁸² H. Johnston, *States and social movements*, p. 38-40.

⁸³ G. Deneckere, T. De Paepe en B. De Wever, *Een geschiedenis van België*, Gent, Academia Press, 2013, p. 221-222.

⁸⁴ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 3.

Het politieke systeem van een land alleen is dan ook onvoldoende. Als we hier dieper op ingaan moeten we ons afvragen over welke democratische opportuniteiten het ALR beschikte, in het bijzonder op het vlak van milieu. Welke elementen in de democratie regelen de relatie tussen de overheid en de sociale beweging? Johnston zegt dat er vier elementen van belang zijn namelijk burgerschap, responsiviteit, rechtsbescherming en gelijkheid⁸⁵.

Als we deze elementen kort bespreken is er ten eerste burgerschap, dit slaat bij Johnston op de participatie van de mensen in het burgerlijke leven ten opzichte van de staat. Daarnaast is er responsiviteit ofwel de luisterbereidheid van de staat. Ten derde is er rechtsbescherming. Dit verwijst naar het idee dat sociale bewegingen beschermd zijn tegen de arbitraire acties vanuit de overheid. Tevens is er gelijkheid, namelijk de gelijke toegang tot de overheidsdiensten. Iedere staat heeft deze elementen in meerdere of mindere mate in zich. Deze elementen vat Johnston samen in het concept staatscapaciteit⁸⁶.

Voor België valt het element van gelijkheid op in het bijzonder bij het toenmalige milieubeleid. Leroy en De Geest constateren dat gelijke toegang voor sociale bewegingen problematisch was. Zij stellen dat het overheidsbeleid voornamelijk tot stand kwam in een besloten en slechts ten dele geformaliseerd overlegcircuit. Hoofdrospelers in het beleid waren politici, belangengroepen en ambtenaren. Deze vorm van politiek leidt ertoe dat er geen formele regels waren om te bepalen wie als gesprekspartner erkend werd. Voor sommige groepen was het overlegcircuit dan ook weinig toegankelijk⁸⁷.

In vele gevallen gold dit voor milieubewegingen zoals het ALR. Dit was in tegenstelling tot traditionele verenigingen voor natuurbehoud die aan het begin van de 20ste eeuw waren ontstaan en wel erkend werden als legitieme gesprekspartner door zowel overheid als andere belangengroepen. Leroy en De Geest verklaren dit door te wijzen op verschillen in interne structuur, expertise en politieke houding die deze bewegingen aannamen of m.a.w. de specifieke historische kenmerken van de sociale bewegingsbasis zorgen ervoor dat de overheid deze bewegingen moeilijker erkent als gesprekspartner⁸⁸. Dit is een uitstekend voorbeeld van hoe de sociale bewegingsbasis op een indirecte wijze invloed uitoefent op de sociale bewegingscampagne want als je als sociale beweging niet mee aan tafel kunt zitten is het veel moeilijker om de eigen standpunten naar voren te brengen. We moeten er ons wel van bewust zijn dat dit op zijn beurt ook in wisselwerking met elkaar staat en dat de uitsluiting als gesprekspartner op zijn beurt kan leiden tot een groter gebruik van onconventionele actiemiddelen.

⁸⁵ H. Johnston, *States and social movements*, p. 18-21.

⁸⁶ H. Johnston, *States and social movements*, p. 18-23.

⁸⁷ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 178-179.

⁸⁸ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 94-104.

Laten we nu kort even de verschillen overlopen tussen de traditionele milieubeweging die voor natuurbehoud streeft en de nieuwe sociale beweging die aan milieuhygiëne doet. Bij Leroy en De Geest vinden we volgende verschillen: enerzijds wordt een grote nadruk gelegd op het verschil in organisatie. Bij de verenigingen voor natuurbehoud was er vaak een formelere structuur waar leden erkend werden via een formeel lidmaatschap dat tot uiting kwam in een bijdrage die de leden verstrekten en een lidmaatschapskaart. Deze leden werden vaak aan de beweging gebonden via een tijdschrift. Het zorgde ervoor dat ze over een vaste achterban beschikten. Bij de nieuwe milieubeweging was deze structuur veel losser zoals we al bij De Rijcke vermeldden. De formele band tussen organisatie en achterban ontbrak dan ook. Dit betekent dat nieuwe milieubewegingen telkenmale hen achterban opnieuw moesten mobiliseren in tegenstelling tot de traditionele bewegingen die weten van wie ze inzet en loyaliteit konden verwachten. Ze moesten namelijk bewijzen dat ze die vertegenwoordigen. Dit gebeurde door het voeren van acties waarbij het niet ongewoon was dat politieke partijen of andere belangengroepen werden betrokken. Dit vertroebelde vaak de relaties tussen politiek en milieubeweging. Daarbij wekten de acties vaak ook wrevel op doordat de milieubewegingen over het algemeen een grotere mobilisatiekracht hadden dan de overheid. Bovendien zorgden deze acties vaak voor vertraging aan projecten en dwongen de overheid soms zelf tot stopzetting van projecten. De nieuwe milieubeweging ontbrak het volgens Leroy en De Geest dan ook aan neutraliteit die de verenigingen voor natuurbehoud wel hadden⁸⁹.

Anderzijds is er de vraag of deze bewegingen al dan niet beschikten over expertise. Verenigingen voor natuurbehoud konden vaak sterk wetenschappelijk onderbouwde dossiers presenteren. Ze hadden dan ook een ruim netwerk aan contacten binnen de academische wereld. Dit ontbrak bij de nieuwe milieubeweging volgens Leroy en De Geest. Nochtans was het beschikken over expertise van belang voor hen legitimiteit als gesprekspartners. Dat wil dan ook niet zeggen dat de nieuwe milieubewegingen geen expertise opbouwden. Het presenteren van goed voorbereide dossiers waarin informatie werd gesystematiseerd was een belangrijk aspect om hen legitimiteit te ondersteunen maar ook om de haalbaarheid van hen initiatieven te bewijzen⁹⁰.

Het belang van expertise is niet te onderschatten. De historicus Joachim Radkau wijst bijvoorbeeld op de toenemende exclusiviteit van milieukennis in handen van wetenschappers en bureaucratische experts doorheen de geschiedenis⁹¹.

Dit geldt ook voor de Belgische context merken Leroy en De Geest op voor de door ons bestudeerde periode. In het milieubeleid overheerste een overwegende technische taal en context waarbinnen

⁸⁹ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 94-103.

⁹⁰ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 94-103.

⁹¹ J. Radkau, *Nature and power, A global history of the environment*, New York, Cambridge University Press, 2008, p. 10.

milieuproblemen werden behandeld. In de besluitvorming was er een centrale positie weggelegd voor technische specialisten afkomstig uit verschillende administraties bijvoorbeeld de openbare afvalstoffenmaatschappij (OVAM) en kabinetten⁹². Leroy en De Geest trokken de volgende conclusie over deze technische specialisten:

“Alleen zij kunnen immers een wetenschappelijke-objectieve analyse en diagnose stellen, een technische afdoende, pragmatische haalbare en in hun ogen politiek geheel neutrale oplossing aandragen. Leken in het vak, niet alleen burgers maar eigenlijk ook politici, zijn terzake ondeskundig en derhalve onbevoegd. Politieke discussie in en over het milieubeleid is dus ongewenst, zij leidt trouwens alleen tot onwetenschappelijkheid en emotionaliteit, tot tijdverlies en inefficiëntie.”⁹³

Dit leidde volgens Leroy en De Geest tot een beleid waarin milieukwesties niet als een politiek vraagstuk werden gezien maar als een technisch vraagstuk. Een idee dat volgens de auteurs een misvatting was. Vele zogenaamde technische keuzes hadden vaak ook politieke consequenties. Zij geven bijvoorbeeld het volgende voorbeeld⁹⁴:

“Luchtverontreiniging ‘bestrijden’ door hogere schoorstenen te laten bouwen bijvoorbeeld, lijkt op het eerste gezicht een louter technische en geheel a-politieke aanpak. Maar intussen impliceert een dergelijk beleid de politieke keuze niet te raken aan de gangbare productieprocessen.”⁹⁵

Ideeën zoals openbaarheid van bestuur of inspraak in het milieubeleid werden dan ook als ongewenst gezien. Nochtans constateren Leroy en De Geest dat er sinds eind jaren 60' een toenemende vraag was naar een grotere participatie in de besluitvorming vanuit de bevolking⁹⁶. Als we specifiek kijken naar de mogelijkheid tot inspraak in het afvalbeleid en in het bijzonder voor vergunningen zien we de mogelijkheden tot inspraak zelfs krimpen tijdens de periode van ons onderzoek. Feys wijst hiervoor naar de komst van het nieuwe afvaldecreet in 1983. Dit decreet schafte namelijk de verplichte procedure tot openbaar onderzoek van *commodo et incommodo* af. Dit betekende weliswaar niet dat de bevolking totaal niet meer gehoord werd. Belanghebbenden konden nog altijd bij de bestendige deputatie terecht⁹⁷.

Niettemin is er op expertise geen monopolie door bureaucratische experts of wetenschappers. Ook milieubewegingen kunnen met de opbouw van expertise gunstige beslissingen afdwingen. De samenwerking met wetenschappers kan hierin een grote bijdrage leveren. Zo voerden Devlin en Yap

⁹² P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 198-199.

⁹³ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 199.

⁹⁴ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 199.

⁹⁵ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 199.

⁹⁶ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 199-200 + 203.

⁹⁷ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 67-68.

onderzoek naar openbare onderzoeken rond milieuprojecten ook wel milieueffectenrapportage. Zij kwamen tot de conclusie dat technische argumenten inzake ecologische en economische aspecten een grote rol kunnen spelen bij de uiteindelijke beslissingen. De rol van intellectuelen binnen coalities die stredden tegen projecten die grote schade voor het milieu konden aanrichten was dan ook groot. Deze intellectuelen waren telkens in staat om ecologische problemen te identificeren en economische argumenten te ondermijnen. Een coalitie waarin zowel lokale inwoners en intellectuelen verenigd zijn versterkt volgens hen de kans op succes⁹⁸. Hierbij ontstaat volgens Sabine McCormick eigenlijk een botsing van twee vormen van expertise namelijk die van de milieubeweging met die van de overheid of bedrijven. Dit kan ervoor zorgen dat er een basis ontstaat voor een politieke verschuiving inzake milieubeleid⁹⁹.

De milieubeweging heeft dus veel moeite om invloed uit te oefenen op de directe wetgeving die tot stand komt binnen het milieubeleid. De historicus Hooghe erkent dit maar tegelijkertijd wijst hij erop dat milieubewegingen wel invloed kunnen uitoefenen op het begin en het einde van de beleidscyclus. Want zij zijn in staat om een milieuprobleem te definiëren en op de agenda te zetten en ook slagen zij erin een controle uit te oefenen of de wetgeving ook effectief geïmplementeerd wordt. Zij oefenen deze controle uit via allerlei administratieve procedures en de rechtbank¹⁰⁰.

Tot nu toe hebben we uitgelegd hoe POS het verband legt tussen de sociale beweging en de politieke omgeving. Vervolgens hebben we gekeken naar het besluitvormingsproces in eigen land en de hindernissen die dit meebracht voor de milieubeweging. We zagen een verschil opduiken tussen de meer traditionele natuurbeschermingsvereniging en de nieuwe milieubeweging. Dit is tevens een illustratie van hoe de sociale bewegingsbasis invloed kan hebben op de mogelijke vormen van protest zoals de mogelijkheid om in overleg met de overheid tot een betere oplossing te komen. Daarnaast zagen we de rol van milieukennis en de invloed hiervan op overheid en sociale beweging en de mogelijkheden die expertise biedt.

In onze casus zullen we zien hoe ALR zijn plaats inneemt als gesprekspartner maar ook zaken afdwingt door acties op het terrein. We zullen zien dat wetenschap hier een rol in zal spelen waaronder bij het debat rond de radioactieve eigenschappen van gips. Maar ALR staat niet alleen, tegenover wat ALR claimt zal ook een claim van Prayon Rupel staan. We moeten ons dan ook bewust zijn dat naast die politieke structuren waarin de milieubeweging opereert ook nog de omgeving van belang is.

⁹⁸ J.F. Devlin en N.T. Yap, "Contentious politics in environmental assessment: blocked projects and winning coalitions", in: *Impact Assessment and Project Appraisal*, 26 (2008), 1, p. 17 + 25-26.

⁹⁹ S. McCormick, "The Brazilian anti-dam movement: knowledge contestation as communicative", in: *Organization and Environment*, 19 (2006), 3, p. 341-343.

¹⁰⁰ M. Hooghe, "De invloed van de milieubeweging op het milieubeleid, neo-corporatisme of culturele vernieuwing?", in: *Res publica*, 1 (1995), p. 97 + 102-103.

Ondanks het feit dat we met POS veel interessante linken kunnen leggen kan deze benadering ook op veel kritiek rekenen. Het zou een te algemene en abstracte benadering blijven volgens critici. Binnen de politiek procesbenadering hebben velen de kritiek dat POS te statisch en te abstract is intussen geaccepteerd volgens Edwards. Daarom wordt POS doorgaans aangevuld met framing¹⁰¹.

¹⁰¹ G. Edwards, *Social Movements and Protest*, p. 89 + 105.

2.3. Framing

We gaan in de casus niet alleen kijken naar het frame van sociale bewegingen maar we gaan ook kijken hoe andere actoren binnen het conflict zoals Prayon Rupel of de overheid hen eigen frame tegenover dat van de milieubeweging zetten. Snow, Benford, Rocheford en Worden definiëren frames als schema's van interpretatie die individuen toelaten om gebeurtenissen in hen eigen wereld en de wereld daarbuiten te lokaliseren, identificeren, benoemen en waar te nemen. Dit zorgt ervoor dat frames functioneren op een wijze waarbij ze in feite de actie een bepaalde richting uit sturen¹⁰².

Wij zullen de verschillende frames reconstrueren aan de hand van documenten die we terugvonden in de archieven zoals krantenartikelen, tijdschriftartikels, persberichten... . Robert Entman is een goed begin om de basis van framing uit te leggen. Hij deelt framing op in vier functies. Om te beginnen moet het probleem gedefinieerd worden. Daarna moet er een diagnose gemaakt worden van de oorzaken. Om daar vervolgens een moreel oordeel over te vellen. We kunnen dit omschrijven als een evaluatie van wat het probleem veroorzaakt en wat de gevolgen hiervan zijn. Tenslotte wordt er een oplossing gesuggereerd waarbij er ook aandacht is voor de gevolgen die deze oplossing met zich meebrengt. Een belangrijk concept hier is "*saliency*" waarbij bepaalde informatie wordt benadrukt door het zichtbaarder te maken voor anderen¹⁰³.

Een belangrijke rol in framing wordt gespeeld door de media. Zij vervullen een cruciale rol in de constructie en reproductie van dominante frames van interpretatie. De relatie tussen de sociale beweging en de media is dan ook belangrijk. Om deze relatie uit te leggen verwijst Edwards naar twee concepten afkomstig van Hirschman: "*the rhetorics of reaction*" en "*the rhetorics of change*." Deze twee concepten zijn volledig tegenovergesteld aan elkaar. "*The rhetorics of reaction*" is van toepassing op de media. Het wijst op het feit dat frames de realiteit herproduceren op een manier dat ze de status quo versterken. Het frame zegt met andere woorden dat we de dingen niet moeten veranderen. "*The rhetorics of change*" wijst juist op de mogelijkheid dat boodschappen geconstrueerd kunnen worden die zeggen dat de realiteit wel veranderbaar is. Sociale bewegingen produceren dergelijke boodschappen of alternatieve frames. Deze frames worden ook wel collectieve actieframes genoemd¹⁰⁴.

Ook Tilly gaat dieper in op de relatie tussen de media en sociale bewegingen. Het is via de media dat de identiteits-, programma, staande claims en andere WUNC-representaties het publiek van sociale bewegingen bereikt¹⁰⁵.

¹⁰² D.A. Snow, E.B. Rocheford, S.K. Worden en R.F. Benford, "Frame alignment processes, micromobilization, and movement participation", in: *American Sociological Review*, 51 (1986), 4, p. 464.

¹⁰³ R. Entman, "Framing: Toward Clarification of a fractured paradigm", in: *Journal of Communication*, 43 (1993), 4, p. 52-53.

¹⁰⁴ G. Edwards, *Social Movements and Protest*, p. 95.

¹⁰⁵ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 84-85.

Dit maakt dat het belangrijk is om te kijken naar de communicatie met de media en hoe zij de claims van het ALR interpreteren. De media dienen volgens Tilly dan ook als een soort echokamer voor deze claims. Dit heeft tot gevolg dat de extensie en het karakter van acties onderworpen wordt aan de strategie van de milieubeweging naar de media toe. Bewegingen moeten met andere woorden nieuwswaardig worden door middel van hen campagnes, performances en WUNC-representaties¹⁰⁶.

In de casus zullen we dit in de praktijk zien terugkeren in de frames en hoe claims bij campagne voering geïnterpreteerd worden. Naast het basisconcept van framing is het dan ook belangrijk om te bestuderen hoe sociale bewegingen een frame construeren. Als voorbeeld nemen we de wijze waarop sociale bewegingen dit doen volgens Donatella Della Porta en Mario Diani. Zij zien framing als het achterliggende proces van betekenisgeving bij het uitbreken van conflict en onderscheiden hierbij de diagnostische, prognostische en de motiverende dimensie van framing¹⁰⁷.

De eerste dimensie laat toe om een sociaal probleem vast te stellen dat het potentieel heeft om een object van collectieve actie te worden. Een sociaal probleem bestaat volgens Della Porta en Diana alleen maar als dit erkend wordt als een probleem. Het is belangrijk dat sociale bewegingen de legitimiteit van deze problemen bewijzen. Want naast de sociale bewegingen zijn er ook andere actoren in het veld die hen eigen betekenis kunnen geven aan deze problemen¹⁰⁸.

Ten tweede is er de prognostische dimensie die door Della Porta en Diani als zeer utopisch wordt omschreven. Het frame kan op dit punt nog alle richtingen uit. Het is aan sociale bewegingen om te beslissen welke oplossingen het naar voren schuift en hoe ze de relatie met andere groepen reguleert. Het zorgt ervoor dat er nieuwe mogelijkheden voor acties ontstaan¹⁰⁹. Het is in deze dimensie dat de sociale bewegingsgemeenschap die we in het vorige hoofdstuk bespraken vorm krijgt.

Tot slot is er de motiverende dimensie. Dit is het element in het frame dat het individu ervan overtuigt dat de kosten die collectieve actie in zich hebben toch de moeite waard zijn. De sociale beweging moet de link leggen tussen het individu en de collectieve sfeer volgens Della Porta en Diani. Tegelijkertijd moeten sociale bewegingen het probleem veralgemenen en de relevantie van het probleem aantonen door bredere verbanden leggen met andere gebeurtenissen, sociale groepen en het individuen¹¹⁰.

Het frame van Della Porta en Diani is bijzonder in de zin dat het niet louter alleen is ingesteld hoe het frame in de media naar voren komt. Het houdt ook rekening met de wijze waarop sociale bewegingen deze frames overbrengen bijvoorbeeld door een bezetting of staking.

¹⁰⁶ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 85.

¹⁰⁷ D. Della Porta en M. Diani, *Social movements an introduction*, Malden, Blackwell publishing, 2006, p. 74.

¹⁰⁸ D. Della Porta en M. Diani, *social movements an introduction*, p. 74-75.

¹⁰⁹ D. Della Porta en M. Diani, *social movements an introduction*, p. 77.

¹¹⁰ D. Della Porta en M. Diani, *social movements an introduction*, p. 78-79.

3. De voornaamste actoren van het conflict: ALR versus Prayon Rupel

3.1. Het ALR

Voordat we aan de eigenlijke casus beginnen zullen we kennismaken met de twee voornaamste actoren in dit conflict. Ook bespreken we kort de media. We beginnen met het ALR. Dit is tot op vandaag een veelzijdige beweging die zich bezighoudt met de volledige leefomgeving namelijk ruimtelijke ordening, monumentenzorg, natuur en milieu aldus Hugo Lejon, de huidige voorzitter van het ALR¹¹¹.

ALR ontstond begin jaren 70' en werd in 1974 omgevormd tot een vzw¹¹². Een vzw die volgens uittreksels uit het staatsblad over een formele structuur beschikte met een algemene vergadering die het hoogste woord voerde en een beheerraad waar de belangrijkste beslissingen werden genomen. Daarnaast waren er de functies van voorzitter, secretaris en penningmeester¹¹³. Dit betekent niet dat ALR een formeel en hiërarchisch gestructureerde organisatie was. Leroy en De Geest wijzen bijvoorbeeld op onderzoeksresultaten naar milieubewegingen uit Limburg waaruit blijkt dat ongeveer 1/3de van de milieubewegingen een vzw was en dus een meer formele organisatie had¹¹⁴. Maar het aanvragen van een dergelijk statuut kan ook om andere redenen. Een organisatie kan informeel blijven ook al is ze officieel formeel gestructureerd omwille van bijvoorbeeld juridische redenen als rechtsbescherming. Toch zijn er andere elementen aanwezig bij ALR die een meer formele structuur onderbouwen.

Belangrijk is dat ALR naast individuele leden ook verschillende verenigingen onder zich had. Zij hadden namelijk een koepelfunctie maar op hen beurt waren zij ook lid van verschillende andere koepelorganisaties. Sommige van deze koepels hadden ze zelf mee gesticht. Deze koepels functioneerden allen op een grotere schaal dan het ALR dat als voornaamste operatiegebied de Rupelstreek had¹¹⁵. Binnen de Rupelstreek hebben zij ook verschillende verenigingen gesticht die

¹¹¹ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹¹² "Enquête actiegroepengids", voor jaargang 2 nr. 2, uitgever: Pax Christi Vlaanderen. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981", nr. 442.

¹¹³ N. 4586. "Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek te Boom", bijlage van het Belgische staatsblad van 27 juni 1974, p. 2271-2272." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Briefwisseling en knipsels over akties ALR, woonbuurtenplan en rivierlandschap van de Rupel. 1972-1979", nr. 443.

¹¹⁴ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 100.

¹¹⁵ ALR, "10 jaar Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek," s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992," nr. 183.

werkzaam waren in een van de Rupelgemeenten: Boom, Hemiksem, Niel, Reet, Rumst, Schelle en Terhagen.¹¹⁶ Ook waren zij actief in de gemeentes Willebroek, Aartselaar en Ruisbroek¹¹⁷.

In het ALR-archief vonden we één lijst terug van enkele van de belangrijkste verenigingen die ALR stichtte of waarvan ze deel uitmaakten: Verenigde Actiegroepen Kernstop, Verenigde Actiegroepen Schelde Rupel, S.O.S. Westerschelde, Alarmcomité gewestplan Antwerpen, Belgische Nederlands grensoverschrijdend over regio Antwerpen (BENEGORA)¹¹⁸. We mogen niet vergeten om de BBL te vernoemen waar ze lid van waren¹¹⁹. Ook werkten ze vaak samen met andere actiegroepen uit het Antwerpse en Klein-Brabant¹²⁰.

Maar waartoe al die verschillende verenigingen? Waarom geen grote eengemaakte organisatie in plaats van een versplintering van middelen en mankracht? H. Lejon stelt dat deze vorm van werken ook voordelen had. Door kleinschalige te werken werden mensen direct aangesproken. Ze werden dan ook betrokken bij de problemen uit hen directe leefomgeving¹²¹.

Dit klinkt al veel meer informeel. Toch had het ALR ook heel wat meer formele eigenschappen die daarnet al aan bod kwamen toen we de verschillen tussen de traditionele beweging voor natuurbehoud en de nieuwe milieubeweging spraken aan de hand van Leroy en De Geest¹²².

Zo kon bij het ALR een vast lidmaatschap bekomen worden. Daarnaast hadden ze een eigen tijdschrift. De beweging beschikte dus over een wijze om met een vaste achterban te communiceren¹²³. Ook gaf het ALR verschillende brochures uit. Daarnaast beschikten ze over hen eigen informatie -en documentatiecentrum ALR-INFO 53 dat openstond voor geïnteresseerden¹²⁴. Dit werd mogelijk gemaakt doordat ze het centrum konden bemannen met gewetensbezwaarden, aldus H. Lejon¹²⁵.

¹¹⁶ “Brief aan ALR van cultuurdienst provincie Antwerpen, betreffende cultureel jaarboek verenigingen, 24 januari 1978.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

¹¹⁷ “Brief aan Bart Dombrel (CVP) en Rob Hennis (CVP), van Luc Rooms (ALR), betreffende beschuldigen die CVP uitte aan ALR, 19 juni 1991.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

¹¹⁸ ALR, “10 jaar Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992,” nr. 183.

¹¹⁹ “Brief aan ALR van BBL, betreffende lidmaatschap ALR, 25 maart 1976.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

¹²⁰ “Enquête aktiegroepengids”, voor jaargang 2 nr. 2, uitgever: Pax Christi Vlaanderen. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

¹²¹ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹²² P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 94-104.

¹²³ S.N. “Wordt ALR lid”, ALR-berichten, mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

¹²⁴ ALR, “10 jaar Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992,” nr. 183.

¹²⁵ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

Daarnaast was er de rol van expertise. H. Lejon vertelde dat ALR hier een groot belang aan hechtte. Zonder contacten met universitaires maar ook met de BBL zouden de acties niet zo ver geraakt zijn. Het leveren van bewijzen was dan ook een noodzakelijke ruggensteun volgens hem om de eisen kracht bij te zetten. Zonder die bewijzen ben je als milieubeweging veel te kwetsbaar en kan je heel gemakkelijk aangeklaagd worden. Een goed onderbouwd dossier was dan ook van groot belang¹²⁶.

Voordat we verdergaan moeten we ons afvragen welke rol de BBL speelde in de expertise die het ALR opbouwde. Het ALR behoorde tot de afdeling milieuhygiëne waar de meeste nieuwe actiegroepen deel van uitmaakten. Tijdens de periode van ons onderzoek begon de BBL in toenemende mate aandacht te besteden aan deze sector. Dirk Vets die in zijn masterthesis de BBL onderzocht geeft aan dat de BBL voornamelijk studies uitvoerde en lobbyde. Een instrument dat hierbij belangrijk was zijn werkgroepen. Een werkgroep hield zich bezig met één specifiek thema binnen de BBL en in het bijzonder de wetenschappelijke studie van de problemen rond dit thema. Leden van verschillende verenigingen waren hier aanwezig¹²⁷.

Ook het ALR was in een aantal vertegenwoordigd en maakte via deze weg gebruik van de faciliteiten van het BBL. H. Lejon maakte zelf deel uit van een werkgroep rond ruimtelijke ordening¹²⁸. Ook was er de Werkgroep Milieudefensie. Dit was een onafhankelijke werkgroep binnen de BBL die zelf zijn werkterrein bepaalde. Zo werden er milieucampagnes, acties van andere milieubewegingen, milieuproblemen,... besproken. Ook het afvalprobleem in Vlaanderen was een terugkerend onderwerp. Naast het bespreken ondernamen ze ook activiteiten, zoals een gesprek aangaan met de minister van Leefmilieu¹²⁹. Dit verklaart de rol die de BBL had bij de opbouw van expertise.

¹²⁶ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹²⁷ D. Vets, *De milieubeweging in België en Vlaanderen: een nieuwe sociale beweging? Een geschiedenis van de Bond Beter Leefmilieu (1971-1999)*, Leuven, (onuitgegeven masterthesis Katholieke Universiteit Leuven), 2008, p. 17 + 22 + 33-34 + 50-51. (promotor: L. Vos).

¹²⁸ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹²⁹ Zie verslagenbundel: "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie", gehouden te Mechelen op donderdag 4 april 1985; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen", gehouden te Mechelen op maandag 3 november 1986; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen", gehouden te Hasselt op woensdag 5 maart 1986; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie," op dinsdag 4 februari te Mechelen; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie van de bond beter leefmilieu Vlaanderen", gehouden te Mechelen op dinsdag 16 juli 1985; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie van de bond beter leefmilieu Vlaanderen", gehouden te Mechelen op dinsdag 7 mei 1985; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie van de bond beter leefmilieu Vlaanderen", Mechelen op donderdag 4 april 1985; "Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudefensie", gehouden te Mechelen op 5 maart 1985; "Verslag werkgroep milieudefensie", Gent, 7 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiekomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudefensie. 1984-1987", nr. 27.

Vanuit die expertise die het ALR had werd ook ondersteuning aan anderen geboden. H. Lejon wees bijvoorbeeld op de cursussen en opleidingen die ze aanboden. Het ALR had dan ook een ondersteunde functie voor anderen¹³⁰.

We herhalen kort even het gedachtegoed van ALR dat al in het vorige hoofdstuk al ter sprake kwam. De beweging streefde naar een deelnemingsdemocratie¹³¹. Zij profileerden zich daarbij als een neutrale actor tegenover de politiek waarbij het een zweepfunctie innam tegenover politieke partijen. Tegelijkertijd was ALR wel meer pragmatisch ingesteld net als andere milieubewegingen uit deze periode¹³². Volgens H. Lejon ging het in deze periode dan veelal om de directe problemen die het leefmilieu bedreigden¹³³.

Ook is er de vraag wie er actief was in het ALR. In het archief vonden we een enquête terug waarin de samenstelling van het ledenbestand werd besproken. Dit document dateerde uit 1979 en heeft dan ook een idee van wie er lid was bij de aanvang van onze casus. De meeste leden waren afkomstig uit volgende beroepscategorieën: bedienden, onderwijzend personeel, vrije beroepen en middenstanders, kaders en scholieren en studenten¹³⁴. We zouden het ledenbestand kunnen samenvatten als de middenklasse met uitzondering van die laatste groep. Nochtans is de aanwezigheid van deze groep heel verklaarbaar. Het ALR bezat namelijk zijn eigen jeugdwerking¹³⁵.

We hebben nu kort de meeste facetten van de sociale bewegingsbasis van het ALR besproken met uitzondering van het repertoire dat uitvoerig in de komende hoofdstukken naar voor zal komen. We zien dat ALR op het vlak van gedachtegoed en ledenbestand zich inschrijft in de historische context. Op het vlak van organisatie zien we dat ALR een meer informele structuur bezat maar ze dit combineerde met meer formele eigenschappen. Door de manier waarop ze functioneerden als koepelorganisatie hadden ze een nauwe binding met de lokale problemen en degene die erbij betrokken waren terwijl ze ook konden terugvallen op onder meer een sterke expertise. We kunnen de hypothese formuleren dat ALR op het vlak van organisatie een hybride organisatie was. Aan de ene kant had je die informele organisatievorm die eigen is aan bewegingen uit deze periode. Aan de andere kant werd dit

¹³⁰ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹³¹ S.N., “Verkiezingen 8 november ’81”, tijdschrift ALR nieuws-info, s.d., in: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

¹³² ALR, “A.L.R. aan de grond! A.L.R. richt steunfonds op!” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹³³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹³⁴ “Enquête aktiegroepengids”, voor jaargang 2 nr. 2, uitgever: Pax Christi Vlaanderen. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

¹³⁵ S.N., “Jongeren in actie,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag en knipsels over akties ALR - THV Regionaal Jeugdwerk en specimen van ALR Info 53 met overzicht jaarwerking 1987. 1987-1988”, nr. 72.

gecombineerd met die formele eigenschappen die we bijvoorbeeld ook bij de traditionele beweging voor natuurbehoud terugzagen. En volgens Leroy en De Geest zo belangrijk waren om toegang te krijgen tot de overheid. We kunnen besluiten dat ALR een sterke sociale bewegingsbasis had die op verschillende facetten was ingebed in zijn historische context.

3.2. Prayon Rupel een korte introductie van het gipsprobleem

Nu we ALR besproken hebben is het tijd voor de andere actor in dit conflict: Prayon Rupel. Prayon ontstond als bedrijf in 1882. De eerste vestiging was in Engis nabij Luik. In 1928 zou de vestiging te Ruisbroek (Puurs) worden geopend¹³⁶. Oorspronkelijke heette deze vestiging Chemie Rupel¹³⁷. Hoewel er variaties werden gemaakt op de naam zoals Rupel Chemie¹³⁸. De reden van de naamsverandering was een herstructurering die het bedrijf onderging in 1981 waarbij het samensmolt met de vestiging van Prayon in Engis. Het nieuwe bedrijf dat door de herstructurering werd gevormd kreeg de naam “Société Chimique du Prayon et du Rupel.”¹³⁹ De vestiging te Puurs stond gekend als Prayon Rupel. Voor de gebruiksvriendelijkheid gebruiken we gedurende de hele thesis deze naam¹⁴⁰.

Prayon Rupel hoort als chemisch bedrijf tot de fosfaatindustrie. Dit was een belangrijke chemische sector in België. In 1992 zou de Belgische fosfaatindustrie relatief gezien tot de grootste ter wereld behoren¹⁴¹. Nochtans ging het maar om vier producenten van fosfaatproducten: Prayon-Rupel (Puurs), Rhone-Poulence (Zelzate/Ertvelde), BASF-Antwerpen (Antwerpen) en Tessenderlo-Chemie (Tessenderlo)¹⁴².

Het bedrijf focust zich sinds 1928 op de productie van non-ferro metalen en het roosteren van zinkertsen. De productie van zwavelzuur vormde een nevenactiviteit waar het bedrijf in 1960 van zou afzien om over te stappen op fosforzuurproductie¹⁴³. Het productieproces bestaat eruit dat zwavelzuur werd

¹³⁶ S.N., *History*. In: <<http://www.prayon.com/en/prayon-group/the-group/history.php>>, geraadpleegd op 30 april 2015.

¹³⁷ F. Lakiere, “Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel”, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 2.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹³⁸ VDB., “Uit fosforzuur van Chemie Rupel gaat Umipray uraan rekupereren”, *De Tijd*, 24 mei 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

¹³⁹ F. Lakiere, “Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel”, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 2.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴⁰ F. Lakiere, “Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel”, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 2. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴¹ Dit is op basis van per ton geproduceerde fosfaatgoederen per inwoner. (Bron: S.N., “Sluit de fosfaatindustrie straks haar deuren?” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon producten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992”, nr. 109.)

¹⁴² S.N., “Sluit de fosfaatindustrie straks haar deuren?” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon producten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992”, nr. 109.

¹⁴³ F. Lakiere, “Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel”, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 2.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

gebruikt om het fosforzuur te ontsluiten. 80% van wat uit dit productieproces naar voren komt is afvalgips en slechts 20% van de uitstoot vormt het eindproduct¹⁴⁴.

Het fosforzuur dat Prayon Rupel produceert werd op zijn beurt gebruikt bij de productie van kunstmest, diervoeding, waspoeders, De basisgrondstof voor dit productieproces was ruw fosforeerts dat Prayon Rupel uit Marokko haalde¹⁴⁵.

In het begin stortte Prayon Rupel gips in kleiputten te Ruisbroek. In 1974 zal er voor het eerst sprake zijn om het gipsafval in de Rupelstreek te gaan storten. Op vraag van de overheid vulde Prayon een kleiput in de Potaardestraat te Niel die als vuilnisplaats diende want de put zorgde voor stof en stankhinder. Daarnaast braken er ook regelmatige branden op uit¹⁴⁶. Het zou pas later zijn dat het storten van gips geïncrimineerd zou worden.

Toch zouden er eind jaren zestig al klachten opduiken rond milieuhinder door het bedrijf. Prayon Rupel reageerde hierop door in 1970 een tekst te schrijven ter verdediging van het bedrijf¹⁴⁷. De tekst begint met de verklaren waarom er nood is aan een dergelijke tekst:

“Een ganse perscampagne ten zeerste laakbaar om haar leugens, werd tegen deze maatschappij gevoerd, zonder dat aan de Directie de gelegenheid geboden werd zich te verantwoorden over die verwijten die voorwerp uitmaken van die artikels. ...”¹⁴⁸

We overlopen kort de klachten. De auteurs van de teksten begonnen met de klacht die het bedrijf de bijnaam “de zoete dood” opleverde. Het ging hier over de luchtbezoedeling die het bedrijf zou verspreiden. Volgens het bedrijf waren deze klachten ongegrond omdat uit de fabrieksschouw enkel waterdamp voortkwam uit de verkoeling van lucht van de gipsbrij¹⁴⁹. We kunnen bemerken dat wat Prayon Rupel vermeldde niet geheel lijkt overeen te stemmen met de werkelijkheid. Zo vinden we 20 jaar na deze verdediging een opvallende getuigenis terug in De Morgen van 5 juli 1992. De getuigenis is afkomstig van een vrouw die protesteerde tegen de mogelijk komst van een gipsstort van Prayon

¹⁴⁴ S.N., “Prayon-Rupel een kort historisch overzicht,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴⁵ S.N., “Prayon-Rupel een kort historisch overzicht,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴⁶ F. Lakiere, “Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel”, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 4. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴⁷ De directie van de Produits Chimiques Métallurgies du Rupel, “De hele waarheid over de Produits Chimiques et Métallurgies du Rupel”, 1970. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴⁸ De directie van de Produits Chimiques Métallurgies du Rupel, “De hele waarheid over de Produits Chimiques et Métallurgies du Rupel”, 1970. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁴⁹ De directie van de Produits Chimiques Métallurgies du Rupel, “De hele waarheid over de Produits Chimiques et Métallurgies du Rupel”, 1970. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Rupel in Terhagen. Ze schrijft hoe de luchtvervuiling van Prayon Rupel al sinds haar geboorte aanwezig was¹⁵⁰:

“De roestbruine pluim van den “ammoniak” verdween enkele jaren geleden, maar de prikkelende zurige geur van Prayon, het bedrijf dat in de streek wel eens de “zoete dood” genoemd wordt is er nog.¹⁵¹”

Vervolgens zijn er de klachten rond de schadelijkheid van gips. Op dat moment was er een grote sterfte aan bomen op de percelen rondom het bedrijf. Dit werd gelinkt aan het gips dat op het bedrijfsterrein werd gestort. Prayon Rupel schreef deze sterfte toe aan een overvloed van water op die gronden. Dit was eerder de schuld van de gemeente die hiervoor maatregelen zou moeten nemen. De bomen op het eigen fabrieksterrein waren volgens hen gezond. Desondanks geeft het bedrijf wel aan dat ze de terreinen met de dode bomen wou kopen tegen 50 frank per m² plus 600 frank per boom. Dit roept toch zekere vragen op¹⁵². De gezondheid van de grond zou ook later nog in twijfel getrokken worden. In 1987 zou de BBL onderzoek doen naar de bodem van de toen 5 fosfaat verwerkende bedrijven in België. Daaruit bleek dat de concentraties cadmium en lood respectievelijk 60,5 mg en 1125 mg bedroegen bij de gronden van Prayon Rupel. Op basis hiervan kon volgens de BBL gesproken worden van een zwaar vervuilde bodem. Onderzoek naar natuurlijke achtergrondconcentraties spreken namelijk van 0,45-0,50 mg cadmium en 15-45 mg voor lood¹⁵³.

We hebben nu kort kennisgemaakt met Prayon Rupel en het procedé dat zorgde voor zoveel gipsafval in de Rupelstreek. Toch mogen we niet alleen het bedrijf de schuld geven. Als de baksteennijverheid niet door een diepe economische crisis was getroffen zouden nooit zoveel kleiputten in aanmerking gekomen zijn als stortplaats¹⁵⁴. Interessant is ook de manier waarop ze omgingen met de kritiek op de milieuhinder die ze veroorzaakten. Prayon Rupel leek hier een soort slachtofferframe te hanteren waarbij ze de pers als dader aanwees van een lastercampagne. Het bedrijf achtte zichzelf onschuldig en alle aantijgingen tegen hen waren ongegrond. Toch zien we dat ze ook afwijken van dit frame. Het opkopen van de dode bomen doet inbreuk aan het gehanteerde frame. Want als ze onschuldig waren, waarom waren ze dan bereid om die percelen op te kopen?

¹⁵⁰ W. Smeuninckx en L. Van Ingelgem, “We hebben de ontslagen niet gewild”, De Morgen, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁵¹ W. Smeuninckx en L. Van Ingelgem, “We hebben de ontslagen niet gewild”, De Morgen, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁵² De directie van de Produits Chimiques Métallurgies du Rupel, “De hele waarheid over de Produits Chimiques et Métallurgies du Rupel”, 1970. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁵³ S.N., “Onrustwekkend veel gif rond fosfaatbedrijven,” Het Nieuwsblad, 31 oktober 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

¹⁵⁴ V.M., “De Rupelstreek krijgt stank voor dank”, Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

3.3. De media

In hoofdstuk 2 bespraken we het conflict dat de sociale beweging aangaat. Hierin vormde de media samen met het publiek een derde speler. De media is dan ook belangrijk in het overbrengen van de claims naar de mensen toe zoals Tilly al benadrukte. De vraag is, hoe moeten wij de media in onze casus evalueren?¹⁵⁵ Waren ze voor het milieu of juist voor Prayon Rupel en andere stortpraktijken?

Een groot deel van het archief bestond uit krantenknipsels en tijdschriftartikelen. We zagen dat sommige acties van het ALR uitgebreid belicht werd maar ook Prayon Rupel kreeg soms uitvoerig het woord om zijn visie te verkondigen. Toch vinden we in de pers af en toe enkele kritische artikels terug. Zoals tegenover Prayon Rupel als het gaat over een stortplaats in Klein-Brabant of tegenover het politieoptreden tegen het straatprotest van het ALR?^{156 157}

H. Lejon vermeldde dat het ALR goede contacten onderhield met de media¹⁵⁸. Hetzelfde geldt eigenlijk voor andere respondenten. Zowel Joos Schroeven voormalig schepen van Leefmilieu van Rumst en Eddy Huyghe (CVP) voormalig en huidig schepen van Ruimtelijke Ordening van Rumst en lid van de provincieraad benadrukken de rol van de plaatselijke pers. Deze journalisten woonden ook in de streek en kenden dus de problemen. Op de vraag of dit betekende dat de pers voornamelijk voor het milieu was kregen we een meer genuanceerd beeld. Beiden benadrukken dat ook de andere partij, Prayon Rupel in beeld kwam^{159, 160}. E. Huyghe formuleerde het bijvoorbeeld als volgt:

“De ene meer dan het andere. Het hangt een beetje af van de persoonlijke ingesteldheid van wie dan voor krant A, B of C schrijft. Ook die verslaggevers hadden vaak contacten met sommige spelers in dat geheel. En je kunt een beter contact hebben met X of Y. Er zijn interviews waarin ook Vissers aan het woord komt. Ik denk dat die persmensen hun werk goed probeerden te doen.”

Dit werd ook bevestigd door Dirk Van Melkebeke toenmalig kabinetschef van minister van Leefmilieu Norbert De Batselier (SP):

“Er was geen oorlogssituatie bij wijze van spreken pro en contra. Ook de pers was daar niet verdeeld over in het ene geval was dat wat meer naar de andere kant. Afhankelijk van de journalist en de krant.”¹⁶¹

¹⁵⁵ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 85.

¹⁵⁶ A. Cop, “Gipsberg vijf kilometer verplaatst”, *Gazet van Antwerpen*, 5 mei 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985”, nr. 22.

¹⁵⁷ AC., “Boomse politie ontwricht de prikactie tegen stortvervoer”, *Het Nieuwsblad*, 3 september 1982, Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

¹⁵⁸ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

¹⁵⁹ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

¹⁶⁰ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

¹⁶¹ Interview door Thomas Devriese met dhr. Dirk Van Melkebeke op 14 mei 2016 te Ressegem-Herzele.

Hoe Prayon Rupel over de media dacht konden we niet achterhalen aangezien ze een interview geweigerd hebben. We hebben wel de mening van voormalig vakbond secretaris André Langenus (ABVV). Ook hij legt nadruk op de rol van de lokale pers zoals Ons Klein-Brabant Vaartland. Hij stelt dat de pers i.v.m. dit conflict over een goede dossierkennis beschikte en iedere betrokken fractie aan het woord liet¹⁶².

We kunnen concluderen dat voornamelijk de lokale pers betrokken was bij dit dossier. Zij lijken daar lichtjes overgeheld te hebben naar de kant van de milieubeweging maar niet in die mate dat dit sterk opviel. Alle betrokken partijen die we konden interviewen zijn erover eens dat de pers evenwichtig was in zijn berichtgeving in de zin dat iedereen aan het woord kwam.

¹⁶² Interview door Thomas Devriese met dhr. André Langenus op 27 juni 2016 te Temse.

4. Prayon Rupel en de stortproblematiek

4.1. De stortproblematiek

Prayon Rupel was in de eerste periode van het conflict slechts een van de vele problemen waar het ALR tegen streed. Om een goed beeld hiervan te krijgen willen wij ALR in de ruimere context van de stortproblematiek schetsen. Door een selectie van enkele van de voornaamste acties te bespreken. Zo hadden we bijvoorbeeld de hongerstaking kunnen bespreken die enkele ALR leden op 4 juni 1982 begonnen waarmee ze druk wilden zetten op het milieubeleid en OVAM¹⁶³.

Vooreerst schetsen we de omgevingscontext. In de inleiding bespraken we al de socio-economische situatie van de Rupelstreek waardoor de stortproblematiek kon ontstaan. In 1979 de periode waarrond de eerste protesten tegen Prayon Rupel zouden beginnen waren er in de Rupelstreek al 7 officiële stortplaatsen naast een groot aantal illegale stortplaatsen¹⁶⁴. Dit aantal zou uiteindelijk oplopen tot 15 officiële stortplaatsen¹⁶⁵. In bijlage 2 vindt u hiervan een kaart terug.

Ook stond het ALR niet alleen in zijn strijd. E. Huyghe benadrukt de grote onvrede die er heerste in de Rupelstreek, niet alleen onder de bevolking maar ook onder de jongere generatie politici. Volgens hem was er tussen de jongere generatie en de oudere generatie een kloof. De oudere generatie politici had een zekere berusting in de situatie¹⁶⁶.

Het waren niet alleen de stortplaatsen die een probleem vormden maar ook de afvaltransporten naar de stortplaatsen. In het bijzonder de buitenlandse transporten uit Nederland en Duitsland die in de Rupelstreek en in de Kempen terechtkwamen. Vooral de Nederlandse afvalstroom kreeg aandacht in de media. Cijfers voor 1983 geven aan dat er jaarlijks ongeveer 350 000 ton afval vanuit Nederland naar de Rupelstreek werd geëxporteerd¹⁶⁷. Deze afvalstroom was het gevolg van een verhoogde waakzaamheid na de ontdekking van Lekkerkerk¹⁶⁸, waarbij een woonwijk gebouwd bleek te zijn op een plaats waar ook 1600 vaten chemische afval gestockeerd lagen. Daarnaast was er een strenge afvalstoffenwet in Nederland. Deze factoren stimuleerden volgens Feys de afvalstroom naar België¹⁶⁹. Onder meer de containerfirma van Ten Bosch zou een van de Nederlands afvalontvangers zijn. Zij

¹⁶³ E. Stuer, "In Hongerstaking", juni 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

¹⁶⁴ G.G., "Rupelstreek wil niet sterven, krantenknipsel, 8 februari 1979." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over acties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981", nr. 442.

¹⁶⁵ Plangroep studiegroep omgeving, "Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.", april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en werkdocumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984", nr. 408.

¹⁶⁶ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

¹⁶⁷ S. Collier, "Wallonië: la poubelle van Europa", De Morgen, 13 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvaltransport Nederland. 1983-1993," nr. 12.

¹⁶⁸ H. Schmitt, "Hollands vuil in Vlaamse bodem", Trouw, 23 augustus 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

¹⁶⁹ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 50.

dumpten dit onder meer in de kleiput van Schelle waar officieel alleen het huisvuil van Hoboken en Schelle werd gestort¹⁷⁰.

ALR zou op verschillende manieren protesteren tegen deze buitenlandse afvalstromen. Naast lokaal protest zoals betogingen¹⁷¹, het sturen van een telegram en een brief aan de Nederlandse koningin Beatrix¹⁷², het lokaliseren van afvaltransporten¹⁷³,... zou het ALR zich aansluiten bij verenigingen die op nationaal en internationaal niveau protesteerden tegen deze buitenlandse afvaltransporten zoals BENEGORA¹⁷⁴. Tevens hield het ALR ook op eigen houtje contacten met milieubewegingen in Nederland waarmee ze onder meer informatie uitwisselden. Zo had je bijvoorbeeld Werkgroep Milieu-Afval Hergebruik Lo uit Haarlem of Actiegroep Strohalm Amsterdam¹⁷⁵.

Ook de Belgische overheid vormde doelwit van acties. Zo was er de strijd om het afvalstoffendecreet die een belangrijke stap vormde voor de ontwikkeling van het leefmilieubeleid¹⁷⁶. In februari 1981 werd het Nationaal Actiefront tegen Afvalmisdriven (NAF) opgericht. ALR was hier een van de initiatiefnemers. Het doel van deze vereniging was om actiegroepen in Vlaanderen te verenigen in hen eis om een beter afvalbeleid af te dwingen van de regering¹⁷⁷. Naar aanleiding van de oprichting zou toenmalig voorzitter van het ALR, Eddy Stuer de volgende uitspraak doen:

“Veelbetekenend is wel dat ons land al sinds drie jaar de afvalrichtlijnen van de Europese Gemeenschap met de voeten treedt. België moet zich zo snel mogelijk aan de EG-normen aanpassen zodat het niet meer interessant is voor de buurlanden om met hun afval naar hier te komen. Bovendien willen we dat er zo snel mogelijk een strengere afvalwet tot stand komt. We zullen het samen proberen zo ver te krijgen

¹⁷⁰ H. Schmitt, “Hollands vuil in Vlaamse bodem”, Trouw, 23 augustus 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

¹⁷¹ “Brief aan burgemeester van Rumst, van Eddy Stuer, betreffende Amsterdams huisvuil naar O.T.L., op 9 januari 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

¹⁷² ARDO., “Amsterdam wil huisvuil in Kempen storten”, krantenknipsel, 8 januari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

¹⁷³ S.N. “Nederland stort zijn probleemafval in België”, Het Nieuwsblad, 17 oktober 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

¹⁷⁴ “Brief aan Dr. L. Ginjaar, minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (Nederland), van Benegora-Leefmilieu, betreffende Nederlands afval naar België, op 10 januari 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

¹⁷⁵ Zie onder meer: “Brief aan Eddy Stuer (ALR) van Thon Fikkerman van Werkgroep Milieu-Afval Hergebruik Lo., 15 juni 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26; “Brief aan Eddy Stuer (ALR) van C. Th. Hooftman-Kistmaker van Actiegroep Strohalm Amsterdam, 26 maart 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28; “Brief aan Eddy Stuer van C. Th. Hooftman-Kistmaker van Actiegroep Strohalm Amsterdam, 22 januari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

¹⁷⁶ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 52.

¹⁷⁷ AD., “Nationaal Actiefront tegen Afvalmisdriven”, De Standaard, 16 februari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

*dat de actiegroepen, die toch in de dagelijkse afvalpraktijk staan en weten waar die knelpunten zitten, die wet mogen amenderen*¹⁷⁸.”

Wat E. Stuer zei was dan ook juist. België was al in 1977 in gebreke gesteld vanuit Europa omdat het de Europese richtlijn inzake afval niet doorvoerde. Dit was een gevolg van de aanslepende gewestvorming waar de milieuwetgeving in bleef steken¹⁷⁹. In dezelfde krant nam Stuer ook stelling tegen Marc Galle (SP)¹⁸⁰, minister van Leefmilieu binnen de Vlaamse executieve (vandaag: Vlaamse regering) die te optimistisch zou zijn over het feit dat het afvalstoffendecreet er nog in 1981 zou komen¹⁸¹. Deze uitspraak kwam nochtans uit. Het afvalstoffendecreet werd op 2 juli 1981 goedgekeurd door de Vlaamse Raad (vandaag: Vlaams parlement). Feys benadrukt in zijn boek over 30 jaar OVAM de rol van E. Stuer die mee voor de nodige druk had gezorgd om het decreet erdoor te krijgen door zijn aanwezigheid op de plenaire zitting waarbij over het decreet werd gestemd. Met dit decreet werd ook OVAM geboren¹⁸².

Een laatste actie die we bespreken is de zogenaamde stortroute. Deze route die in 1981 werd ingericht door het ALR liep langs 16 stortplaatsen waaronder deze van Prayon Rupel. Ze wilden hiermee de stortproblematiek onder de aandacht brengen van het publiek¹⁸³. De stortroute kende een groot diversiteit aan storten zoals gips-, asbest-, chemische-, bedrijfs- en huisafvalstorten¹⁸⁴. Ze was toegankelijk voor zowel fietsers en automobilisten. E. Stuer omschreef de route als het traject van de schande¹⁸⁵. De route werd geopend op 27 juni, “de dag van de fiets”. Het ALR zou ook een brochure uitgeven waarin de route werd aangegeven¹⁸⁶.

¹⁷⁸ AD., “Nationaal Aktiefrent tegen Afvalmisdriften”, De Standaard, 16 februari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

¹⁷⁹ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 47.

¹⁸⁰ Marc Galle (SP) was van 3 april 1979 tot 17 december 1981 minister van Leefmilieu.

¹⁸¹ AD., “Nationaal Aktiefrent tegen Afvalmisdriften”, De Standaard, 16 februari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

¹⁸² T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 54.

¹⁸³ S.N., “Afval: als de hel naar boven komt”, Humo, 30 juli 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

¹⁸⁴ K.V. “De stortroute”, De Koerier, 8 juli 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

¹⁸⁵ C.A. “Stortroute door Rupelstreek”, Het Volk, 29 juni 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

¹⁸⁶ “A. Cop, “Toeristische aanwinst wordt morgen officieel ingereden, stortroute voor de Rupelstreek”, Gazet van Antwerpen, 26 juni 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

Het tijdschrift Humo zou deze route op sarcastische wijze aanprijzen op de volgende wijze: “*Voor wie tijdens de vakantie eens iets anders wil dan Bokrijk, Bobbejaanland of Meli-Park, is er een nieuwe attractie.*”¹⁸⁷”

De acties die we bespraken tonen een grote diversiteit in het repertoire van ALR en vertellen ons heel wat over de strategie van het ALR. De acties tegen de buitenlandse afvaltransporten en voor het afvalstoffendecreet lijken zij nooit alleen te doen maar altijd binnen de context van een sociale bewegingsgemeenschap met koepelorganisaties zoals BENEGORA en het NAF.

De acties voor het afvalstoffendecreet toonde de relatie die het ALR had tot de politiek. Dit was er een van een drukkingsgroep. Het decreet kwam er zelfs sneller door dankzij de aanwezigheid van E. Stuer op de plenaire zitting. Over de inhoud echter had het ALR weinig in te brengen.

Als we het frame bekijken bij deze acties zien we telkens een slachtofferframe waarin ALR en de anderen het slachtoffer zijn van de afvalproducenten. De oplossing ligt daarbij telkens bij de Nederlandse of Belgische overheid die het doelwit vormden van hen acties. Dit toont ook die pragmatische ingesteldheid die zo typisch was voor de milieubeweging uit deze periode waarbij duidelijk werd gemaakt dat de overheid een sleutelrol moest spelen. In de actie van de stortroute zien we veeleer hoe het ALR dat frame personaliseert naar de eigen streek.

Deze laatste actie zouden we als een modulair performance kunnen omschrijven. De actie lijkt een variant op de natuurwandelingen die zo typisch zijn voor natuurbehoudsverenigingen. Een bestaande performance werd aangepast aan de situatie. In plaats van de mensen bewust te maken van de natuur moesten ze bewust gemaakt worden van de stortproblematiek in de Rupelstreek. Dit is dus een innovatie van het actierepertoire dat nog altijd ingebed is in de specifieke cultuur maar toch vernieuwend is.

Tenslotte is er het soort claim die ze leggen. Enerzijds is er duidelijk sprake van een identiteitsclaim bij de activiteiten rond het afvalstoffendecreet. We hebben bijvoorbeeld de uitspraak van E. Stuer. In de laatste zin van het fragment dat we aanhaalden van hem werd duidelijk de nadruk gelegd op de expertise die de milieubewegingen hebben. Anderzijds is het ook een programmaclaim omdat minister M. Galle duidelijk voorstander was van het decreet. In die zin gaven ALR en andere bewegingen steun aan het overheidsbeleid.

¹⁸⁷ S.N., “Afval: als de hel naar boven komt”, Humo, 30 juli 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

4.2. Pas op! Radioactief gips!

De eerste episode in de strijd tegen Prayon Rupel die we terugvinden in het archief is vrij geïsoleerd van de daaropvolgende episodes. Het begon in 1979 met het bericht dat de gronden van de failliete steenbakkerij de Neef-Landuyt in Niel te koop stonden. Prayon Rupel was een van de geïnteresseerden. Ze wilden hier een nieuw gipsstort inrichten. Vanuit Buurtopbouwwerk Hellegat V.Z.W. (BOW-Hellegat) dat onderdeel uitmaakte van de ALR-organisatie werd overgegaan tot mobilisatie. Ze begonnen met de opbouw van een netwerk door het aanschrijven van verschillende politici en instanties waarin de bezorgdheid werd geuit over wat er zou gebeuren met de putten. Zo werd onder meer de verantwoordelijke minister, M. Galle aangeschreven¹⁸⁸.

Ook kwamen alle Nielse verenigingen op 24 oktober 1979 samen op een actievergadering. Op deze vergadering werd besloten om twee natuurwandelingen te organiseren in het Hellegat en ook een debat rond de milieuproblematiek in de Rupelstreek te organiseren. Het debat vond op 26 november plaats en werd georganiseerd vanuit de Coördinatie- en Adviesraad voor de Jeugd (CARJ). Dit was een door de gemeente opgerichte adviesraad. De gemeente was dan ook geen voorstander van de stortplannen. De actievoerders vonden ook steun bij de vissersverenigingen uit Niel die hen visgronden bedreigd zagen door de mogelijke gipsopvulling van de putten¹⁸⁹.

Over hoe het verliep met de natuurwandelingen hebben we geen informatie teruggevonden in het archief. Wat het debat betreft hadden we het onderzoek van de student Frank Lakiere dat we terugvonden in het ALR archief¹⁹⁰. Lakiere deed verslag van de verschillende standpunten die werden ingenomen tijdens het debat. Ten eerste was er Prayon Rupel. Het bedrijf benadrukte de tewerkstelling die ze bood en gaf de garantie dat het storten geen hinder zou opbrengen. Ten tweede was er de gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij (GOM) die een neutraal standpunt innam. Langs de ene kant beklemtoonde de GOM dat een bedrijf als Prayon Rupel ergens zijn afval moest kunnen kwijtraken maar aan de andere kant dat indien de gemeente en de bevolking tegen zijn ze dit plan niet zullen steunen. Ten derde was er de gemeente die benadrukte dat ze tegen was maar dat ze machteloos stonden als Prayon Rupel erin slaagde de gronden te kopen. Het ALR wees tenslotte op de verdoken kosten die een gipsstort met zich meebracht want zo waren er de infrastructuurkosten die gipsstorten met zich mee bracht. Daarnaast zou

¹⁸⁸ F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 4." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

¹⁸⁹ F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel", paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 3 + 4." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

¹⁹⁰ In de paper die we terugvonden in het archief van het ALR in het Amsab-Isg weten we alleen dat dit voor het vak milieubeleid en besluitvorming was maar in het kader van welke opleiding hebben we niet kunnen achterhalen.

het stort na gebruik opnieuw door de gemeenschap moeten worden aangekocht. Op het debat was ook minister M. Galle uitgenodigd maar deze was niet op de uitnodiging ingegaan¹⁹¹.

In december 1979 zou CARJ ook nog een petitie organiseren onder de Nielse verenigingen. Terwijl BOW-Hellegat zou verdergaan met politici aanschrijven¹⁹². De urgentie van het probleem nam ook toe. De bestemming op het gewestplan was al gewijzigd van groenvoorziening naar gipszone met als nabestemming: groenzone en uitbreiding woonzone. Het ALR verdedigde hen acties tegen de stortplannen door te focussen op de radioactiviteit van het Prayon gips. Daarvoor had al een onbekende groep sluiplakkers- en schilders gewaarschuwd in verschillende affiches voor de radioactiviteit van het gips¹⁹³.

Het ALR distantieerde zich van deze onbekende groepering. Zij verklaarden dat er met een open vizier moest gestreden worden waarbij de actie zich beperkte tot wettelijke middelen. Wel moedigden ze de mensen aan verder in te gaan op de piste van radioactiviteit. Zo wezen ze op het boek "Vast Afval" van prof. Dr. Ir. Beuckens die stelt dat gipsafval lichtjes radioactief is en ook fluorverontreiniging van het grondwater kon veroorzaken¹⁹⁴. In het ALR-archief vinden we ook andere verwijzingen terug die deze bevindingen ondersteunen. Zo was er de studie van de chemiewinkel van de Amsterdamse universiteit of het onderzoek van de Duitse professor Anton Sneider¹⁹⁵.

Ook de wijziging van het gewestplan werd bekritiseerd door het ALR en in het bijzonder de nabestemming als woonzone. Het ALR verwees hiervoor naar een Gentse universiteitsprofessor die in de anonimiteit wilde blijven. Hij had voor hen één kilo gips had onderzocht. Op basis hiervan kwam het ALR tot de conclusie dat wie 50 uur per week op een stortplaats van gips doorbracht zijn weekrantsoen van wettelijk toegelaten straling binnenkreeg¹⁹⁶.

De radioactiviteit van het gips van Prayon Rupel werd ook onderzocht op vraag van de arbeidsauditeur te Antwerpen. Een expert stelde vast dat de radioactiviteit onder de toegelaten waarden lag¹⁹⁷. Dergelijke

¹⁹¹ F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel", paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 4-5. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

¹⁹² F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 5. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

¹⁹³ S.N., "Van het leefmilieu...", tijdschriftartikel, februari 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

¹⁹⁴ S.N., "Van het leefmilieu...", tijdschriftartikel, februari 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

¹⁹⁵ H. Cobben en L. Luypaerte, "Klachtennota", van verenigde werkgroepen alternatief Reet, Rumst en Terhagen i.s.m. Pluralistische Werkgroep Leefmilieu Rumst aan OVAM, 5 juli 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

¹⁹⁶ G. van Meir, "De Rupelstreek in gips, zoals de geigerteller hier tikt, tikt hij nergens," Humo, 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

¹⁹⁷ C.V.K., "Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen," s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984", nr. 130.

onderzoeken naar radioactiviteit kwamen wel vaker voor. Het jaar ervoor was er al bij een gelijkaardig onderzoek bij een gipsstort te Brecht radioactiviteit gemeten¹⁹⁸.

Naast het verspreiden van informatie via de media ging ALR ook tot andere acties over. Op 15 maart 1980 organiseerden ze een betoging om de verantwoordelijke besturen erop te wijzen dat ze hen verantwoordelijkheid moesten opnemen. Alle volksvertegenwoordigers en senatoren uit de omgeving werden uitgenodigd. Ook werd de minister van Leefmilieu, M. Galle uitgenodigd¹⁹⁹. Deze laatste zou later zijn steun voor de bescherming van het gebied uitspreken. De betoging werd georganiseerd met medewerking van BOW-Hellegat, sportvissersverenigingen van Niel en de Jeugdhuizen uit de Rupelstreek en Klein-Brabant. Het gemeentebestuur, verschillende politici en CARJ zouden afstand nemen van deze betoging. Als reden werd opgegeven dat het ALR de publieke opinie zou manipuleren. Op 13 april zou CARJ zelf een betoging organiseren²⁰⁰.

Uiteindelijk vond de openbare verkoop van de putten plaats op 22 april 1980 waarbij Prayon Rupel zou afzien van de aankoop. Toch was de bijdrage van de acties die we daarnet bespraken minder groot dan ze deed uitschijnen. Een veel grotere bijdrage werd geleverd door de acties achter de schermen waarbij werd geprobeerd de bestemming van de putten te laten wijzen. De actoren die hiervoor actie voerden waren de gemeente Niel en BOW-Hellegat die de bestemming van het grondgebied zouden proberen veranderen naar groenzone²⁰¹. Ook ALR zou bij de dienst voor monumenten en landschappen de procedure in werking zetten om de kleiputten te klasseren²⁰². Het was uiteindelijk de aanvraag tot klassering samen met de gemeente die een nieuw bijzonder plan van aanleg (BPA) invoerde die ervoor zorgde dat het bedrijf van de aankoop afzag. Want deze veranderingen hadden de situatie heel onzeker gemaakt of er ooit gestort zou mogen worden²⁰³.

Toch betekende dit niet het einde van de acties rond de radioactiviteit van het Prayon gips. Het ALR zou verder actievoeren tegen Prayon Rupel. Dit was niet zomaar. Het bedrijf had kort daarvoor een

¹⁹⁸ S.N. "Radioactiviteit, Meetapparatuur Rupel Chemie is weggenomen", krantenknipsel, 25 april 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

¹⁹⁹ S.N., "Van het leefmilieu...", tijdschriftartikel, februari 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

²⁰⁰ F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel", paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 5-7. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

²⁰¹ F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 4-5." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

²⁰² S.N., "Resultaten...van...een...lange strijd," ALR-nieuws, april-mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983, nr. 343.

²⁰³ F. Lakiere, "Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., p. 5." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

nieuw procedé ontwikkeld om uranium uit fosfaten te onttrekken²⁰⁴. Bij de bekendmaking van dit procedé verklaarde directeur Roggemans “*Er zal nu voortaan via de kunstmest minder uranium op de velden en de weiden terechtkomen.*”²⁰⁵ Deze uitspraak riep verbazing op in de media omdat velen überhaupt niet wisten dat er sprake was van enige radioactiviteit in de kunstmest. Over de aanwezigheid van uranium in de restproducten was men wel al op de hoogte. Het bedrijf ontkennde niet dat er een zekere straling aanwezig was afkomstig van het gips maar die zou onder de toegelaten waarden zitten²⁰⁶.

Via de media ging ALR ook verder actievoeren. Zo wezen ze erop dat de bevoegde instanties en politici hiervan op de hoogte zijn. Ze deden dit door het lekken van een pakket brieven aan de media die op “hoog niveau” zouden circuleren. Volgende voorbeeld vinden we terug in de Koerier van 17 mei 1981²⁰⁷:

*“12 mei '80 schrijft Dr. A. Huygh van de Groep Toegepaste Ekologie in zijn brief aan directeur-generaal van het NV Zeekanaal Hilgers “Vanuit ecologische standpunt is het in principe ongewenst om de gipsafval op het land te storten, gelet op de aanwezigheid van radio-actieve elementen en scheikundige verbindingen die metertijd in meerdere of mindere mate de onmiddellijke of verdere omgeving van dit stort zullen besmetten.”*²⁰⁸”

ALR zag hiermee z'n standpunt over radioactiviteit van gips als officieel bevestigd. Tegelijk probeerden ze de mythe de ontcrachten dat de kleilagen in de Rupelstreek ondoordringbaar zijn. Want in klei zitten vele zandadertjes en waterkanaaltjes. Daarnaast was het in de Rupelstreek de gewoonte dat klei werd uitgegraven tot onder het grondwaterpeil. Bij storting van onder meer gips zou dit rechtstreeks contact maken met het grondwater²⁰⁹.

²⁰⁴ S.N., “Radioactief”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

²⁰⁵ S.N. “Radioactief”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

²⁰⁶ S.N. “Radioactief”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

²⁰⁷ F. Dubois, “Gipsgevaren angstvallig verborgen gehouden?”, De Koerier, 17 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁰⁸ F. Dubois, “Gipsgevaren angstvallig verborgen gehouden?”, De Koerier, 17 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁰⁹ F. Dubois, “Gipsgevaren angstvallig verborgen gehouden?”, De Koerier, 17 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

ALR legde in de media ook de aandacht op een adviesdocument van de Europese gemeenschap waarin werd geadviseerd om werk te maken van uraniumextractie uit afvalstoffen van de verwerking van fosfaatgesteenten. Producten waarbij dit mogelijk was waren onder meer kunstmest en het gips dat Prayon Rupel produceerde. De uraniumbronnen binnen de Europese gemeenschap waren namelijk beperkt. Het winnen van uranium hieruit zou dan ook heel wat voordelen kunnen opleveren²¹⁰.

De commissie adviseerde ook om uitloging van stortplaatsen te doen waarbij uranium zou kunnen gewonnen worden uit de afvalstoffen²¹¹. Dit ontlokte de volgende uitspraak aan het ALR:

“A.L.R. laakt deze dubbele moraal: zolang gipsafval niet rendabel kon aangewend worden, werd à het rato van 600.000 ton per jaar gestort, omdat het toch niet schadelijk was. Het argument dat gips radio-actief was, werd weggelachen. Nu de uraniumextractie lukratief wordt, argumenteert men dat men het leefmilieu een dienst bewijst als men de “radio-actieve-vervuilende” stoffen eraan onttrekt.”²¹²”

Bovendien had Prayon Rupel plannen om een roosteringsbedrijf in te richten op het Rupeleiland te Wintam. Een dergelijk bedrijf zou hen in staat stellen om uranium te onttrekken uit andere grondstoffen zoals ligniet, olie-en koolschalies,... . ALR wou via de publieke opinie voorkomen dat Prayon Rupel toestemming zou krijgen voor een roosteringsbedrijf²¹³.

Naast deze lekkages naar de media nam ALR ook een meer directe actie. Op 21 mei 1980 zouden een vijftiental actievoerders zich langs beide zijden van de Gansbroekstraat vastketenen waarmee ze de uitgang van Prayon Rupel blokkeerden²¹⁴.²¹⁵ Op een spandoek hing de volgende boodschap: *“Hier komt geen afval meer buiten”²¹⁶”*.

²¹⁰ S.N., “Wordt gips terug uit kleiputten gehaald”, 21 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

²¹¹ S.N., “Wordt gips terug uit kleiputten gehaald”, 21 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

²¹² S.N., “Wordt gips terug uit kleiputten gehaald”, 21 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

²¹³ S.N., “Wordt gips terug uit kleiputten gehaald”, 21 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

²¹⁴ S.N., “Chemie Rupel gaat uranium produceren, Ketting stopt afvoer van radio-actief gips”, *Gazet van Antwerpen*, 22 mei 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

²¹⁵ S.N., “Korte metten! Of... korte meppen”, ALR-nieuws, april-mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

²¹⁶ S.N., “Chemie Rupel gaat uranium produceren, Ketting stopt afvoer van radio-actief gips”, *Gazet van Antwerpen*, 22 mei 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips

Daarmee werd het transport van gipsafval versperd. Tegelijkertijd wees ALR op de ondemocratische wijze waarop het probleem van de uraniumproductie werd aangepakt. De vraag werd dan ook gesteld waarom de bevolking niet werd geconsulteerd over de plannen van Prayon Rupel om uit fosforzuur uranium te winnen. Het ALR wees ook op de mogelijke komst van een kerncentrale in Schelle. Ook de proefnemingen van het Studiecentrum voor Kernenergie in kleiputten van Terhagen konden op weinig begrip rekenen. Deze proeven wezen namelijk op de plannen om kernafval op te slaan in de Rupelstreek²¹⁷.

Deze actie zou later nog een staartje krijgen want het ALR werd voor de politierechtbank gedaagd. Het was de eerste keer in zijn geschiedenis dat ALR zich voor de rechtbank moest verantwoorden. De aanklacht luidde dat ze met kwaadwillige bedoelingen het verkeer hadden gehinderd. De politierechtbank verklaarde zich uiteindelijk onbevoegd²¹⁸.

Als we deze episode analyseren is er om te beginnen de sociale bewegingsbasis. In de fase van mobilisatie zagen we dat de actie vertrok vanuit BOW-Hellegat dat een nevenorganisatie was van het ALR. We zien dat een ruime sociale bewegingsgemeenschap vorm krijgt. Naast de milieubeweging zijn de vissersverenigingen de belangrijkste actor. Ook het CARJ en de gemeente kunnen we als belangrijke leden beschouwen. De gemeenschap werd later ook verder uitgebreid met jeugdhuisen uit de Rupelstreek en Klein-Brabant. Toch blijft de gemeenschap voornamelijk bestaan uit verenigingen uit de gemeente Niel. Voorts zien we dat vanuit het BOW-Hellegat werd gepoogd een netwerk uit te bouwen van politici die hen zaak ondersteunden. ALR deed dan weer een sterke inbreng met de kennis die ze verzamelden rond de radioactiviteit van gips.

Als we kijken naar de sociale bewegingscampagne vertrekkend vanuit het gemeenschappelijk frame van de sociale bewegingsgemeenschap zien we eigenlijk een frame dat gelijkaardig is aan het ALR frame uit het vorige stuk. Alleen is de dreiging nu veel specifiek. De bevolking van Niel en bij uitbreiding die van de Rupelstreek dreigt slachtoffer te worden van het Prayon gips. Ze motiveerden dit door de schadelijkheid van het gips te benadrukken en in het bijzonder de radioactiviteit ervan. Als we focussen op het actierepertoire zien we een combinatie van traditionele en onconventionele actievormen die gebruikt werden. Dit was volgens De Rijcke typisch voor deze periode. De acties zijn enerzijds gericht op het bewust maken van de mensen van de radioactiviteit van gips anderzijds werden ook politici en

in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983", nr. 343.

²¹⁷ S.N., "Chemie Rupel gaat uranium produceren, Ketting stopt afvoer van radio-actief gips", *Gazet van Antwerpen*, 22 mei 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983", nr. 343.

²¹⁸ S.N., "2. Op hunnen blijk gespeekt", ALR nieuws, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983", nr. 343.

overheidsinstanties aangesproken. Het is van hen dat een oplossing werd verwacht. Door te lobbyen slaagt de sociale bewegingsgemeenschap er uiteindelijk in om zijn doel te bereiken. ALR speelde hierin een belangrijke rol. De breuk die we zien in de sociale bewegingsgemeenschap met de gemeente, CARJ en enkele politici lijkt van weinig belang. De doelstelling, het voorkomen dat Prayon Rupel de gronden te Niel aankoopt, blijft dan ook bij beide partijen hetzelfde. Toch kwam de uiteindelijke oplossing door lobbyen tot stand.

Daarna zien we hoe ALR alleen verder gaat met waarschuwingen voor de radioactiviteit van het Prayon gips. We zagen dat het frame uitgebreid werd. Het ging niet alleen om de dreiging dat één enkel stort gevuld zou worden met Prayon gips. Het gaat nu om activiteiten i.v.m. met radioactiviteit voornamelijk de activiteiten van Prayon Rupel maar ook andere. Zo werd bijvoorbeeld gewaarschuwd voor de mogelijke komst van een kerncentrale te Schelle. Wat opvalt is dat er zich in tegenstelling tot het sociale bewegingsframe van Della Porta en Diani geen verruiming van het probleem voordoet naar een breder publiek. ALR en de andere actoren focusten in hen acties altijd op de Rupelstreek. Toch is dit logisch aangezien de Rupelbevolking het doelpubliek was. Bij deze acties viel de sterke aanwezigheid van ALR in de media op met hen discours rond radioactiviteit. De grote afwezigheid in deze episode was Prayon Rupel. De reden hiervoor konden we niet achterhalen noch in hoeverre ALR met zijn acties erin geslaagd is om activiteiten i.v.m. radioactiviteit van Prayon Rupel te beperken of te voorkomen. Het voorgaande maakt ook de aard van de claims duidelijk die hier werden gelegd. Telkens was er die associatie met een bepaalde groep namelijk de Rupelbevolking. Het gaat hier ook dan ook om staande claims.

Tenslotte kunnen we kort de politieke actoren bespreken. Op lokaal vlak maakte de gemeente bij wijze van spreken voor korte tijd deel uit van de sociale bewegingsgemeenschap. Het CARJ dat een adviesraad van de gemeente was organiseerde zelfs zijn eigen betoging in de strijd tegen het gipsstort. Op het niveau van de Vlaamse overheid zagen we slechts weinig beweging. Het bleef bij een steunbetuiging. De hulp moest komen van overheidsinstanties zoals monumenten en landschappen die openstonden voor de suggesties van het ALR. Ook mag de rol van de gemeente niet vergeten worden die met de wijziging via een BPA een nuttige bijdrage leverde om Prayon Rupel tegen te houden. We kunnen concluderen dat ALR een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de oplossing rond de besproken gronden.

4.3. Gipstransport in het nauw!

Dit onderdeel focust op het gipstransport van Prayon Rupel naar de stortten, waarover ze beschikten in de Rupelstreek. Dit gipstransport werd uitgevoerd door het transportbedrijf Ceulemans²¹⁹. De transporten en de stortplaatsen leidde tot steeds meer agitatie onder de Rupelbevolking. Dit zagen we ook terugkomen in de media. Zo schenkt de *Gazet van Antwerpen* eind mei 1982 aandacht aan de grote volkswoede tegen de stortten die tot uiting kwam op een volksvergadering te Rumst. Een grote reeks van klachten werd daar geuit: stankoverlast, ratten, medische problemen... die het gevolg zouden zijn van de stortten. De bedrijven hierachter zouden zich niet houden aan de voorschriften en zowel de politiek als de bevoegde autoriteiten (inspectie van mijnwezen en volksgezondheid) zouden hiervoor blind blijven. E. Stuer deed hier in naam van het ALR een oproep om meer directe actie vanuit de bevolking zelf en om niet alleen de actiegroepen de kastanjes uit het vuur te laten halen²²⁰.

Ook meer specifieke klachten over het gipstransport kwamen naar boven zoals de lawaaihinder die het transport veroorzaakte²²¹, maar ook de milieuhinder. Omdat het gips van de vrachtwagens viel werden de straten bedolven onder een dikke laag wit stof die bij regen veranderde in een modderpoel²²². Daarnaast waren er ook gezondheidsklachten zoals obstructies van de luchtwegen en beschadigingen van longweefsels bij omwonenden²²³. J. Schroeven stelt dat het heel begrijpelijk was dat de mensen hiertegen protesteerden. Het om de minuut voorbij denderen van een vrachtwagen langs de huizen vanaf zeven uur 's morgens moet ervoor gezorgd hebben dat mensen gingen protesteren. Een maatschappelijk draagvlak voor deze transporten was dan ook ver te zoeken²²⁴.

Ook vanuit de lokale politiek werden initiatieven genomen om de problemen aan te pakken. Zo beloofden gemeentemandarissen na de volksvergadering wel het onderwerp aan te snijden op de raadszitting van 7 juli²²⁵. In juli werd inderdaad een motie tegen milieuhinder gestemd. Ook werd vanuit de socialistische oppositie een motie aanvaard waarbij de burgemeester werd opgeroepen om maatregelen te nemen binnen het kader van het afvalstoffendecreet²²⁶. Rumst organiseerde ook een

²¹⁹ C.V.K., "Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen," s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984", nr. 130.

²²⁰ S.N., "Stortproblemen in Rumst: slechts 1 keer op 6 jaar in gemeenteraad", *Gazet van Antwerpen*, 29 juni 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

²²¹ S.N., "Ook Reet Protesteert op ludieke wijze tegen gipsvervoer", *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

²²² C.V.K., "Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen", s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984", nr. 130.

²²³ H. Van Dijck, "Omwonenden willen gerechtelijke actie op gang brengen, Boom heeft buik vol van gips", *Gazet van Antwerpen*, 29 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking stortten. 1981-1983", nr. 160.

²²⁴ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

²²⁵ S.N., "Stortproblemen in Rumst: slechts 1 keer op 6 jaar in gemeenteraad", *Gazet van Antwerpen*, 29 juni 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

²²⁶ S.N., "Rumstse raad stemt motie milieuhinder", *Gazet van Antwerpen*, juli 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

voorlichtingsvergadering en hoorzitting over deze stortproblematiek op 5 juli 1982. Vertegenwoordigers van OVAM en GOM werkten hieraan mee²²⁷.

Op 4 augustus 1982 was de eerste actie van het ALR tegen het gipstransport. Dit nam de vorm aan van een prikactie²²⁸. Het doel was om het vrachtwagentransport naar de stortten te blokkeren. De actievoerders deden dit door de weg te blokkeren met tafels en stoelen die vervolgens druk bezet werden door de participanten die een soort volkskermis organiseerden. Personenwagens werden wel omgeleid via het voetpad²²⁹. De participanten bestonden uit bewoners van de Hollebeekstraat en de aanpalende straten en leden van de deelnemende milieubewegingen. Het ALR deed dit namelijk niet alleen maar werkte samen met Verwart, de Groene Fietsers en de Pluralistische leefmilieugroep van Rumst. Naast het gipstransport was de actie ook gericht tegen het daar gelegen stort van Ontwikkeling Technologie en Leefmilieu NV of ook wel OTL genoemd²³⁰.

Op de prikactie waren vele actieborden te zien met verschillende slogans. Het Nieuwsblad citeerde bijvoorbeeld volgende slogan: “Dit zijn onze wensen aan OVAM (Openbare Vlaamse Afvalmaatschappij) en GOM (Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij), Minister Lenssens, OTL, gips en vliegsweg ermee.”²³¹ De actievoerders hoopten hiermee de aandacht van de overheid te trekken en resultaten te behalen. De politie zou uiteindelijk één helft van de weg laten vrijmaken voor het verkeer²³².

J. Schroeven merkte op dat er een grote samenhang was tussen het ALR en VERWART. Vele leden van deze milieubeweging waren ook lid van ALR volgens hem. Tegelijk was deze beweging een initiatief van Agelev. Met de acties van VERWART ging Agelev op zijn beurt actievoeren in de gemeenteraad. Hij nuanceert dit wel. Het is niet zo dat deze milieubeweging direct gebonden was aan Agelev. Het publiek mocht ook niet weten dat dit een organisatie van Agelev was²³³.

Op 19 augustus verzamelden de milieugroepen voor een volgende prikactie. Ditmaal vond de actie plaats in Reet waarbij eenzelfde patroon zich herhaalde. Dit keer focuste de actie niet op OTL maar

²²⁷ S.N., “Rumst houdt voorlichtingsvergadering”, *Gazet van Antwerpen*, 2 juli 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²²⁸ We bespreken drie prikacties maar in sommige artikels is er sprake van een vierde prikactie. Over deze vierde prikactie zijn echter geen andere sporen teruggevonden in het archief ook bij de respondenten vonden we geen verdere informatie.

²²⁹ AC., “Stort hangt de bewoners van de Hollebeekstraat de strot uit”, *Het Nieuwsblad*, 5 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994, nr. 13.

²³⁰ S.N., “Protest tegen stort en zwaar vervoer te Rumst”, *Gazet van Antwerpen*, 5 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994, nr. 13.

²³¹ AC., “Stort hangt de bewoners van de Hollebeekstraat de strot uit”, *Het Nieuwsblad*, 5 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²³² S.N., “Protest tegen stort en zwaar vervoer te Rumst”, *Gazet van Antwerpen*, 5 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994, nr. 13.

²³³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

voornamelijk op het gipstransport²³⁴. Zo waren, er spandoeken gericht tegen de vervoerder Ceulemans met slogans als “*Het moet gedaan zijn met Ceulemans, weg, weg, weg*”²³⁵.”

Ook lieten de milieugroepen een petitie rondgaan waar ze wilden strijden voor een gezonde gemeente. De petitie was daarbij gericht tegen volgende zaken: tegen alle in overtreding zijnde storten, gispvervoer, het storten van vliegass, tegen het geplande waterspaarbekken te Rumst-Vosberg, tegen de expresweg te Reet, voor het behoud van de derde rij bomen aan de 's Heerenbaan en van de visvijvers. De politie zou net zoals bij de vorige actie opnieuw de helft van de weg laten vrijmaken²³⁶.

De dag voor de actie was ook de firma Ceulemans op de hoogte. In een telex aan de burgemeester van Rumst liet het bedrijf weten dat ze verwachtte dat de gemeente de weg zou vrijhouden. Anders zou de firma een proces aanspannen tegen de gemeente en de actievoerders²³⁷. Ook kwam er dit keer een reactie vanuit de overheid namelijk van minister van Leefmilieu Jan Lenssens (CVP)²³⁸, die de vorige minister M. Galle was opgevolgd. Hij zou naar aanleiding van een klacht van een der inwoners van de Molenbeekstraat bij de burgemeester erop aandringen om maatregelen te nemen tegen de hinder van het gipsvervoer²³⁹.

Op 9 september volgde een derde prikactie²⁴⁰. Dit keer was de Kerkhofstraat te Boom de plaats waar de transportroute zou onderbroken worden. Alleen liep het bij deze actie anders dan de vorige keren²⁴¹. Ceulemans had opnieuw lucht gekregen van deze actie. Ze stuurden een nieuwe telex naar de gemeente²⁴², maar ook de route werd gewijzigd. Het gevolg was dat er geen vrachtwagens passeerden. Als reactie daarop verplaatsten de actievoerders hen actie naar het kruispunt 's Herenbaan-Kerkhofstraat-Molenstraat op de grens van Reet om daar een zitstaking te houden. Door in te spelen op de beslissing van Ceulemans had de actie nog succesvol kunnen maken als op zijn beurt de politie niet had ingegrepen. Zij leidde het vrachtvervoer om naar de Pierstraat. Dit was een smalle landbouwweg waar normaal enkel plaatselijk vervoer mocht rijden van maximaal 1,5 ton. Deze tussenkomst van de politie leidde tot

²³⁴ S.N., “Ook Reet Protesteert op ludieke wijze tegen gipsvervoer”, *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²³⁵ S.N., “Ook Reet Protesteert op ludieke wijze tegen gipsvervoer”, *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²³⁶ S.N., “Ook Reet Protesteert op ludieke wijze tegen gipsvervoer”, *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²³⁷ C.V.K., “Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen”, s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

²³⁸ Jan Lenssens (CVP) was van 22 december 1981 tot 3 februari 1988 minister van Leefmilieu.

²³⁹ S.N. “Ook Reet Protesteert op ludieke wijze tegen gipsvervoer”, *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²⁴⁰ “Arrest van het hof van beroep, N.V. Vervoersuitbating Frans Ceulemans en C° tegen L. Luypaerts, L. Jacobs, M. Maerschalk, E. Massolyn, K. D’ Hollander, E. Stuer, gemeente Rumst, 25 april 1988.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984, nr. 130.

²⁴¹ AC., “Boomse politie ontwricht de prikactie tegen stortvervoer”, *Het Nieuwsblad*, 3 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²⁴² C.V.K., “Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen”, s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

kritiek. Het Nieuwsblad zou zich de vraag stellen of de politie wel correct handelde toen het vrachtwagens van meer dan 1,5 ton omleidde via de Pierstraat²⁴³.

Toch slaagden de actievoerders erin om meer dan 21 vrachtwagens te blokkeren. Daarnaast konden ook 9 vrachtwagens niet uitrijden. Wat vreemd was omdat de politiecommissarissen van Boom en Rumst beschikten over de belofte van Ceulemans om niet meer dan 15 vrachtwagens in te zetten²⁴⁴. De krant De Morgen haalde hier ook enkele getuigenissen bij aan om te benadrukken dat het probleem hoog zat²⁴⁵. Ze haalden bijvoorbeeld volgende getuige aan:

“De burgemeester van Boom zegt wel dat de vervuiler moet betalen, maar gaat hij ervoor zorgen dat Ceulemans en Rupel Chemie betalen als wij hier binnen 20 jaar kanker hebben?”²⁴⁶”

Samen met het stortbedrijf OTL ²⁴⁷, zou Ceulemans een klacht indienen tegen een zevental milieuwerkers en de gemeenten Rumst en Boom want zij hadden de bereikbaarheid van de wegen niet verzekerd. Voor het ernstige tijd- en geldverlies dat de bedrijven geleden hadden eisten zij een schadevergoeding van 400 000 frank²⁴⁸, andere bronnen spreken dan weer van 150 000 frank²⁴⁹.

In eerste aanleg, wonnen op 25 april 1984 de actievoerders het van de firma Ceulemans.²⁵⁰ Drie bewoners die langs de gipsroute die de vrachtwagens van de firma Ceulemans volgden hadden zelfs op hen beurt een tegeneis ingediend. Een tegeneis die de bewoners wonnen²⁵¹. De rechter stelde dat:

“Het maken van ondragelijk en vermijdbaar lawaai en het overdreven en mijdbaar vervuilen van het milieu een wederrechtelijke inbreuk maakt op het eigendomsrecht, alsmede op het recht van iedere burger op gezondheid en op relatieve rust.”²⁵²”

²⁴³ AC., “Boomse politie ontwricht de prikactie tegen stortvervoer”, Het Nieuwsblad, 3 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²⁴⁴ C.V.K., “Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen”, s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

²⁴⁵ J. Dup, “Bomenaren stilaan woedend, vrachtwagens met gipsafval tegengehouden”, De Morgen, 10 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁴⁶ J. Dup, “Bomenaren stilaan woedend, vrachtwagens met gipsafval tegengehouden”, De Morgen, 10 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁴⁷ OTL kwam niet meer in beeld omdat het in de tussentijd in vereffening was gegaan. (Bron: “Arrest van het hof van beroep, N.V. Vervoersuitbating Frans Ceulemans en C^o tegen L. Luypaerts, L. Jacobs, M. Maerschalk, E. Massolyn, K. D’ Hollander, E. Stuer, gemeente Rumst, 25 april 1988.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984, nr. 130.).

²⁴⁸ S.H., “OTL-eis tegen milieubetogers blijft”, Het Volk, 2 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²⁴⁹ S. Collier, “Schadeclaim firma, bewoners blokkeren OTL-stort”, De Morgen, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

²⁵⁰ “Brief aan media van Eddy Stuer (ALR), s.d.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

²⁵¹ WSB., “Ceulemans NV in beroep?”, Het Nieuwsblad, 21 september 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

²⁵² WSB., “Ceulemans NV in beroep?”, Het Nieuwsblad, 21 september 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

De rechter veroordeelde Ceulemans daarbij tot een som van 30 000 frank uit te betalen aan iedere tegeneiser. Hij stelde ook een dwangsom in van 1000 frank voor elke dag dat vrachtwagens van de firma Ceulemans zou passeren langs de woonplaats van een van de tegeneisers²⁵³.

De firma Ceulemans ging in beroep tegen de beslissing. Op 7 september 1984 besloot het hof van beroep het beroep te verwerpen²⁵⁴, dit omdat de firma zelf fouten gemaakt zou hebben bij het gipstransport. De vrachtwagens hadden namelijk voor vertrek moeten afgespoten worden zodat het gips niet in grote klompen van het chassis van de vrachtwagen konden vallen. De firma kreeg dan ook geen schadevergoeding en moest instaan voor de gerechtskosten²⁵⁵.

Het hof motiveerde dit met verschillende argumenten. Een van de argumenten was dat de firma meerdere malen alternatieve routes had afgewezen. Indien ze deze wel hadden aanvaard zouden ze geen schade geleden hebben. Dit was dan ook niet de schuld van de actievoerders of van de gemeentes. Ook de schending van de afspraak over het aantal vrachtwagens werd mee in overweging genomen²⁵⁶. Deze overwinning werd door ALR ook aan de media gecommuniceerd omdat de zaak toen al een tijdje geleden was sloten ze zelfs het arrest van de rechtbank mee in²⁵⁷. Deze overwinning voor de rechtbank vergrootte dan ook de legitimiteit van hen acties.

Als we terugkijken op deze acties zien we voornamelijk de sociale bewegingscampagne aan het werk. Het ALR brengt zijn boodschap over door middel van onconventionele acties en WUNC-representaties namelijk de vele slogans die werden geuit op de acties. We zien hier opnieuw een slachtofferframe gericht op de eigen Rupelbevolking. Het verschil is dat niet het gips op zich het probleem is maar het transport van het gips naar de storten. Ook werd het frame bij de eerste twee acties uitgebreid naar andere leefmilieuproblemen in de Rupelstreek zoals het OTL-stort. Of dit bij de derde actie ook zo was is onduidelijk maar deze verliep dan ook woeliger dan de eerste twee. Het gaat hier dan ook om een staande claim.

Daarnaast is er de mediastrategie. De artikels die we terugvonden waren positief over de actievoerders. De kritiek die we terugvinden in de artikels was veeleer op Ceulemans gericht en op de politie in het bijzonder bij de laatste actie. De manier waarop het ALR omging met de overwinning in de rechtbank naar de pers toe toont ook dat ze zich bewustzijn van de invloed die de pers kan hebben. Ze probeerden

²⁵³ WSB., “Ceulemans NV in beroep?”, Het Nieuwsblad, 21 september 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

²⁵⁴ “Arrest van het hof van beroep, N.V. Vervoersuitbating Frans Ceulemans en C° tegen L. Luypaerts, L. Jacobs, M. Maerschalk, E. Massolyn, K. D’ Hollander, E. Stuer, gemeente Rumst, 25 april 1988.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984, nr. 130.

²⁵⁵ C.V.K., “Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

²⁵⁶ “Arrest van het hof van beroep, N.V. Vervoersuitbating Frans Ceulemans en C° tegen L. Luypaerts, L. Jacobs, M. Maerschalk, E. Massolyn, K. D’ Hollander, E. Stuer, gemeente Rumst, 25 april 1988.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984, nr. 130.

²⁵⁷ “Brief aan media van Eddy Stuer (ALR), s.d.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

hen overwinning in de rechtbank duidelijk naar de media te communiceren. Wat ook opvalt is de afwezigheid van Ceulemans en Prayon Rupel in de media die geen enkele moeite deden om zich te rechtvaardigen.

Op politiek vlak zien we verschillende tendensen. De lokale politici staan duidelijk open voor de woede die onder de bevolking heerst. In de acties zien we dat zowel de minister van Leefmilieu J. Lenssens, OVAM en de GOM als doelwit werden gevisieerd. Zij moeten meehelpen om een oplossing te vinden voor het probleem. Zowel vanuit de lokale politiek als de Vlaamse overheid bleven de inspanningen om het probleem op te lossen beperkt. De minister oefende wel wat druk uit op de burgemeester van Rumst maar bij dergelijke reacties bleef het ook. Dat een minister reageert op een dergelijk probleem is op zich misschien ook al een overwinning voor de actievoerders. Want het betekende dat ze het probleem onder de aandacht hadden gebracht van de betrokken politici.

Tenslotte is er de sociale bewegingsbasis. We zien hoe ALR opnieuw deel uitmaakt van een sociale bewegingsbasis. Opvallend is de sterke aanwezigheid van individuen die zich hier aansluiten. Dit heeft veel te maken met de keuze van hen locatie. Het brengt ons bij het onderzoek van, Van Lint en Lauwers. Door verschillende plaatsen op de transportroute uit te kiezen als actieterrein spraken ze degenen aan die het meest betrokken waren bij het problemen namelijk zie die langs de transportroute woonden. In deze acties zien we eigenlijk ook duidelijk het vraag- en aanbodmodel van Klandermans terugkomen. Want er was een groot ongenoegen en dus de vraag om iets te doen aan het probleem terwijl ALR en de andere bewegingen beschikten over de juiste ideeën van hoe actie te voeren. Vraag en aanbod vonden elkaar waardoor er een mobilisatie kon plaatsvinden. Het feit dat VERWART waarmee ze samenwerkten verbonden was met Agalev speelde weinig rol. Dit had anders gelegen als VERWART er openlijk voor uitgekomen was dat ze een initiatief vormden van Agalev.

4.4. Een structuurplan voor de Rupelstreek en de schaduw van Prayon Rupel

Terwijl we in de vorige delen vanuit het perspectief van door het ALR georganiseerde acties keken gaan we nu focussen op hoe het ALR functioneerde binnen de door de overheid georganiseerde initiatieven. We bespreken daarbij de positie, houding en acties die ze ondernamen. We belichten het bezoek dat koning Boudewijn aan de Rupelstreek bracht. Tevens bestuderen we het structuurplanningsproces van de Rupelstreek in de context van de stortproblematiek. We keren dan ook terug naar de kern van het ruimere probleem: de stortproblematiek. Dit keer zal de rol van Prayon Rupel hierin gekaderd worden.

4.4.1. De koning komt!

Op 21 december 1981 bezocht koning Boudewijn de Rupelstreek. Dit bezoek werd georganiseerd op initiatief van de GOM Antwerpen. De boodschap was dat dit keer echt werk gemaakt zou worden van de problemen in de Rupelstreek. De koning kreeg bij zijn bezoek een globaal overzicht van de storten waaronder deze van Prayon Rupel. Hij werd van commentaar voorzien door de voorzitter van het ALR, E. Steur. Hij overhandigde de koning ook een dossier over de Rupelstreekmisserie²⁵⁸.

Het bezoek van de koning bracht een aantal gunstige evoluties met zich mee. De Vlaamse executieve besloot om de oplossing voor een aantal belangrijke problemen te bespoedigen. Een van deze problemen was de stortproblematiek. Andere problemen die bespoedigd werden waren de vervuiling van de Rupel door het Zennewater, de realisatie van diverse woonprojecten, het stimuleren van vervangende industrie, de mogelijkheid van verdere steunmaatregelen aan de Rupelstreek na het negatieve voorstel van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) in verband met de ontwikkelingszones^{259, 260}.

Daarnaast zou de Antwerpse provinciegouverneur Kinsbergen (PVV) naar aanleiding van het koninklijk bezoek besluiten om de stortplaatsen in Boom aan te pakken. Zo moest de stortplaats van Prayon Rupel aan de Potaardestraat-Nielsestraat sluiten. Er werd tevens geen toestemming gegeven voor de inrichting van een nieuwe stortplaats aan de Bosstraat-Nachtegaalstraat. Ook moest NV Eternit stoppen met het storten van asbestcement op een niet-vergunde stortplaats in de Bosstraat. Tot slot kreeg de stad Antwerpen geen toestemming om zijn stortplaats uit te breiden in Terhagen²⁶¹. Het nieuws zelf werd goed ontvangen. De manier waarop wekte echter het ongenoegen van de bevolking op. De *Gazet van*

²⁵⁸ G.A., “De koning in de Rupelstreek”, *Koerier*, januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

²⁵⁹ De commissie van de EEG had namelijk geweigerd om de Rupelstreek als ontwikkelingsgebied te erkennen. Zij argumenteerden dat de Rupelstreek een te kleine omvang had en ook de nabije ligging van het economische centrum Antwerpen was een heikel punt. (V.M., “De Rupelstreek krijgt stank voor dank”, *Knack*, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.).

²⁶⁰ S.N., “Rupelproblemen moeten spoedig opgelost worden”, *Het volk*, 21 februari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

²⁶¹ PDB., “Gouverneur beperkt storten te Boom”, *Gazet van Antwerpen*, 6 februari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

Antwerpen merkte op dat beslissingen die grote impact hadden op de bevolking in de meeste gevallen slechts toevallig bekend raken zoals ook hier het geval was. Het nieuws van de beslissing van de gouverneur werd als tussendoortje op de gemeenteraad van Boom verteld. De krant hekelde dan ook het gebrek aan communicatie²⁶².

Twee weken nadat de gouverneur deze stortten had gesloten zouden ze weer opengaan. Dit was een beslissing van de Vlaamse eerste minister Gaston Geens (CVP). Als reden haalde hij aan dat hij technische werkloosheid bij de stortbedrijven wilde vermijden²⁶³. Geens voegde hier nog volgende uitspraak aan toe:

“Als men daar al 17 jaar stort, dan is het onverantwoord daar van vandaag op morgen een einde aan te maken.”²⁶⁴

We kunnen twee opmerkingen maken over dit overheidsinitiatief. Enerzijds was er de rol van ALR. Deze was veeleer bescheiden maar het zegt wel iets over de politieke erkenning van ALR als een legitieme organisatie die recht van spreken had als het over de stortproblematiek gaat. Ze mochten namelijk tekst en uitleg geven aan de koning. Anderzijds is er het resultaat dat ons iets vertelt over de houding van de politiek. We zagen dat er zekere inspanningen geleverd werden voor de verbetering van de milieusituatie maar tegelijkertijd was er wel die heropening van die stortten. De wil om inspanning te leveren voor het milieu was dus aanwezig maar het idee dat de economie hierbij niet geschaad mag worden overheerste.

4.4.2. Structuurplanning Rupelstreek

Het structuurplanningsproces in de Rupelstreek was bij aanvang nog geen overheidsinitiatief. Oorspronkelijk vertrok het initiatief vanuit het ACV dat in september 1978 een oproep lanceerde om te werken aan de reconversie van de Rupelstreek. Samen met het ABVV en ACLVB zouden ze de Syndicale Actiegroep voor de Reconversie van de Rupelstreek (SARR) oprichten. De meeste van hen voorstellen waren afkomstig uit de ACV-studiedagen waarin ACV-militanten zochten naar concrete oplossingen voor de problemen uit de Rupelstreek²⁶⁵.

²⁶² B. De Bruyn, “Opnieuw monsterverkoop van steenbakkerijen te Boom”. *Gazet van Antwerpen*, 11-12 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking stortten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁶³ A. Cop, “Rupelstreek is “niks” meer waard, 42 ha steenbakkerijgronden onder de hamer aan 11,5 fr. per vierkante meter,” *krantenknipsel*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking stortten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁶⁴ “S.N., “Rupelstreek terug in de kou? Minister Geens gaat goeverneur en koning voorbij”, *Gazet van Antwerpen*, 4 maart 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

²⁶⁵ G.G., “Rupelstreek wil niet sterven, *krantenknipsel*, 8 februari 1979” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over acties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

Zij werkten samen met de GOM om voor een oplossing te zorgen²⁶⁶. Uit de inspanningen van het SARR zou de brochure “Rupelstreek Hoogtij” tot stand komen die opriep tot een gestructureerde samenwerking. Deze ideeën zouden op hen beurt vorm krijgen in de begeleidingsgroep van de Rupelstreek (Rupelcommissie). Deze commissie werd opgericht door de GOM met als doel de reconversie van de Rupelstreek te begeleiden²⁶⁷.

Een oplossing voor de reconversie van de Rupelstreek lag niet voor de hand. Daarom werd besloten om een intergemeentelijke structuurplanning te laten opmaken die moest leiden tot de herwaardering van de Rupelstreek²⁶⁸. Bij de opmaak van de structuurplanning zou voorrang gegeven worden aan de stortproblematiek. De GOM zou de opdrachtgever, promotor en coördinator zijn terwijl het uitwerken van het eigenlijke plan in handen zou zijn van Studiegroep Omgeving²⁶⁹.

Het structuurplanningsproces werd vormgegeven door meerdere actoren. Ten eerste was er de plangroep die in handen was van de Studiegroep omgeving. Daarnaast had je de stuurgroep en de intergemeentelijke ambtelijke werkgroep die als doel hadden de planners bij te staan en te begeleiden. Deze laatste groep bestond zoals de titel het al zegt uit vertegenwoordigers van de gemeentes. Ten derde werd een Infocentrum Ruimtelijke Ordening Rupelstreek opgericht. Dit initiatief had tot doel de bevolking te begeleiden en de informeren bij het tot stand komen van de structuurplanning in de Rupelstreek²⁷⁰. Om te eindigen had je de Rupelcommissie die de uiteindelijke verantwoordelijkheid nam in het hele structuurplanningsproces²⁷¹.

Om te legitimeren dat er een draagvlak was zouden de structuurplanners onder andere werken met bevoorrechte getuigen. Eddy Huyghe was zelf één bevoorrechte getuige geweest²⁷². Hij gaf de volgende mening hierover:

“Men nam een interview van mij af. Omdat ik wel al eens mijn stem had laten horen. Ik was toen jong in de politiek en men interviewde een honderdtal mensen uit de streek. Om te zeggen wat denkt u nu

²⁶⁶ F. Vyt, “In weinig woorden, Rupelianen let op uw zaak!” De Morgen, 24 februari 1979. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over acties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

²⁶⁷ “Interpellatie: Over uitvoering sluitingsplan voor de stortplaatsen in de Rupelstreek”, Vlaamse Raad, dinsdag 28 juni 1983, L.L. Hancké. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

²⁶⁸ S.N., Een nieuw initiatief voor de Rupelstreek, Gemeentelijk Infoblad – “Niel Echo”, januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

²⁶⁹ “Interpellatie: Over uitvoering sluitingsplan voor de stortplaatsen in de Rupelstreek”, Vlaamse Raad, dinsdag 28 juni 1983, L.L. Hancké. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

²⁷⁰ S.N., “Infocentrum Ruimtelijke Ordening Rupelstreek opgericht, Gazet van Antwerpen, 18 januari 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

²⁷¹ “Overeenkomst tussen de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Antwerpen en studie bureau i.v.m. het opzetten van een structuurplanningsproces in het Rupelgebied.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

²⁷² Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

*over al deze problemen en hoe moeten we vooruit. Maar dat was slechts een soort panel dat men had opgericht om te zeggen. We hebben een draagvlak proberen te creëren. We hebben ons geïnformeerd bij vele mensen die iets te zeggen hebben. De structuurplanning in essentie is natuurlijk dat men nadacht met de technici, met een studiebureau van hoe kan men deze streek weer vooruithelpen. Opnieuw is dat dus een goed initiatief. Het is goed dat men zegde. We zijn op een dood punt. Op een dood spoor beland. Hoe kunnen we een nieuwe start nemen? Wat zijn de elementen die we daarvoor nodig hebben?*²⁷³

ALR stond vrij kritische tegenover dit project. Ze toonden zich bezorgd dat het structuurplanningsproces zou misbruikt worden om zaken door te drijven die ingingen tegen de wensen van de Rupelbevolking²⁷⁴. Om dit te voorkomen schoven ze hen eigen negenpuntenplan naar voor. Op hen programma stond onder meer de totale stortstop die verwezenlijkt zou moeten worden²⁷⁵. Ze legitimeerden deze punten onder meer door ze te linken aan de bestaande wetgeving. Dit deden ze bijvoorbeeld door de stortstop voor te stellen als conform met het afvalstoffendecreet²⁷⁶.

Het ALR verspreidde zijn boodschap op verschillende manieren. Zo werd bij de opening van het Infocentrum Ruimtelijke Ordening Rupelstreek hen negenpuntenplan afgekondigd.²⁷⁷ Ook formuleerden ze deze punten in de vorm van een brief gericht aan de GOM die verspreid werd naar de pers maar ook aan de GOM werd overgemaakt²⁷⁸.

Op deze acties kwam een reactie van de GOM. Zij keurden de houding van het ALR af. Het in ultimatumstijl verkondigen van standpunten buiten de besluitvormingsprocedure om was iets waar geen enkele groep volgens hen het recht toe had. Laat staan het naar voren schuiven van standpunten die als onomstreden eisen van de Rupelbevolking beschouwd moesten worden. Ook de negatieve houding van het ALR tegenover het overheidsbeleid vonden ze verkeerd. Want volgens hen werd de structuurplanning juist opgenomen in het gewestplan dankzij de inspanningen van de bestendige deputatie en zichzelf natuurlijk. Het waren bovendien de GOM, de lokale overheid en de Vlaamse overheid die de hele structuurplanning financieren. Zij vonden het ook onjuist dat het ALR de stortstop voorstelt als conform zijnde aan het afvalstoffendecreet²⁷⁹.

²⁷³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

²⁷⁴ K.V., "A.L.R. bezorgd om structuurplan", krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

²⁷⁵ K.V., "A.L.R. bezorgd om structuurplan", krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

²⁷⁶ S.H., "Structuurplanning voor Rupelstreek", *Het Volk*, 22 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

²⁷⁷ S.N., Een nieuw initiatief voor de Rupelstreek, Gemeentelijk Infoblad – "Niel Echo", januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

²⁷⁸ "Brief aan de GOM van ALR, betreffende structuurplan Rupelstreek, op 23 november 1981." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

²⁷⁹ S.N., Structuurplan Rupelstreek., tijdschriftartikel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

Vooraleer we dit project analyseren moeten we het inbedden in zijn historische context. Het project kaderde in de ontwikkeling van de ruimtelijke ordening van België. Dit was een problematiek die voor talloze Belgische regeringen een probleemgeval was geweest volgens de journalist Peter Renard die een boek schreef over ruimtelijke ordening in België. De wetgeving kwam volgens hem slechts moeizaam tot stand. In 1980 zou met de gewesthervorming de Vlaamse regering van Gaston Geens de bevoegdheid van ruimtelijke ordening krijgen. Zij hebben de opmaak van een ruimtelijk structuurplan voor Vlaanderen op de agenda gezet. Dit ging terug op een veel langere trend in het beleid die al dateert van de besluitwet van 1915 waarbij de opeenvolgende overheden poogden de ruimtelijke ordening in België te vormen. Deze poging zal ook niet de laatste zijn²⁸⁰. Het is in deze trend dat het structuurplanningsproces in de Rupelstreek zich inschrijft.

Daarnaast kadert de wijze waarop dit structuurplan vorm moet krijgen in een bredere trend om te voorzien in de vraag naar participatiekanalen voor de bevolking. Leroy en De Geest wijzen verschillende van deze projecten aan. Zo was in dezelfde periode ook de Vlaamse (advies)raad voor Leefmilieu opgericht om de bevolking de kans te geven tot inspraak via dit weliswaar indirect participatiekanaal. Het grootste gedeelte van de initiatieven gebeurde binnen het kader van ruimtelijke ordening. De participatie en de mogelijke invloed die daadwerkelijk kon uitgeoefend worden verschilde van plaats tot plaats. Structuurplanning Rupelstreek is een goed voorbeeld van een dergelijk inspraakproces. Toch zijn de auteurs vooral kritisch voor deze participatievorm. We kunnen hen standpunten in twee grote kritiekpunten samenvatten. Aan de ene kant was er de legitimiteit van de participanten want niet iedereen nam deel aan de inspraak. Zo was het ook voor de Rupelstreek gesteld. De participatie was vrij hoog maar toch nam niet iedereen deel. Zij wijzen erop dat voornamelijk mensen deelnamen die ook al op andere manieren betrokken waren bij het sociale en politieke leven. Aan de andere kant blijven deze processen vaak informeel en hadden ze geen daadwerkelijke rechtsgrond. Het waren politici en ambtenaren die uiteindelijk de formele beslissingen nemen. Bovendien kijken zij volgens Leroy en De Geest vaak argwanend tegenover deze inspraakexperimenten²⁸¹.

Als we kijken naar het structuurplanningsproces zagen we dat de inspraak vrij beperkt blijft. De organisatie van het proces was dan ook zeer hiërarchisch met ruimte voor politici, ambtenaren en de experts van Studiegroep Omgeving terwijl de bevolking eigenlijk op de laatste trede van de hiërarchie werd gezet met weinig mogelijkheden tot inspraak. We kunnen ons dan ook de vraag stellen welke reële invloed de Rupelbevolking kon uitoefenen.

Dit werd ook zo geframed door het ALR. De Rupelbevolking dreigde het slachtoffer te worden van diegenen die het structuurplanningsproces zouden misbruiken voor doeleinden die niet overeenkwamen

²⁸⁰ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 26 + 33 + 46 + 59.

²⁸¹ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, p. 214-222.

met de wensen van de bevolking. In de boodschap die ze met hen acties overbrachten schoven ze als oplossing hen eigen standpunten naar voren. Ze viseerden hierbij de GOM die verantwoordelijk was voor het hele project. Daarmee maakten ze zowel een staande als een identiteitsclaim.

Op de acties van het ALR werd vrij scherp gereageerd door de GOM. We moeten hiervoor kijken naar hen frame. Dit verschilde niet zozeer van het ALR. De slechte omstandigheden waarin de Rupelstreek verkeerde vormden voor beiden het probleem. Het structuurplanningsproces werd door hen gezien als een mogelijke oplossing voor het probleem. Vanuit dit standpunt werd de kritiek van het ALR in twijfel getrokken. Ze deden dit door hen legitimiteit in vraag te stellen. ALR was hier degene die voor zijn beurt sprak en ook het recht niet had om te spreken terwijl de structuurplanners naar oplossingen gingen zoeken voor de problemen van de Rupelstreek. De GOM benadrukte ook de inspanningen van de verschillende politieke niveaus die onder meer instonden voor de financiering.

4.4.3. Prayon Rupel en de structuurplanning

Daarnet stelden we de structuurplanning in de Rupelstreek voor. Nu zullen we dieper ingaan op de wijze waarop Prayon Rupel betrokken raakte bij het structuurplanningsproces. Dit hangt nauw samen met de vraag van het ALR en andere actiegroepen voor meer inspraak in het structuurplanningsproces. We behandelen dit dan ook samen.

Begin 1982 kwam ALR in de media met een aanklacht tegen wat zij de “stortkommissie” gedoopt hadden. Dit was in feite een werkgroep inzake de stortproblemen in de Rupelstreek” die onderdeel uitmaakte van het structuurplanningsproces. ALR had een drietal verslagen van deze groep ontvangen. Zij uiten hen ongenoegen over de samenstelling van deze commissie die bestond uit vertegenwoordigers van Prayon Rupel en Eternit²⁸², die samenzaten met overheidsambtenaren en mandatarissen. Ook keurden ze de toekomstplannen voor de Rupelstreek af die in deze verslagen uitgetekend stonden. Volgens E. Stuer werd er door de structuurplanners voornamelijk naar de argumenten van de afvalproducenten geluisterd terwijl de argumenten tegen de storten genegeerd werden. Nochtans stond de kritiek tegen wat hij de “afvalterreur” noemde op dat moment op zijn hoogtepunt. Bestendige afgevaardigde Petrus Thys diende E. Stuer in een dubbelinterview in het tijdschrift Knack van weerwoord en stelde dat het ALR te negatief reageerde en dat de organisatie niet mag verspelen wat er al verwezenlijkt was. Hij minimaliseerde daarbij het belang van de werkgroep die volgens hem niet meer dan een subgroep van de begeleidingsgroep was²⁸³.

In september 1982 werd bekendgemaakt dat de gronden van de failliete steenbakkerijen Landuyt – Luxora en Van der Plancken te koop stonden. Dit betekende dat afvalproducenten mogelijks hen

²⁸² Dit bedrijf had als afvalproduct asbestcement. (Bron: PDB., “Gouverneur beperkt storten te Boom”, *Gazet van Antwerpen*, 6 februari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.).

²⁸³ L. Bridts, “Het vuilnisvat van België”, *Knack*, 27 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

stortterrein konden uitbreiden. Het ging om een grondgebied van 41 hectare en 70 are²⁸⁴. De milieubewegingen in de Rupelstreek hadden nochtans heel andere ideeën over deze gronden. Bij voorkeur wilden ze dat deze gronden omgevormd zouden worden tot een natuurgebied²⁸⁵.

Iets later in dezelfde maand zien we hoe ALR met een honderdtal sympathisanten de leden van de stuurgroep aan het gemeentehuis van Reet opwachten. De leden die hier kwamen voor een vergadering werden verwelkomd met zakjes gips en enkele slogans die werden geroepen naar hen²⁸⁶, zoals “*Wij willen zuiver wonen*”²⁸⁷. Sommige leden werden zelfs met gips bestrooid²⁸⁸.

De actievoerders slaagden erin om samen met de stuurgroep mee naar binnen te dringen. De groep uitte bij deze gelegenheid hen bezorgdheid over de naderende verkoop van de kleiputten. De stuurgroep verzekerde de actievoerders dat er geen stortplaatsen zouden bijkomen. De actievoerders namen hier geen genoegen mee maar eisten garanties. Een tijdje na deze protestactie kwamen er effectief garanties van minister van Ruimtelijke Ordening, Paul Akkermans (CVP) en van minister J. Lenssens²⁸⁹.

Naast deze eis werd ook kritiek geleverd door het ALR op de werking van de structuurplanning. Volgens het ALR hadden de structuurplanners al lang genoeg vergaderd. Het werd tijd voor actie waarbij onmiddellijk een einde werd gemaakt aan het storten²⁹⁰. E. Stuer formuleerde dit als een eis van het volk²⁹¹.

Marc van Santvoort (SP) en Petrus Thys (CVP) allebei ondervoorzitters en ook bestendige afgevaardigden verdedigden zich tegenover het ALR. Beiden stelden dat de kritiek van ALR vooral

²⁸⁴ B. De Bruyn, “Opnieuw monsterverkoop van steenbakkerijen te Boom.” *Gazet van Antwerpen*, 11-12 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁸⁵ AC., “Kleine witte vlek op immens stort Terhagen”, *Het Nieuwsblad*, 6 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

²⁸⁶ ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁸⁷ ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁸⁸ ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁸⁹ AC., “Met gips gezegend, *Het Nieuwsblad*”, 17 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁹⁰ ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁹¹ ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

berustte op een verschil in aanpak²⁹². P. Thys vulde dit nog aan met de verklaring dat betogen niets bereikte en verdedigde daarbij de aanpak van de structuurplanning die hij als volgt omschreef²⁹³:

“Wij willen vooraf een analyse van het probleem samenstellen om daarna ook belangrijke mensen en instanties van buiten de Rupelstreek voor ons probleem te sensibiliseren, die dan als pleitbezorgers bij de betrokken instanties zullen kunnen optreden. Dit kan nog jaren duren, gaf hij toe, maar wij hebben bewust deze keuze gemaakt²⁹⁴.”

Het resultaat was dat de vrees van het ALR uitkwam. De kleiputten kwamen in handen van Prayon Rupel. De openbare verkoop ging als volgt in zijn werk. Vanaf het begin bleek al dat de waarschuwing van de ministers J. Lenssens en P. Akkermans dat er niet gestort zou mogen worden in deze putten weinig indruk maakte. Ook werd vanuit het infocentrum structuurplanning nog een poging ondernomen waarvan medewerkers bij de aanvang van de eerste koopdag folders zouden uitdelen waarin de waarschuwing van de beide ministers in medegeedeeld werd. Toch brachten verschillende bedrijven waaronder Prayon Rupel een bod uit²⁹⁵. Op de tweede zitdag leek het erop dat Prayon Rupel een perceel van 20 hectare in handen zou krijgen. Na de zitdag werden ze alsnog overboden door Marcel Coullier die instond voor het storten van Antwerps huisvuil. Hierdoor werd een derde zitdag noodzakelijk waar Prayon Rupel alsnog het perceel verwierf²⁹⁶, ondanks inspanningen van OVAM die opdracht had gekregen om te bieden²⁹⁷. De aankoop van de gronden toonde volgens het ALR aan dat de afvalproducenten of zoals ALR hen noemde *“de stortbaronnen”* voor niets terugdeinzen²⁹⁸. De krant Het VOLK gaf de volgende reactie van E. Stuer weer.

“Volgens Stuer blijkt echter dat in de Rupelstreek de stortbaronnen alle touwtjes in handen houden en hun zin blijven doen. Voor hem hoefde de hele dure structuurplanning niet meer en hij verliet dan ook met zijn groep de bijeenkomst met de bemerking dat men thans met de eigen acties zal verder gaan,

²⁹² ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁹³ AC., “Met gips gezegend, Het Nieuwsblad”, 17 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁹⁴ ADB., “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

²⁹⁵ AC., “Weinig interesse voor kleiputten”, *Het Nieuwsblad*, 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

²⁹⁶ Persmededeling ALR, “St. Niklaasgeschenk voor Rupelstreek”, 6 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

²⁹⁷ Plangroep studiegroep omgeving, “Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.”, april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en werkdokumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984”, nr. 408.

²⁹⁸ Persmededeling ALR, “St. Niklaasgeschenk voor Rupelstreek”, 6 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

*vermits geen enkele garantie kan gegeven worden en alle beleidsbeslissingen slechts papierverklaringen blijken*²⁹⁹.

Nadien zou ALR in een officiële mededeling zijn afkeuring over de aankoop laten blijken en tevens de teleurstelling in de verschillende overheidsinstanties van de OVAM, GOM, gemeentes Boom en Rumst, provinciebestuur en de Vlaamse deelregering. De aankoop van deze terreinen zou de ideale kans geweest zijn om het anti-stortbeleid in de praktijk om te zetten volgens het ALR³⁰⁰.

De eis dat de gronden niet in handen van de afvalproducenten vielen werd niet vervuld, wel werd het structuurplanningsproces aangepast. Binnen het proces moest meer ruimte komen voor inspraak. De structuurplanningsgroep ging daarvoor over tot de oprichting van een “werkgroep inspraak” waarin de bevolking inspraak zou krijgen. De samenstelling zou bestaan uit leden van de lokale actiegroepen, buurtcomités, vakbonden,... . Ook anderen konden opgenomen worden zoals geïnteresseerden, externe experts, leden van de stuurgroep,... . De inspraak zou betrekking hebben op globale thema's zoals de stortproblematiek maar ook de kwestie van herwaardering in de Rupelstreek³⁰¹.

De actiegroepen, buurtcomités en bewonersgroepen zouden naar aanleiding van de uitnodiging een zekere kritiek formuleren tegenover de structuurgroep³⁰². De kritiek die ze gaven was veelzijdig. Zo stelden ze het nut van een nieuwe werkgroep in vraag die moest functioneren naast de al bestaande werkgroepen en adviesorganen³⁰³.

Daarnaast vonden ze dat het infocentrum een gebrek aan expertise vertoonde die wel aanwezig was bij hen. Een fusie met Info 53³⁰⁴, dat onder controle van de groepen zou vallen bood een mogelijke oplossing. Ook werd het beleid van de structuurplanning aangeklaagd. Ze wilden dat er duidelijk stelling genomen werd tegen de vele problemen in de Rupelstreek³⁰⁵. De kritiek op het beleid was dan ook hard:

²⁹⁹ S.H., “Verkoop kleiputten veroorzaakt barst in Structuurplanning Rupelstreek”, Het Volk, 21 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁰⁰ ALR., “Resolutie”, 8 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁰¹ S.H., “Rupelbevolking krijgt inspraak”, Het Volk, 4 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³⁰² S.N., “Ontwerpnota: inspraak structuurplanning”, oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³⁰³ S.H., “Scherpe consternatie rond werkgroep over inspraak”, Het Volk, 12 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³⁰⁴ We willen de lezer eraan herinneren dat Info 53 het infocentrum was van ALR. (Bron: ALR, “10 jaar Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992,” nr. 183.)

³⁰⁵ S.N., “Ontwerpnota: inspraak structuurplanning”, oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

“Het steriele spelletje om zogenaamd vanuit wetenschappelijke ivoren toren de verschillende elementen en standpunten te bekijken is in de gegeven probleemsituatie platte struisvogelpolitiek, enkel bedoeld om maar vooral niemand op de tenen te trappen, ... waardeloze huichelpraktijken.”³⁰⁶”

Tenslotte was er de wanverhouding in de samenstelling van de stuurgroep waardoor deze te ver van de bevolking zou staan. De stuurgroep bestond voornamelijk uit mensen uit beleidsfuncties en traditionele belangengroepen maar het ontbrak volgens hen aan mensen die konden zorgen voor inspraak. De oplossing was volgens de actiegroepen een paritaire samenstelling namelijk voor elk op dat moment zetelend lid in de stuurgroep moest een nieuw lid worden benoemd uit de basisgroepen. Ze wijzen hier op de brugfunctie die actiegroepen, buurtcomités en bewonersgroepen spelen in communicatie naar de overheid toe en ook op de groeiende legitimiteit hiervan door onder meer het groeiende aantal betogers bij de betogingen. Deze waren rechtstreeks geboren uit het ongenoegen van de bevolking en mochten volgens de groepen niet genegeerd worden. Ze beschuldigen de stuurgroepen ervan om deze democratische basisstromen te willen controleren. De structuurplanners deden dit onder meer via institutionalisering zoals het project “milieupolitie”³⁰⁷.

Bij het project “milieupolitie” werden contactpersonen in de Rupelstreek gezocht om het infocentrum in te lichten bij het waarnemen van geurhinder of het ontdekken van sluikstorten. Op hen beurt zouden zij de politie verwittigen en zo mogelijk maatregelen nemen (stalen nemen, proces verbaal,...). Het doel was om op termijn oplossingen aan te reiken voor deze milieuproblemen in samenwerking met de bedrijven en de bevoegde administraties³⁰⁸. Deze contactpersonen, de zogenaamde snuffelneuzen zouden echter na verloop van tijd gedesillusioneerd geraken wegens het geringe resultaat van hen werk³⁰⁹.

Na de installatie van de werkgroep zou de klacht komen dat er een opvallend groot aantal ACV’ers en KWB’ers aanwezig waren op de vergaderingen van de inspraakgroep en zo de actiegroepen overvleugelden. Het ALR verweet hen dat ze daardoor het inspraakproces belemmerden³¹⁰. De inspraakgroep zou wel actie ondernemen tegen de verkoop van de kleiputten. Zo schreven zij brieven

³⁰⁶ S.N., “Ontwerpnota: inspraak structuurplanning”, oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³⁰⁷ S.N., “Ontwerpnota: inspraak structuurplanning, oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³⁰⁸ “Brief aan de contactpersonen van het projekt “milieupolitie” in de Rupelstreek, van Wilfried Jennen van infocentrum structuurplanning Rupelstreek, op 9 september 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³⁰⁹ S.N., “Milieupolitie geen groot sukses in de Rupelstreek”, *Gazet van Antwerpen*, 13 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

³¹⁰ E. Stuer, “langrijk – Belangrijk – Belangrijk – belangrijk – belangrijk – be, stormmaterie in beslissende fase!”, 11 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

naar verschillende politici met de vraag om te voorkomen dat deze gronden stortplaatsen werden³¹¹. P. Thys en M. van Santvoort gaven aan dat ze open stonden voor actie tegen de aankoop van de gronden³¹². Voor een hervorming van de stuurgroep stonden ze minder open³¹³.

Als we terugkijken op de gebeurtenissen zagen we dat de rol van Prayon Rupel veeleer indirect was. Ze vormden dan ook eerder onderdeel van een ruimere kritiek die ALR had op de situatie in de Rupelstreek en het structuurplanningsproces. Met deze acties proberen het ALR het frame uit het vorige deel te legitimeren. Hetzelfde geldt voor de structuurplanners die verder bouwden op het frame van de GOM. Door te benadrukken dat betogen en dus de acties van het ALR niets opbrachten en tegelijkertijd de werkwijze van de structuurplanning te promoten, legitimeren ze op hen beurt hen eigen frame.

Voor de discussie rond de inspraakgroep zien we dat ALR deel gaat uitmaken van een grotere sociale bewegingsgemeenschap. Daarbij schuiven ze niet zozeer hen standpunten naar voor maar hen expertise. Ze willen een grotere rol spelen binnen het proces. Waarbij de Rupelbevolking in hen betoog centraal blijft staan. Ze claimen daarbij dat het proces onvoldoende inspraak kent. Als oplossing benadrukken ze hen eigen rol als brug naar de bevolking toe maar ook als degenen die over de nodige expertise beschikken om de problemen van de Rupelstreek op te lossen.

De politieke actoren binnen het kader van de structuurplanning staan onwillig tegenover deze claim. Toch slagen ALR en de andere bewegingen erin om in zekere mate inspraak te verkrijgen. Deze blijft echter beperkt. Als het gaat om de kwestie Prayon Rupel zien we dat bij de commotie rond de “stortcommissie” niet echt een verandering optreedt. Ook tegen de kleiputten blijven de resultaten beperkt.

We kunnen kijken naar de specifieke visie van de structuurplanning. Het probleem is dat deze nergens echt duidelijk verwoord is. Wij moeten hier voornamelijk steunen op het tekstfragment van P. Thys. Daaruit kunnen we concluderen dat de strategie van de structuurplanning tweeledig was. Aan de ene kant werd een analyse gemaakt van het probleem of beter, het opbouwen van expertise. Aan de andere kant wilden ze de juiste personen en instanties sensibiliseren om tot een correcte oplossing van het probleem te komen.

De kritiek op deze werkwijze was vrij hard zoals we daarnet al aanhaalden met omschrijvingen als “*het steriele spelletje*” of “*platte struisvogelpolitiek*”³¹⁴. Tegelijkertijd is er de promotie van hen eigen rol die

³¹¹ Info-centrum Rupelstreek, “Verslag “werkgroep inspraak”: 3de vergadering, 9 november 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³¹² S.H., “Geen breuk in inspraakgroep structuurplanning Rupelstreek”, *Het Volk*, 15 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984, nr. 26.

³¹³ S.H., “Stuurgroep wil geen pottenkijkers”, *Het Volk*, 25 november 1982. In: Amsab-Isg, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³¹⁴ S.N., “Ontwerpnota: inspraak structuurplanning”, oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

ze zouden kunnen opnemen binnen het structuurplanningsproces maar ook bijvoorbeeld de rol die ze aan Info 53, willen geven. Dit is een verwijzing naar hen eigen expertise. Expertise die binnen de structuurplanning genegeerd werd. De rol die ze toebedeeld krijgen is namelijk miniem en de uitwerking van een concreet plan is in handen gegeven van een professioneel bedrijf namelijk Studiegroep Omgeving. Ook op de concrete eisen van de sociale bewegingsgemeenschap voor meer inspraak werd slechts gedeeltelijk ingegaan. Het geven van meer inspraak werd nog steeds niet als noodzakelijk beschouwd.

Op het Vlaamse niveau wist het ALR wel garanties af te dwingen en zal er een zekere inspanning geleverd werden om de kleiputten te verwerven. Deze waren in de ogen van ALR onvoldoende. We zagen dit bijvoorbeeld terugkomen in de reactie van E. Stuer na de aankoop van de kleiputten door Prayon Rupel.

4.4.4. De stortstop

We eindigen het structuurplanningsproces met de oplossing die er kwam voor de stortproblematiek. Dit begon met de voorstellen van de plangroep. Zij kwamen met vier mogelijke oplossingen voor de stortproblematiek³¹⁵.

Deze werden voorgelegd aan de werkgroep inspraak. Algauw bleek dat slechts twee voorstellen ertoe deden. In het eerste voorstel was sprake van sluiting van alle Rupelstorten. Het tweede voorstel zou een beperkt aantal stortplaatsen toelaten³¹⁶. Aan deze eisen wilden de milieubewegingen ook een aantal aspecten toevoegen. Zo wilden ze een volledig stortverbod voor gips, asbest en ander industrieel materiaal afkomstig uit het buitenland en in het bijzonder voor Nederlands vlieggas. Ze halen verschillende motieven aan om deze eisen te legitimeren. Zo wijzen ze erop dat gips, asbest en vlieggas konden herwerkt worden tot nieuwe materialen en daarom beter in de buurt van hen productiecentra werden ondergebracht. Daarnaast konden zowel gips als asbest schadelijk zijn voor de Rupelbevolking. Daarmee kon de hinder die het storten van deze grondstoffen met zich meebracht niet op afdoende wijze weggewerkt worden³¹⁷.

De andere twee voorstellen die geen kans maakten waren het behoud van alle bestaande storten maar een verbod op de uitreiking van nieuwe storten. Dit zou op termijn leiden tot de sluiting van alle storten

³¹⁵ Plangroep studiegroep omgeving, "Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.", april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en werkdokumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984", nr. 408.

³¹⁶ S.H., "Geen breuk in inspraakgroep structuurplanning Rupelstreek", Het Volk, 15 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³¹⁷ S.N., "Minimum eisenpakket i.v.m. de stortproblematiek", s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

omdat ze vol zouden raken. Het laatste voorstel stelt dat alles bij het oude blijft en er ook plaats was voor nieuwe vergunningen³¹⁸.

Rond de voorstellen van de plangroep brak een hevige discussie los tussen de actiegroepen en andere bewegingen. Het ALR verdedigde daarbij het standpunt dat alle Rupelstorten dicht moesten³¹⁹. Om bijkomende druk uit te oefenen zou ALR zijn leden oproepen om op de verschillende vergaderingen aanwezig te zijn. Dit ging om de vergadering van de actiegroep, de werkgroep inspraak en ook op de vergaderingen van de stuurgroep. Op de vergaderingen van deze laatste was het ALR niet welkom³²⁰.

De actiegroepen gingen met minister J. Lenssens ook over de voorstellen rond de stortproblematiek praten. Daar kwam onder andere een OVAM-rapport ter sprake dat recent gepubliceerd was³²¹. Dit OVAM-rapport trachtte de plannen van de structuurplanning in de Rupelstreek te verzoenen met het globale voorontwerp-afvalstoffenplan voor Vlaanderen³²². E. Stuer reageerde namens het ALR met de volgende opmerking over de plannen die op dat moment op tafel lagen: *“Er zitten goeie dingen in en die steunen we volop, maar achter de meeste dingen zetten we levensgrote vraagtekens”*³²³.

Het ALR was bang dat het OVAM-rapport de evolutie in de Rupelstreek de verkeerde richting zou sturen. Ze wilden voorkomen dat het rapport kritiekloos overgenomen werd door de betrokken instanties. Zo kwam op 9 november 1982 de Rupelcommissie en de stuurgroep al samen en in deze organen was ondanks de herhaalde pogingen nog altijd niemand van de actiegroepen lid gemaakt³²⁴.

³¹⁸ Structuurplanning Rupel, “Toelichting bij de ontwerp-conceptnota “storten”, 21 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³¹⁹ S.H., “Uitspraak structuurplanning: alle storten sluiten”, *Het Volk*, 22 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³²⁰ E. Stuer, “langrijk – Belangrijk – Belangrijk – belangrijk – belangrijk – be, stortmaterie in beslissende fase!”, 11 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

³²¹ S. Collier, “OVAM-stortrapport, Aktiegroepen Rupel zetten vraagtekens”, *De Morgen*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³²² Plangroep studiegroep omgeving, “Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.”, april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en werkdocumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984”, nr. 408.

³²³ S. Collier, “OVAM-stortrapport, Aktiegroepen Rupel zetten vraagtekens”, *De Morgen*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³²⁴ S. Collier, “OVAM-stortrapport, Aktiegroepen Rupel zetten vraagtekens”, *De Morgen*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

Nochtans keurden ze het OVAM-rapport niet af. Ze waren bereid om erover te praten³²⁵. Het probleem was vooral de verdeeldheid die het rapport dreigde te zaaien in de Rupelstreek³²⁶.

Het ALR gaf tevens nog wat voorstellen om tot een betere afvalwetgeving te komen. Zo zou er een bilateraal akkoord moeten gesloten worden met Nederland over het Nederlandse afval met als doel dat het uit België zou blijven. Daarnaast zou er een verbod op de productie van milieubelastende producten moeten komen zoals de fosfatenwet in Nederland. Ook zou er een focus moeten zijn op recyclage en verbranding in plaats van het storten van afval³²⁷.

Op 25 november 1982 nam de begeleidingsgroep Rupelstreek het volgende standpunt in over de stortproblematiek: alle storten moeten dicht. Na 15 mei 1983 zouden alle vergunningen moeten vervallen³²⁸. De gemeentes, de GOM-Antwerpen en de actiegroepen uit de Rupelstreek verdedigden volmondig het idee om alle Rupelstorten te sluiten met uitzondering van de steenbakkers³²⁹. Zo stelde het steenbakkersbedrijf Heylen-Tobback voor om hen stortterrein toch te behouden eventueel in samenwerking met OVAM die het als modelstort zou kunnen uitbaten³³⁰.

Ook zou er een volledig mortuarium moeten voorzien worden. Alleen bij uitzondering kon storten nog toegestaan worden om redenen van landschappelijke en technische aard en enkel op de al bestaande storten³³¹. Na de stemming werden nogmaals de eisen van de actiegroepen herhaald over de inspraak³³², en over de stellingname tegen de aankoop van de kleiputten³³³.

Kort nadat de begeleidingsgroep zijn uitspraak had gedaan zou ook minister J. Lenssens de daadwerkelijke plannen bekend maken voor de sanering van de Rupelstreek. Dit was vroeger dan

³²⁵ S.H., "Milieugroepen Rupelstreek sceptische over werknota", *Het Volk*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

³²⁶ S. Collier, "OVAM-stortrapport, Actiegroepen Rupel zetten vraagtekens", *De Morgen*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³²⁷ S.H., "Milieugroepen Rupelstreek sceptische over werknota", *Het Volk*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

³²⁸ S.N., "Standpunt van de begeleidingsgroep Rupelstreek i.v.m. de stortproblematiek", 25 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³²⁹ S.H., "Hoop op Rupelardennen blijft", *Het Volk*, 15 januari 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³³⁰ S.N., "Standpunt van de begeleidingsgroep Rupelstreek i.v.m. de stortproblematiek", 25 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³³¹ Plangroep studiegroep omgeving, "Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.", april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en werkdOCUMENTEN over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984", nr. 408.

³³² S.H., "Stuurgroep wil geen pottenkijkers", *Het Volk*, 25 november 1982. In: Amsab-Isg, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³³³ S.H., "Geen breuk in inspraakgroep structuurplanning Rupelstreek", *Het Volk*, 15 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984, nr. 26.

verwacht als gevolg van de druk die op de situatie was komen te liggen als gevolg van de heisa rond de kleiputten. De sanering ging samen met de uitvoering van het afvalstoffendecreet van 1981. De datum 15 mei die al gevallen was, was dan ook niet zomaar gekozen. Het was de datum waartegen alle stortten een nieuwe vergunning moesten aanvragen. Dit zou de overheid de mogelijkheid geven om het aantal stortten te verminderen³³⁴. De stortstop zou als gevolg hiervan op 1 januari 1984 ingaan. Alle Rupelstorten zouden dichtgaan met uitzondering van het stort van Interescout. Dit stort mocht openblijven omdat het bedrijf anders genoodzaakt zou zijn om te sluiten. Op 23 maart had de Vlaamse Raad al de buitenlandse afvalstroom naar de Rupelstreek geblokkeerd met een verbod op de invoer van buitenlands afval. Dit was goed voor 350 000 ton op jaarbasis³³⁵. Het verbod op buitenlands afval zou er alleen voor zorgen dat de afvalstromen uit Nederland en Duitsland verhuisden van de Rupelstreek en de Kempen naar Wallonië. Dit zou in 1987 in een OVAM-rapport worden aangeklaagd.³³⁶

Ook zonder het buitenlands afval bleef er nog een massale afvalstroom van meer dan 160 industriële bedrijven en het huisafval van 37 gemeentes waar een oplossing voor gezocht moest worden. Dit was goed voor 950 000 ton afval per jaar of 20% van de totale afvalproductie van het Vlaamse gewest³³⁷.

Het ministerie van Leefmilieu stelde dat alternatieve oplossingen zouden aangeboden worden aan bedrijven en gemeentes. Tegelijk werd besloten dat in iedere provincie een polyvalent stort zou komen dat uitgebaat zou worden door OVAM³³⁸. In dit stort zou plaats zijn voor huisvuil, grof huisvuil en industrieel afval. De kostprijs werd geschat op 90 miljoen frank³³⁹.

Vooraleer we verdergaan moeten we kort even bespreken wat er precies anders was aan de vergunningsprocedure dan daarvoor en in het bijzonder voor Prayon Rupel. Voor het storten van gips had het bedrijf slechts een vergunning nodig gebaseerd op de wet tot het behoud der schoonheid der landschappen uit 1911. Deze wet hield in dat het reliëf van een landschap zo weinig mogelijk mocht gewijzigd worden bij openbare werken, mijnen, groeven,...³⁴⁰. Deze wet uit 1911 zou onder meer door Prayon Rupel als excuus gebruikt worden om de kleiputten op te vullen. De wet werd namelijk zo

³³⁴ S.N., "Saneringsplan van leefmilieuminister Lenssens, Rupelstreek verlost van chaotisch storten", *De Nieuwe Gazet*, 4 november 1982." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking stortten. 1981-1983", nr. 160.

³³⁵ AC., "Grote Kuis in de Rupelstreek", *Gazet van Antwerpen*, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking stortten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³³⁶ S. Collier, "Wallonië: la poubelle van Europa", *De Morgen*, 13 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvaltransport Nederland. 1983-1993," nr. 12.

³³⁷ VDB., "Enkel Interescout behoudt vergunning; njet voor Prayon Rupel en Eternit, Lenssens geeft Rupestreek stortpauze van twee jaar", *Financieel Economische Tijd*, 21 december 1983. In: persoonlijk archief van Eddy Huyghe.

³³⁸ AC., "Grote Kuis in de Rupelstreek", *Gazet van Antwerpen*, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking stortten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³³⁹ L.D.N., "Mechelen bereikt overeenkomst met Inter-Leuven", *krantenknipsel*, 27 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

³⁴⁰ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 27.

geïnterpreteerd dat er een wettelijke verplichting was om de putten op te vullen terwijl de wet feitelijk spreekt van een herstel van het landschap³⁴¹. Een volwaardige vergunning om te storten was dus niet nodig omdat stortplaatsen van gips niet op de lijst van hinderlijke inrichtingen stonden³⁴².

De nieuwe wetgeving betekende in de praktijk ook niet dat alle storten per definitie moesten sluiten. Ze kregen allen de kans om een nieuwe vergunning aan te vragen of m.a.w. ze konden in beroep gaan. De bestendige deputatie van de provincie Antwerpen zou 17 aanvragen ontvangen om de stortvergunning te hernieuwen. Opvallend was dat er drie nieuwe aanvragen waren waaronder van Prayon Rupel dat vroeg om een nieuw stort te mogen openen. Dit stort werd ongunstig geadviseerd door de deputatie. Ook de twee andere aanvragen van steenbakkerij Janssens en containerdienst Verscheuren werden niet geaccepteerd door de bestendige deputatie. Zij gaven ook geen nieuwe vergunningen af voor de oude storten³⁴³. Later zou het gerucht doen dat Prayon Rupel een verzoek had ingediend om op maar liefst vier plaatsen te storten waarvan drie plaatsen in de Rupelstreek³⁴⁴.

De afvalproductie van Prayon Rupel met een jaarlijkse hoeveelheid van 350 000 tot 400 000 ton gipsafval vormde voor minister J. Lenssens een lastig probleem. Het was volgens hem moeilijk om een redelijk alternatief te vinden binnen een afstand die economische aanvaard was. Andere probleemgevallen waar een alternatief voor noodzakelijk was waren de steden Antwerpen en Mechelen, N.V. Eternit en de elektriciteitscentrale van Schelle³⁴⁵. Het gecontroleerd modelstort van OVAM zou hierin een mogelijke oplossing vormen voor deze probleemgevallen³⁴⁶.

Aangezien afstand een belangrijke factor vormde is het dan ook niet verbazend dat OVAM voor de inrichting van een polyvalent stort voor de provincie Antwerpen naar de Rupelstreek keek. Zij hadden hen oog laten vallen op de terreinen van de voormalige steenbakkerijen Tobback-Heylen die op het grondgebied lagen van de gemeenten Boom en Rumst. Prayon Rupel zou met dit stort de mogelijkheid

³⁴¹ S.N., "Afval: als de hel naar boven komt", Humo, 30 juli 1981." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

³⁴² ALR, "A.L.R. aan de grond! A.L.R. richt steunfonds op!" s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

³⁴³ S.H., "Storten dienen afgewerkt in Rupelstreek", Het Volk, 17 november 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³⁴⁴ "De heer L. Dierick (op de tribune)", Vlaamse Raad, 28 juni 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988", nr. 25.

³⁴⁵ "Minister J. Lenssens (op de tribune)", Vlaamse Raad, 28 juni 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988", nr. 25.

³⁴⁶ JVD., "Prayon wil Rupel vol storten", De Morgen, 7 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983", nr. 14.

krijgen om zijn gipsafval kwijt te raken. Minister J. Lenssens stelde wel dat gips niet zoals voorheen met vrachtwagens zou vervoerd kunnen worden. Er was nood aan een alternatief zoals een pijlijn³⁴⁷.

Wegens de beslissing van minister tot de sluiting van de Rupelstorten zou ALR op 15 mei 1983 een anti-stortmanifestatie organiseren. Oorspronkelijk was het idee dat op 15 mei effectief de stortten zouden sluiten. De sluiting werd echter uitgesteld. Er heerste dan ook onzekerheid over wat er zou gaan gebeuren. Het ALR maakte van deze gebeurtenis ook gebruik om hen 10-jarig bestaan te vieren³⁴⁸. Eddy Stuer sprak op de manifestatie volgende mening uit:

“Wij hebben geduld gehad. Wij hebben gemeend dat wij 15 mei niet onopgemerkt mochten laten voorbijgaan. Vandaar deze manifestatie om hip hip hoera te roepen. Een manifestatie om te zeggen: proficiat minister Lenssens, ge hebt het gelapt. Vandaag weten we dat het niet zo is. Dat er een schaduw is gevallen over 15 mei. De schaduw van het afvalkapitaal met haar brutaal winstbejag.”³⁴⁹

De manifestatie was een groots opgezette gebeurtenis. De Gazet van Antwerpen sprak van 1800 manifestanten bij de aanvang van de betoging te Boom³⁵⁰. Tijdens de betoging weerklonken er liederen uit de hitparade aangepast aan het stortthema³⁵¹. Daarnaast deden verschillende groepen uit het sociale verenigingsleven hen bijdrage, om de sfeer op de manifestatie hoog te houden. Het ging over de Boomse duivenbonden, theatergroep Tentakel, volksgroep De Mandoerse uit Reet en het majorettekorps de Lion Girls³⁵². Na de betoging werd een 15-mei gedenkteken ingewijd. Het monument werd opgedragen aan Ward Borms de allereerste voorzitter van het ALR. Het gedenkteken was heel symbolisch en bestond uit een rode pijl die naar de grond gericht was. Dit verwees naar het gif dat in de grond was gestort³⁵³.

³⁴⁷ AC., “Grote Kuis in de Rupelstreek”, Gazet van Antwerpen, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking stortten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁴⁸ F.D., “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, De Morgen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over storttroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁴⁹ F.D., “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, De Morgen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over storttroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵⁰ A. Cop, “Ward Bormsmonument ingewijd, 15 mei: stortvrije Rupelstreek in feest met vele vraagtekens”, Gazet van Antwerpen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over storttroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵¹ F.D., “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, De Morgen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over storttroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵² S.N., “15 mei = stortvrij, feestprogramma”, A.L.R. berichten, mei 1983, In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over storttroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵³ F.D., “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, De Morgen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over storttroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

Het ALR stond niet alleen op de betoging. Milieugroepen uit gans Vlaanderen waren voor deze gebeurtenissen afgezakt naar de Rupelstreek³⁵⁴. Ook waren er enkele Nederlandse en Waalse actievoerders komen opdagen^{355 356}. Naast de milieugroepen waren bijna alle politieke mandatarissen uit de Rupelstreek vertegenwoordigd. Tevens waren de vakbonden talrijk aanwezig met onder meer het ACOD, ABVV en ACV³⁵⁷. Enkele partijen en vakbonden liepen dan ook mee in de betoging. Bij de politieke partijen waren onder andere de lokale partij GRAS, AGALEV en de SP aanwezig³⁵⁸. Tenslotte namen ook heel wat sociale verenigingen en bewegingen deel aan de betoging zoals de Chiro Terhagen en Amnesty International³⁵⁹. In bijlage 3 vindt u een lijst van alle verenigingen die zich op 29 april 1983 al hadden ingeschreven voor deelname aan de stortmanifestatie.

Op 3 januari 1984 ging de stortstopt in. Om kwart over drie ging het laatste Rupelstort dicht met uitzondering van het vliegastort van Interescout. Het OTL-stort dat weigerde te sluiten zou door burgemeester Bruynseels van Rumst worden verzegeld³⁶⁰. De Gazet van Antwerpen omschreef dit als het symbolische einde van het storttijdperk in de Rupelstreek³⁶¹.

De vraag rest of de structuurplanning een succes was. Hugo Lejon stelde dat dit vooral een botsing was van verschillende maatschappelijke invloeden. Het werk dat hij voor het ALR deed binnen een werkgroep van de BBL rond ruimtelijke ordening was waardevoller voor de toekomst³⁶².

E. Huyghe formuleerde het als volgt:

“U weet dat is het glas dat half vol is of halfleeg. Het proces als zodanig heeft wel veel mensen aan het denken gezet. Het heeft een aantal elementen van oplossing doen bovendrijven maar niet in een groot

³⁵⁴ F.D., “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, De Morgen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵⁵ WSB., “Feest in de Rupelstreek: 15 mei-stortvrij”, Het Nieuwsblad, 16 mei 1983. In: “Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵⁶ S.H., “Rupelstreek viert feest op 15 mei, Het Volk, 5 mei 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵⁷ F.D., “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, De Morgen, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵⁸ S.H., “SP van Rupelstreek voor niets verlegen”, Het Volk, 19 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁵⁹ Persmededeling ALR, “15 mei stortvrij”, 29 april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

³⁶⁰ AC., “Dertien Rupelstorten zijn definitief dicht”, Gazet van Antwerpen, 4 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁶¹ AC., “Grote Kuis in de Rupelstreek”, Gazet van Antwerpen, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁶² Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

*globaal plan van hier is nu een globaal plan van hier is een oplossing voor alle problemen. We moeten dat doen en iedereen zet zich erachter. Zo is het niet gegaan. Dat is juist. Dat structuurplan is op de duur verwaterd in conflicten. In kleine menselijke ruzies. In moedeloosheid ook denk ik.*³⁶³”

J. Schroeven en E. Huyghe stelden dat de structuurplanning misschien niet tot een volwaardig iets heeft geleid maar er zijn wel enkele waardevolle deelprojecten verwezenlijkt zoals een industriepark³⁶⁴, en een recreatiedomein voor de Rupelstreek.^{365 366}

Als we de situatie overlopen zien we dat de structuurplanning toch deels een bijdrage heeft geleverd aan het einde van de stortproblematiek. Alhoewel we kritisch moeten zijn. Dit had ook zonder de structuurplanning kunnen verwezenlijkt worden. Als minister J. Lenssens niet uiteindelijk besloten had om deze problematiek op te lossen en zonder de nodige druk van ALR en andere bewegingen op het structuurplanningsproces en het milieubeleid zou de sluiting van de Rupelstorten of stortstop nooit verwezenlijkt zijn.

De manier waarop het ALR en andere bewegingen in deze laatste fase actievoerde was vrij traditioneel. Het druk uitoefenen op de vergadering, gaan praten met minister J. Lenssens en het verspreiden van hen boodschap via de media. De actiegroepen probeerden in de structuurplanning ook invloed uit te oefenen op de inhoud van de voorstellen in hoeverre ze hierin geslaagd zijn hebben we niet kunnen herhalen. Ze hebben er wel mee voor gezorgd dat het voorstel voor een volledige stortstop erdoor kwam. Ook zagen we dat ALR buiten de structuurplanning probeerde verandering te bewerkstelligen. Dit gebeurde via de werkgroep van de BBL, waardoor ze zich inbedden in de institutionele structuren van de overheid. We zagen ook een meer onconventionele actie terug namelijk de anti-stortmanifestatie van 15 mei. Als de sluiting van de storten niet was uitgesteld geweest dan was dit een actie geweest die zowel een staande, identiteits- en een programmaclaim zou zijn. De actie was een staande claim omdat het kaderde binnen dat heersende frame binnen het ALR om de Rupelbevolking niet langer het slachtoffer te laten worden van de stortproblematiek. Het was een identiteitsclaim omdat ALR hier duidelijk zichzelf in de verf zette maar het was geen programmaclaim. De beslissing over de sluiting van de storten was nog altijd onzeker op dat moment. De beslissing was nog altijd onzeker. De manifestatie veranderde van een viering in een poging om druk uit te oefenen op het beleid. Op de manifestatie konden ze de grote steun tonen die ze hadden van andere bewegingen die kwamen opdagen en de politici en partijen die meeliepen.

Ook is er de vraag of dit een sociale bewegingsgemeenschap was. Een groot aantal verenigingen was namelijk samengekomen om te betogen. We zagen zelfs actievoerders uit Wallonië en Nederland. Toch

³⁶³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

³⁶⁴ Het industriepark ligt eigenlijk vlak buiten de Rupelstreek (bron: Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.).

³⁶⁵ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

³⁶⁶ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

was dit geen sociale bewegingsgemeenschap. Want er werd niet voldaan aan alle kenmerken van Staggerberg. De samenkomst van deze verenigingen was eenmalig en maakte dus geen deel uit van een volgehouden campagne. Het voldeed dus niet aan het kenmerk van campagne zoals Tilly het omschrijft.

Daarmee hebben we de belangrijkste aspecten van de structuurplanning besproken. Als we de structuurplanning in zijn geheel bekijken moeten we concluderen dat ALR en zijn medestanders een waakhond strategie hanteerden. Waarbij ze probeerden te voorkomen dat de structuurplanning de verkeerde richting uit zou gaan. Binnen het frame dat ze hanteerden zagen we dan ook steeds dezelfde aspecten terugkomen. Telkenmale werd gewezen op de problemen bij de structuurplanning zoals de “stortcommissie”, het gebrek aan inspraak of de verkoop van de kleiputten. Als oplossing voor de stortproblematiek profileerden ze altijd zichzelf en hen expertise. Dit maakt de claim die ze legden een identiteitsclaim. Daarnaast legden ALR en medestanders binnen hen frame altijd de nadruk op hen bezorgdheid wat het beste was voor de Rupelbevolking in die zin is het dan weer een staande claim. Opvallend was ook de afwezigheid van Prayon Rupel. In het archief hebben we weinig teruggevonden van hoe ze zich verdedigen tegen de aantijgingen die tegen hen waren gericht. Het weinige dat we vonden zullen we in het volgend stuk bespreken.

We kunnen eindigen met de beslissing van minister J. Lenssens. Langs de ene kant werden de wensen van ALR en anderen grotendeels voldaan. Langs de andere kant liet de minister een grote onzekerheid na voor de toekomst. Dit is in zekere zin te begrijpen. Het ging om een grote afvalmassa waar een alternatief voor gevonden moest worden. Hij zocht dan ook een evenwicht tussen de verschillende belangen.

4.5. Twee tegengestelde visies

Als voorlaatste punt bespreken we de houding van ALR tegenover Prayon Rupel en de houding van Prayon Rupel tegenover de stortstop. We focussen voornamelijk op de vakbond van het bedrijf. Zij hebben dan ook het meest actiegevoerd tegen de stortstop.³⁶⁷ We zullen eerst de twee visies bespreken om te eindigen met een vergelijking.

Vooraleer we beginnen moeten we ons afvragen waarom de vakbond mee gaat protesteren ten gunste van het bedrijf. Volgens Ludo Nelens die tijdens de periode van onze casus lid was van de studiedienst van het ABVV was begint dit met de mentaliteit van de bedrijfsleiders³⁶⁸. Hij verklaarde hier het volgende over:

“Je hebt het bedrijf binnen en het bedrijf buiten. Milieu was iets voor buiten het bedrijf. Dat was toen de benadering. Bedrijfsleiders die achten het ongewenst om kosten te maken om dat milieu buiten het bedrijf te vrijwaren. Dat was eigenlijk de visie. Dat was een kost die absoluut vermeden moest worden daar deden ze dan ook alles voor.”³⁶⁹

Mensen die een probleem maakten van het milieu werden dan ook als een bedreiging voor het bedrijf gezien volgens Nelens. Op hen beurt droegen werkgevers deze mentaliteit over naar de werknemers die hen tewerkstelling in gevaar zagen komen. Hij benadrukte dat het ABVV die mentaliteit heeft proberen veranderen. Door bedrijfsleiders en vooral werknemers te proberen overtuigen om op lange termijn te denken in plaats van op de korte termijn. Een bedrijf dat op lange termijn schadelijk blijft handelen voor zijn omgeving kon niet blijven bestaan³⁷⁰.

4.5.1. De visie van ALR

ALR gaf op 1 december 1983 een persconferentie. Ze begonnen met aan te geven waarom ze deze organiseerden. Dit was naar aanleiding van de morele druk waar ze onder stonden als gevolg van hen acties tegen Prayon Rupel. Volgens Prayon Rupel zouden ze het bedrijf en in het bijzonder de werkverschaffing die ze boden bedreigen³⁷¹. Tegenover dit argument haalde ALR aan dat het bedrijf de economische heropleving van de Rupelstreek hinderde door wat zij omschreven als de “ongebreidelde stortexpansie” van Prayon Rupel. Ze nuanceren dit wel door erop te wijzen dat niet al het gips in de

³⁶⁷ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁶⁸ Interview door Thomas Devriese met dhr. Ludo Nelens op 17 juni 2016 te Oostende.

³⁶⁹ Interview door Thomas Devriese met dhr. Ludo Nelens op 17 juni 2016 te Oostende.

³⁷⁰ Interview door Thomas Devriese met dhr. Ludo Nelens op 17 juni 2016 te Oostende.

³⁷¹ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

kleiputten terechtkwam. Ongeveer de helft van de gipsproductie werd aan het bedrijf Gyproc verkocht om er gipskartonplaten van te maken. Het ging hier over 250 000 ton gips dat werd gerecycleerd³⁷².

Ook wijst het ALR erop dat ze op dat moment in een economische crisis zaten waar bedrijfssluitingen en grote werkloosheid een uitvloeisel van waren. Prayon Rupel verkeerde daarbij niet in een stabiele economische situatie. Enerzijds was het bedrijf tussen 1981 en 1982 niet echt winstgevend. Zo had het een herstructurering moeten ondergaan. Anderzijds zou Prayon Rupel in 1982 een belang van 35% in handen gekregen van de fosfaatfabriek “Office Cherifiens des Fosfates” in Marokko. Volgens het ALR wees dit erop dat sommige activiteiten van Prayon Rupel weleens naar lageloonlanden zouden kunnen verhuizen. *De verstrengde afvalwetgeving suggereren ze zou door Prayon Rupel worden gezien als één kans om de verlieslatende productieafdeling in één keer te sluiten*³⁷³.,?

Het ALR concludeert op basis van haar argumenten dat als Prayon Rupel zou moeten sluiten dit niet de schuld zou zijn van de milieudruk die het bedrijf voelt. Dit zou louter een valse verklaring zijn³⁷⁴. De echte oorzaak zou de slechte financiële situatie zijn waarin het bedrijf verkeerde. Daarnaast werd ook de overheid terecht gewezen. Zij hadden het bedrijf nooit voldoende gestimuleerd om zich aan te passen. Het bedrijf had tot dan toe nooit moeite gedaan om recyclagemogelijkheden voor gips te onderzoeken.³⁷⁵

Voorts vatte het ALR een aantal conclusies samen uit wetenschappelijke rapporten over gips. Ze benadrukken niet alleen de schade van het afvalgips of fosforzuurgips dat afkomstig was van fosforzuurfabricage onder andere voor het oppervlaktewater maar ook de schadelijkheid van aparte bestanddelen van het fosforgips zoals cadmium, fosfaat, arsenicum en fluoride. Ze legden ook de nadruk op de radioactiviteit van het gips³⁷⁶. Daarmee rechtvaardigen ook hen acties die ze hadden uitgevoerd.

Op basis van wat ze wisten over de schadelijke gevolgen van het gips probeerde ALR een aantal wetenschappelijk aanvaardbare oplossingen te formuleren om de gipsberg te verkleinen. Zo kon een beperking van het fosfaatgebruik in de landbouw een belangrijke bijdrage leveren in het verkleinen van

³⁷² Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁷³ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁷⁴ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁷⁵ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁷⁶ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

de gipsberg. De kunstmestindustrie was dan ook een van de grote boosdoeners³⁷⁷. De omzetting van gips naar bouwmaterialen leek dan weer moeilijk te zijn. Zo zou gips te schadelijk zijn om te dienen als bouwgips (gipsplaten- en blokken) of als gipsstenen (ter vervanging van kalkzandstenen). Het omzetten van gips in cement en zwavelzuur zou op korte termijn wel haalbaar zijn. Dit moest dan ook een onderzoeksmogelijkheid zijn voor Prayon Rupel³⁷⁸.

4.5.2. De visie van Prayon Rupel

De vakbond kondigde op 1 december 1983 de oprichting aan van de “Actiegroep Gipsproblematiek”. Ze benadrukten dat ze dit niet deden onder druk van de directie maar dat dit een eigen initiatief was³⁷⁹. De vakbond nam hier stelling tegen het idee dat gips schadelijk was. Zo wezen ze op onderzoek naar de 18 jaar oude gipsberg op het eigen fabrieksterrein. Het oppervlaktewater bleek niet verontreinigd te zijn. Ook het idee dat gips radioactief is, was totaal uit de lucht gegrepen volgens hen. Gips was zelfs een goede oplossing om het desolate landschap van de Rupelstreek met zijn putten te vullen. Het is in ieder geval een beter alternatief dan het huisvuilstort van de stad Antwerpen dat niet was afgedekt en bij warm weer een verschrikkelijke geur verspreidde. Het voordeel van gips was dat het reukloos was. Ook het idee dat het bedrijf in financiële moeilijkheden zat deden ze af als onzin. Daarnaast voerde de actiegroep ook actie door verschillende politici uit de kiesdistricten Mechelen en Antwerpen aan te schrijven met informatie over bedrijfsomzet, arbeidsplaatsen en gips³⁸⁰. Gips was volgens hen een geschikt en milieuvriendelijk opvulmateriaal³⁸¹. Ook in de brieven die de actiegroep schreef benadrukken ze de goede kanten van gipsstorten. Zo schreven ze onder meer:

“...Tot nu toe wordt dit gips aangewend in de Rupelstreek voor het dempen van vroegere kleiputten met vervallen gebouwen en droogloodsen. De aldus opgevulde putten worden daarna afgedekt, beplant en tot natuurvriendelijke zones omgezet. Ondanks deze valorisatie betreuren wij ten zeerste dat de media ons bedrijf in een slecht daglicht gesteld heeft naar aanleiding van de stortproblematiek in de

³⁷⁷ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁷⁸ Persmap ALR, Persconferentie 1 december 1983, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁷⁹ S.N., “Stortingsverbod voor Prayon Rupel?!”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 9 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁸⁰ S.N., “Stortingsverbod voor Prayon Rupel?!”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 9 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁸¹ “Toespraak door de heer J. Peeters (Actiegroep Gipsproblematiek)”, 1 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

*Rupelstreek. Meer precies werden uitgestrekte vuilnisbelten gelijkgesteld met de door ons geëxploiteerde stortplaatsen.*³⁸²”

Daarnaast wijzen ze op de tewerkstelling die Prayon Rupel biedt met 220 arbeiders en 80 bedienden maar ook nog eens 100 arbeiders via toeleveranciers³⁸³. Ook het investeringsprogramma van Prayon Rupel zou in gevaar komen. Zo had het bedrijf in een nieuwe stoomketel geïnvesteerd bij het bedrijf de Naeyer uit Willebroek. Andere bedrijven uit de omgeving zouden dan ook schade ondervinden als Prayon Rupel van stortmogelijkheden werd onthouden³⁸⁴.

Als het over de politiek gaat keerde volgende uitdrukking terug: *“En wanneer wij dan aan sommige politici de vraag stellen waarom zij zich contra opstellen ten opzichte van het storten van gips, dan moet ge met het klassieke antwoord tevreden zijn “OMDAT DE GROENEN TEGEN ZIJN”.*³⁸⁵”

In een aantal andere krantenartikelen komt er nog een aantal andere argumenten naar voren: Zo werd er gesteld dat in de crisisjaren 1981-1982 ongeveer 190 000 frank per minuut naar ondernemingen in nood was gegaan vaak zonder gunstige kentering terwijl Prayon Rupel enkel een stortvergunning verlangde en geen geld. Ook de nadruk op gips als milieuvriendelijk product en op herstel van het landschap van de Rupelstreek kwam telkenmale terug³⁸⁶.

Ze hekelen ook dat het alternatief dat Prayon Rupel en de nv. Zeekanaal planden werd tegengehouden door de bestendige deputatie. Samen hadden ze namelijk de plannen opgevat om aan een nieuwe kanaalarm een ruimte van 2 miljoen m³ te vullen met gips waarop vervolgens een industriezone kon aangelegd worden³⁸⁷.

Het bedrijf zelf zou ook in een aantal artikels reageren op de gebeurtenissen. Zo zou ze na de definitieve aankoop van de kleiputten aan de pers stellen dat niet zozeer het storten van gips het probleem was maar veeleer het transport naar de storten. Een mogelijke oplossing hierin was transport van het gips over het water langs de Rupel en de Dijle. Directeur Roggemans stelde toen dat Prayon Rupel binnen 5 jaar volledig over zou kunnen gaan tot recyclage. Zo deed Prayon Rupel op dat moment onderzoek naar de

³⁸² Brief Actiegroep Gipsproblematiek aan volksvertegenwoordigers F. Geyselings, 18 november 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, nr. 183.

³⁸³ Brief Actiegroep Gipsproblematiek aan volksvertegenwoordigers F. Geyselings, 18 november 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, nr. 183.

³⁸⁴ “Toespraak door de heer J. Peeters (Actiegroep Gipsproblematiek)”, 1 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁸⁵ “Toespraak door de heer J. Peeters (Actiegroep Gipsproblematiek)”, 1 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁸⁶ S.N., “Actiegroep Gipsproblematiek”, *Gazet van Antwerpen*, 28 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

³⁸⁷ S.N., “Actiegroep Gipsproblematiek”, *Gazet van Antwerpen*, 28 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

verwerking van gipsafval in de productie van cement³⁸⁸. In een ander artikel werd dan weer gesproken over een pijpleiding als alternatief transportmiddel door directeur Roggeman³⁸⁹.

We mogen niet vergeten dat Prayon Rupel niet de enige was die zich verzette. Eerder had ook het stortbedrijf OTL geprotesteerd tegen de sluiting van de Rupelstorten door middel van een lock-out. Dit zorgde ervoor dat onder andere in Mechelen het huisvuil niet kon worden opgehaald.³⁹⁰.

4.5.3. Een vergelijking

We zien dat de beide visies een tegenovergesteld frame hebben. Beide hanteren een slachtofferframe waarbij de gipsproductie centraal staat. ALR ziet het storten van gips als een bedreiging voor de Rupelstreek. Het bedrijf op zich vormt niet het probleem maar eerder het feit dat zij de schuld zouden krijgen als het bedrijf zou moeten dichtgaan omdat het niet langer kon storten. Voor Prayon Rupel en in het bijzonder de vakbond was het storten van gips een noodzakelijke voorwaarde voor tewerkstelling. Want als het bedrijf niet meer zou kunnen storten zou het bedrijf mogelijks moeten sluiten.

Vervolgens zijn er de oorzaken van hen problemen. Voor het ALR is het de morele druk waaronder ze staan door de beschuldiging dat ze de tewerkstelling bedreigen bij Prayon Rupel. Bij de vakbond ligt dit moeilijker. De oorzaak was aan de ene kant vrij simpel namelijk de beslissing van minister J. Lenssens rond de stortstop was de oorzaak maar aan de andere kant erkende het bedrijf dat het met zijn gipstransporten veel overlast had veroorzaakt en dus bijgedragen had aan de redenen waarom de Rupelstorten dichtgingen³⁹¹.

Als we kijken naar hoe ze hen visie legitimeren zien we dat beide economische en wetenschappelijke argumenten gebruiken. Economisch benadrukte het ALR de slechte financiële situatie van Prayon Rupel en speculeren ze over de verhuis van een deel van de productie naar lageloonlanden zoals Marokko. Ook wijzen ze op de economische gevolgen van het storten voor de Rupelstreek. De vakbond benadrukte dan weer de werkgelegenheid die Prayon Rupel bood. Ze stelt ook dat de slechte economische situatie juist een reden was om Prayon Rupel een stortvergunning te geven. Het was een goedkoper alternatief dan het geven van subsidies aan bedrijven in economische moeilijkheden. Op economische vlak stonden ze dan ook diametraal tegenover elkaar met hen argumenten.

³⁸⁸ A. Cop, "Uitme stort-gok van NV Rupel Chemie? Scheikundig bedrijf koopt 20,7 ha kleiputten", *Gazet van Antwerpen*, 8 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

³⁸⁹ A. Carpentier, "Rupelchemie koopt 20 ha kleiputten, geruststellende verklaringen vanwege het bedrijf", *krantenknipsel*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

³⁹⁰ L.D.N., "Vrijdag wordt Mechels huisvuil niet opgehaald", *krantenknipsel*, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

³⁹¹ A. Cop, "Uitme stort-gok van NV Rupel Chemie? Scheikundig bedrijf koopt 20,7 ha kleiputten", *Gazet van Antwerpen*, 8 december 1982." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

Hetzelfde geldt voor hen wetenschappelijke argumenten. ALR benadrukte de schadelijkheid van gips terwijl dit door de vakbond ontkend werd. Ze promoten gips zelfs als een milieuvriendelijke oplossing voor het leefmilieu door het bijvoorbeeld te vergelijken met het huisvuilstort van Antwerpen. Ook in hen woordgebruik zien we dit door nadruk te leggen op woorden als “vervallen” als het gaat om te beschrijven hoe de kleiputten zijn. De wijze waarop ze hen storten afwerking omschrijven dan weer als “...afgedekt, beplant en tot natuurvriendelijke zones omgezet³⁹²”. Beide gaven ook een vingerverwijzing naar de politiek dat deze te weinig inspanning zou leveren.

Tenslotte was er de oplossing. Voor ALR was het duidelijk dat het de schuld niet bij hen lag maar bij Prayon Rupel dat een oplossing zou moeten aanleveren voor zijn stortprobleem. Deze oplossing moest gezocht worden op het vlak van recyclage. Prayon Rupel had als oplossing een nieuwe stortvergunning want het echte probleem was het transport naar de storten geweest. Het bedrijf stelde hen stortpraktijken dan ook niet in vraag. De oplossing lag volgens hen in een alternatieve manier van transport naar de storten. Hoewel ook de mogelijkheid van recyclage onderzocht werd.

We kunnen besluiten dat de visies ver uit elkaar staan. Beide probeerden hen eigen expertise te tonen. Daarnaast probeerde de vakbond een netwerk van politici uit te bouwen die hen zou steunen.

³⁹² “Brief aan volksvertegenwoordiger F. Geyselings van Actiegroep Gipsproblematiek, 18 november 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

4.6. Een korte evaluatie: Prayon Rupel en de stortproblematiek

Dit vierde hoofdstuk besprak hoe Prayon Rupel voor de eerste keer uit de Rupelstreek verdween. De vraag is of dit een succes was? Heeft het ALR een waardevolle bijdrage geleverd in dit gedeelte van het conflict? Hoe zat het met de beslissing van minister J. Lenssens? Was die positief, negatief of eerder een compromis?

We beginnen bij de sociale bewegingsbasis. Het meest opvallende was dat ALR bijna nooit alleen de strijd aanging maar telkens bij een grotere sociale bewegingsgemeenschap aansloot. Deze gemeenschappen waren telkens anders samengesteld. Ze namen vaak een voortrekkersrol in bij deze gemeenschappen. We zagen ook dat ALR voor zaken die direct met de Rupelstreek te maken had tot nu toe altijd koos voor een losse gemeenschap van bewegingen terwijl bijvoorbeeld voor de milieustrijd op het hogere niveau m.b.t. tot het afvalstoffendecreet of de buitenlandse afvalstromen over het algemeen werd gekozen voor koepelorganisaties zoals BENEGORA en het NAF.

ALR bracht ook een grote mate van expertise mee. Wat begon als voornamelijk een betoog dat wees op de schadelijkheid van gips en in het bijzonder de radioactiviteit werd dit later aangevuld met economische argumenten. Bij de discussie over de gronden in Niel werd er ook al specifiek over de infrastructuurkosten gesproken indien er een gipsstort zou moeten ingericht worden.

Dit brengt ons bij de acties die ALR organiseerde. We zagen dat ALR traditionele acties met onconventionele acties combineerde. Ook WUNC-representaties waren ruim aanwezig bij de onconventionele acties. Met deze acties schrijven ze zich in, in de tijdsgeest. Deze acties dienden om mensen bewust te maken en druk uit te oefenen. De overheid en andere instanties zoals OVAM werden dan ook meermaals aangesproken. Tegelijkertijd is het ook van hen dat er een oplossing werd verwacht. Dit sluit aan bij wat De Rijcke zei over de sleutelrol die de milieubewegingen uit deze periode verlangden van de overheid.

Daarnaast is er het frame. We zagen constant hetzelfde slachtofferframe terugkeren. Het varieert wel maar veel elementen blijven hetzelfde. Ook werd bijna alles binnen de eigen context van de Rupelstreek geframed. Daarnaast schoof ALR ook zijn eigen expertise naar voren om de problemen in de Rupelstreek aan te pakken. De staande claim is samen met de identiteitsclaim dan ook dominant.

Ook maakte ALR nuttig gebruik van de onvrede die heerste onder de Rupelbevolking. In het deel rond het gipstransport zagen we dat ALR inspeelde door actie te voeren op plaatsen waar de grootste onrust heerste. Dit sluit zoals we eerder al gezegd hebben aan bij de ideeën van, Van Lint en Louwers. Het inspelen op die vraag naar actie lijkt ook aan te tonen dat het vraag- en aanbodmodel van Klandermans hier aanwezig was. Waarbij ALR zorgde voor de ideeën zoals de prikacties terwijl de vraag ervoor zorgden dat deze acties konden rekenen op een groot aantal participanten.

De onvrede onder de bevolking heerste ook onder de politici zoals E. Huyghe uitlegde. We vonden dit terug in de praktijk. In Niel zagen we hoe de lokale politiek open stond om tegen het gipsstort te strijden. De structuurplanning op zich was ook een initiatief om een verbetering te bewerkstelligen voor de

Rupelstreek. Want het structuurplanningsproject kon misschien op veel kritiek rekenen van het ALR maar ze deelden in wezen wel dezelfde doelstelling: de reconversie van de Rupelstreek.

We zien dat onder druk van ALR en zijn medestanders in beperkte mate inspanningen werden geleverd om tot een verbetering van de situatie te komen. Zo waren de acties rond de gronden te Niel zeker een succes te noemen. Ook binnen het structuurplanningsproces hebben ze grenzen weten te verleggen ook al werden niet al hen eisen ingewilligd. Op het Vlaamse niveau wisten ze de betrokken ministers eveneens tot actie aan te manen. Tot echt krachtdadige inspanningen in afzonderlijke materies zoals het gipstransport of de aankoop van de kleiputten kwam het wel niet. Toch zijn de invoering van het afvalstoffendecreet en de stortstop belangrijke verwezenlijkingen te noemen. Het is wel zo dat de beslissing tot de stortstop in feite een compromis was. Want minister J. Lenssens gaf tijdelijk gehoor aan de wensen van de Rupelbevolking. De Rupelstorten gingen dicht maar op termijn zou een deel van dat afval terugkeren op een polyvalent stort van OVAM waar ook Prayon Rupel op terecht zou kunnen.

ALR heeft dus met zijn druk op het beleid wel degelijk wat verwezenlijkt. Toch vinden we nergens echt concrete aanwijzingen dat ze zwaar op de concrete inhoud van de wetgeving hebben gedrukt. We sluiten ons voor dit stuk dan ook aan bij de bevindingen van Hooghe. ALR was een beweging die erin slaagde een probleem mee op de agenda te zetten maar over de concrete inhoud hadden ze dan weer veel minder te zeggen.

Om af te sluiten is er Prayon Rupel. Zij vallen in dit hoofdstuk vooral op door afwezigheid. Er werd volop tegen hen actiegevoerd maar toch reageerden ze amper. De meeste reacties tegen de acties kwamen niet eens van hen maar van de vakbond van het bedrijf.

5. Prayon Rupel na de stortstop

5.1. Het OVAM-stort

We beginnen hoofdstuk 5 met de nasleep van de stortstop meer bepaald het polyvalent stort van OVAM en de mogelijkheid dat Prayon Rupel daar terecht kon met zijn gipsafval. We bespreken de activiteiten van het ALR tegen het stort en de context waarin dit gebeurde. Dit stuk eindigt met de reactie van Prayon Rupel over de mogelijke terugkeer naar de Rupelstreek op het stort van OVAM.

Om te starten zijn er de reacties vanuit de politiek meerdere instanties, partijen en politici zich uitspreken tegen de plannen van OVAM. We geven hier een korte greep uit de kritieken. Zo uitte de Rupelcommissie zich als een tegenstander. De commissie gaf hier verschillende redenen voor op. Zo zou de komst van een dergelijk stort de stimulans wegnemen van bedrijven om te recyclen of andere alternatieven te zoeken omdat ze hen afval altijd kwijt konden in de Rupelstreek. Tevens zou het OVAM-stort ooit vol raken en wat zou er dan gebeuren? Zij hadden de vrees dat het gewoon uitgebreid zou worden. Het stort zou er ook voor zorgen dat het imago van de Rupelstreek als stortgebied bestendig zou worden. Met als gevolg dat de reconversie van de Rupelstreek bemoeilijkt werd. Volgens de commissie was de enige oplossing recyclage³⁹³. Dit sloot aan bij het toenmalige milieubeleid dat rond recyclage werd gevoerd³⁹⁴. Ook de aparte werkgroep “afwerken storten” binnen de structuurplanning uitte zich als een tegenstander. Zij merken het volgende op: “*volledige stop of “één stort open lijnrecht tegenover elkaar staan”*”³⁹⁵.

Het polyvalent stort van OVAM zou in de kritieken al gauw de bijnaam superstort krijgen. Onder meer senator Vanderborght (CVP) tevens partijgenoot van minister J. Lenssens sprak van een “*super polyvalent stort*” dat al het afval zou ontvangen dat vroeger in alle andere Rupelstorten afzonderlijk werd gestort³⁹⁶. De gemeente Rumst tekende ook protest aan tegen de komst van een superstort. Zij wilden de sluiting van alle storten en geen nieuw polyvalent stort³⁹⁷.

Ook de socialistische partij verzette zich tegen dit idee. Net als Vanderborght uitte de partij de vrees dat dit stort een soort verzamelstort werd. Daarnaast voegden ze ook enkele andere argumenten toe zoals

³⁹³ S.N., “Standpunt Rupelcommissie, stortplaatsen verhinderen reconversie”, Het Volk, 12 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁹⁴ LVDK., “Rupelcommissie: eerst stortplaatsen afwerken”, Het Laatste Nieuws, 12 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁹⁵ S.H., “Vraagtekens rond afwerken storten”, krantenknipsel, 25 april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁹⁶ BB., “Ovam-stort in de Rupelstreek wordt geen “superstort”,” Het Volk, 13 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

³⁹⁷ S.N., Rumst blijft voor sluiting van alle storten in de Rupelstreek, *Gazet van Antwerpen*, 26 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

dat het toekomstige stort midden in de woonkernen van Rumst en Terhagen zou liggen. Dit zou een afvalberg vormen in de dorpskern van Terhagen. Daarnaast zou het stort sterk hinderend zijn voor het leefmilieu aangezien er constant afval zou aangevoerd worden per vrachtwagen of pijplijn³⁹⁸.

Naast kritiek kwam er ook actie. Alle politieke en syndicale afgevaardigden die in de Rupelcommissie vertegenwoordigd waren organiseerden samen een manifestatie. Deze ging door op 30 maart 1985. De parlementairen uit de Rupelstreek waren bescheidener in hen protest. Zij schreven een brief gericht aan alle ministers van de Vlaamse executieve waarin werd aangedrongen om af te zien van de plannen die OVAM had in de Rupelstreek³⁹⁹.

Op de kritiek kwam reactie van minister J. Lenssens. Hij vond de kritiek onterecht. Het OVAM-stort zou enkel dienen voor het afval uit de Rupelstreek en voor afvalstoffen waarvoor buiten de Rupelstreek geen plaats was. Voordat dergelijke afvalstoffen naar het stort verwezen werden gebeurde eerst een grondige controle om te zien of er geen andere mogelijkheden waren zoals recyclage⁴⁰⁰.

De plannen van het OVAM-stort in de Rupelstreek kaderden in een ruimer plan zoals we daarnet al vermeldden. OVAM was van plan om in iedere provincie een modelstort in te richten. Ze wilden daarmee de problemen rond industrieel afval oplossen. Daarnaast werd het bedrijf Indaver opgericht. Dit bedrijf zou instaan voor de verwerking van giftig afval⁴⁰¹. De terreinen van de vroegere steenbakkerij Tobback-Heylen die ze op het oog hadden voor het stort in de Rupelstreek hadden ze intussen al verworven⁴⁰².

OVAM had het plan het stort zelf uit te baten⁴⁰³. Zij argumenteerden dat dit geen probleem vormde. Het ging namelijk om een kwestie van geloofwaardigheid die noodzakelijk was voor de uitbating van een dergelijk stort. Bovendien waren er weinig andere kandidaten. Voorts moest er constant onderzoek

³⁹⁸ Folder SP, "SP-Rupel samen sterk voor vrede, werk, stortvrije Rupelstreek", 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

³⁹⁹ J.M., "Waarheen met Prayon afval?", *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 29 maart 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983", nr. 14.

⁴⁰⁰ BB., "Ovam-stort in de Rupelstreek wordt geen "superstort", *Het Volk*, 13 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

⁴⁰¹ L. Apers, "T.A.V. DE ALR-leden, verslag contact Bond Beter Leefmilieu en ALR met OVAM", 6 juni 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁴⁰² YD, en JVD., "Prayon wil OTL-stort kopen", 13 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴⁰³ AC., "Grote Kuis in de Rupelstreek", *Gazet van Antwerpen*, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984", nr. 26.

gedaan worden op een dergelijk stort, onder meer naar het grondwater. Tenslotte zou dit een zekere winst opleveren waarmee andere initiatieven gefinancierd konden worden⁴⁰⁴.

Wat ALR betref zagen we dat voordat ze tot actie over gingen samen met de BBL met OVAM gingen praten over de toekomstige stortactiviteiten. In het archief vonden we hier een verslag van terug gericht aan de leden van het ALR. Ze haalden hierbij verschillende argumenten aan tegen het OVAM-stort. Ze begonnen met de locatie. Volgens hen was de locatie louter omwille van Prayon Rupel gekozen. Daarnaast vonden ze de dubbele functie die OVAM zou uitoefenen als uitbater en als controleur niet kunnen.⁴⁰⁵

Tevens argumenteerden ze dat er geen politiek draagvlak was voor het OVAM-stort. De keuze voor de terreinen van Tobback-Heylen negeerde de procedure voor wijziging van het BPA die was ingezet door de gemeentes Rumst en Boom⁴⁰⁶. Zij hadden in 1983 met het oog op de sluiting van de Rupelstorten enkele bestemmingswijzigingen willen doen. De gemeentes wilden alle kleiputten tussen de Dirkputstraat en de Hollebeekstraat onteigenen⁴⁰⁷. Later was daar dankzij tussenkomst van SP-fractie leider Beulens ook het OTL-stort aan toegevoegd⁴⁰⁸.

De reden was dat de storten na de stortstop niet langer bruikbaar zouden zijn voor de industrie om afval te dumpen. Dit gaf de gemeentes de mogelijkheid om de stortplaatsen hen oorspronkelijke bestemming terug te geven zoals die op het gewestplan voorkwam namelijk bos- en recreatiegebied en agrarische zone. Om diezelfde reden was OTL in de eerdere plannen niet opgenomen. Het stort lag volgens het gewestplan in een zone van openbaar nut⁴⁰⁹. Het ALR bekritiseerde ook de afschaffing van het vroegere commodo et incommodo onderzoek waardoor inspraak moeilijker werd.⁴¹⁰

Aangezien het probleem ruimer was dan alleen de Rupelstreek zou ALR bondgenoten zoeken. Zij verenigden zich samen met enkele andere actiegroepen tot de Vlaamse Actiegroep tegen Afvalmisdriven (VLAKAF). Deze koepelorganisatie werd opgericht op 4 april 1985. ALR zou een van

⁴⁰⁴ L. Apers, "T.A.V. DE ALR-leden, verslag contact Bond Beter Leefmilieu en ALR met OVAM", 6 juni 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁴⁰⁵ L. Apers, "T.A.V. DE ALR-leden, verslag contact Bond Beter Leefmilieu en ALR met OVAM", 6 juni 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁴⁰⁶ L. Apers, "T.A.V. DE ALR-leden, verslag contact Bond Beter Leefmilieu en ALR met OVAM", 6 juni 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁴⁰⁷ "CVP Nieuwsbrief Rumst-Terhagen, oktober 1983." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴⁰⁸ F.D., "Voorstel om Rumst van alle storten te zuiveren", *De Morgen*, 7 september 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

⁴⁰⁹ "CVP Nieuwsbrief Rumst-Terhagen, oktober 1983." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴¹⁰ L. Apers, "T.A.V. DE ALR-leden, verslag contact Bond Beter Leefmilieu en ALR met OVAM", 6 juni 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

de initiatiefnemers zijn. Ze zouden optreden als coördinator tussen de verschillende groepen terwijl BBL voor de logistieke ondersteuning zou zorgen. De problemen dienden dan ook op provinciaal en gewestelijk niveau behandeld te worden⁴¹¹.

VLAKAF had bij haar oprichting het doel om te strijden tegen de plannen van minister J. Lenssens en OVAM om modelstortplaatsen in Vlaanderen op te richten. De actiegroepen die lid werden waren afkomstig uit: Bilzen (Limburg), Zonnebeke (West-Vlaanderen), Evergem (Oost-Vlaanderen). Dit waren de plaatsen waar ook een modelstort was gepland^{412, 413}.

In juni 1985 veroordeelden de BBL en VLAKAF nogmaals de komst van wat zij de “superstorten” noemden. Ze gaven ook een ruimere kritiek op het algemeen afvalstoffenplan. Het toelaten van polyvalente storten was volgens hen een toezegging aan de bedrijven om bij een gelijkblijvende productie de komende 20 jaar verder te storten. Dit zal de volgende minister van Leefmilieu dan ook niet aansporen om in de komende jaren een beter milieubeleid te voeren. Zij wensten een preventief afvalbeleid⁴¹⁴.

De vele kritieken op het polyvalent storten leken ook gehoord te worden bij de bestendige deputatie. Deze zou op 17 januari 1985 een stortvergunning voor het polyvalent stort van OVAM in de Rupelstreek weigeren⁴¹⁵.

Kort nadat de weigering van de vergunning bekend was geraakt zouden in de media geruchten ontstaan rondom een geheim protocol tussen de top van OVAM in de persoon van directeur-generaal Parent en directeur-generaal Latteur van Prayon Rupel. Dit protocol bevatte een stortgarantie van 25 jaar voor het bedrijf. Om te beginnen zouden ze 6 jaar op het polyvalent stort van OVAM terecht kunnen. Dit behoorde ondanks de weigering van de deputatie nog altijd tot een van de mogelijkheden. Alles hing af van hoe minister J. Lenssens reageerde⁴¹⁶.

Na die 6 jaar zou OVAM zich volgens het protocol moeten engageren voor bijkomende stortmogelijkheden in de onmiddellijke omgeving. Dit bracht de terreinen van het faillissement van de vroegere steenbakkerijen Landuyt, Luxora en Verplancken terug in het vizier. Zoals we in het vorige

⁴¹¹ S.N., “Verslag oprichting VLAKAF”, In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

⁴¹² Het is onduidelijk hoe het met de provincie Brabant zat. Deze provincie was op dat moment nog niet gesplitst in Vlaams- en Waals-Brabant. Dit gebeurde pas in 1995. (Bron: G. Deneckere, T. De Paepe en B. De Wever, *Een geschiedenis van België*, p. 222.).

⁴¹³ S.N., “Verslag oprichting VLAKAF”, In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

⁴¹⁴ MH., “Zware kritiek op Lenssens’ stortplannen”, *De Morgen*, 19 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

⁴¹⁵ YD, en JVD., “Prayon wil OTL-stort kopen”, 13 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴¹⁶ JVD., “Prayon wil Rupel vol storten”, *De Morgen*, 7 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983”, nr. 14.

hoofdstuk zagen slaagde Prayon Rupel erin deze gronden de verwerven. Toen was al de vrees uitgesproken dat ze ooit zouden ingericht worden als stortplaats. Voorts wou Prayon Rupel de garantie dat ze bijkomende gronden mocht verwerven om de stortperiode van 25 jaar rond te maken⁴¹⁷. De vrees dat de vrachtwagens van het gipsvervoer terug zouden keren was echter niet nodig. De plannen spraken van een pijplijn⁴¹⁸. De waterdichte garanties die Prayon Rupel verlangde zouden volgens de krant De Morgen ook noodzakelijk zijn. Het aanleggen van een pijplijn tussen het bedrijf in Puurs en het stortterrein was duur en alleen dankzij deze garanties zou de investering rendabel zijn.⁴¹⁹

De kranten speculeerden ook druk over mogelijke alternatieven voor het bedrijf. Zo was er het korte termijn alternatief om gips te gebruiken voor afdekking van het voormalige stortterrein de Hoge Maaey. Een ander alternatief was het storten in zee⁴²⁰. Ook was er een uitgraving van 6 hectare tussen de Rupel en het Zeekanaal waar het bedrijf zou kunnen storten⁴²¹. Tenslotte was er de optie van recyclage die volgens de Rupelcommissie grondig onderzocht moest worden. Het grootste probleem lag volgens hen bij de grote hoeveelheden afvalstoffen die tegelijk werden geproduceerd. Dat wil niet zeggen dat deze niet konden gerecycleerd worden. Gipsafval zou bijvoorbeeld omgevormd kunnen worden tot een product dat gelijkwaardig was aan het natuurlijke product Plâtre de Paris dat vaak werd gebruikt in de wegenbouw en dijkenaanleg maar als nadeel had dat het moest ingevoerd worden⁴²². Minister J. Lenssens reageerde met de volgende mededeling in De Morgen van 7 maart 1985:

“Dat nog geen enkele beslissing werd genomen en alle geruchten of insinuaties over mogelijke afspraken tussen OVAM en Prayon met het oog op een op een langlopende storting van gips in de Rupelstreek op zijn minst voorbarig zijn”⁴²³.

Ook met de Rupelcommissie ging hij in gesprek. Hij ontkende alle betrokkenheid bij een dergelijk protocol. Hij dacht er niet aan om een stortvergunning van 25 jaar af te leveren. Bij zijn uiteindelijke beslissing zou hij rekening houden met de gewijzigde toestand na de stortstop van 1 januari 1984 in de

⁴¹⁷ JVD., “Prayon wil Rupel vol storten”, De Morgen, 7 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluiik. 1982-1983”, nr. 14.

⁴¹⁸ WSB, en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluiik. 1982-1983”, nr. 14.

⁴¹⁹ JVD., “Prayon wil Rupel vol storten”, De Morgen, 7 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluiik. 1982-1983”, nr. 14.

⁴²⁰ YD, en JVD., “Prayon wil OTL-stort kopen”, 13 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴²¹ P.C., “Lenssens keurt << geheim akkoord superstort >> Ovam-Prayon niet af”, De Nieuwe Gazet, 14 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluiik. 1982-1983”, nr. 14.

⁴²² S.H., “Pleidooi voor het recycleren van gipsafval”, krantenknipsel, 8 maart 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985”, nr. 22.

⁴²³ JVD., “Prayon wil Rupel vol storten”, De Morgen, 7 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluiik. 1982-1983”, nr. 14.

Rupelstreek⁴²⁴. Toch sloot de minister de terugkeer van Prayon Rupel naar de Rupelstreek niet uit. Een oplossing voor het bedrijf kon volgens J. Lenssens alleen hier gevonden worden⁴²⁵.

Ook Prayon Rupel reageerde, in een persconferentie georganiseerd door directeur Roggeman⁴²⁶. Op de persconferentie werd hij vergezeld door 13 medewerkers bestaande uit kaderleden en vakbondsafgevaardigden. Het Nieuwsblad argumenteerde dat hij daarmee duidelijk wou maken dat zowel directie als personeel achter hem stonden⁴²⁷.

Op de persconferentie verklaarde hij het volgende over een mogelijke samenwerking met OVAM: *“...We hebben nu eindelijk een gesprekspartner die in dezelfde lange termijn denkt als wij.”*⁴²⁸

Hij verdedigde ook de terugkeer van Prayon Rupel naar de Rupelstreek. Zo was gips een milieuvriendelijke oplossing voor de Rupelstreek.⁴²⁹ Roggeman formuleerde dit als volgt:

*“We kunnen de putten tussen de Bollebeekstraat [Hollebeekstraat] en het recreatieterrein De Schorre (en zelfs OTL) makkelijk volstorten, bedekken met teelaarde en beplanten. Op die manier kan men stellen dat de sanering van de Rupelstreek voor een groot deel door ons zou bekostigd worden. De opgespoorde en beplante gronden zouden later voor een bijna symbolische bijdrage worden overgemaakt aan de gemeenschap.”*⁴³⁰

Hij vulde dit aan met enkele economische argumenten. Grote nadruk werd gelegd op de werkgelegenheid die het bedrijf bood. Roggeman haalde aan dat bij Prayon Rupel maar liefst 1000 mensen werkzaam waren. Hij rekende hier de werknemers uit de vestiging in Puurs en Engis samen. Ook waren er onrechtstreeks zo'n 100 kleinere toeleverings- en onderhoudsbedrijven afhankelijk van de vestiging te Puurs⁴³¹.

⁴²⁴ J.M., “Waarheen met Prayon afval?”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 29 maart 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

⁴²⁵ P.C., “Lenssens keurt << geheim akkoord superstort >> Ovam-Prayon niet af”, De Nieuwe Gazet, 14 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

⁴²⁶ Daarnet was er sprake van een zekere Latteur en verderop in de tekst zal de naam Ponet ook nog vallen. Allen waren directeurs bij Prayon Rupel. De precieze hiërarchische verhoudingen tussen deze directeurs is onduidelijk.

⁴²⁷ WSB, en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

⁴²⁸ WSB, en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

⁴²⁹ WSB, en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

⁴³⁰ WSB, en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

⁴³¹ WSB, en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluijk. 1982-1983”, nr. 14.

Daarnaast wees Roggeman erop dat de uitgebreide stortcapaciteit in de Rupelstreek een lange termijn zekerheid bood die Prayon Rupel verlangde. Tot dan toe hadden ze alleen oplossingen aangeboden gekregen op de korte termijn waardoor ze begin 1986 dreigden zonder stortcapaciteit te komen. Dit was iets wat niet kon voor een bedrijf dat een wereldspeler was op het gebied van het verwerken van fosfaten en zwavelderivaten en bovendien volop investeerde. In het buitenland kregen bedrijven wel de mogelijkheid om op de lange termijn te storten. Hij haalde het voorbeeld aan van het Duitse bedrijf Hoechst dat al zekerheid had tot 2050 om te storten⁴³².

Roggeman benadrukte dat het bedrijf aandacht had voor de sociale omgeving waarin het storten gebeurde. Hij wou de hinder tot een minimum beperken. Het bedrijf zou daarom een pijplijn aanleggen van het bedrijf naar de stortplaats in de Rupelstreek. Ze willen m.a.w. de fouten uit het recente verleden niet herhalen maar in ruil hiervoor rechtvaardigt hij wel zijn eis om die langetermijnzekerheid te vragen want een dergelijke pijplijn was een zware investering⁴³³.

Tevens was de Rupelstreek volgens hem de beste oplossing omdat er geen volwaardige alternatieven waren. De in de media genoemde alternatieven waren ofwel niet toegelaten of waren economisch onhaalbaar. Het enige mogelijke alternatief was storten in de Rupel net zoals het bedrijf BASF dat jaarlijks ongestoord 300 000 ton gips in de Schelde kon storten. Een wetenschappelijke studie zou bovendien aangetoond hebben dat de Rupel en haar bijrivieren geen nadelige gevolgen zouden ondervinden⁴³⁴.

Over recyclage zei hij dat de mogelijkheden beperkt waren. Hij stelde dat al de helft van de gipsproductie voor de beide Belgische vestigingen (het bedrijf in Puurs en dat in Engis) gerecycleerd (gipsplaten, cement, papier, champignonkweek, ...) werd⁴³⁵.

We kunnen kort nog even aanhalen wat Prayon Rupel effectief heeft gedaan na de sluiting van de Rupelstorten. Het bedrijf slaagde erin op korte termijn zijn stortactiviteiten te hervatten⁴³⁶. Ze weken daarvoor uit naar Klein-Brabant waar het bedrijf overigens was gevestigd van de bestendige deputatie

⁴³² WSB, en MTS., "Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen", Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluis. 1982-1983", nr. 14.

⁴³³ WSB, en MTS., "Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen", Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluis. 1982-1983", nr. 14.

⁴³⁴ WSB, en MTS., "Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen", Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluis. 1982-1983", nr. 14.

⁴³⁵ WSB, en MTS., "Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen", Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluis. 1982-1983", nr. 14.

⁴³⁶ A. Cop, "Gipsberg vijf kilometer verplaatst, *Gazet van Antwerpen*", 5 mei 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985", nr. 22.

kregen ze toestemming om de Polders-Hoeykens in Puurs als gipsstort in te richten⁴³⁷. De toestemming hield in dat ze gedurende een periode van 2,5 à 3 jaar ongeveer 1,8 miljoen ton gipsafval mochten storten⁴³⁸.

In een artikel van de *Gazet van Antwerpen* werden hier toch enkele vragen bij gesteld. Zo is het opmerkelijk hoe snel Prayon Rupel een nieuwe vergunning kreeg. Het bedrijf deed hier ook de belofte dat ze tijdens de periode dat ze verder konden storten op zoek gingen naar een oplossing voor hen afvalprobleem. De krant vroeg zich af wat Prayon Rupel de 25 jaar daarvoor al gedaan had om zijn afvalprobleem op te lossen. Bovendien vroeg men zich af of het wel veilig was dat hier gestort werd. Het ging om voornamelijk moerasachtige grond en deels ook weidegrond. Dit was iets anders dan de waterdichte kleigronden uit de Rupelstreek. Het riep de vraag op in welke mate die gipsberg de waterhuishouding ging beïnvloeden⁴³⁹.

De inrichting van dit stort in Klein-Brabant leidde net zoals bij de storten in de Rupelstreek tot verzet. Zo zou onder meer Groep Leefmilieu Klein-Brabant beroep aantekenen. Dit beroep werd in oktober 1984 ontvankelijk maar niet gegrond verklaard en dus verworpen⁴⁴⁰.

En het OVAM-stort? Dit stort zou er uiteindelijk nooit komen⁴⁴¹. Met dit stuk rond het OVAM-stort werd een van de laatste kwesties rond de stortstop afgehandeld. Alleen de kwestie Prayon Rupel bleef nog overeind. We zagen dat ALR en de plaatselijke politieke actoren uit de Rupelstreek in grote mate hetzelfde slachtofferframe hanteerden. Ze zagen het OVAM-stort als een bedreiging voor de Rupelstreek. Ook de vakbonden uit de Rupelstreek die mee in het structuurplanningsproces zaten lijkten zich hierbij aan te sluiten. Ze hielpen dan ook mee de manifestatie van de Rupelcommissie te organiseren.

Het ALR was in zijn acties gematigder. We zagen dat ze zowel met de BBL en VLAKAF samenwerkten en in een ruimere sociale bewegingsgemeenschap mee stapten. Het frame van ALR was uitgebreider

⁴³⁷ Vergunningsnummer: 2658 W 1311, "Afschrift van het ministerieel besluit van het beroep bij de Vlaamse Executieve tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Antwerpen op 22 december 1983, waarbij aan de n.v. Prayon-Rupel vergunning verleend werd tot het uitbaten van een stortplaats voor gipsafval te Puurs "De Polders" De Hoeykens" sectie D verschillende percelen door de Groep Leefmilieu Klein-Brabant", 11 oktober 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983", nr. 14.

⁴³⁸ A. Cop, "Gipsberg vijf kilometer verplaatst, *Gazet van Antwerpen*", 5 mei 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985", nr. 22.

⁴³⁹ A. Cop, "Gipsberg vijf kilometer verplaatst, *Gazet van Antwerpen*", 5 mei 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985", nr. 22.

⁴⁴⁰ Vergunningsnummer: 2658 W 1311, "Afschrift van het ministerieel besluit van het beroep bij de Vlaamse Executieve tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Antwerpen op 22 december 1983, waarbij aan de n.v. Prayon-Rupel vergunning verleend werd tot het uitbaten van een stortplaats voor gipsafval te Puurs "De Polders" De Hoeykens" sectie D verschillende percelen door de Groep Leefmilieu Klein-Brabant", 11 oktober 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983", nr. 14.

⁴⁴¹ S.N., "Prayon-Rupel een kort historisch overzicht," s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

dan alleen de Rupelstreek. Ze keken niet alleen naar het mogelijke OVAM-stort in de Rupelstreek maar naar alle geplande storten. Het protest dat er kwam via de media werd voornamelijk geuit via de BBL en VLAKAF alhoewel het ALR zich zoals we in het vorige hoofdstuk zagen ook al individueel tegen de plannen van OVAM had gekant. Toch was het protest van ALR vrij bescheiden zonder onconventionele acties. Maar was dit nodig? De politici in de Rupelstreek waren al in grote mate gekant tegen het stort. Zij hadden zelfs hen eigen betoging georganiseerd. De vraag was veeleer of er wel behoefte was aan een betoging van het ALR aangezien de tegenkanting tegen het stort al zo groot was.

We zien dat zowel vanuit de politiek als vanuit de milieubeweging argumenten geuit zijn om het nut van de OVAM-plannen te ondermijnen. Terwijl zowel minister J. Lenssens als OVAM de plannen juist probeerden te motiveren.

De minister en OVAM gingen daarbij altijd in op de noodzaak van een dergelijk stort maar de vraag of er een maatschappelijk (politiek) draagvlak leek genegeerd te worden of beter gezegd de vraag waarom het ontbrak. De argumenten van het ALR wezen vooral hoe tegenstrijdig de beslissing van de minister was met het beleid van Rumst en Boom inzake de verandering van het BPA. De kritiek werd ook verruimd naar andere problemen in de plannen zoals de afschaffing van commodo en incommodo. Als we kijken naar de aard van de claim die hier gelegd werd is er bij ALR enerzijds sprake van een staande claim want de associatie met de Rupelbevolking blijft ook al is die minder. Ze doen dit door te wijzen op de mogelijke toekomst die het stort met zich meebrengt. Dit bouwt dan ook verder op de argumentatie uit het vorige hoofdstuk waarbij de stortpraktijken een bedreiging voor de heropleving (of reconversie) van de Rupelstreek vormde. Anderzijds is het ook een programmaclaim. ALR legt zoals we daarnet vermelden ook nadruk op de politieke beleidsbeslissingen van Rumst en Boom.

Tenslotte is er Prayon Rupel. Het bedrijf nam het frame over dat in het vorige hoofdstuk voornamelijk door de vakbond gebruikt werd. Voor de toekomst van het bedrijf is het noodzakelijk dat ze gips kunnen storten in de Rupelstreek. Net als in het vorige hoofdstuk kwamen economische argumenten zoals tewerkstelling naar voren. Argumenten inzake de onschadelijkheid van gips ontbraken dit keer. Hoewel Roggeman wel benadrukt dat gips een milieuvriendelijke oplossing was voor de Rupelstreek. Hij weerlegde ook de meeste van de mogelijke alternatieven zoals recyclage. Nieuw is het argument dat het bedrijf ook aandacht wil hebben voor de sociale omgeving en daarom de hinder wou beperken.

5.2. Het OTL-stort

5.2.1. De terugkeer van Prayon Rupel

Dit onderdeel bespreekt de terugkeer van Prayon Rupel naar de Rupelstreek. We bespreken eerst de verschillende conflicten rond dit nieuwe stort voordat we een besluit trekken. Op 19 juni 1985 diende Prayon Rupel een exploitatieaanvraag in bij het provinciebestuur voor het voormalige OTL-stort. Op 1 augustus 1985 zou Prayon Rupel een vergunning toegewezen krijgen voor 10 jaar om gips te mogen storten⁴⁴². Het gips zou niet zoals voorheen via vrachtwagens gebeuren maar door middel van een pijplijn. Dit werd door directeur Roggeman bevestigd. Hij benadrukte dat Prayon op een milieuverantwoorde wijze aan gipsstorting wilde doen.⁴⁴³

Het bouwen van de pijpleiding zou later nog onverwachte consequenties met zich meebrengen. Bij de aanleg werd een oud gipsstort ontdekt van Prayon Rupel⁴⁴⁴. Bij de ontdekking zou E. Stuer voor het ALR een verklaring afleggen aan de media⁴⁴⁵. Zijn verklaring kreeg veel aandacht, van verschillende media onder meer de BRT zou het nieuws oppikken⁴⁴⁶. In de periode na zijn verklaring zou er heel wat speculatie ontstaan over wat hij had gezegd over dit gipsstort. Over het algemeen omschreven de media dit als een illegaal stort⁴⁴⁷.

Volgens Prayon Rupel had E. Stuer gezegd dat het stort illegaal en radioactief was. Ze bevestigden wel dat het gevonden gips van hen afkomstig was, maar het was niet illegaal. Want het was het niet tegen de toen bestaande milieuwetgeving en het gebeurde het met de toestemming van de gemeente Willebroek op wiens grondgebied het stort lag. Later was dit wel in proces getrokken door het Vlaamse gewest omdat er in feite een bouwvergunning nodig was. Toch later werd van dit proces afgezien en dus indirect de toestemming van de gemeente bevestigd. De radioactiviteit van het gips waarover was gesproken gaven ze toe maar deze was niet schadelijk aldus Prayon Rupel. Daarom ergerde het bedrijf zich aan de uitspraken van E. Stuer en deden ze hem een proces aan wegens laster en eerroof.⁴⁴⁸ In eerste

⁴⁴² S.N., “Opvulling van het voormalige O.T.L.-stort met gips afkomstig van N.V. Prayon Rupel uit Puurs”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁴³ YD, en JVD., “Prayon wil OTL-stort kopen”, 13 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁴⁴ Persmededeling ALR, “Betreffende de aanklacht van Prayon Rupel tegen Eddy Stuer”, 9 december 1988. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁴⁵ S.N., “Gipsberg in Klein-Willebroek blijft voor opschudding zorgen, Prayon antwoordt op beschuldigingen”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 27 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Industrie Prayon gipsstorten Puurs – Klein-Brabant. 1983-1984, 1992”, nr. 114.

⁴⁴⁶ S.N., “Rechtbank van Antwerpen, Prayon-Rupel wint lasterproces tegen “lastige” milieujongen,” Gazet van Antwerpen, 9 maart 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁴⁷ S.N., “Gipsberg in Klein-Willebroek blijft voor opschudding zorgen, Prayon antwoordt op beschuldigingen”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 27 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Industrie Prayon gipsstorten Puurs – Klein-Brabant. 1983-1984, 1992”, nr. 114.

⁴⁴⁸ S.N., “Gipsberg in Klein-Willebroek blijft voor opschudding zorgen, Prayon antwoordt op beschuldigingen”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 27 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Industrie Prayon gipsstorten Puurs – Klein-Brabant. 1983-1984, 1992”, nr. 114.

aanleg werd hij ook veroordeeld tot het betalen van één frank schadevergoeding plus gerechtskosten en publicatie van het vonnis in twee dagbladen⁴⁴⁹. Dit was minder dan dat Prayon Rupel had gevraagd. Zij eisten oorspronkelijk een schadevergoeding van 1 miljoen frank en publicatie in 3 Nederlandstalige dag- of weekbladen.⁴⁵⁰ De rechtbank oordeelde dat hij niet opzettelijk had gehandeld maar wel onvoorzichtig⁴⁵¹. In beroep werd E. Stuer vrijgesproken. Enkele belangrijke conclusies van het hof van beroep waren dat hij niet opzettelijk had gehandeld en geen onverantwoorde waarheden of onwaarheden had verteld. Ook had hij nergens gezegd dat het om een illegaal stort gaat maar dat het in strijd was met het gewestplan. Dit kon niet weerlegd worden door het bedrijf. Over de radioactiviteit werd gezegd dat E. Stuer alleen zijn eigen mening kenbaar had gemaakt en duidelijk had geformuleerd dat er andere meningen over waren⁴⁵². Het hof schreef volgende woorden over E. Stuer:

“Overwegende dat appellant in zijn beweringen niet over één nacht ijs is gegaan doch wel degelijk blijkt heeft gegeven van een gedegen ernstig onderzoek en dossierkennis door zich te steunen op tal van wetenschappelijke publicaties en rapporten.”⁴⁵³

Het verwerven van het OTL-stort door Prayon Rupel gebeurde volgens de geruchten met medeweten van minister J. Lenssens. Deze plannen gingen diametraal in tegen het rapport van de Rupelcommissie dat in april 1985 werd opgemaakt ten behoeve van de minister. Enkele leden van zijn kabinet hadden hieraan meegewerkt. Dit was met de steun van enkele experts van OVAM en de GOM. Het rapport concludeerde dat het OTL-stort niet geschikt was voor een gipsstort⁴⁵⁴.

⁴⁴⁹ “Vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen, Société Chimique Prayon Rupel versus Stuer Eddy, 8 maart 1989.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁵⁰ “Vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen, Société Chimique Prayon Rupel versus Stuer Eddy, 8 maart 1989.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁵¹ S.N., “Rechtbank van Antwerpen, Prayon-Rupel wint lasterproces tegen “lastige” milieujongen,” *Gazet van Antwerpen*, 9 maart 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁵² “Arrest van het hof van beroep, Stuer Eddy versus Société Chimique Prayon Rupel, 10 oktober 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁵³ “Arrest van het hof van beroep, Stuer Eddy versus Société Chimique Prayon Rupel, 10 oktober 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

⁴⁵⁴ YD, en JVD., “Prayon wil OTL-stort kopen”, 13 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Niet alleen de Rupelcommissie was tegen maar ook de gemeente Rumst die eerder de vergunning al negatief had geadviseerd, zij tekenden beroep aan tegen de vergunning bij minister J. Lenssens⁴⁵⁵. Het ALR volgde hierin⁴⁵⁶.

Beide beroepen werden geweigerd.⁴⁵⁷ Op 18 november 1985 werd Prayon Rupel bij ministerieel besluit een vergunning verleend voor 7 jaar⁴⁵⁸. Daarbij werd benadrukt dat het de laatste keer zou zijn. Na deze 7 jaar zou Prayon Rupel een alternatief moeten vinden⁴⁵⁹. Vanuit de politiek kwamen verschillende commentaren die deze beslissing afkeurden. Onder meer bestendige afgevaardigde P. Thys die het volgende verklaarde aan de pers: *“We hebben een nederlaag geleden maar we gaan niet in een hoekje zitten wenen. We zullen vechten voor andere dingen.”*⁴⁶⁰

Hij betreurde dan ook de beslissing maar een meerderheid had nu eenmaal voor gestemd. P. Thys verdedigde wel nog de afgeleverde stortvergunning door minister J. Lenssens. Aan de vergunning waren volgens hem strenge exploitatie- en afdekkingsvoorwaarden gekoppeld. Zo zou de vergunning beperkt blijven tot 7 jaar in plaats van 10 jaar. Het bedrijf zou ook niet hoger mogen storten dan de Hollebeekstraat⁴⁶¹.

Ook in kringen binnen de SP was er vrees dat deze vergunning slechts het begin was. Prayon Rupel bezat een groot aantal gronden in de Rupelstreek die het bedrijf in staat stelde om nog eens driemaal zoveel gips te storten als er op het vroegere OTL-stort ruimte was⁴⁶².

Ook Prayon Rupel was ontevreden over de vergunning die de minister afleverde. De oorspronkelijke vergunning van de bestendige deputatie bedroeg 10 jaar tegenover 7 jaar op dat moment. Daarnaast vielen bij Prayon Rupel ook andere zaken in een verkeerd daglicht. Zo wilden ze in plaats van 7 jaar storten dus tot 1992 tot 1999 storten ofwel 14 jaar. Bovendien wilden zij de bankwaarborg die ze

⁴⁵⁵ S.N., “Opvulling van het voormalige O.T.L.-stort met gips afkomstig van N.V. Prayon Rupel uit Puurs”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁵⁶ “Brief aan dhr. Jan Lenssens, minister voor Leefmilieu, van ALR, betreffende beroep tegen gipsstort, op 1 september 1985”. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁵⁷ Vergunningsnummer: 2560 W 1314, “Afschrift van ministerieel besluit van het beroep tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Antwerpen van 1 augustus 1985, waarbij aan de n.v. Prayon Rupel vergunning verleend wordt tot het uitbaten van een stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat door Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” 27 november 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁵⁸ S.N., “Opvulling van het voormalige O.T.L.-stort met gips afkomstig van N.V. Prayon Rupel uit Puurs”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁵⁹ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, s.l., ALR, s.d., p. 17.

⁴⁶⁰ JVD., “Rupel lijdt Nederlaag”, *De Antwerpse Morgen*, 7 augustus 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁶¹ JVD., “Rupel lijdt Nederlaag”, *De Antwerpse Morgen*, 7 augustus 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁶² JVD., “Rupel lijdt Nederlaag”, *De Antwerpse Morgen*, 7 augustus 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

moesten leveren herleiden van 500 frank per m² naar 50 frank per m². Ook wilden ze dat de voorwaarden voor het traject van de pijplijn werd losgelaten. Daarom gingen ze in beroep tegen de vergunning⁴⁶³.

Prayon Rupel kreeg gedeeltelijk gelijk waar het de duur betrof. De 7 jaar dat Prayon mocht storten gingen pas in vanaf de dag waarop de stortactiviteiten aanvang namen⁴⁶⁴. Prayon Rupel had namelijk geargumenteed dat nog verschillende voorbereidingswerken moesten gebeuren op het OTL-stort (ontwatering kleiput, constructie dijken,...). Ook moest de pijplijn nog aangelegd worden. Als laatste was er nog een andere stortsite die gevuld moest worden en die nog een capaciteit bood van 3 à 4 jaar⁴⁶⁵.

ALR zou tevergeefs naar de Raad van State trekken⁴⁶⁶. We overlopen kort de argumenten die ze aanhaalden in de verschillende procedures die ze hebben aangespannen tegen het OTL-stort: Ten eerste haalde het ALR aan dat er geen juridische garanties waren dat Prayon Rupel effectief zou stoppen met storten in de Rupelstreek aan het einde van de vergunningsperiode⁴⁶⁷. Ze drukten dit uit in volgende bewoordingen: *“De Rupelstreek met haar 55.000 inwoners mag niet worden uitverkocht aan de belangen van één bedrijf dat de gemeenschap zo gevaarlijk belast en tegelijk zo weinig nuttig is.”*⁴⁶⁸ Prayon Rupel bezat bovendien nog 20 hectare grond in de Rupelstreek. Volgens het ALR streefde het bedrijf veeleer naar een lange termijnoplossing van 30 jaar⁴⁶⁹. Het ontbrak de overheid dan ook aan een degelijk fosfatenbeleid terwijl een ongebreidelde fosfatenbelasting bij het milieu grote schade kan

⁴⁶³ Beroepsaanvraag Prayon Rupel i.v.m. OTL-stort, “Beroep krachtens Art. 27 § 2 van het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen”, bij de heer Jan Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, 11 september 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁶⁴ Vergunningsnummer: 2560 W 1314, “Afschrift van ministerieel besluit van het beroep tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Antwerpen van 1 augustus 1985, waarbij aan de n.v. Prayon Rupel vergunning verleend wordt tot het uitbaten van een stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat door Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” 27 november 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁶⁵ Beroepsaanvraag Prayon Rupel i.v.m. OTL-stort, “Beroep krachtens Art. 27 § 2 van het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen”, bij de heer Jan Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, 11 september 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁶⁶ V.K.S., “Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁶⁷ Plangroep studiegroep omgeving, “Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.”, april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en werkdocumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984”, nr. 408.

⁴⁶⁸ Plangroep studiegroep omgeving, “Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.”, april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en werkdocumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984”, nr. 408.

⁴⁶⁹ V.K.S., “Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

aanbrengen⁴⁷⁰. Zij voegen hieraan toe dat er geen enkele waarborg is dat Prayon Rupel het OTL stort op een milieuvriendelijke wijze zou uitbaten⁴⁷¹.

Ten tweede was er nog altijd geen zekerheid omtrent het radioactief karakter van het gips. Daarnaast dreigde de komst van een nieuw gipsstort bovenop het oude OTL-stort een precedent te vormen voor toekomstige stortactiviteiten in de Rupelstreek. Ten vierde was het twijfelachtig of de grond nog gebruikt zou kunnen worden nadat Prayon Rupel er klaar mee was. De grond zou na gebruik zwaar vergiftigd zijn⁴⁷².

Ook vonden ze dat de beslissing van de bestendige deputatie inging tegen de politieke beleidsvisie die de afgelopen jaren vorm had gekregen omtrent de Rupelstreek. Het ALR verwijst daarbij naar minister J. Lenssens zijn eigen uitspraken. Hij had in 1982 Prayon Rupel publiekelijk bezworen niet langer stortcapaciteiten te zoeken in de Rupelstreek. Ten zesde ging het ook in tegen de wil van de bevolking, actiegroepen, buurtcomités, vakbonden, plaatselijke besturen en de structuurplanning⁴⁷³. Ze verwijzen hiervoor naar het ongunstige advies van de gemeente Rumst en voegen eraan toe dat ook de GOM Antwerpen een ongunstig advies gaf⁴⁷⁴.

Dat de minister hier geen rekening mee hield kon in de verdediging bij de Raad van State op zware kritiek rekenen. Het ALR vond dat de minister de last op de zwakste partij schoof⁴⁷⁵. Zo betekende het zinnetje “*De hinder zal tot een minimum beperkt worden*”⁴⁷⁶ uit het ministerieel besluit maar heel weinig volgens het ALR⁴⁷⁷.

⁴⁷⁰ “Brief aan dhr. Jan Lenssens, minister voor Leefmilieu, van ALR, betreffende beroep tegen gipsstort, op 1 september 1985”. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷¹ Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek, “Verzoekschrift, aan de eerste voorzitter, voorzitters, en staatsraden bij Raad van State”, tot nietigverklaring exploitatievergunning voor stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷² Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek, “Verzoekschrift, aan de eerste voorzitter, voorzitters, en staatsraden bij Raad van State”, tot nietigverklaring exploitatievergunning voor stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷³ “Brief aan dhr. Jan Lenssens, minister voor Leefmilieu, van ALR, betreffende beroep tegen gipsstort, op 1 september 1985”. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷⁴ Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek, “Verzoekschrift, aan de eerste voorzitter, voorzitters, en staatsraden bij Raad van State”, tot nietigverklaring exploitatievergunning voor stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷⁵ V.K.S., “Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷⁶ V.K.S., “Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁷⁷ V.K.S., “Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Dit werd volgens hen bewezen uit eerdere ervaringen met gipsstortingen. Zo zouden zowel langs de Plantsoenstraat en de Advokaatstraten te Boom en in Terhagen verschillende woningen verzakt zijn in de directe omgeving van de putten. De boosdoener vormde hier het water in het gipsmengsel dat gestort werd. Dit mengsel bestond namelijk uit 3 delen gips tegenover 7 delen water⁴⁷⁸.

Ten zevende was de inplanting van een gipsstortplaats op de vroegere OTL-stortplaats in strijd met de bestemming op het gewestplan. Bovendien ging het ook in tegen de beslissingen die genomen werden binnen het kader van de structuurplanning. Tot slot was de ingebruikname van het stort een belediging voor de gemeente Rumst die de stortplaats op eigen kosten had laten afwerken⁴⁷⁹. Het ALR uitte op dit laatste dan ook zware kritiek:

Wij kunnen niet aannemen dat de saneringswerken van een gemeentebestuur worden gestraft en dat de onwil en de illegaliteit van de O.T.L.-stortuitbaters financieel worden beloond⁴⁸⁰.

De dreiging voor de vervuiling die het bedrijf zou aanrichten en waar ALR voor waarschuwde zal in 1992 ook bevestigd worden. In maart 1992 kwam het OTL-stort in de media door de resultaten van een onderzoek van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Dit onderzoek kwam er met de in gebruik name van het meetnet om afvalstoffen in het afvalwater van bedrijven in Vlaanderen te analyseren. Het VMM maakte een analyse van de aanwezigheid van zware metalen die de basis uitmaakten voor de milieuheffing waar bedrijven aan onderworpen werden. Ze keken ook naar de aanwezigheid van giftige stoffen die op de zwarte en grijze lijsten van de Europese commissie stonden. Naar aanleiding van dit onderzoek publiceerde het VMM een top 4 van de meest vervuilende bedrijven voor de 11 onderzochte stoffen. Een van de grote verrassingen op de lijst was het OTL-stort. OTL stond voor zowel stikstof, nikkel als arseen op de lijst. Voor arseen bleek het zelfs op de eerste plaats te staan als meest vervuilende bedrijf. De eigen vestiging in Puurs, Prayon Rupel werd nog eens apart vermeld voor fosfor op een tweede plaats^{481 482}.

Het bedrijf zou niet alleen vervuilend zijn maar het zou ook een paar keer de regels overtreden. We bespreken in de volgende hoofdstukken twee overtredingen die door ALR werden vastgesteld en waartegen ze geprotesteerd hebben.

⁴⁷⁸ V.K.S., "Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State", krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴⁷⁹ "Brief aan dhr. Jan Lenssens, minister voor Leefmilieu, van ALR, betreffende beroep tegen gipsstort, op 1 september 1985". In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴⁸⁰ "Brief aan dhr. Jan Lenssens, minister voor Leefmilieu, van ALR, betreffende beroep tegen gipsstort, op 1 september 1985". In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴⁸¹ RC., "Megavervuilers in kaart gebracht", De Morgen, 23 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁴⁸² S.N., "Brugse verbrandingsoven en OTL-stort: de verrassing", De Morgen, 23 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

5.2.2. Prayon Rupel en vliegas

In januari 1989 verspreidde ALR de boodschap dat Prayon Rupel gipsafval vermengde met vliegas en dit vervolgens stortte op OTL. Dit hadden ze uit betrouwbare bron vernomen. Daarmee was het bedrijf in overtreding. Want Prayon Rupel had in september 1988 wel een vergunning gevraagd⁴⁸³. Maar de vergunning was geweigerd. Prayon Rupel was op dat moment wel in beroep tegen deze weigering⁴⁸⁴.

Vliegas was volgens ALR schadelijk voor de gezondheid. Zij verwezen daarbij naar een studie van de universitaire instelling van Antwerpen die hier onderzoek naar gedaan had. Men wees in dit onderzoek op het gevaar dat radon 226-gas, vrijkwam bij het storten van vliegas. Dit gas veroorzaakt onder meer neus- en keelkanker⁴⁸⁵.

ALR diende klacht in en droeg de zaak ook over aan OVAM⁴⁸⁶. Daarnaast klaagde ALR het feit aan dat Prayon Rupel juist een dergelijke overtreding beging op het moment dat ze Eddy Stuer een proces aandeden om verklaringen die hij had afgelegd in de pers. Tevens merkten ze op dat OTL op schrikwekkend snel tempo opgevuld werd. Zo zou Prayon Rupel gips dat al jaren op de fabrieksterreinen lag mee door de pijplijn duwen om zo plaats te maken voor vliegas mochten ze betrappt worden⁴⁸⁷.

Het gevolg was dat de Antwerpse procureur in maart 1989 opdracht gaf aan de commissaris d’Affnay van Rumst om de pijplijn die gebruikt was voor vliegas te verzegelen⁴⁸⁸. Ook de gemeente Rumst protesteerde in één open brief gericht aan de nieuwe minister van Leefmilieu Theo Kelchtermans (CVP)⁴⁸⁹. Hij was Jos Dupré (CVP)⁴⁹⁰, opgevolgd die op zijn beurt de opvolger was van J. Lenssens⁴⁹¹. Zij wezen in hen brief op de onbetrouwbaarheid van het bedrijf. Ze stelden dan ook de moraliteit van het bedrijf in vraag. Als oplossing verlangden ze van minister T. Kelchtermans meer controlemogelijkheden op OTL zodat Prayon Rupel niet nog eens in overtreding konden gaan. Want de controles die waren vastgesteld in de uitbatingsvergunning voldeden niet. Rumst stelde voor om een aftappunt te installeren op een bereikbare plaats. Zo kon het water-gipsmengsel onderzocht worden door de diensten van OVAM en het gemeentebestuur. Iets wat op dat moment niet mogelijk was. Ze deden

⁴⁸³ S.N., “Prayon-Rupel stort vliegas in O.T.L. – put te Rumst-stort”, 9 januari 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁸⁴ V.K.S., “Geen vliegasen op Rumstste stortplaatsen”, krantenknipsel, 11-12 februari. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁸⁵ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 20.

⁴⁸⁶ S.N., “Prayon krijgt ongelijk van minister”, Rupelgalmpjes, 14 maart 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Aktie ALR en activiteiten. 1989-1990”, nr. 68.

⁴⁸⁷ S.N., “Prayon-Rupel stort vliegas in O.T.L. – put te Rumst-stort”, 9 januari 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁸⁸ S.N., “Vliegassepijpleiding Prayon verzegeld”, Rupelgalmpjes, 9 maart 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁸⁹ Theo Kelchtermans (CVP) was van 22 december 1981 tot 3 februari 1988 minister van Leefmilieu.

⁴⁹⁰ Jos Dupré (CVP) was van 3 februari 1988 tot 18 oktober 1988 minister van Leefmilieu. We zullen deze minister niet verder bespreken omdat hij geen beleidsdaden heeft uitgevoerd m.b.t. tot onze casus.

⁴⁹¹ V.K.S., “Geen vliegasen op Rumstste stortplaatsen”, krantenknipsel, 11-12 februari. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

ook een beroep op de minister om een vergunning op het storten van vlieggas te weigeren zoals deze al eerder geweigerd was door de bestendige deputatie⁴⁹².

Prayon Rupel gaf de feiten toe maar nuanceerde tegelijkertijd zijn schuld. Zij verklaarden dat de gestorte massa vlieggas slechts 0,5% van de totale massa uitmaakte die werd gestort. Dit vlieggas hadden ze verkregen na het proefdraaien van een wervelbedcentrale⁴⁹³. De wervelbedcentrale had als doel om energie op te wekken. Want de productieprocédés die bij Prayon Rupel in gebruik waren kostten veel energie en deze centrale bood het voordeel dat hij voor verschillende soorten brandstof zoals aardgas of steenkool geschikt was. Het gaf het bedrijf de mogelijkheid dat ze konden kiezen voor de brandstof die op dat moment economisch het meest interessant was. Het enige nadeel was dat bij verbranding van steenkool vlieggas vrijkwam. Het was dit vlieggas dat terecht kwam in de OTL-put⁴⁹⁴.

Het bedrijf vond ook dat ze geen reden hadden om zich schuldig te voelen. De woordvoerder van OVAM was op de hoogte geweest van de proefdraaiing. Het bedrijf werkte namelijk samen met een afdeling van OVAM. Het negatieve advies over een stortvergunning voor vlieggas werd door het bedrijf dan ook als vreemd ervaren⁴⁹⁵. De woordvoerder van Prayon Rupel zou de volgende reactie geven:

“...Met een van de OVAM-diensten hadden we een akkoord bereikt, omdat die mensen ons verzekerden dat het versturen van de vlieggas met de pijpleiding de beste methode was. Binnen de OVAM zijn er verschillende afdelingen en de ene afdeling praat blijkbaar niet met de andere, zodat dat tot problemen leidde.”⁴⁹⁶”

Uiteindelijk zou blijken dat Prayon Rupel niet eens schuld had hoeven te bekennen. OVAM had stalen laten nemen en na onderzoek door het Provinciaal Instituut voor Hygiëne bleek dat in de stalen geen sporen van vlieggas waren terug te vinden⁴⁹⁷.

Deze episode zou eindigen met de definitieve weigering van het beroep dat Prayon Rupel had ingesteld tegen de weigering van de bestendige deputatie voor het storten van vlieggas door minister T. Kelchtermans op 5 februari 1990⁴⁹⁸.

⁴⁹² V.K.S., “Geen vliegassen op Rumstste stortplaatsen”, krantenknipsel, 11-12 februari. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁹³ V.K.S., “Burgemeester waarschuwt Prayon Rupel”, krantenknipsel, 27 januari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁹⁴ WSB., “Prayon gaat stroom opwekken met centrale op wervelbed”, Nieuwsblad, 19 oktober 1988. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁴⁹⁵ WSB., “Prayon stortte reeds vliegasse in OTL-put”, Het Nieuwsblad, 19 januari 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁹⁶ WSB., “Prayon stortte reeds vliegasse in OTL-put”, Het Nieuwsblad, 19 januari 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁹⁷ V.K.S., “Burgemeester waarschuwt Prayon Rupel”, krantenknipsel, 27 januari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁴⁹⁸ MTS., “Prayon krijgt ongelijk van minister”, Het Nieuwsblad, 23 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

5.2.3. De lozingsvergunning van Prayon Rupel

Op 15 februari 1990 kondigt het ALR via de media aan dat ze nieuwe acties overwoog tegen Prayon Rupel omdat ze zich niet hielden aan de lozingsnormen die in hen vergunning staan⁴⁹⁹. Het probleem sleepte al langer aan. De politiecommissaris van Rumst had in totaal ongeveer 20 processen-verbaal opgesteld van onregelmatigheden. Alle waren door de procureur des konings geseponneerd⁵⁰⁰.

ALR beschuldigde het bedrijf ervan dat ze de normen voor stikstof, arseen en zink overtraden. Zo zouden de normen voor arseen drie keer hoger zijn dan toegelaten. Ze hadden dit laten testen door twee erkende laboratoria⁵⁰¹.

Prayon Rupel ontkende de aanklachten niet. Frans Visser coördinator leefmilieu bij Prayon Rupel legde de oorzaak bij de lozingsnormen die ze opgelegd hadden gekregen in de lozingsvergunning. Deze waren totaal onrealistisch volgens hem. Om die reden was het bedrijf in beroep gegaan voor zijn vergunning met als doel dat de vergunning zou aangepast worden aan hen vervuilingsniveau. Zo zou Prayon Rupel niet langer maximale waarden in de vergunning willen maar gemiddelden. F. Visser benadrukte dat de situatie niet mocht overdreven worden. Hij stelde dat er basisparameters waren en daarnaast enkele kleinere parameters⁵⁰². Hij gaf hier de volgende uitleg bij:

*“Daardoor kan gedurende een korte periode een bepaalde norm misschien een beetje overschreden worden en daar springen de milieujongens dan natuurlijk op. Het gaat nochtans om volstrekt toevallige afwijkingen van zeer kleine parameters die te wijten zijn aan een kleine wisselende samenstelling van ons erts.”*⁵⁰³

Met deze uitspraak verklaarde hij de normoverschrijding voor arseen en zink. Het teveel aan stikstof werd dan weer verklaard als gevolg van de vergunning. De vergunning eiste namelijk van Prayon Rupel een bepaalde zuurtegraad in het afvalwater⁵⁰⁴. Want volgens F. Visser:

“Om te kunnen neutraliseren moeten we een andere stof toevoegen. Daarom kopen we krijt van een fabrikant die dat anders als afval zou moeten dumpen omdat het gecontamineerd is met een kleine hoeveelheid ammoniak. Dat betekent dat we 50 tot 60. 000 ton krijt per jaar recycleren en dat we inderdaad wat stikstof uit het krijt in ons afvalwater terugvinden. Dat was niet voorzien in onze

⁴⁹⁹ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰⁰ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 19.

⁵⁰¹ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰² WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰³ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰⁴ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

*vergunning alweer juichkreten bij ALR natuurlijk, hoewel de overschrijding slecht een gevolg is van onze inspanning om de honderden tonnen fosfaten en fluor uit het afvalwater te krijgen*⁵⁰⁵.

F. Visser eindigde met een laatste algemene kritiek op de vergunning en de algemene reglementering die gelden voor bedrijven zoals Prayon Rupel⁵⁰⁶:

*“Wij vinden het eerlijk dat we een zeer grote inspanning leveren en dat we binnen onze sector en in vergelijking met andere industrieën zeer strenge parameters proberen te hanteren. Dat kost ons trouwens 150 tot 200 miljoen frank per jaar. Als men nu om de haverklap, precies door de strenge normen, bij elke kleine overschrijding van een van de 35 parameters een beschuldigende vinger naar ons uitsteekt, kunnen we dat niet meer ernstig noemen*⁵⁰⁷.

Of de vergunning daadwerkelijk is aangepast hebben we niet kunnen achterhalen. Ook niet of er maatregelen werden genomen tegen de overtreding van Prayon Rupel.

5.2.4. Een korte analyse van het protest rond het OTL-stort

We kunnen beginnen met het actiepatroon van ALR. In het begin probeerden ze via beroepsprocedures en de Raad van State de inrichting van een gipsstort op OTL tegen te houden. Toen dit niet lukte gingen ze over op wat we als een waakhond strategie kunnen omschrijven of m.a.w. ze hielden het bedrijf in de gaten. Bij deze acties maakten ze gebruik van een wetenschappelijk discours. Enerzijds droegen ze wetenschappelijke bewijzen aan waarbij ze op de mogelijke gevaren wezen zoals de vrijgave van radon-gas. Anderzijds werd bij de lozingsvergunning wetenschappelijk bewezen dat ze in overtreding waren. Bij overtredingen greep het ALR in door het bedrijf op zijn mistappen te wijzen. Ze deden dit met behulp van de media. Ook minister J. Lenssens die op dat moment nog minister was vormde een doelwit.

Als we kijken naar het frame was het opnieuw datzelfde slachtofferframe dat we al eerder tegenkwamen waarbij het OTL-stort een bedreiging vormde voor de Rupelstreek. We zagen dit ook terug in de argumenten die ze aanhaalden. Zo wezen ze op de onbetrouwbaarheid van Prayon Rupel die het niet bij één stort zou laten, op de mogelijke schade aan het milieu die het gipsstort zou aanrichten, op het ontbreken van een sociaal en politiek draagvlak. Het argument dat minister J. Lenssens zich keert tegen eerdere uitspraken en het beleid dat hij voerde is wel enigszins arbitrair. Hij had zoals we in het vorige hoofdstuk bespraken al eerder gezegd dat gips vanaf 1986 naar de Rupelstreek zou terugkomen⁵⁰⁸. De

⁵⁰⁵ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰⁶ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰⁷ WSB., “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵⁰⁸ BB., “Ovam-stort in de Rupelstreek wordt geen “superstort”,” *Het Volk*, 13 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

claim die ze legden in dit deel van het conflict is dan ook een staande claim maar ook een programmaclaim. ALR verwijst duidelijk naar de inspanningen van de gemeentes Rumst en Boom.

Dit brengt ons bij de politiek. Op het lokale politieke niveau hadden ALR en de gemeente Rumst duidelijk hetzelfde doel. Prayon Rupel was niet welkom in de Rupelstreek. Toen het toch werd toegelaten door de bevoegde minister gingen ze mee in die waakhond strategie waarbij ze probeerden op te treden bij overtredingen. Als we kijken naar het beleid van minister J. Lenssens die nog minister was bij de vergunningsaanvraag voor OTL volgde hij duidelijk de lijn die hij al eerder had uitgestippeld in zijn beleid. Prayon Rupel mocht terugkeren naar de Rupelstreek. Hij verstrengde wel de vergunningsvoorwaarden die eerder de bestendige deputatie al had opgelegd. Het is dus niet dat hij Prayon Rupel vrij spel gaf. Over het beleid van minister J. Dupré kunnen we niets zeggen want hij heeft geen enkele beleidsdaad uitgevoerd die betrekking heeft op onze casus. Voor minister T. Kelchtermans hebben we tot nu toe slechts één beleidsdaad dat is de weigering van de vergunning om vliegass te storten. Dit is te weinig om hier al een uitvoerige conclusie over te trekken.

Als laatste is er Prayon Rupel. In hoofdstuk 4 zagen we slechts weinig interactie van Prayon Rupel bij protesten die tegen hen gericht waren. Nu zagen we dat ze telkens reageren op die acties. Het bedrijf lijkt zich bewuster geworden te zijn van de mogelijke invloed van milieuprotest. Opvallend was de wijze waarop ze de beschuldigingen framen. Langs de ene kant bekennen ze schuld maar aan de andere kant minimaliseren ze telkens weer die schuld. Hoewel bij de lozingsvergunning ook neerbuigend werd gesproken over het ALR door F. Visser. Ook was er het proces tegen E. Stuer. Dit kan als een strategische zet omschreven worden door het bedrijf. De beschuldiging had mogelijks veel imagoschade kunnen toebrengen aan de reputatie van ALR. E. Stuer was dan ook de voorzitter van ALR. Als de oorspronkelijke veroordeling had standgehouden bij het beroep was dit misschien ook gebeurd. Bij het beroep werd hij echter vrijgesproken. Het hof van beroep oordeelde zelfs dat E. Stuer zich goed had geïnformeerd voordat hij zijn opinie gaf.

5.3. Een stortvergunning voor Prayon?

5.3.1. Een grondenruil met de provincie

Dit deel bespreekt de gebeurtenissen die aanleiding gaven tot de laatste episode in het conflict tussen ALR en Prayon Rupel in de Rupelstreek. De provinciale deputatie had in de tweede helft van de jaren 80' grote plannen in de Rupelstreek⁵⁰⁹. Dit begon volgens E. Huyghe met de overname van een kleinschalig recreatiedomein van de gemeente Boom die het financieel moeilijk had. Het probleem met dit domein was dat het te klein was. De provincie wou een domein van provinciale schaal zoals het Zilvermeer in Mol⁵¹⁰.

Om dit te verwezenlijken werden verscheidene gronden aangekocht waaronder de vroegere terreinen van het polyvalent stort van OVAM dat nooit was verwezenlijkt. Dit terrein stond bekend als de Groenen Berg en lag in Terhagen een deelgemeente van Rumst⁵¹¹. Eind 1987 zou Prayon Rupel op het verlangen van de provincie inspelen en een grondenruil voorstellen. De provincie slaagde erin om één aaneengesloten gebied te verwezenlijken in ruil voor de vroegere OVAM-site met een oppervlakte van 34 hectare⁵¹².

De grondenruil kaderde in een bredere overeenkomst tussen Prayon Rupel en de provincie. Aan de grondenruil was de toekenning van een stortvergunning verbonden. Daarnaast waren er wederzijdse garanties. Enerzijds engageerde Prayon Rupel zich om jaarlijks 10 miljoen frank te investeren in recyclage. Anderzijds gaf de provincie de garantie dat het bedrijf tot het jaar 2000 kon storten. Rekening houdend met de verschillende langetermijninvesteringen die Prayon Rupel had zoals de pijpleiding naar Rumst. Tenslotte was er de mogelijke komst van de firma Grace om een nieuwe investering te doen in Puurs⁵¹³.

Over het contract doken later enkele vragen op zoals waarom het contract van meer dan 40 pagina's met de hand geschreven was. Ook de passage dat de grondenruil ongedaan werd gemaakt indien Prayon Rupel zijn stortactiviteiten moest stopzetten riep vragen op. Bovendien zou de provincie daarbij opdraaien voor de gemaakte kosten⁵¹⁴.

⁵⁰⁹ S.N., "Prayon-Rupel een kort historisch overzicht," s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁵¹⁰ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

⁵¹¹ S.N., "Elementen voor een geïntegreerde milieu-beleids-overeenkomst", tussen Prayon Rupel en minister van Leefmilieu, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁵¹² S.N., "Prayon-Rupel een kort historisch overzicht," s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁵¹³ S.N., "Elementen voor een geïntegreerde milieu-beleids-overeenkomst", tussen Prayon Rupel en minister van Leefmilieu, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁵¹⁴ S.N., "Prayon-Rupel een kort historisch overzicht," s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

De gouverneur zou later het akkoord verdedigen met de werkgelegenheid die Prayon Rupel biedt. Ook de mogelijke komst van het Amerikaanse bedrijf Grace werd benadrukt⁵¹⁵.

De intenties van de provincie waren aanvankelijk ook niet verkeerd. E. Huyghe gaf volgende verklaring:

“Men vertrekt vanuit goede bedoelingen om uit te komen tot wat men een klein minpuntje in die overeenkomst heeft genoemd. Voor ons was dat minpuntje zeker geen detail. Voor ons was dat de hoofdzaak: hoe ziet onze streek er nu uit en hoe krijgen we die streek er weer bovenop. Iedereen wou dat de streek weer zou vooruitgaan maar de weg vooruit was niet voor iedereen gelijk. Ongetwijfeld was recreatiedomein de Schorre één van de elementen van vooruitgang. Dat is het ook later, in de realiteit, geworden.”⁵¹⁶

Voordat we verdergaan en de mobilisatie van het verzet bespreken is het noodzakelijk om te weten, wie of wat is Grace? W.R. Grace en C° is een Amerikaanse multinational waar Grace Silica NV in Puurs een dochteronderneming van zou worden⁵¹⁷. De multinational was gebouwd op vier pijlers: *speciality chemicals, natural resources, health care en speciality business*⁵¹⁸.

De komst van Grace Silica NV te Puurs vormde een van de excuses van Prayon Rupel om een nieuwe stortvergunning los te krijgen. Grace had Prayon Rupel namelijk nodig voor grondstoffen. Het bedrijf had daarom om een garantie gevraagd dat Prayon Rupel zou kunnen blijven leveren⁵¹⁹.

Grace zou in Puurs het product “*fumed silica*” of siliciumdioxide produceren en viel daarmee onder de afdeling “*speciality chemicals*”. Naast “*fumed silica*” ontstond ook het bijproduct waterstoffluoride. Siliciumdioxide is een fijn wit poeder. Het product vindt zijn toepassing in verscheidene zaken zoals de verdikking van verven, matten van verven, schuurmiddel in tandpasta, ...⁵²⁰. Het waterstoffluoride heeft dan weer zijn toepassing in de glasindustrie, raffinaderijen en staalconstructie. Dit laatste product was integraal bedoeld voor de export⁵²¹. De belangrijkste grond- en hulpstoffen voor siliciumdioxide waren waterstof, kiezelzuurwaterstofzuur en zwavelzuur. Dit zwavelzuur werd door Prayon Rupel

⁵¹⁵ MTS., “OVAM-site Prayon-site?”, Het Nieuwsblad, 18-19-20 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

⁵¹⁶ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

⁵¹⁷ Grace, “Grace, informatiebundel”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁵¹⁸ Grace, “Grace, informatiebundel”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁵¹⁹ S.N., “op visite bij Grace!!!”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁵²⁰ Grace, “Grace, informatiebundel”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁵²¹ S.N., “Ruisbroek krijgt er Amerikaanse chemiereus bij”, krantenknipsel, 1 december 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

geleverd. Het was de bedoeling dat te doen binnen een gesloten circuit van een pijpleiding tussen de twee bedrijven⁵²².

Grace zou aan 100 mensen werkgelegenheid bieden⁵²³. De investering in deze nieuwe vestiging werd aanvankelijk geschat op 2 miljard Belgische frank⁵²⁴, later zou blijken dat de investering opliep tot 4 miljard⁵²⁵.

Vooraleer in werking te treden nodigde Grace in 1989 de milieubewegingen waaronder die van de Rupelstreek uit om op visite te komen. De directie van het bedrijf stelde dat de milieubelasting van het bedrijf nihil was. Het proces dat bij de productie ontstond creëerde geen vaste afvalstoffen en de enige vloeibare afvalstroom werd effectief geneutraliseerd door gaswassing. De milieubewegingen hadden toch enkele bedenkingen bij de presentatie van het bedrijf. Hoe zat het bijvoorbeeld met de uitzondering die Grace had gekregen om niet te hoeven voldoen aan de sectorale normen voor de lozingsnormen? Waarom had het bedrijf twee sessies georganiseerd één voor de pers en één voor de milieubewegingen? Ook de werkgelegenheid vormde een punt van kritiek voor de milieubewegingen uit de Rupelstreek. Het bedrijf lag namelijk in Puurs en zou daar nieuwe tewerkstelling creëren en niet in de Rupelstreek⁵²⁶.

Binnen de politiek zou heel wat kritiek komen op de grondenruil. Zo had de Rupelcommissie een negatief advies ingediend over de ruil. De gemeente Rumst had dan weer de gronden van Prayon Rupel proberen te onteigenen⁵²⁷. Vanuit Rumst kwam ook de kritiek dat de mogelijke toekomst van deze gebieden als woonuitbreidingsgebied gehypothekeerd werden bij de komst van een gipsstort. Een kritiek die werd gesteund door senator Isidore Engelmeers (SP)⁵²⁸.

Hij verklaarde dat vreemde storters uit de Rupelstreek moesten blijven. Dit gold ook voor Prayon Rupel. Het bedrijf lag in Puurs en dus niet in de Rupelstreek. De streek zou alleen verantwoordelijk moeten zijn voor zijn eigen afval namelijk het verwerkte huisafval. Tenzij er zich industrie zou vestigen die stortactiviteiten met zich meebracht maar tegelijk ook werkgelegenheid⁵²⁹.

⁵²² Grace, "Grace, informatiebundel", s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989", nr. 112.

⁵²³ Grace, "Grace, informatiebundel", s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989", nr. 112.

⁵²⁴ "Brief aan Eddy Stuer van Grace Silici N.V., uitnodiging, op 14 november 1989." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989", nr. 112.

⁵²⁵ S.N., "4 miljard investeringen verloren? Grace Silica sluit de fabriekspoort", *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 21 augustus 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989", nr. 112.

⁵²⁶ S.N., "op visite bij Grace!!!", s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989", nr. 112.

⁵²⁷ S.N., "Prayon-Grace-dossier in stroomversnelling", *De Rupelgalm*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁵²⁸ MTS., "Rumst eensgezind tegen ruil OVAM-Prayongrond", *Het Nieuwsblad*, 13 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

⁵²⁹ MTS., "Rumst eensgezind tegen ruil OVAM-Prayongrond", *Het Nieuwsblad*, 13 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Nota's en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987", nr. 28.

Daarnaast zou de burgemeester van Rumst op een persconferentie meedelen dat de provincie het aanbod had gekregen van een groep om een golfterrein op hen nieuwverworven gronden aan te leggen⁵³⁰. Het idee van een golfterrein kon rekenen op kritiek van het ALR. Op de gronden in Terhagen werd op dat moment in ruime mate aan vissport gedaan⁵³¹. De kritiek van het ALR luidde dan ook: “*een massaal beoefende vorm van vrijetijdsbesteding moet wijken voor de elitaire golfsport*”⁵³². Ook de vissers protesteerden niet zozeer tegen de grondenruil als wel tegen het provinciaal verbod om nog te vissen in de putten van Terhagen. De reden hiervoor zou zijn dat er al een berg vliegias ligt op deze terreinen en die zou kunnen verschuiven⁵³³.

Vervolgens belichten we de acties die tegen de grondenruil georganiseerd werden. Om te beginnen was er de anti-storthappening. Op 26 september 1987 verzamelde het ALR samen met Verwart tussen 15u en 16u voor de poorten van het voormalige OTL-stort. Bij deze actie zouden ook enkele parlementariërs deelnemen die ook het woord namen namelijk: De Groot (PVV), Engelmeers (SP), Coveliers (VU), Vogels en Staes (Agalev)⁵³⁴.

ALR gaf aan de actie te organiseren omdat de grondenruil een verkapte stortuitbreiding voor Prayon Rupel betekende. De mogelijke komst van Grace werd daarbij voornamelijk gebruikt als een chantagemiddel. Ook diende de actie om zich te verzetten tegen de handelwijze van bestendig afgevaardigde M. Van Santvoort die de grondenruil verdedigde. Hij had namelijk het advies van de Rupelcommissie naast zich neergelegd en bedreigde daarmee de herstelkansen van de Rupelstreek⁵³⁵.

E. Stuer formuleerde de kritiek op van M. Van Santvoort op de volgende wijze:

*“Van Santvoorts redenering klopt niet. Hij verwijst naar de 20 ha winst voor de provincie, maar vergeet te vermelden dat men o.a. opgezadeld zit met een asbeststort. De samenstelling van de ondergrond is problematisch. Bovendien is de OVAM site nu al landschappelijk interessant. Daar kan op korte termijn iets gebeuren. Op de Prayon-gronden is dat helemaal niet het geval.”*⁵³⁶

Volgende ordewoorden stonden centraal op de happening:

⁵³⁰ MTS., “Rumst eensgezind tegen ruil OVAM-Prayongrond”, Het Nieuwsblad, 13 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

⁵³¹ MTS., “OVAM-site Prayon-site?”, Het Nieuwsblad, 18-19-20 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

⁵³² MTS., “OVAM-site Prayon-site?”, Het Nieuwsblad, 18-19-20 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

⁵³³ MTS., “Rumst eensgezind tegen ruil OVAM-Prayongrond”, Het Nieuwsblad, 13 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

⁵³⁴ WSB., “Anti-Stort-Happening tegen de grondenruil”, Het Nieuwsblad, 24 september 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵³⁵ WSB., “Anti-Stort-Happening tegen de grondenruil”, Het Nieuwsblad, 24 september 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵³⁶ WSB., “Anti-Stort-Happening tegen de grondenruil”, Het Nieuwsblad, 24 september 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

“Geen nieuwe stortplaatsen. Onteigening stortplaatsen Prayon-Rupel. Afwerking oude stortplaatsen. Echte doeltreffende ruimtelijke sanering. Werken in en aan de Rupelstreek. Respect voor de eigenheid van de streek.”⁵³⁷

ALR zette ook een informatiecampagne op. Het doel was de betrokken bewoners en de vissersvereniging van Terhagen te bereiken. Ze deden dit door middel van pamfletten en persmededelingen. ALR zou daarnaast een advertentie plaatsen op de frontpagina van De Morgen van 24 september 1987. De reden was dat ze onvoldoende persaandacht kregen om de grondenruil te bestrijden⁵³⁸.

Ook was er de actie van “de Rupelkoerier”. Dit was een eenmansactie waarbij een geschreven boodschap van de 5 plaatselijke burgemeesters naar de provinciegouverneur werd gebracht. Op dat moment was de beslissing over de grondenruil al genomen⁵³⁹.

We zagen dat ALR zich opnieuw binnen een sociale bewegingsgemeenschap inschreef om het verzet tegen de grondenruil te organiseren. De onconventionele acties van de anti-stortmanifestatie en “de Rupelkoerier” werden gecombineerd met traditionele acties via de media. De strategie voor de acties was er hier een van mobiliseren. Het ALR wilde voornamelijk de bevolking informeren. Deze doelstelling kwam duidelijk naar voren in de anti-stortmanifestatie en in de informatiecampagne die ze opzetten via de media. De locatie van de anti-stortmanifestatie bij het OTL-stort valt hier ook op. We zagen dat element van locatie afkomstig van, Van Lint en Lauwers. ALR had ook kunnen kiezen om bijvoorbeeld op de terreinen die bij de grondenruil betrokken zijn actie te voeren maar in plaats daarvan viseert het, het OTL-stort en maakte daarmee ook een associatie van wat deze grondenruil eigenlijk betekende. Het kwam volgens hen neer op nog meer gipsstortingen van Prayon Rupel. Waarschijnlijk was het ook van belang dat het op de locatie van de grondenruil nog niet eens zeker was dat er gestort ging worden en er dus veel minder dreiging bestond terwijl de omwonenden van het OTL-stort wel al geconfronteerd werden met het storten door Prayon Rupel. De eenmansactie van “de Rupelkoerier” zal door de verslaggeving in de media natuurlijk ook bijgedragen hebben aan dit doel maar was zeker een manier om de politiek of meer specifiek de provinciale deputatie onder druk te zetten.

Bij deze acties valt ook de grote medewerking van de politiek op. ALR wist de medewerking van lokale politici en parlementariërs te verkrijgen voor zijn acties. Dit was dan ook een programmaclaim waarbij politici en milieubeweging dezelfde standpunten innamen. Daarnaast was het ook een staande claim

⁵³⁷ WSB., “Anti-Stort-Happening tegen de grondenruil”, Het Nieuwsblad, 24 september 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

⁵³⁸ ALR, “A.L.R. – Info 53: jaarverslag 1987.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag en knipsels over acties ALR - THV Regionaal Jeugdwerk en specimen van ALR Info 53 met overzicht jaarwerking 1987. 1987-1988”, nr. 72.

⁵³⁹ ALR, “A.L.R. – Info 53: jaarverslag 1987.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag en knipsels over acties ALR - THV Regionaal Jeugdwerk en specimen van ALR Info 53 met overzicht jaarwerking 1987. 1987-1988”, nr. 72.

waarbij ALR claimt de belangen van de Rupelstreek te verdedigen. Dit zien we duidelijk in de WUNC-representaties bij de anti-stortmanifestatie.

Opnieuw herhaalde het slachtofferframe zich bij deze acties. De grondenruil impliceert dat Prayon Rupel zijn stortactiviteiten in de Rupelstreek kon verderzetten. We moeten hier denken aan de opmerkingen uit het vorige hoofdstuk waarbij we aanhaalden dat ALR al had opgemerkt dat het OTL-stort in snel tempo vol raakte. Dit argument rechtvaardigt hen acties tegen de grondenruil. Daarnaast wijst ALR op het ontbreken van een sociaal draagvlak voor de beslissing van de provincie in het bijzonder met betrekking tot de vissers die ingeruild werden voor een golfterrein. In de WUNC-representatie vinden we terug hoe het frame werd verruimd naar andere problemen rond de stortproblematiek die nog steeds aanwezig waren in de Rupelstreek. We kunnen dit laatste samenvatten als een pleidooi voor ruimtelijke sanering. Opvallend is ook dat de boodschap die op de anti-stortmanifestatie werd meegegeven waarbij één specifieke politicus werd geviseerd.

5.3.2. Een convenant en een stortvergunning voor Prayon Rupel!

Dit onderdeel bespreekt het protest tegen een nieuwe stortvergunning van Prayon Rupel. Dit verliep samen met een ruimere overeenkomst tussen Prayon Rupel en de Vlaamse overheid ook wel een geïntegreerd milieubeleids-overeenkomst of convenant genoemd. Dit document omvatte enkele afspraken tussen Prayon Rupel en minister T. Kelchtermans. De afspraken gingen onder meer over de recyclage van gips en de inspanningen die daarvoor geleverd moesten worden door het bedrijf. Indien in 1995 de opgestelde doelstellingen inzake recyclage niet gehaald werden zou er een reconversieplan in werking treden dat zou leiden tot de sluiting van de fosforzuurafdeling op 1 december 2002. Andere afspraken waren een waterzuiveringsovereenkomst, de stortvergunning maar ook de inspanningen die Prayon Rupel wou leveren voor een betere communicatie naar de bevolking, om zo maatschappelijk aanvaard te worden⁵⁴⁰.

De nieuwe stortvergunning werd door de provincie afgeleverd op 25 april 1991⁵⁴¹. Laten we kort even dieper ingaan op de verdediging van de bestendige deputatie tegen het protest tegenover de stortvergunning. We kunnen dit doen aan de hand van de uitspraken van bestendig afgevaardigde Ludo Helsens. Hij stelt de beslissing voor op volgende manier:

⁵⁴⁰ S.N., “Elementen voor een geïntegreerde milieu-beleids-overeenkomst”, tussen Prayon Rupel en minister van Leefmilieu, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴¹ S.N., “Elementen voor een geïntegreerde milieu-beleids-overeenkomst”, tussen Prayon Rupel en minister van Leefmilieu, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

“De bestendige deputatie heeft zich neutraal opgesteld en heeft rekening gehouden met de bezwaren van de omwonenden en met de rechten van de aanvrager.”⁵⁴²”

“We hebben de strengste voorwaarden opgenomen in de vergunning en de stortperiode beperkt tot 1999, zodat de maximale hoogte vastgesteld werd op 25 meter. We gaan ervan uit dat Prayon in 1999 niet langer met haar afval terecht kan in Rumst en omgeving.”⁵⁴³”

Ook rechtvaardigt hij de beslissing doordat de provincie hem heeft genomen louter op basis van de adviezen van experts. Hij verwijst daarvoor naar de positieve adviezen van de GOM, OVAM, De dienst Nationale Rijkdommen en Energie, ...⁵⁴⁴. Hij formuleerde het op de volgende wijze:

“Toen die gegevens de bestendige deputatie bereikten, konden ze eigenlijk niets anders dan de vergunning verlenen. We kunnen toch bezwaarlijk het oordeel van alle specialisten naast ons neerleggen en aan machtsoverschrijding doen. Alleen de gemeente Rumst keurde de aanvraag af, maar van die instantie konden we geen andere houding verwachten omdat ze in feite betrokken partij is. In dat opzicht zijn er de andere organen afstandelijker en dus objectiever. Ik moet daar wel aan toevoegen dat weinig dossiers zo voorzichtig behandeld worden als dit.”⁵⁴⁵”

Als volgende verdediger van de stortvergunning was er Prayon Rupel. Voor hen was het stort in Terhagen de oplossing. Zo was er het gebrek aan recyclagemogelijkheden ondanks de investeringen ten belope van 30 miljoen in onderzoek naar recyclagemogelijkheden⁵⁴⁶. Een alternatief dat onderzocht werd volgens F. Visser was de verwerking van gips in de papierindustrie. Dit zou toegepast worden om glanzend papier van tijdschriften van een deklaag te voorzien. Het bedrijf was van plan een proefinstallatie te bouwen ter waarde van 10 miljoen frank. Het bedrijf deed dus wel degelijk aan

⁵⁴² W. Smeuninckx, “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴³ W. Smeuninckx, “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴⁴ W. Smeuninckx, “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴⁵ W. Smeuninckx, “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴⁶ K.D.G., “Recyclage-projecten Prayon kennen geen succes”, Koerier, 27 december 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

recyclage⁵⁴⁷. Hij deed hierrond volgende uitspraak: “*Eigenlijk kunnen we stellen dat wij de kampioenen van recyclage zijn.*”⁵⁴⁸”

Hij deed deze uitspraak op basis van de totale gipsproductie van Prayon dus zowel de vestiging in Puurs als in Engis. De 500 000 ton gipsafval die Engis produceert werd volledig gerecycleerd. Zo nam de firma Knauf 300 000 ton over en de overige 200 000 ton ging naar de cementindustrie. Met de vraag waarom dit niet gebeurde met het gips van de vestiging in Puurs antwoordde hij dat dit lag aan de samenstelling van het gips dat verschilde. Het gips in Puurs bevatte namelijk 20 tot 22% water terwijl dit van Engis slechts 7% bevatte en daarmee makkelijker transporteerbaar was⁵⁴⁹. Ondanks de inspanning blijft er nog altijd een deel van het gips dat niet gerecycleerd kan worden en waar de kleiputten volgens F. Visser de enige verantwoorde oplossing waren⁵⁵⁰.

Bovendien was gips onschadelijk. F. Visser stelt dat gips misschien wel zware metalen bevat maar dat deze concentraties ook in gewone grond aanwezig zijn⁵⁵¹. Hij gaf volgende cijfers:

“...Uit een studie gemaakt door het Provinciaal Instituut voor Hygiëne blijkt dat klei en gewone grond voor bijna alle parameters méér zware metalen bevatten dan het gips dat wij voortbrengen. Per kilo gedroogde stof zit er b.v. 4,1 milligram arsenicum in gips tegenover 7,4 in klei en 29 in gewone grond.”⁵⁵²”

Ook onderzoek naar de radioactiviteit van gips door het laboratorium voor kernfysica van de universiteit Gent had aangetoond dat de radioactiviteit onder de algemeen aanvaarde veiligheidsgrenzen lag⁵⁵³.

⁵⁴⁷ S.N., “Prayon: “Wij zijn recyclage kampioen”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴⁸ S.N., “Prayon: “Wij zijn recyclage kampioen”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁴⁹ S.N., “Prayon: “Wij zijn recyclage kampioen”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵⁰ K.D.G., “Recyclage-projecten Prayon kennen geen succes”, Koerier, 27 december 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵¹ S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵² S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵³ S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Daarnaast benadrukte hij ook de economische kant van de zaak. Prayon Rupel was een gezond bedrijf. Ze hadden geen plannen om een deel van de productie naar Marokko over te brengen zoals soms gesuggereerd werd⁵⁵⁴. F. Visser voegde er de volgende woorden aan toe:

“Wij betalen belastingen aan Puurs, aan de provincie Antwerpen en aan de nationale overheid. De beschuldiging als zou ons bedrijf niets opbrengen voor de regio, is dus ongegrond. Men mag niet vergeten dat wij 300 mensen tewerkstellen in Puurs en dan reken ik daar indirecte tewerkstelling nog niet bij.”⁵⁵⁵

Het bedrijf was ook stukken gevarieerder dan vroeger in zijn productie. Ze waren niet langer een meststoffenfabrikant maar een bedrijf dat technische en scheikundige specialiteiten maakt die in verschillende sectoren zoals de voedingsindustrie, farmaceutische, metaalnijverheid, gebruikt werden⁵⁵⁶.

Tenslotte verdedigde hij de locatie van het stort als reactie op de beschuldiging van de milieubeweging dat er een gipsberg zou ontstaan⁵⁵⁷. Hij formuleerde het als volgt:

“De opvulling met gips herstelt het vroegere landschap. Als men met relatieve hoogten werkt, de vergelijking met het omliggende maaiveld, zijn de hoogten veel minder spectaculair dan onze tegenstrevers voorhouden. ...”⁵⁵⁸

Naast de voorstanders waren er de tegenstanders. We beginnen met de politiek namelijk de gemeente Rumst. Zo wees men op de economische gevolgen voor de omwonenden. Door het gipsstort zou de waarde van de omliggende huizen dalen. Daarnaast vormde het gipsstort een bedreiging voor de sociale woningbouw die de gemeente van plan was op enkele percelen in de buurt. Juridisch wees Rumst erop dat Prayon Rupel niet volledig in zijn recht stond om op die plek te storten. De terreinen waar de vergunning voor aangevraagd waren niet allemaal in eigendom van Prayon Rupel. De gemeente verwees bijvoorbeeld naar de vroegere Hoogstraat. Deze straat was door afgravingen verdwenen maar de gemeente had nooit formeel afstand gedaan van de straat en was dus nog altijd eigendom van de

⁵⁵⁴ S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵⁵ S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵⁶ S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵⁷ W. Smeuninckx, “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, *krantenknipsel*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁵⁸ W. Smeuninckx, “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, *krantenknipsel*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

gemeente. Deze straat ging dwars door het terrein waar Prayon Rupel wilde storten. De gemeente verklaarde dat ze niet van plan was de straat met 30 meter gips te laten opgooien⁵⁵⁹.

J. Schroeven stelt dat deze periode een omslagpunt was waarbij tussen milieubewegingen en de gemeente een zekere dynamiek ontstond. Niet formeel uiteraard. De gemeente wilde vasthouden aan het stormmortuarium dat in der tijd was uitgeroepen⁵⁶⁰.

Ook op andere manieren werkte de gemeente Prayon Rupel tegen. Zo had het bedrijf voor het ophogen van de klei put om er te kunnen storten een bouwvergunning nodig. De gemeente Rumst organiseerde hierover een hoorzitting⁵⁶¹. Deze werd door 300 inwoners bijgewoond. Daarnaast zouden er 1425 bezwaren worden ingediend. Rumst zou op basis hiervan een bouwvergunning weigeren. Deze beslissing zou vervolgens door de bestendige deputatie vernietigd worden. Waarna de gemeente en enkele honderden andere inwoners bezwaar indienden bij de minister van Leefmilieu⁵⁶².

Rumst heeft als gemeente ook actiegevoerd⁵⁶³. E. Huyghe vertelde hier het volgende over:

*“Het ALR heeft in de betoging die wij georganiseerd hebben met de gemeente mee betoogd. Soms waren zij de initiatiefnemers, zeker in het begin. De houding van de oudere generatie politici was zeer aarzelend tot negatief. Terwijl de jongere generatie (dat is de breuklijn die ik heb willen maken) op dezelfde lijn als ALR, de vakbonden en anderen zat.”*⁵⁶⁴

Ook in de Vlaamse Raad zagen we actie. Hierin werd een motie gestemd tegen de bouw van een gipspijpleiding naar het stort van Terhagen. In totaal zouden 62 parlementariërs zich tegen een nieuwe pijpleiding uiten. Zij waren afkomstig uit de SP, Agalev, PVV en VU. Bij de CVP zouden er meer dan 40 onthoudingen zijn⁵⁶⁵.

Als volgt kunnen we kijken naar het verzet van ALR en zijn medestanders en de reactie hierop. We behandelen hier de belangrijkste acties en in het bijzonder de acties waarbij ALR betrokken was. In het begin richtte ALR zich op de bestendige deputatie. Dit deden zij door het sturen van een brief naar de verschillende leden van de deputatie. Ze vroegen de leden naar hen persoonlijke stemgedrag in enkele milieudossiers die al behandeld waren of nog behandeld moesten behandeld worden. Waaronder de

⁵⁵⁹ WSB., “Rumst weert gipsafval van Prayon, krantenknipsel, 24 januari 1991.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁶⁰ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

⁵⁶¹ WSB., “Hoorzitting over bouwaanvraag van Prayon”, Het Nieuwsblad, 4 januari 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁶² S.N., “Prayon-Rupel een kort historisch overzicht,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁶³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

⁵⁶⁴ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

⁵⁶⁵ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 26.

toekenning van de exploitatievergunning die Prayon Rupel kreeg voor een nieuw gipsstort in Terhagen⁵⁶⁶.

In een persbericht verklaart het ALR deze actie: “ALR neemt het niet meer dat de bestendige deputatie, zich buiten schot wanend, maar blijft de leefbaarheid van de Rupelstreek aantasten.”⁵⁶⁷ Daarom vroegen ze naar ieders stemgedrag zodat zij dit met de komende verkiezingen van 1992 in een brede en gepersonaliseerde informatiecampagne konden bespreken⁵⁶⁸. Ze drukten zich uit op deze wijze: “dan komt de tijd om de rekeningen te vereffenen”⁵⁶⁹.

De reactie van de provincieleden zou maar matig zijn. Het ALR zou de SP en CVP later aanklagen in de pers omdat ze weigerden mee te werken aan deze actie. Tegelijk prezen ze de partijen die wel meewerkten aan de verbetering van het leefmilieu waaronder de toenmalige burgemeester van Rumst van den Eede (CVP) en zijn schepencollege (CVP en Agalev). De gemeente deed dit onder meer door hulp te bieden aan het actiekamp en bijhorend festival dat was georganiseerd door de actievoerders⁵⁷⁰.

Naast het ALR was ook het Actiecomité tegen het Gipsstort in Terhagen. Dit actiecomité was een vereniging van meer dan 60 verenigingen uit Rumst die het nieuwe stort van Prayon Rupel niet zagen zitten⁵⁷¹.

De persconferentie met de aankondiging van hen ontstaan werd symbolisch aan de visvijvers van de Moedige Lijnvissers georganiseerd. Deze plek dreigde te verdwijnen om plaats te maken voor het gipsstort⁵⁷².

Senator I. Engelmeers⁵⁷³, die het woord voerde voor het actiecomité haalde verschillende argumenten aan tegen het gipsstort. Hij begon met het probleem van de locatie. Het ging hier niet om een kleiput. Dit had als gevolg dat er letterlijk een gipsberg zou ontstaan op het terrein. Deze berg zou 20 meter

⁵⁶⁶ “Brief aan leden bestendige deputatie, van ALR, betreffende stemgedrag, op 13 juni 1991”. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

⁵⁶⁷ Persbericht ALR, “ALR eist duidelijkheid van de bestendige deputatie”, 10 juni 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

⁵⁶⁸ Persbericht ALR, “ALR eist duidelijkheid van de bestendige deputatie”, 10 juni 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

⁵⁶⁹ Persbericht ALR, “ALR eist duidelijkheid van de bestendige deputatie”, 10 juni 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

⁵⁷⁰ Persbericht ALR, “SP en CVP in een blok achter Prayon”, 26 juli 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Pamfletten en documentatiemap over politiek in de Rupelstreek: de “Rupelstreek in de wurggreep van de provincie en van Prayon-Rupel en “Handen af van de putten”. 1987-1991”, nr. 274.

⁵⁷¹ MTS., “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁷² MTS., “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁷³ De keuze voor de senator I. Engelmeers als woordvoerder was niet zo vreemd. Hij was afkomstig uit Terhagen. (Bron: S.N., *Isidore Engelmeers*. In: <<https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2372>>, geraadpleegd op 26 juni 2016.)

boven de huizen uitstijgen. Uit eerdere ervaringen met gipsbergen in Ruisbroek en Trooz (Wallonië) bleek dat op deze bergen alleen maar een schrale grassoort kon gedijen. Ook werpt I. Engelmeers de suggestie dat er ook geen zekerheid was hoe die gipsberg precies vorm zou krijgen. Hij wees ook op de verschillende overtredingen die Prayon Rupel al had begaan op de exploitatievergunning bij het OTL-stort. Zo had Prayon Rupel volgens de exploitatievoorwaarden een dijk moeten bouwen uit klei. Zij hadden deze in de plaats gebouwd uit gips. Een ander voorbeeld was het stiekem vliegasmengen door het gips⁵⁷⁴.

Daarnaast vormde de mogelijke komst van een nieuw stort een hinderpaal voor de reconversie van de Rupelstreek. Deze kwam eindelijk van de grond doordat jonge gezinnen zich in de gemeente begonnen te vestigen⁵⁷⁵, maar zegt de senator: “... *welk jong paar wil een woning betrekken met zicht op een berg gips in de achtertuin.*”⁵⁷⁶ Prayon Rupel deed volgens de senator slechts weinig inspanning voor recyclage zeker niet in vergelijking met de inspanning die ze in der tijd deden om een pijplijn aan te leggen naar het OTL-stort. Dit was een investering van een half miljard frank geweest⁵⁷⁷.

In de gemeente vonden verscheidene acties plaats. Zo zou een betoging georganiseerd worden waarbij meer dan 300 participanten kwamen opdagen. Ook zou boven de kerktoren een witte plaat worden opgehangen die de hoogte aangaf die het gipsstort zou bereiken namelijk 26 meter⁵⁷⁸.

Het ALR en het Actiecomité tegen het Gipsstort in Terhagen zouden op de terreinen in Terhagen op regelmatige tijdstippen actievoeren tegen de komst van een nieuw stort van Prayon Rupel. In augustus 1991 zou er een actiekamp plaatsvinden op het terrein in Terhagen met een aansluitend openluchtfestival⁵⁷⁹.

ALR had al ervaring opgedaan met de organisatie van actiekampen maar had deze activiteit later overgedragen aan VLAKAF. Het doel van een actiekamp was om verschillende acties te organiseren die milieuproblemen aankaarten. Zo waren er succesvolle acties geweest tegen de verbrandingsovens van Willebroek, Izegem en Heist-op-den-Berg, het aanklagen van verontreinigde gronden die eigendom

⁵⁷⁴ MTS., “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁷⁵ MTS., “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁷⁶ MTS., “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁷⁷ MTS., “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁷⁸ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 24.

⁵⁷⁹ ALR, “Kalender vergaderingen”, 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

waren van vastgoedkantoor Matexi,... . Het actieterrein was dan ook breder dan alleen de Rupelstreek^{580 581}.

Dit actiekamp dat plaatsvond in augustus 1991 op het terrein in Terhagen was er een dat georganiseerd werd door VLAKEF en duurde tien dagen⁵⁸². Deelnemers van dit kamp zouden Prayon Rupel voor een kortstondige periode binnendringen. De actie liep als volgt: een deel van de actievoerders zou zich positioneren aan de ingang van het bedrijf⁵⁸³. Een groot spandoek werd opgehangen met de tekst “Prayon: omschakelen moet⁵⁸⁴”. Ook werden er pamfletten uitgedeeld waarin de actievoerders hen motivatie uitlegden. Een andere groep van actievoerders drong het bedrijfsterrein binnen. Deze groep wist enkele computers te bereiken en schakelde deze uit. Op deze wijze wilden ze een symbolisch einde maken aan het productieproces⁵⁸⁵. Een actievoerder zou ook de productieafdeling weten te bereiken en daar een kraan met ether dicht draaien. Volgens een veiligheidsverantwoordelijke van Prayon Rupel bracht hij daarmee zowel zijn eigen leven als dat van anderen in gevaar⁵⁸⁶.

De politie kwam op vraag van de directie een einde maken aan hen actie. Gedurende één uur zouden er nog onderhandelingen zijn met de actievoerders. F. Vissers was in naam van het bedrijf bereid tot een gesprek met een kleine delegatie van de actievoerders maar zou hier uiteindelijk van afzien. De actievoerders eisten dat het gesprek op de fabrieksterreinen zou plaatsvinden in bijzijn van een niet-syndicale afvaardiging van werknemers en bedienden. Niet-syndicaal omdat de vakbonden volgens hen louter een verlengstuk waren van de directie. Toen het gesprek niet doorging begaven de actievoerders zich op weg naar het bureau van de directeur. De politie greep in. Bij de actie zou één actievoerder met een hersenschudding en licht gedrukte longen in het ziekenhuis belanden na een confrontatie met de politie⁵⁸⁷.

⁵⁸⁰ S.N., “Twee weken milieuactie in het verschiet”, *Gazet van Antwerpen*, 6 juli 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

⁵⁸¹ A.V.W., “Olie en gif moeten weg op bouwgrond in Boom”, *Gazet van Antwerpen*, 10 juli 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

⁵⁸² Persmededeling VLAKEF, “Het gelijk van de Prayon werknemers, het ongelijk van de bedrijfsleiding”, 30 januari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁸³ Actiekamp VLAKEF, “Gesponsord actiekamp tegen afval, verslag van de actievoerders aan Prayon”, s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁸⁴ Actiekamp VLAKEF, “Gesponsord actiekamp tegen afval, verslag van de actievoerders aan Prayon”, s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁸⁵ Actiekamp VLAKEF, “Gesponsord actiekamp tegen afval, verslag van de actievoerders aan Prayon”, s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁸⁶ D.S.A en V.L.S., “Computers werden uitgeschakeld, milieubeweging bezette Prayon Rupel”, *Het Volk*, 16 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁸⁷ Actiekamp VLAKEF, “Gesponsord actiekamp tegen afval, verslag van de actievoerders aan Prayon”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Omdat men weigerde het fabrieksterrein te verlaten werden de actievoerders overgebracht naar de rijkswachtkazerne van Willebroek. F. Vissers liet weten dat hij een schadevergoeding zou vragen van anderhalf miljoen frank wegens geleden schade en ook een klacht tegen huisvredebreuk zou indienen. De actievoerders reageerden dat zij een schadeclaim zouden indienen tegen Prayon Rupel wegens de schade die het bedrijf toebrengt aan mens en milieu. Anderhalf miljoen frank zou hierin slecht een peulenschil zijn⁵⁸⁸.

De actie van het actiekamp zou ook steun krijgen van milieubewegingen uit Klein-Brabant. Een dertigtal actievoerders zou aan de toegangspoort gaan betogen. Ze waren gewapend met een spandoek waarop stond “*SCHONE TECHNIEKEN NU*”. Ze wilden daarmee niet alleen hen steun betuigen maar benadrukten ook de vrees wat er na Terhagen zou gebeuren. Het volgende stort van Prayon Rupel zou misschien weleens in Klein-Brabant komen te liggen⁵⁸⁹.

Begin 1992 zal het ALR samen met BBL en VLAKAF een ontmoeting vragen via de media met de nieuwe minister van Leefmilieu Norbert De Batselier (SP)^{590, 591}. Ze stelden samen een bezwarendossier op. Daarin vatten ze de argumenten tegen het mogelijke gipsstort in Terhagen samen.

We overlopen kort deze argumenten. Ten eerste was er de kwestie rond werkgelegenheid. Het conflict rond de mogelijke komst van Terhagen werd in de media vaak voorgesteld als een conflict tussen arbeid en milieu. Het ALR, de BBL en VLAKAF argumenteerden dat dit onjuist was. Dit was volgens hen een conflict tussen milieu en kapitaal. De milieubeweging had niet de doelstelling om de arbeiders van Prayon Rupel werkloos te maken. De weigering van de vergunning moest niet noodzakelijk leiden tot de sluiting van het bedrijf. Het ALR had dezelfde argumenten al eens gehoord bij het bedrijf Eternit-Kapelle toen ze het asbeststort van het bedrijf wilden laten sluiten. Het tegendeel was gebeurd, geen enkele arbeider werd ontslagen. Eternit omarmde juist een milieubewust imago en floreerde met haar “*green-label*” producten. Ten tweede was de dreiging om het bedrijf te sluiten onlogisch aangezien de weigering van een gipsstort alleen maar de fosforzuurafdeling in gevaar bracht. Het bedrijf kon namelijk ook fosforzuur aankopen voor de andere afdelingen⁵⁹².

Daarnaast moest minister N. De Batselier zich volgens de drie milieuverenigingen niet laten chanteren door het langdurige contract tussen Prayon Rupel en Grace ook al was de investering die Grace deed

⁵⁸⁸ Actiekamp VLAKAF, “Gesponsord actiekamp tegen afval, verslag van de actievoerders aan Prayon”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁸⁹ S.N., “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁹⁰ Norbert De Batselier was van 21 januari 1992 tot 20 juni 1995 minister van Leefmilieu.

⁵⁹¹ Persbericht ALR, “Milieubeweging vraagt onderhoud met minister voor Leefmilieu i.v.m. geplande gipsberg,” 30 januari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁹² BBL-ALR-VLAKAF, “Bezwaren (D) Dossier nieuwe stortplaats Prayon Rupel”, 4 februari 1992. In: “Dossier Bezwaren nieuwe stortplaats Prayon Rupel BBL-ALR-VLAKAF. 1992,” nr. 45.

hoog. Ten vierde was er het landschap. De milieubewegingen hekelen het argument van Prayon Rupel dat het hier zou gaan om een herstel van een oorspronkelijk landschap zoals in de wet op de mijnbouw staat. Zo stelden ze de vraag wat oorspronkelijkheid is. Volgens de milieubewegingen plande Prayon Rupel dan ook een ware gipsberg. Het geplande gipsstort bracht waardevolle ecosystemen in gevaar die op het terrein ontstaan waren. Ook de nabestemming voor het terrein nadat het een kleiontginning is geweest leek onuitvoerbaar indien er een gipsstort zou komen. Zo was het gebied bestemd als bufferzone tussen landbouwgebied en industrie. De vraag was volgens de milieubewegingen welke landbouwer op een gipsberg met hellingen van 30 graden ook wel een stijgingspercentage van 57% aan landbouw wilde doen. Bovendien wilde de gemeente Rumst eigenlijk de bestemming wijzigen naar een gebied voor lichte industrie en bos want het gebied was al een bos door de spontaan ontstane begroeiing zoals de inspectie van Waters en Bossen opmerkte⁵⁹³.

Vervolgens was er de vraag of Prayon Rupel wel een alternatief wou voor het gipsstorten. Zo had het bedrijf volgens de milieubewegingen altijd de nodige “goodwill” weten te verkrijgen voor het gecontroleerd storten van gips door het voorwenden van zware inspanningen inzake recyclage. Inspanningen die ze nooit hebben verwezenlijkt. Het recyclagepotentieel van het bedrijf was er zelfs op achteruit gegaan. Zo recycleerde Prayon Rupel in 1984, 20% van haar gipsproductie terwijl dit in 1992 herleid was tot 0%. Ook de inspanningen voor investeringen voor recyclage vonden de milieubewegingen ondermaats. Deze zouden 10 miljoen Belgische frank bedragen om een modelinstallatie voor gips in de papiernijverheid te gebruiken. Dit was 14 keer meer dan het bedrag dat Prayon Rupel uitgaf voor het lozen van afvalgips (145 miljoen frank). Op een omzet van 9,5 miljard ofwel 0,1005% is dit maar mager volgens hen⁵⁹⁴. De Schone-Technologie-Fosforzuur-Productie die in Nederland al in 1982 ontwikkeld is zou volgens het ALR een oplossing kunnen bieden⁵⁹⁵. Het doel van dit procedé dat onderzocht is in Nederland bestaat uit de splitsing van afvalstromen die vrijkomen bij de productie van fosforzuur. In totaal zouden er dan drie afvalstromen ontstaan⁵⁹⁶:

- *“Een relatief grote nagenoeg schone gipsstroom*
- *Een relatief kleine verontreinigde gipsberg*

⁵⁹³ BBL-ALR-VLAKAF, “Bezwaren (D) Dossier nieuwe stortplaats Prayon Rupel”, 4 februari 1992. In: “Dossier Bezwaren nieuwe stortplaats Prayon Rupel BBL-ALR-VLAKAF. 1992,” nr. 45.

⁵⁹⁴ BBL-ALR-VLAKAF, “Bezwaren (D) Dossier nieuwe stortplaats Prayon Rupel”, 4 februari 1992. In: “Dossier Bezwaren nieuwe stortplaats Prayon Rupel BBL-ALR-VLAKAF. 1992,” nr. 45.

⁵⁹⁵ Persbericht ALR, “Milieubeweging vraagt onderhoud met minister voor Leefmilieu i.v.m. geplande gipsberg,” 30 januari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁹⁶ S.N., “1.5.3. Toekomstmogelijkheden: schoon fosforzuurprocedé,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

- *Een fractie met cadmium, andere zware metalen en radionucliden*⁵⁹⁷”

Ten zesde was er de radioactiviteit van het gips. De ongerustheid hierover zou in verscheidene studies toenemen voornamelijk over de rol van radon-gas. Dit laatste was ook de reden waarom gips niet langer in bouwmaterialen verwerkt werd. Daarnaast mogen de zware metalen die aanwezig zijn in het afvalgips niet vergeten worden. Op lange termijn konden zij schadelijk zijn voor het oppervlaktewater⁵⁹⁸.

Ze eindigen met de stelling dat Prayon Rupel geen geschikte partner was voor een milieuconvenant. Bij de uitbating van het OTL-stort had Prayon Rupel dit meerdere malen bewezen: overtreding lozingsnormen, illegaal storten van vliegias, overtreding van exploitatievergunning zoals het hoger storten dan toegelaten, ...⁵⁹⁹

We zagen ook dat de vakbond van Prayon Rupel met de milieubewegingen in interactie trad. De vakbond verdedigde dan ook het bedrijf. Zij pleiten voor een verzoening tussen arbeid en milieu. Het dossier van Prayon Rupel was volgens hen verkeerd geëvalueerd. Dit had verschillende oorzaken. Zo was de directie te veel gericht op winst maar ook de milieubeweging had schuld. De vakbond beschuldigde hen ervan de publieke opinie te manipuleren door te focussen op gips dat zeer zichtbaar was maar niet vervuilend. De milieubeweging zou beter de echte milieuproblemen gaan aanpakken. Deze waren misschien minder zichtbaar maar wel belangrijker. De vakbond noemde ook het actiekamp van VLAKAF dat zij omschreven als een “vakantiekamp”. Als laatste benadrukken ze de vele positieve zaken die aanwezig waren in dit conflict. Zo waren de directie en aandeelhouders zich ervan bewust geworden dat er iets moest veranderen. Ook waren er eventuele recyclagemogelijkheden op komst. Ze vonden dan ook dat het bedrijf een stortvergunning moet krijgen⁶⁰⁰.

De werknemers van Prayon-Rupel ontplooiden deze keer ook meer activiteit dan in de periode rond de stortstop. A. Langenus die vakbondssecretaris was bij het ABVV Mechelen omschreef de rol van de vakbond voor deze periode als volgt;

“We zijn een beetje onze rol als vakbond vergeten. Een beetje opzijgezet dat het meer een samenwerking was met de baas en dat we onze positie van wij verdedigen de werknemers en jij moet maar zien dat je dat oplost. Zorg dat je in orde bent met je gipsproblematiek maar aan de tewerkstelling ga je niet raken. Je moet andere alternatieven proberen organiseren. De werkgever nam ons in feite mee in de boot om betogingen te gaan doen. Er zijn afspraken geweest met de werkgevers. We hebben actie gevoerd

⁵⁹⁷ S.N., “1.5.3. Toekomstmogelijkheden: schoon fosforzuurprocedé,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁹⁸ Persbericht ALR, “Milieubeweging vraagt onderhoud met minister voor Leefmilieu i.v.m. geplande gipsberg,” 30 januari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁵⁹⁹ BBL-ALR-VLAKAF, “Bezwaren (D) Dossier nieuwe stortplaats Prayon Rupel”, 4 februari 1992. In: “Dossier Bezwaren nieuwe stortplaats Prayon Rupel BBL-ALR-VLAKAF. 1992,” nr. 45.

⁶⁰⁰ “Persconferentie Prayon vakbondsfront ABVV ACV Arbeiders en Bedienden”, 4 oktober 1983. In: Amsab-Isg, *Archief Norbert De Batselier*, “Dossier betreffende de stortproblematiek van nv Prayon Rupel en de poging tot uitwerking van een milieusaneringsovereenkomst. 1990-1994”, nr. 3539a.

betaald door de werkgever. Vroeger was dat zelfs een interne werkgroep met de werkgever en de vakbonden waar dan wel de militanten bij zaten van hoe gaan we dat nu doen. Die politicus en die politieke strekking beginnen lastig te doen. We gaan die eens een bezoekje brengen. Hoeveel kost dat hier? De werkgever betaalde. Dat is iets dat je in principe als vakbond niet doet. Je laat je niet betalen door de werkgever. Je moet heer en meester blijven en onafhankelijk in de acties. Daar is dat niet altijd gebeurd.⁶⁰¹”

In januari 1992 organiseerde de vakbond van het bedrijf een betoging in Brussel. Op deze betoging zou een reactie komen van VLAKAF die in een persmededeling de manipulatie van de werknemers van Prayon Rupel door de directie aanklaagde. Dit was mede de schuld van te lakse politici in de jaren ervoor. Ook herhaalden ze nog eens de landschappelijke gevolgen die de mogelijke komst van het Prayon stort zou hebben. Desondanks benadrukte VLAKAF dat de arbeiders van Prayon Rupel niet moesten lijden onder deze gebeurtenissen en hen inkomen gevrijwaard moest blijven⁶⁰².

Een volgend conflict tussen vakbond en milieubeweging vonden we terug in de lokale krant: Ons Klein-Brabant Vaartland in het artikel “*Voorstanders stortvergunning Prayon aan het werk*”. Dit artikel verscheen naar aanleiding van de protestmars die de werknemers in Brussel hadden georganiseerd. In het artikel werd de steun besproken die de werknemers verworven hadden onder de gemeentebesturen van Willebroek en Puurs. Zo beloofde de gemeente Willebroek zowel Vlaams minister-president Luc Van den Brande (CVP) als minister van Leefmilieu N. De Batselier te verzoeken om een gunstige beslissing te nemen inzake de stortvergunning voor Prayon Rupel. Vanuit de gemeente Puurs betuigden alle politieke fracties hen steun aan de eis van de werknemers⁶⁰³.

In de vorm van een lezersbrief in de krant Ons Klein-Brabant Vaartland reageerde ALR op dit artikel. Het ALR klaagde vooral de suggestie aan dat er een directe link was tussen werkzekerheid voor de werknemers en een eventuele stortvergunning. Volgens ALR klopte deze werkgarantie niet⁶⁰⁴. Zij drukten zich uit op volgende wijze:

“Hetgeen Prayon haar werknemers niet verteld is dat wanneer ook dit stort [Terhagen] zal verzadigd zijn, Prayon geen uitweg meer heeft om de Rupelstreek verder te vergifigen. Tegen die tijd zal het ontslagen regenen, waarbij de verschillende gemeentebesturen zullen verantwoordelijk gesteld worden, omdat deze laatste geen stortplaatsmogelijkheid meer zal zijn. Prayon zal er financieel genoeg aan

⁶⁰¹ Interview door Thomas Devriese met dhr. André Langenus op 27 juni 2016 te Temse.

⁶⁰² Persmededeling VLAKAF, “Het gelijk van de Prayon werknemers, het ongelijk van de bedrijfsleiding”, 30 januari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁰³ S.N., “Voorstanders stortvergunning Prayon aan het werk”, Ons Klein-Brabant Vaartland, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁰⁴ E. Stuer, “Lezersbrief”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

*verdiend hebben en de werknemers zullen de laan uitgestuurd worden. Maar dit kan de directie haar werknemers natuurlijk niet mededelen.*⁶⁰⁵”

De brief bespreekt voorts nog enkele andere zaken die Prayon Rupel verkeerd deed. Het ging hier om zaken i.v.m. de stankhinder die het bedrijf veroorzaakte, manipulatie van gegevens en politici, ... Ook politici en politieke fracties werden op de korrel genomen omwille van hen beslissingen inzake de stortproblematiek⁶⁰⁶.

Het gaat hier om de vakbond op het niveau van het bedrijf. Daarbuiten nam de vakbond andere standpunten in. Zo gaf ACV de volgende kritiek. In februari 1992 namen ze in de media afstand van het conflict. De vakbond was geen betrokken partij. Want dit conflict was volgens hen een zaak tussen Prayon Rupel en de overheid. De werknemers en de omgeving moesten wel inspraak krijgen in dit conflict. Voorts stelde het ACV dat Prayon Rupel oneerlijk is tegenover zijn werknemers. Het bedrijf zou namelijk werknemers aanmoedigen om te protesteren ten voordele van een nieuwe stortvergunning terwijl het de afgelopen jaren nog geen enkele stap had gezet naar reconversie. Het was volgens het ACV tijd dat Prayon Rupel stappen ondernam voor de lange termijn⁶⁰⁷.

De interactie tussen de milieubewegingen en de vakbonden gebeurde dan ook louter en alleen met de vakbond van het bedrijf. Daarbuiten stond de vakbond zoals we zien in de reactie van het ACV verder van de situatie. Toch werd ook vanuit dit niveau iets gedaan. Vanuit de vakbond zou vzw arbeid en milieu opgericht worden⁶⁰⁸. L. Nelens gaf hier de volgende toelichting bij:

*“En de vakbonden hadden het idee om een soort van overlegplatform te proberen creëren om precies die problemen, die aanleiding gaven tot een aantal plaatselijke conflicten bespreekbaar te maken en om georganiseerde contacten en overlegprogramma’s mogelijk te maken. Zo zijn we dan gekomen tot de oprichting van de vzw arbeid en milieu die nu nog altijd bestaat. Ik zat daar namens het ABVV mee aan de basis van de creatie van die vzw die nooit meer dan één personeelslid heeft gehad. Maar dat was het punt niet. Zo hebben we dan verschillende overlegsituaties gecreëerd. Om problemen te analyseren, uit te discussiëren. Om te zien hoe we tot een gemeenschappelijk standpunt kunnen komen. In een aantal gevallen is dat gelukt en in een aantal andere niet.*⁶⁰⁹”

⁶⁰⁵ E. Stuer, “Lezersbrief”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁰⁶ E. Stuer, “Lezersbrief”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁰⁷ S.N., “Inzake stortvergunning aan Prayon, vakbonden geen betrokken partij, Gazet van Antwerpen, 5 februari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁰⁸ Interview door Thomas Devriese met dhr. Ludo Nelens op 17 juni 2016 te Oostende.

⁶⁰⁹ Interview door Thomas Devriese met dhr. Ludo Nelens op 17 juni 2016 te Oostende.

Tegenover het vorige hoofdstuk zien we een sterke uitbreiding van de sociale bewegingsruimte. Koepelorganisaties: BBL en VLAKAF werden nu betrokken bij het lokale protest terwijl op lokaal niveau een deel van het protest werd georganiseerd in het Actiecomité tegen het Gipsstort in Terhagen. Dit was in feite een koepelorganisatie voor verenigingen in Rumst die tegen de mogelijke komst van het gipsstort streden. Dit laatste heeft te maken met dat element van locatie waarbij met de mogelijke stortvergunning in het vooruitzicht de onmiddellijke dreiging veel groter was geworden.

We kunnen de verschillende argumenten van de milieubewegingen in een gemeenschappelijk frame kaderen. Dit verschilt niet van het vorige frame alleen is het nu meer toegespitst op de stortvergunning en minder op de grondenruil. Ze motiveerden dit met verschillende argumenten. Om te beginnen verwijzen ze allen naar de onbetrouwbaarheid van Prayon Rupel. Ze legitimeren dit door te wijzen op de overtredingen op het OTL-stort. De vraag die telkens herhaald werd is hoelang het bedrijf nog mag storten. Daarnaast ontkenden ze dat dit een conflict was tussen arbeid en milieu of m.a.w. ze wilden niet dat het bedrijf sloot. Door het aanhalen van alternatieven probeerden ze te bewijzen dat dit ook niet hoefde. Ook wetenschappelijke en economische argumenten die intussen een vast onderdeel waren van het discours werden naar voren gehaald. Tenslotte kreeg ook de locatie kritiek. Deze was volgens de milieubewegingen ongeschikt.

Als we de acties onder de loep nemen zien we vooral dat er een explosie is in het aantal acties - zowel traditionele waarbij druk wordt uitgeoefend via de media als ook onconventionele. Deze laatste acties zoals bij het actiekamp van VLAKAF lijken ook radicaler te worden. Tot nu toe hadden acties altijd op het publieke terrein plaatsgevonden zoals aan de ingang van het bedrijf. Dit keer drongen ze ook daadwerkelijk binnen. Dit was dan ook een stap verder dan in vorige acties.

Een andere medestander in dit conflict was de gemeente Rumst. We kunnen zelfs zeggen dat deze onderdeel uitmaakte van die sociale bewegingsgemeenschap. Ze gaf ondersteuning aan het actiekamp maar belangrijker ze organiseerde zelf betogingen tegen het gipsstort. Ze maakte ook gebruik van de macht waarover ze beschikte als gemeente om de situatie voor Prayon Rupel te bemoeilijken zoals bij de bouwvergunning die het bedrijf nodig had. Daarnaast was er de Rupelcommissie en ook in de waren Vlaamse Raad waren er tegenstanders tegen het stort te vinden.

Diegenen die niet openstonden voor de eisen van de milieubeweging waren in de eerste plaats enkele leden van de bestendige deputatie. Zij stelden hen beslissing voor als rechtvaardig waarbij rekening gehouden werd met alle actoren. Ook stelde L. Helsen dat de beslissing objectief was door te wijzen op de adviezen van de experts. Het enige negatieve advies afkomstig van de gemeente Rumst werd op zijn beurt als niet objectief gezien omdat ze betrokken partij zouden zijn. Dit sluit nauw aan bij wat Leroy en De Geest zeiden over de vertechnisering van het milieubeleid. Hij lijkt daarbij niet echt ingaan op vragen zoals in hoeverre er een draagvlak was voor een dergelijk stort bij de bevolking? Of welke

gevolgen het stort zal meedragen voor het leefmilieu? Door de gemeente Rumst weg te zetten als te nauw betrokken lijkt hij deze zelfs als onbelangrijk te beschouwen.

De enigen die we niet zagen waren de ministers van Leefmilieu. Om te beginnen was er minister T. Kelchtermans. Deze was maar korte tijd betrokken. We zagen wel dat hij in de overeenkomst die hij opstelde met Prayon Rupel oog had voor de onrust onder de bevolking. Net als bij het OTL-stort en de overeenkomst van de grondenruil werden afspraken gemaakt over recyclage. Maar belangrijker is het element dat Prayon Rupel moest gaan werken aan zijn communicatie met de bevolking. Zijn opvolger N. De Batselier die de uiteindelijk beslissing zou nemen werd net als T. Kelchtermans niet gevisieerd door de milieubeweging. Wie wel een doelwit vormde was de bestendige deputatie. De actie met betrekking tot het stemgedrag van de deputatie leden lijkt heel strategisch gekozen te zijn met op het oog zijnde verkiezingen. Dit lijkt een ideale actie om druk uit te oefenen op de betrokken politici. Als we kijken naar alle acties gaat het voornamelijk om onconventionele acties. Vooral de acties van VLAKAF waarbij het bedrijfsterrein werd binnengedrongen vielen op. We zouden kunnen suggereren dat de acties intenser worden. Niet alleen langs de kant van de milieubeweging maar ook aan de andere zijde van het conflict. Dit zien we terug in de vakbond die zelfs een protestmars in Brussel zal organiseren⁶¹⁰.

Prayon Rupel hanteerde een frame dat de stortvergunning de enige mogelijke en beste oplossing was. Ze verdedigden dit met wetenschappelijke en economische argumenten. De wetenschappelijke argumenten waren tegenovergesteld aan die van de milieubewegingen. Met de economische argumenten benadrukken ze vooral dat het bedrijf gezond is. F. Visser probeerde ook te benadrukken dat het bedrijf wel degelijk inspanningen levert op vlak van recyclage m.a.w. het bedrijf zou dus betrouwbaar zijn. Het ontbrak in zijn verdediging echter aan tegenargumenten over OTL waar niet over gepraat werd. Ook de locatie van het stortterrein werd verdedigd tegenover de argumenten van de milieubewegingen.

Als we kijken naar de vakbond van het bedrijf zien we dat zij niet langer een slachtofferframe aannamen zoals vorige keren maar veeleer een daderframe. Ze concentreren zich op de milieubeweging die tegen het gipsstort was met als gevolg dat zij hen werk mogelijks kwijtraken. Ze argumenteren daarbij dat gips niet schadelijk was en er in de toekomst recyclagemogelijkheden zullen zijn. Daarnaast appelleren zij ook aan de Vlaamse overheid door in Brussel te gaan betogen. Het is per slot van rekening minister N. De Batselier die zal beslissen. Als we kijken naar de sociale bewegingsbasis van de vakbond zien we dat ze erin slaagden om een aantal politici, gemeentes achter zich te krijgen. Hen repertoire was een combinatie van op z'n minst één onconventionele actie die met traditioneel actievoeren door druk uit te oefenen via de media. Op hen acties kwam ook altijd reactie van ALR of VLAKAF die zich verdedigden

⁶¹⁰ “Persconferentie Prayon vakbondsfront ABVV ACV Arbeiders en Bedienden”, 4 oktober 1983. In: Amsab-Isg, *Archief Norbert De Batselier*, “Dossier betreffende de stortproblematiek van nv Prayon Rupel en de poging tot uitwerking van een milieusaneringsovereenkomst. 1990-1994”, nr. 3539a.

met de al besproken argumenten. Zowel ALR als VLAKAFwezen op de manipulatie van de werknemers door de directie van het bedrijf.

Van buiten de lokale vakbond lijkt er in de reactie van het ACV weer meer begrip te zijn voor de complexe situatie rond het gipsstort. De afstand tussen bedrijf en vakbond was hier groter. Ze uiten daarbij precies dezelfde bewering als de milieubewegingen namelijk dat het bedrijf de werknemers manipuleerde.

Tenslotte is er de aard van de claims van de milieubewegingen. Aan de ene kant is dit zoals we al vaak gezien hebben een staande claim. Ze wilden het eigen leefmilieu beschermen voor de Rupelbevolking. Dit bouwt ook verder op die eerdere argumentatie uit de vorige stukken waarbij storten een probleem vormden. Ook hier zagen we dit terug in de retoriek tegen Prayon Rupel. Zo zagen we in één van de aangehaalde tekstfragmenten dat storten werd gelijk gesteld met het vergiftigen van de Rupelstreek. Aan de andere kant is het een programmaclaim. Dit is zelfs meer dan steun geven aan politici zoals Tilly het omschrijft. Politici en actievoerders voerden in deze fase van het conflict samen actie.

5.3.3. Het doek valt

Minister N. De Batselier besloot uiteindelijk de stortvergunning te weigeren voor Terhagen. Hij bleef wel bereid om een convenant af te sluiten met Prayon Rupel. De minister gaf Prayon Rupel ook de garantie dat ze de komende 5 à 6 jaar op het eigen bedrijfsterrein verder konden storten. Tevens zouden bijkomende locaties in de onmiddellijke omgeving worden aangeboden⁶¹¹. Het bedrijf moest wel overgaan tot recyclage. Tegen eind 1995 zouden ze nog maar maximaal 315 000 ton gips mogen storten om tegen 1999 al het gips te laten recycleren⁶¹².

D. Van Melkebeke verklaart dat deze beslissing voor velen onverwacht kwam. De meesten hadden gedacht dat een socialistische minister gewoon het dossier zou ondertekenen vanwege de vakbonden. Dit was niet zo. Prayon Rupel was het eerste dossier en moest daarmee de toon zetten voor het milieubeleid van de komende 5 jaar waarbij het milieuargument als voornaamste argument zou gelden bij de toekenning van een vergunning op wetenschappelijke én maatschappelijke basis. Het bedrijf had dus wel de pech dat ze het eerste dossier waren⁶¹³.

ALR reageerde positief op de beslissing van minister N. De Batselier. In een brief van 27 februari feliciteerden ze hem met zijn beslissing. Tegelijk benadrukten ze dat er nog veel werk was. Zo zou

⁶¹¹ J. Piot, "Druk van de ketel bij Prayon?", krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon produkten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992", nr. 109.

⁶¹² Persbericht VLAKAF, "Betreffende beslissing van minister De Batselier inzake stortvergunning Prayon Rupel", op 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶¹³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Dirk Van Melkebeke op 14 mei 2016 te Ressegem-Herzele.

Prayon Rupel op termijn echt tot recyclage moeten overgaan⁶¹⁴. Daarnaast zouden enkele sympathisanten van ALR ook 35 anjers en rozen gaan brengen met de fiets naar minister De Batselier⁶¹⁵.

VLAKAF zou kritischer reageren op de beslissing. Ze benadrukten dat een convenant een vrijwillige overeenkomst was. Er was geen garantie dat Prayon Rupel zich aan de overeenkomst zou houden. Het bedrijf had zijn betrouwbaarheid tot dan toe nog niet bewezen. De minister zou in de nieuwe milieuvergunning die het bedrijf het jaar erop moest aanvragen beter dwingende voorwaarden zetten volgens de vereniging. Recyclage was ook geen optie volgens VLAKAF. Zo had de bouwsector bijvoorbeeld geen vertrouwen in het gips dat Prayon Rupel produceerde. Het bedrijf zou volgens de vereniging zijn fosforzuurafdeling beter sluiten en het nodige fosforzuur aankopen⁶¹⁶.

Naast de milieubewegingen reageerden ook de vakbonden. De garantie voor stortlocaties zorgde dat het gevaar voor onmiddellijke ontslagen week maar het betekende niet dat het reële gevaar was geweken. De vakbonden waren geschrokken van de harde houding van minister N. De Batselier⁶¹⁷. LBC-secretaris Mark van Thielen gaf volgende reactie in de media:

“Wij moeten leven met de realiteit: geen stort in Terhagen en nog 6 jaar stortcapaciteit in de onmiddellijke omgeving van het bedrijf Prayon. Binnen bepaalde grenzen, vastgelegd door de beslissing van Leefmilieu, moet er nu naar oplossingen gezocht worden. Veel zal afhangen van het gevaar van onderhandelingen maar het gevaar voor afvloeiingen blijft. Wij verwachten ideeën vanuit de directie. Zij was al lang genoeg gewaarschuwd dat ze aan het probleem iets moest doen. Ook en vooral om de werkgelegenheid te vrijwaren. Maar nu moet alles zeer snel gebeuren. Productie, rendement, afvalverwerking is hun probleem. Voor ons daarentegen is het van primordiaal belang om de werkgelegenheid te kunnen vrijwaren. Maar onze belangen zijn dus wel gelijklopend⁶¹⁸.”

⁶¹⁴ “Brief aan Dhr. Norbert De Batselier, Minister voor Leefmilieu, van Eddy Stuer (ALR) en Luc Rooms (ALR), “Betreft: felicitaties: beslissing stort Terhagen”, op 27 februari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶¹⁵ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 26.

⁶¹⁶ Persbericht VLAKAF, “Betreffende beslissing van minister De Batselier inzake stortvergunning Prayon Rupel”, op 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶¹⁷ J. Piot, “Druk van de ketel bij Prayon?”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon produkten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992”, nr. 109.

⁶¹⁸ J. Piot, “Druk van de ketel bij Prayon?”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon produkten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992”, nr. 109.

De lokale ABVV-afdeling van Willebroek liet zich positief uit over het convenant. Deze regeling liet toe dat zowel de vakbond als de milieubewegingen meer controle kregen over het beleid van Prayon Rupel⁶¹⁹.

Na de beslissing zou minister N. De Batselier verder onderhandelen met Prayon Rupel over de invulling van het convenant en de stortlocaties. Prayon Rupel maakte van deze kans gebruik om alsnog een stortvergunning los te proberen krijgen⁶²⁰.

Op deze pogingen zou een reactie komen van het ALR. Zij zonden een brief sturen aan L. Van den Brande waarin ze de poging van Prayon Rupel bekritiseerden. Het bedrijf schermde volgens hen onterecht met het verlies van de werkgelegenheid. Het was simpelweg een excuus van Prayon Rupel om de jarenlange onwil te verbergen van het bedrijf om naar alternatieven te zoeken. Ze vroegen aan de Vlaamse regering om minister N. De Batselier te steunen in zijn beslissing⁶²¹. Eenzelfde brief zou ook door de BBL op 6 maart verstuurd worden⁶²².

De volgende actie kwam toen de minister de alternatieve stortlocaties voorstelde. Uit protest tegen de voorgestelde stortlocaties zullen de milieubewegingen de A12 gaan bezetten⁶²³. Ook de milieubewegingen uit Klein-Brabant deden hieraan mee. Jos Vergauwen woordvoerder van het Actiecomité Leefbaar Ruisbroek sprak de media toe. Daarnaast deed ook het Puurse schepencollege mee⁶²⁴. Puurs had eerder al aangegeven dat ze niet langer wou dat Prayon Rupel zou storten op het stort dat ze al hadden langs de A12 en dat we in het begin van dit hoofdstuk kort bespraken. Prayon Rupel had plannen om hier nog eens 4 miljoen ton gips te storten⁶²⁵. Het actiecomité was bovendien ontevreden over de alternatieve stortlocaties voor Prayon Rupel in het bijzonder het stort dat gepland werd in de Gansbroekstraat in de bezinkingsputten van het bedrijf. Dit lag namelijk dichtbij een woonzone⁶²⁶.

⁶¹⁹ J. Piot, "Druk van de ketel bij Prayon?", krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon producten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992", nr. 109.

⁶²⁰ "Brief aan dhr. Luc Van den Brande, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, van ALR, "Betreft: fosforzuuroprijpingen van Prayon", op 2 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶²¹ "Brief aan dhr. Luc Van den Brande, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, van BBL, "Betreft: fosforzuuroprijpingen van Prayon", op 2 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶²² "Brief aan dhr. Luc Van den Brande, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, van ALR, "Betreft: fosforzuuroprijpingen van Prayon", op 2 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶²³ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 29.

⁶²⁴ MSS, en WSB. "Actievoerders tegen gips bezetten A12", Het Nieuwsblad, 9 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels Prayon gipsstorten. 1992", nr. 113.

⁶²⁵ S.N., "Gemeente Puurs wil geen afval van Prayon meer," Ons Klein-Brabant Vaartland, 15 mei 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels Prayon gipsstorten. 1992", nr. 113.

⁶²⁶ MSS., "Leefbaar Ruisbroek wil niet weten van gipsstort aan Gansbroekstraat", Het Nieuwsblad, 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels Prayon gipsstorten. 1992", nr. 113.

De convenant die intussen rond was zou door ALR geboycot worden. Want als milieubeweging waren ze gevraagd om de overeenkomst mee te ondertekenen. Ze weigerden dit. Als reden gaven ze op dat ze niet geloofden dat Prayon Rupel de nodige inspanningen zou leveren. De BBL zou later de houding van ALR volgen en ook weigeren het convenant te ondertekenen⁶²⁷.

Ook het bedrijf was ontevreden over de convenant. Prayon Rupel besloot om de fosforzuurafdeling te sluiten tegen 31 oktober 1992⁶²⁸. Tijdens de onderhandelingen was er nochtans een evolutie geweest. Minister N. De Batselier en Prayon Rupel hadden op 1 juni 1992 het convenant getekend met de beloofde stortlocaties. Maar vanaf daar ging het mis. De Vlaamse regering bracht voordat ze de overeenkomst ondertekende enige wijzigingen aan⁶²⁹.

De oorzaak van deze wijzigingen lag bij minister T. Kelchtermans. Deze was intussen minister van Ruimtelijke Ordening. Hij weigerde het gewestplan te wijzigen voor enkele stortlocaties die minister N. De Batselier had aangeduid⁶³⁰. Deze gebeurtenissen zouden gepolitiseerd worden. De alternatieve stortlocaties van de minister lagen alle in klein-Brabant en volgens sommigen was dit een politieke keuze. De Rupelstreek had namelijk een sterke SP-inplanting terwijl Klein-Brabant een sterke CVP-inplanting had. Wat er op zijn beurt voor zorgde dat minister T. Kelchtermans de alternatieve stortlocaties zou blokkeren. Ook minister-president L. Van den Brande zou niet tevreden geweest zijn met de locaties⁶³¹.

Over de vraag of dit debat echt te herleiden is tot een kwestie van kiespubliek gaf D. Van Melkebeke een antwoord. Hij stelde dat de gekozen stortlocaties puur toeval waren. Technisch gezien kwamen ze in aanmerking als locatie. Zo mag niet vergeten worden dat Prayon Rupel in Puurs en dus Klein Brabant lag. Tevens speelde het nabijheidsprincipe mee vanuit milieuoogpunt. Bovendien had de Rupelstreek al veel geleden⁶³².

De Vlaamse regering zou nog met een tussenoplossing voor twee jaar komen opdagen.⁶³³ Prayon Rupel kreeg de kans om bijkomende stortlocaties te zoeken buiten de locaties die op dat moment op de onderhandelingstafel lagen. ALR omschreef dit als een flater die eigenlijk een voortzetting betekende van het huidige verhaal waarin het brutaliseren van de streekbewoners en de gijzeling van de Prayon-

⁶²⁷ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 28-29.

⁶²⁸ WSB., "Prayon sluit afdeling: 126 ontslagen", Het Nieuwsblad, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶²⁹ S.N., "126 werknemers staan op de keien, Prayon doet fosforafdeling dicht", Het Volk, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶³⁰ WSB., "Prayon sluit afdeling: 126 ontslagen", Het Nieuwsblad, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶³¹ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 40.

⁶³² Interview door Thomas Devriese met dhr. Dirk Van Melkebeke op 14 mei 2016 te Ressegem-Herzele.

⁶³³ S.N., "Doodstraf voor parkeerovertradingen", Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

werknemers bleef bestaan⁶³⁴. In een gezamenlijke persmededeling zou ALR samen met het Actiecomité Leefbaar Ruisbroek de nieuwe overeenkomst verwerpen op twee punten. Bij de stortlocaties die er nog overbleven werd onvoldoende rekening gehouden met de omliggende omgeving. Ze vonden het ook niet kunnen dat Prayon Rupel zelf alternatieve stortlocaties mocht zoeken⁶³⁵.

Dit was ook voor Prayon Rupel onvoldoende. Het bedrijf zou voor andere stortlocaties namelijk de volledig administratieve procedure moeten doorlopen. Ze zouden daardoor nooit tijdig de juiste vergunningen kunnen krijgen. Op de vraag of ze tijdelijke stortvergunningen konden krijgen ontvingen ze in een gemeenschappelijke brief een negatief antwoord van de betrokken politici: L. Van den Brande, N. De Batselier en T. Kelchtermans⁶³⁶. Dit had tot gevolg dat er 127⁶³⁷, ontslagen zouden volgen. Daarnaast zouden volgens Prayon Rupel nog eens 400 indirecte banen sneuvelen bij bedrijven die gedeeltelijk afhankelijk waren van het bedrijf⁶³⁸. De gipsproductie zou verhuizen naar Marokko⁶³⁹.

Ook de vakbonden reageerden. Ze vonden dat hiermee het milieuprobleem gewoon naar een minder ontwikkeld land werd doorgeschoven⁶⁴⁰. Het ABVV zou benadrukken dat het volledig akkoord ging met het voorstel van N. De Batselier. Ze omschreven het als een kordaat akkoord dat zowel rekening hield met de sociale aspecten als de verantwoordelijkheid van het bedrijf. Ze begrepen minister T. Kelchtermans blokkade van het akkoord niet. In een brief aan de werknemersafgevaardigde bij Prayon Rupel had hij nochtans beloofd om het akkoord met N. De Batselier te steunen. Tenslotte roemt de vakbond ook de verandering die de minister teweegbracht in het milieubeleid⁶⁴¹. Het ABVV omschreef de verandering als volgt:

⁶³⁴ S.N., “ALR: ‘Prayon-flater’, De Morgen, 22 juni 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶³⁵ Gemeenschappelijk vakbondsfront van de werknemers van Prayon-Rupel, “Vlaamse Executieve akkoord van de schande”, 18 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Industrie Prayon gipsstorten Puurs – Klein-Brabant. 1983-1984, 1992”, nr. 114.

⁶³⁶ WSB., “Prayon sluit afdeling: 126 ontslagen”, Het Nieuwsblad, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶³⁷ In de media is er respectievelijk sprake van 126 en 127 ontslagen. Wij hebben telkens het cijfer weergegeven dat in de bron stond die we op dat moment gebruikten. (Bronnen: WSB., “Prayon sluit afdeling: 126 ontslagen”, Het Nieuwsblad, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183; S.N., “Prayon: 127 jobs weg, nog eens 400 bedreigd”, De Morgen, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.)

⁶³⁸ S.N., “Prayon: 127 jobs weg, nog eens 400 bedreigd”, De Morgen, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶³⁹ S.N., “Doodstraf voor parkeerovertradingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁴⁰ S.N., “126 werknemers staan op de keien, Prayon doet fosforafdeling dicht”, Het Volk, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁴¹ ABVV, “Steekspel op een gipsberg, 12 juni 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

“... deze minister voert een doorzichtig beleid met open overleg en inspraak van alle betrokkenen, ook werknemers én milieubeweging. Dit is een echte democratisering van het milieubeleid en staat in schril contrast met het éézijdige “overleg” tussen bedrijfsdirecties en de vorige milieuministers.⁶⁴²”

D. Van Melkebeke formuleerde het verschil in werkwijze als volgt:

“Bij ons was iedereen welkom in de zin dat iedere betrokken partij ruim de kans kreeg om bij het kabinet, om bij de minister zijn mening te uiten en te overleggen. Die deur bij ons stond veel meer open voor vakbonden en milieubewegingen dan vroeger het geval was.⁶⁴³”

Ondanks de beslissing van Prayon Rupel zou binnen de Vlaamse regering nog gediscussieerd worden over de stortproblematiek van gips⁶⁴⁴. Om druk te zetten organiseerden de milieubewegingen uit de Rupelstreek en Klein-Brabant een autokaravaan door de Rupelstreek.⁶⁴⁵ Voordat de karavaan vertrok werden enkele honderden ballons opgelaten. Dit was op Gorrebroek een van de alternatieve storten die N. De Batselier had aangeduid. J. Vergauwen stelt dat de milieubewegingen pas tevreden zouden zijn als er zowel in Klein-Brabant als in de Rupelstreek niet meer gestort werd⁶⁴⁶. Ook de vakbond zou nog druk zetten. In navolging van de milieubewegingen zouden zij op hen beurt de A12 gaan bezetten⁶⁴⁷. Op een brug boven de autostrade zou een spandoek gehangen worden met de boodschap “*Heren ministers 300 werknemers van Prayon Rupel willen hun werk behouden.*”⁶⁴⁸

De actie van de vakbond duurde drie en een half uur en zorgde voor heel wat verkeerschaos. Deze zou uiteindelijk beëindigd worden door middel van het waterkanon. Na uiteengedreven te zijn door de politie stapten de arbeiders naar het gemeentehuis in Puurs 7 kilometer verderop. Omdat de politie de weg blokkeerde zouden de actievoerders in het centrum op de grond gaan zitten en nogmaals het verkeer blokkeren⁶⁴⁹.

Het verenigd vakbondsfront van Prayon Rupel zou druk blijven zetten. Zo waarschuwden ze in De Morgen de burgemeester van Brussel dat de werknemers van Prayon Rupel opnieuw naar Brussel zouden afzakken. Dit zou gebeuren op de dag dat de Vlaamse executieve een nieuwe beslissing nam

⁶⁴² ABVV, “Steekspel op een gipsberg, 12 juni 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁴³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Dirk Van Melkebeke op 14 mei 2016 te Ressegem-Herzele.

⁶⁴⁴ S.N., “Gipszweer barst op A12”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁴⁵ R. Willems, *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, p. 31.

⁶⁴⁶ S.N., “Het gipspook hangt nog boven de streek, oplaten honderden ballons in Ruisbroeks Gorrebroek”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 19 mei 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.

⁶⁴⁷ S.N., “Gipszweer barst op A12”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁴⁸ S.N., “Gipszweer barst op A12”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁴⁹ S.N., “Gipszweer barst op A12”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

inzake de gipsproblematiek. Het was de bedoeling om zich ter plekke op de hoogte te stellen van de discussie⁶⁵⁰.

Ook vanuit het bedrijf werd gereageerd. In Het Nieuwsblad zou F. Visser persoonlijk reageren op de recente gebeurtenissen. Hij benadrukt dat dit slechts zijn eigen visie was. Toch geeft het ons een interessant idee, hoe men vanuit het bedrijf keek naar de situatie. We gaan kort even in op de belangrijkste punten. Hij begon met het imago probleem van het bedrijf⁶⁵¹. Hij drukte zich hierover uit op volgende wijze:

*“Wij zijn beoordeeld op ons verleden en kregen de doodstraf voor een reeks parkeerovertredingen. Zowel de man in de straat als de beleidsmensen hebben het nog steeds over de open vrachtwagens die het gips transporteerden en over de zogenaamde radio-activiteit. In het verleden heeft het bedrijf ongetwijfeld fouten gemaakt die velen een afkeer bezorgden van alles wat maar enigszins op gips leek.
...⁶⁵²”*

Nochtans had het bedrijf volgens F. Vissers van binnenuit een enorme mentaliteitsverandering ondergaan maar had het bedrijf dit niet naar de buitenwereld laten blijken. Communicatie vormde een groot probleem. Het was op basis van dat verleden dat Prayon Rupel was afgerekend⁶⁵³.

De relatie met de overheid was dan weer afwisselend. Hij verwijt de overheid voornamelijk dat ze de fosfaatsector wilden elimineren maar dat ze dit niet rechtuit wilden toegeven. De gemeente Rumst vergeleek hij met een actiegroep die het bedrijf voortdurend op de vingers keek. Dit was volgens hem de schuld van Agalev die sinds 1988 in de gemeenteraad zat. Over de samenwerking met minister N. De Batselier was hij wel positief.⁶⁵⁴

Daarnaast sprak hij over de milieugroepen. Enerzijds was er de BBL die het imago van Prayon Rupel ten onrechte in een negatief daglicht gesteld had. Daarbij zou de BBL foutieve informatie verspreid hebben over mogelijke alternatieven omtrent een schoner procedé in de fosforzuurproductie afkomstig uit Nederland. Dit klopte niet volgens F. Visser want het procedé dat Prayon toepaste was al veel verder

⁶⁵⁰ S.N., “Vakbonden Prayon-Rupel ‘op bezoek’ bij executieve”, De Morgen, 17 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁵¹ S.N., “Doodstraf voor parkeerovertredingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁵² S.N., “Doodstraf voor parkeerovertredingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁵³ S.N., “Doodstraf voor parkeerovertredingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁵⁴ S.N., “Doodstraf voor parkeerovertredingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

gevorderd. Hij concludeerde dan ook dat de BBL geen fatsoenlijke gesprekspartner was. Anderzijds besprak hij de lokale actiegroepen zoals het ALR. Deze waren volgens hem niet in staat tot een opbouwend gesprek⁶⁵⁵. Zijn mening hierover was:

“Ze halen hun kracht uit een sloganeske benadering van de lokale milieuproblematiek. ... Toch stel ik vast dat de milieugroepen gewonnen hebben al waren hun middelen vaak volkslakkerij.”⁶⁵⁶

De stopzetting van de gipsproductie door Prayon Rupel betekende ook het einde van Grace hoewel de fabriek nog niet eens volledig was opgestart maar slechts in een proefdraaiperiode zat⁶⁵⁷. Grace had Prayon Rupel dan ook nodig voor zijn basisgrondstoffen. Daarnaast nam Prayon Rupel ook een deel van hen afgewerkte producten af. Het was omwille van die relatie dat Grace, Puurs had verkozen boven andere vestigingsplaatsen in Europa. Zij hadden daarom ook een garantie gevraagd zodat Prayon tot het jaar 2000 kon storten⁶⁵⁸. Het gevolg was dat het bedrijf dat slechts 6 maanden open was geweest ontmanteld werd. Grace zou wel nog proberen om de installaties in brokken te verkopen om op die manier nog iets van het verlies te recupereren⁶⁵⁹.

Grace legde de schuld van de sluiting bij de Vlaamse overheid. Het bedrijf eiste de oorspronkelijke investeringskosten met rente terug en schadeloosstelling voor de gedeerde winsten van de Vlaamse regering. Ze hadden het gevoel het slachtoffer te zijn van een afrekening tussen de ministers N. De Batselier en T. Kelchtermans⁶⁶⁰. Grace deed de volgende uitspraak over de gevoerde politiek van de regering:

“Wanneer politici bij hun beleid voortdurend het geweer van schouder veranderen kan men op termijn geen ernstig industrieel beleid meer voeren.”⁶⁶¹

⁶⁵⁵ S.N., “Doodstraf voor parkeerovertradingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁵⁶ S.N., “Doodstraf voor parkeerovertradingen”, Het Nieuwsblad, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

⁶⁵⁷ S.N., “Grace Silica geraakt zwavelzuur niet kwijt, Tweede bedrijfssluiting na weigering stortvergunning”, *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁵⁸ S.N., “4 miljard investeringen verloren? Grace Silica sluit de fabriekspoort”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 21 augustus 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁵⁹ S.N., “Miskleun Grace kan Vlaanderen miljarden kosten”, *Gazet van Antwerpen*, 20 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶⁰ M.B., “Grace ontkent ten stelligste dat het onzorgvuldig handelde”, *Gazet van Antwerpen*, 21 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶¹ S.N., “Miskleun Grace kan Vlaanderen miljarden kosten”, *Gazet van Antwerpen*, 20 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

Concreet verweet Grace de Vlaamse overheid dat het bedrijf de uitdrukkelijke toezegging had gekregen dat Prayon Rupel zijn stortvergunning zou krijgen⁶⁶². Financieel directeur de Bruyne verklaarde hier het volgende: *“men over duidelijke elementen beschikte die de onderneming garanties boden dat er uiterlijk minimum tot het jaar 2000 zou kunnen gewerkt worden.”* De grondenruil was hier onder meer een bewijs van⁶⁶³.

Daarnaast had de Vlaamse overheid het bedrijf met allerlei subsidies en een vergunning naar Puurs gelokt. Zo had Grace het statuut van innovatievenootschap toegekend gekregen naast kapitaalpremies en andere investeringsstimuli⁶⁶⁴.

Op zijn beurt reageerden verscheidene politici op de aantijgingen van Grace. Om te beginnen was er minister-president L. van den Brande. Hij antwoordde dat de investeringssteun gegeven aan Grace losstond van de vergunning voor het gipsstorten. Prayon Rupel had trouwens de kans gekregen om zijn vergunning te verlengen. Volgens hem had Prayon Rupel eenzijdig en autonoom besloten om de fosforzuurproductie stil te leggen. Hij vatte zijn antwoord aan Grace in de Gazet van Antwerpen op de volgende wijze samen:

*“De Vlaamse regering is haar engagementen t.o.v. Grace steeds correct nagekomen. Ons treft geen enkel verwijt. Als Grace het tot een proces wil laten komen, hebben wij voldoende elementen om aan te tonen dat we correct gehandeld hebben. We zullen alle rechtsmiddelen ten gronde uitputten.”*⁶⁶⁵

N. De Batselier zou ook de schuld naar Prayon Rupel verschuiven. Het was namelijk het bedrijf dat de fosforzuurafdeling sloot want de Vlaamse regering had zich principieel akkoord verklaard om het bedrijf verdere stortcapaciteit te verlenen. Het bedrijf moest alleen zelf ruimtelijke en ecologische verantwoorde stortplaatsen voorstellen. Bovendien wees hij op het feit dat de regering zich nooit verbonden had om Prayon Rupel tot het jaar 2000 stortcapaciteit te waarborgen⁶⁶⁶. Over de werknemers van Prayon Rupel stelde hij dat tijden veranderen en dat bedrijven en de vakbonden in toekomstgerichte en milieuvriendelijke bedrijven moeten investeren⁶⁶⁷.

⁶⁶² S.N., “Miskleun Grace kan Vlaanderen miljarden kosten”, Gazet van Antwerpen, 20 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶³ M.B., “Grace ontkent ten stelligste dat het onzorgvuldig handelde”, Gazet van Antwerpen, 21 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶⁴ M.B., “Grace vordert 4 miljard van Vlaamse overheid”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶⁵ G.T., “Van den Brande: niets te maken met vier miljard schade-eis van Grace”, Gazet van Antwerpen, 28 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶⁶ S.N., “Grace Silica wil 4 miljard”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 22 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶⁷ S.N., “Vakbonden Prayon-Rupel ‘op bezoek’ bij executieve”, De Morgen, 17 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Ook vanuit het provinciebestuur kwamen reacties op de gebeurtenissen bij Prayon Rupel en Grace. M. Van Santvoort die Grace had geholpen naar België te komen gaf aan dat hij zich beschaamd voelde als het ging over Grace. Over de zaak Prayon Rupel stelde hij het milieuarargument dat gebruikt werd voor de weigering van het gipsstort in Terhagen in vraag⁶⁶⁸. Hij deed dat in volgende bewoordingen:

“Het weegt in dit geval echter niet op tegen de tewerkstelling. Niet alle investeringen mogen gebeuren ten koste van het milieu, maar ook niet elke afbraak van tewerkstelling mag gebeuren ten voordele van het milieu. Het dossier Prayon is door de milieubeweging niet objectief behandeld.”⁶⁶⁹

De beslissing van de bestendige deputatie om indertijd een vergunning te geven aan Prayon Rupel omschreef van M. Van Santvoort dan weer als volgt:

“De feiten hebben uitgewezen dat geen enkel alternatief politiek haalbaar was. Het provinciebestuur heeft tenminste naar een oplossing gezocht en dat kan ik van de rest niet zeggen.”⁶⁷⁰

In de media zouden ook andere elementen opduiken voor de beslissing van Grace. Zo werd er gesteld dat Grace niet noodzakelijk Prayon Rupel nodig had. Hiervoor moeten we even terugkeren naar het begin van het verhaal Grace. De Prayon-belofte dat Prayon Rupel fosforzuur kon leveren tot 2000 was zoals we al vermeld hebben gebaseerd op de grondenruil die tot stand gekomen was tussen de provincie en Prayon Rupel waarmee een nieuwe gipsstortplaats in Terhagen mogelijk werd⁶⁷¹. Toch was dit slechts gedeeltelijk waar. De 200 000 ton geconcentreerd zwavelzuur die Grace jaarlijks van Prayon Rupel aankocht kon ook ergens anders gekocht worden. De 200 000 ton verdund zwavelzuur die op dat moment aan Prayon Rupel werd geleverd lag lastiger. Want er bestonden slechts drie à vier bedrijven die vraag hadden naar dit product. Een mogelijkheid die Grace had kunnen nemen was een bijkomende investering van 600 tot 900 miljoen frank met bijkomend een aantal jaren research om het product zelf te verwerken⁶⁷².

⁶⁶⁸ WSB., “Tegenover Grace voel ik mij beschaamd”, Het Nieuwsblad, 4 september 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁶⁹ WSB., “Tegenover Grace voel ik mij beschaamd”, Het Nieuwsblad, 4 september 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷⁰ WSB., “Tegenover Grace voel ik mij beschaamd”, Het Nieuwsblad, 4 september 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷¹ G.V.L., “Chemiereus wisselt grondstoffen uit met Prayon-Rupel, Grace komt naar Ruisbroek”, krantenknipsel, 5 juni 1988. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷² WSB., Schadeclaim Grace pure speculatie, het Nieuwsblad, 27 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

N. De Batselier argumenteerde dat Grace het verkeerde productieprocedé had gekozen⁶⁷³. Hij verwoordde het als volgt:

*“De beslissing van Grace om de activiteiten in Puurs te staken is een gevolg van de onderschatte investeringskosten, een totaal verkeerde inschatting van de markt en technische problemen, eigen aan het bedrijf. Zelfs indien Prayon niet dicht was gegaan, had Grace de fabriek moeten sluiten. De Amerikaanse multinational gebruikt de Vlaamse overheid dan ook als zondebok voor de eigen verkeerde investeringsbeslissingen.”*⁶⁷⁴

De problemen waar hij over sprak waren te herleiden tot het gekozen productieprocedé. Voor de vestiging te Puurs was een productieprocedé op basis van fluor. Het probleem was dat de markt voor waterstoffluoride die ze produceerden niet optimaal was. Dit product werd voornamelijk gebruikt in CFK's maar op dat moment werd onder druk van de milieuorganisaties wereldwijd besloten om CFK's uit te bannen. Het gevolg was dat de vraag gestaag terugliep⁶⁷⁵. Ook deed het gerucht dat het productieprocedé niet naar behoren functioneerde. Grace deed dit af als een fabeltje⁶⁷⁶.

Uiteindelijk kwam de zaak tussen Grace en het Vlaams gewest voor de rechtbank van eerste aanleg. In 1994 wezen zij de schadeclaim van Grace af en veroordeelden ze het bedrijf tot het terugbetalen van de ontvangen staatssteun. Het hof van beroep bevestigde dit in 1999 dat alleen het terug te betalen bedrag werd gewijzigd. Ook het hof van cassatie zal in 2002 het cassatieberoep tegen het arrest van het hof van beroep verwerpen. In 2007 zal ook de Raad van State deze uitspraak bevestigen⁶⁷⁷.

Tot slot was er de afhandeling van de laatste zaken in verband met de sluiting van de fosforzuurafdeling. Na de gefaalde strijd voor de stortvergunning zou er voor de arbeiders een nieuwe strijd losbarsten met de directie rond het lot van de werknemers. De vakbonden hadden volgende eisen: bij afvloeiingen moest er een sociaal plan opgesteld worden, voor de 126 mensen die het bedrijf verlaten moest een tewerkstellingsplan opgesteld worden, brugpensioen vanaf 50 jaar en een gouden handdruk voor de werknemers. Toch leek de directie weinig toe te geven. De vakbond ervaarde de situatie als moeilijk

⁶⁷³ S.N., “Grace Silica wil 4 miljard”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 22 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷⁴ S.N., “Grace Silica wil 4 miljard”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 22 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷⁵ V.G.J., “Grace moest sluiten door eigen fouten”, Gazet van Antwerpen, 3 april 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷⁶ M.B., “Grace ontkent ten stelligste dat het onzorgvuldig handelde”, Gazet van Antwerpen, 21 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

⁶⁷⁷ “Arrest van Raad van State, oktober 2007, Grace tegen het Vlaamse Gewest, 11 oktober 2007.” In: <<http://www.raadvanstate.be/Arresten/175000/600/175652.pdf#xml=http://www.raadvanstate.be/apps/dtsearch/getpdf.asp?DocId=15396&Index=c%3a%5csoftware%5cdtsearch%5cindex%5scarrets%5fnl%5c&HitCount=40&hits=24+30+31+35+43+89+90+91+92+98+157+168+178+1bf+228+2b9+517+518+5d7+5dd+5e2+5ee+622+62e+b56+b6a+b6b+b7e+b7f+f30+113c+117d+119b+11f2+16b7+1b08+1b15+1b16+1b1b+1b2b+&07594320161912>>, geraadpleegd op 5 juli 2016.

omdat het bedrijf zich niet verantwoordelijk achtte voor de ontslagen. Het was volgens Prayon Rupel de schuld van de Vlaamse regering die geen stortplaats had kunnen aanwijzen⁶⁷⁸.

Toch werd het aantal ontslagen nog enigszins beperkt. Als gevolg van de overschakeling naar een nieuw procedé dat de gipsproductie sterk beperkte⁶⁷⁹, naar enkele duizenden tonnen. Dit stond tegenover de grote hoeveelheid gipsafval bij het oude procedé. Het gips dat overbleef zou voor 90% gerecycleerd worden via recyclageprojecten. Het bedrijf verkocht het gips onder andere aan champignonkwekers. Het fosforzuur werd in het nieuwe procedé niet meer geproduceerd. Ze kochten dit vanaf dan aan op de wereldmarkt⁶⁸⁰. A. Langenus legde uit hoe achteraf bleek dat Prayon Rupel dit procedé al kende van voor 1984⁶⁸¹.

Op 4 maart 1992 kon men in de *Gazet van Antwerpen* volgend artikel lezen: Einde van storttijdperk geeft Rumst nieuwe kansen. Dit was met het naderende einde van het OTL-stort in zicht aangezien de vergunning dat jaar zou aflopen. Het betekende volgens de krant nieuwe mogelijkheden voor Rumst waar eindelijk eens werk zou gemaakt worden van die reconversie. Zo zou er mogelijks een nieuwe KMO-zone komen in deelgemeente Terhagen⁶⁸².

De stopzetting van de gipsproductie voorkwam ook nog een laatste vervolging voor Prayon Rupel door het kabinet van minister N. De Batselier. Het bedrijf was al twee keer betrap op een overtreding van de lozingsnormen op het OTL-stort. Bij een eerste staal op 11 juni 1992 bevatte dit stoffen van de zwarte lijst-stoffen waarvan de herkomst nooit werd achterhaald. Bij het tweede staal op 2 oktober 1992 werd te veel arsenicum en nikkel aangetroffen naast een hoeveelheid tributylfosfaat. In een derde staal op 31 oktober 1992 werden deze stoffen evenwel niet meer teruggevonden omdat de fosforzuurproductie toen gesloten werd. Om deze reden werd geen verdere vervolging ingesteld. Volgens het ministerie zou het OTL-stort tegen 1994 volledig afgewerkt zijn⁶⁸³.

Prayon Rupel zou toch doorgaan met de verwerving van de grond in Terhagen ondanks het feit dat de stortvergunning geweigerd was. F. Visser stelde dat de geweigerde stortvergunning niet de schuld was

⁶⁷⁸ D.S.A., "Sociale onderhandelingen verlopen heel stroef, personeel Prayon is waakzaam", krantenknipsel, 14 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

⁶⁷⁹ D.S.A., "Nieuw procedé beperkte het aantal ontslagen, Prayon kon productie redden," krantenknipsel, 15 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels Prayon gipsstorten. 1992", nr. 113.

⁶⁸⁰ WSB., "Prayon blijft gips storten in Rumst, Omstreden firma wordt grootste producent van witzuur in Europa", *Het Nieuwsblad*, 9 november 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels Prayon gipsstorten. 1992", nr. 113.

⁶⁸¹ Interview door Thomas Devriese met dhr. André Langenus op 27 juni 2016 te Temse.

⁶⁸² S.N., "Pijpleiding van Prayon bedoeld om 20 jaar mee te gaan, Einde van storttijdperk geeft Rumst nieuwe kansen", *Gazet van Antwerpen*, 4 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

⁶⁸³ S.N., "Prayonlozingen gestopt in Rumst", *Rupelgalm*, 23 september 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

van de provincie. Het bedrijf wilde de provincie steunen bij de uitbouw van haar recreatiegebied met golfterrein. Wat Prayon Rupel met haar gronden ging uitvoeren stond nog niet vast⁶⁸⁴.

Dit was het einde van het conflict tussen Prayon Rupel en het ALR. Hoe moeten we deze laatste fase van protest nu evalueren? De beslissing van minister N. De Batselier bleek uiteindelijk niet het einde van het conflict te zijn. De discussie die daarop losbarstte in de Vlaamse regering zorgde er uiteindelijk voor dat het niet de regering was die voor de oplossing zorgde maar Prayon Rupel door over te schakelen op een nieuw productieprocedé.

Toch blijft de vraag hoe we de beslissing van de minister moeten evalueren. Het niet langer toelaten van gipsstorten in de Rupelstreek was een belangrijk statement. Toch bleek hij niet eenzijdig de kant van de milieubewegingen te kiezen. Hij bood het bedrijf andere kansen buiten de Rupelstreek op voorwaarde dat ze op termijn overgingen tot recyclage. De beslissing was dus een compromis. Want het probleem van het gipsstorten werd gewoon doorgeschoven naar ergens anders.

Bekijken we de reacties van de milieubewegingen dan zagen we dat zowel ALR, VLAKAF als BBL kritisch bleven staan tegenover Prayon Rupel. De beslissing zelf kreeg weinig kritiek. ALR toonde zich zelfs zeer verheugd. De doelstelling van hen frame was bereikt. De Rupelstreek werd niet langer bedreigd door gipsstortingen. Met hen acties hanteerden ze een waakhond strategie waarbij druk zetten ook gewaarborgd bleef. Ook breiden ze het frame uit naar Klein-Brabant. Toch op dit vlak lijkt ALR minder de leiding te nemen. In de media duikt als woordvoerder J. Vergauwen op van het Actiecomité Leefbaar Ruisbroek in plaats van E. Stuer. Dit is begrijpelijk aangezien de dreiging verschoven was van de Rupelstreek naar Klein-Brabant.

We lijken hier dan ook een staande claim te zien omdat de focus op de Rupelstreek blijft en ze de verdediging van Klein-Brabant tegen nieuwe gipsstorten wel steunen maar de leiding overlieten aan anderen. De telegram aan minister N. De Batselier en de bos bloemen die ze hem brengen kunnen we als een programma claim beschouwen waarbij ze zijn beleidsbeslissing ondersteunen.

Naast de milieubeweging zijn er de vakbonden van Prayon Rupel. Zij reageerden aanvankelijk geschrokken op de beslissing van minister N. De Batselier maar accepteerden die wel. De reactie op de blokkade van de alternatieve stortlocaties was veel harder. De houding van het ABVV bleef wel positief tegenover de minister.

Als we kijken naar de vakbonden van Prayon Rupel zagen we dat zij doorgaan met actievoeren om toch nog een beslissing in hen voordeel te krijgen. We hebben weinig informatie om te zien of hen frame verandert. We kunnen veronderstellen dat ze dit uit het vorige hoofdstuk verderzetten. De nadruk op de politiek blijft en werd intenser. Door middel van hen acties probeerden ze druk uit te oefenen. De

⁶⁸⁴ S.N., "Groenenberg blijft eigendom Prayon", *Gazet van Antwerpen*, 5 juni 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

bezetting van de A12 in navolging van de milieubeweging was hier een schitterend voorbeeld van dat bovendien veel media-aandacht opleverde.

Als we de uitspraken van Frans Visser van Prayon Rupel en Grace bekijken kunnen we concluderen dat beiden een slachtofferframe hanteren. Waarbij ze het slachtoffer zijn geworden van de overheid. Bij Prayon Rupel werden ze ook slachtoffer van de acties van de milieubewegingen, de gemeente Rumst en hen verleden.

De rol van het bedrijf probeert F. Visser nog goed te praten door te wijzen op de ommekeer die was gemaakt op het vlak van milieubewustzijn. Opvallend was dat er geen oplossing meer aanwezig was in zijn betoog. Prayon Rupel had de strijd verloren. Grace had wel degelijk een oplossing, namelijk een schadevergoeding van de Vlaamse overheid. Volgens hen was enkel de Vlaamse overheid schuldig. Ze motiveerden dit door te wijzen op de garantie die de overheid hen zou gegeven hebben en de subsidies die ze hadden ontvangen.

Als we de reacties bekijken zagen we dat zowel L. Van den Brande als N. De Batselier de schuld legden bij ofwel Prayon Rupel of Grace. Niet iedereen is die mening toegedaan. M. Van Santvoort vond de beslissing rond Prayon Rupel verkeerd. Hij legt daarbij de schuld niet bij de overheid maar bij de milieubewegingen die niet objectief gehandeld hadden.

We kunnen vaststellen dat de milieubewegingen in deze laatste fase meer op de achtergrond bleef en het vooral de betrokken politici aanwezig waren in het debat. De milieubewegingen lijkt weinig invloed gehad te hebben op het uiteindelijke compromis dat tot stand kwam.

5.4. Een korte evaluatie: de terugkeer van Prayon Rupel

Dit hoofdstuk besprak de terugkeer van Prayon Rupel maar ook de definitieve verdwijning van de gipsstortpraktijken uit de Rupelstreek. We kunnen beginnen met het ALR. De sociale bewegingsbasis bestond veelal uit het toetreden tot grotere sociale bewegingsgemeenschappen. We zagen wel een verschil bij het protest rond het OVAM-stort waar ALR toetrad tot een koepelorganisatie namelijk VLAKAF terwijl bij het protest tegen het mogelijke stort in Terhagen geen aansluiting werd gezocht bij een koepelorganisatie. We zagen wel dat VLAKAF ook mee kwam actievoeren. Daarnaast werd het Actiecomité tegen het Gipsstort in Terhagen opgericht waarmee ze samenwerkten. Dit was een koepelorganisatie van verenigingen uit Rumst. We zagen ook die samenwerking met de BBL terugkomen. Het ALR leek voor haar acties in de Rupelstreek dan ook een meer onafhankelijke positie te willen varen. Hetzelfde leek te gelden voor de samenwerking die ze aangingen met actiegroepen uit Klein-Brabant.

In de verdediging bij hen protest zien we dat ALR een gevarieerd aantal argumenten naar voren bracht bij haar acties. Beginnende met economische en wetenschappelijke argumenten. Vervolgens werd altijd op het gebrek aan het maatschappelijke (politieke) draagvlak gewezen. Tevens werd altijd aangevoerd waarom de locatie die op dat moment gevisieerd werd ongeschikt was, om als gipsstort te dienen. De expertise van het ALR of meer bepaald van de voorzitter E. Stuer werd zelfs bevestigd door het hof van beroep met zijn uitspraken dat hij een goed geïnformeerde opinie te berde bracht op basis van onder meer wetenschappelijke publicaties.

Ook het element van locatie lijkt hier een grote rol te spelen. We zagen bij de overgang van het protest tegen de grondenruil naar het protest tegen de stortvergunning in Terhagen een verschuiving van het actieterrein. Dit lijkt overeen te komen met de conclusies van, Van Lint en Lauwers. Degene die het meest bedreigd werden moeten aangesproken worden en het ALR lijkt deze strategie toe te passen. Dit staat in contrast met wat we bij de vakbond van Prayon Rupel zagen. Zij gingen betogen in Brussel en op de autosnelweg. Ze wilden dan ook niet de lokale bevolking aanspreken zoals ALR. Het bedrijf dat ze steunden vormde zelf de dreiging voor de lokale bevolking. Bij hen draaide het om behoud van tewerkstelling. De boodschap die zij verstuurd was meer gericht aan de overheid. Terwijl ALR en anderen binnen de sociale bewegingsgemeenschap met hen acties zowel de bevolking willen informeren en steunen alsook de politiek willen overtuigen van hen eisen.

Dit brengt ons bij de sociale bewegingscampagne. We zagen dat ALR zich in de periode na de stortstop beperkte tot een traditioneel actierpertoire: druk via de media en het inzetten van procedures tegen het OTL-stort. Vanwaar die beperking? Waarom geen betoging? Bij het OVAM-stort zagen we nochtans dat de Rupelcommissie wel een betoging kon organiseren. Dit is moeilijk te verklaren. Voor het OVAM-stort kon nog gezegd worden dat er geen nood was aan een betoging omdat de Rupelcommissie er al een georganiseerd had maar hoe verklaren we dit dan voor OTL? H. Lejon gaf als verklaring dat er een

zekere moeheid was ontstaan om te betogen onder de mensen⁶⁸⁵. Bij de mogelijke komst van een nieuw gipsstort in Terhagen zien we juist een explosie aan zowel traditionele als onconventionele acties. Hoe moeten we dit verklaren? We zouden de hypothese kunnen formuleren dat dit slechts een tijdelijke moeheid was. Na de stortstopt was toch al een groot deel van het probleem verdwenen of althans niet langer legaal zoals de buitenlandse afvaltransporten.

Het OVAM-stort is er trouwens nooit doorgekomen en OTL-stort was daarvoor al in gebruik als stort voor huisafval. Het is mogelijk dat dit de mensen minder aanzette tot protest. Toch blijft de vraag waarom bij Terhagen wel? Een echt antwoord is hier moeilijk op te bieden. Onze bronnen kunnen moeilijk de beweegredenen van alle mensen achterhalen. Mogelijks was het toch dat gevoel van vrees. Een nieuw stort zou ingericht worden en niet zoals OTL een stort dat al langer gekend was.

Een dreiging dat het verleden zich zou herhalen zette de mensen misschien aan tot nieuw verzet. Het is misschien zoals J. Schroeven het verwoorde. Hij stelde dat er op dat moment een omslagpunt gemaakt bij de mensen van het is genoeg geweest⁶⁸⁶.

Voor deze heropleving kunnen we ook kijken naar het vraag- en aanbodmodel van Klandermans. Waarbij een nieuwe vraag opkwam terwijl ALR en de politiek zorgden voor een aanbod. We kunnen ons wel afvragen in hoeverre deze vraagzijde gestimuleerd werd door acties zoals de anti-stortmanifestatie en zoals de advertentie die het ALR kocht in de krant. Mogelijks was er sprake van een zekere wisselwerking waarbij vraag- en aanbod elkaar stimuleerden.

We zien dit ook in het frame. Daarbij is het nog altijd datzelfde slachtofferframe dat dominant was bij ALR en andere bewegingen maar ook door vele politici die de zaak steunden. Bij verschillende acties gingen milieubeweging en politici dan ook zij aan zij. Dit maakt dat de gelegde claims zowel staande als programma claims zijn.

Het blijft wel zo dat het verzet groot was. Niet alleen van de sociale bewegingen maar ook de politiek. De gemeente Rumst kan zelfs beschouwd worden als een lid van de sociale bewegingsgemeenschap bij de episode rond het mogelijke stort in Terhagen. De gemeente vormde een actieve actor in het verzet die zowel politieke en juridische middelen zoals negatieve adviezen, weigeren bouwvergunning of het aanspannen van beroepsprocedures aanwendde om het bedrijf lastiger te maken. Bij de strijd tegen Terhagen zouden ze zelfs hen eigen betogingen organiseren. Op het einde van het conflict zien we ook de gemeente Puurs zich verzetten tegen de komst van mogelijke gipsstorten op hen grondgebied. Toch mogen we niet vergeten dat daarvoor wel alle politieke fracties uit de gemeente hen steun hadden betuigd voor de eis van de vakbond om Prayon Rupel een stortvergunning te geven.

⁶⁸⁵ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

⁶⁸⁶ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

In de periode van het OVAM-stort zagen we ook vele politici zich tegen een dergelijk stort uiten. In het bijzonder degene die werkzaam waren in de Rupelcommissie. Zij voerden actief verzet. Vanaf het conflict rond Terhagen nam het verzet van politici zelfs toe. Sommige politici namen ook actief deel aan het verzet van de milieubewegingen. Zo wist het ALR verschillende politici te doen deelnemen aan hen acties bijvoorbeeld bij de anti-stortmanifestatie kwamen er verschillende politici als gastspreker opdagen.

Het is niet alleen de vraag in hoeverre politici open stonden voor de eisen van het ALR en andere milieubewegingen. Het is de vraag of de politici die beslisten over het beleid ervoor open stonden. Zo was er de provinciale deputatie. Op het OVAM-stort na was er altijd een meerderheid gevonden voor een vergunning voor Prayon Rupel. Toch waren hen intenties niet slecht als we E. Huyghe mogen geloven. De verwezenlijking van het reactiedomein was een belangrijk initiatief ter verbetering van de Rupelstreek. Als volgende was er de minister van Leefmilieu J. Lensens. Hij lijkt vooral zijn beleid dat hij voor de stortstop had bepaald verder uit te zetten. Voor de Rupelstreek had hij een polyvalent stort van OVAM gepland en de terugkeer van Prayon Rupel. Uiteindelijk zag hij af van de plannen rond het OVAM-stort en werd alleen de terugkeer van Prayon Rupel verwezenlijkt. Toch gaf hij ze niet alles toe. De vraag van het bedrijf om de vergunning voor OTL aan te passen werd slechts op één punt ingewilligd. Vlak ervoor had hij ze ook verstrengd. Zo was de duur van de uitbating van 10 naar 7 jaar gegaan. Als we kijken naar het beleid van T. Kelchtermans zagen we dat zijn beleid dezelfde richting uitging als dit van J. Lenssens. Hij gunde Prayon Rupel wel niet alles zoals de vergunning voor vliegass. Hij was het ook die de onderhandelingen met Prayon Rupel begon over een convenant en het bedrijf daarin wou opdragen dat het beter moest communiceren naar de omgeving toe. De ministers lijken dus in zekere mate wel de druk van de milieubeweging en hen collega-politici gevoeld te hebben en verstrengden altijd de voorwaarden waaronder het storten zou mogen gebeuren tegenover de voorwaarden van de provinciale deputatie.

Het was uiteindelijk minister N. De Batselier die de beslissing nam over het convenant en de stortvergunning. We lazen daarnet al dat dit een compromis was ook al stond hij meer open stond voor het maatschappelijk middenveld.

De vraag is wat dit zegt over de invloed van de milieubeweging? We kunnen concluderen dat de milieubeweging onder geen enkele minister van Leefmilieu daadwerkelijk invloed heeft gehad op de inhoud van het beleid. Het beste voorbeeld hiervan is het compromis van N. De Batselier. Want zo had het ALR meer toegang tot de minister en kregen ze in grote mate gelijk maar toch gingen ze opnieuw protesteren en wel tegen de alternatieve stortplaatsen.

De kracht van ALR en de andere milieubewegingen lag veeleer in het aanklaarten van de problemen. Waarmee ze het beleid dwongen om er iets aan te doen. Hoe dit concreet vorm kreeg was dan weer volledig in handen van de desbetreffende minister.

Zo had minister J. Lenssens zonder druk mogelijks toch zijn OVAM-stort gekregen en had hij de exploitatievoorwaarden niet gewijzigd. Of als ALR en andere milieubewegingen niet hadden gewezen op het feit dat de Rupelbevolking geen stort wou in de Rupelstreek is het de vraag of minister N. De Batselier dezelfde beslissing had genomen. Het probleem op de agenda zetten lijkt dan ook de voornaamste bijdrage van het ALR. Dit sluit aan bij de bevindingen van Hooghe die we daarnet aanhaalden namelijk dat de milieubeweging hoofdzakelijk invloed aan het begin en het einde van de beleidscyclus⁶⁸⁷. Bij het ALR was dat voornamelijk het begin van de beleidscyclus waarbij ze het probleem op de agenda zetten.

Als laatst kunnen we kijken naar Prayon Rupel. We zagen dat het bedrijf sterk communiceert naar de media toe vanaf de periode rond het OTL-stort. Een persoon die hier een belangrijke rol in speelde was Frans Visser. Hij was de woordvoerder annex leefmilieu coördinator van het bedrijf. E. Huyghe omschrijft zijn rol als volgt:

“Op een bepaald moment kwam de heer Vissers daar dan. Die zei dat hij gekomen was om op een positieve manier over dat dossier te spreken. Uiteraard altijd om de doelstellingen van Prayon te realiseren, dat was evident. Vissers probeerde dus een wat zachtere aanpak. Of hij daarin gelukt is betwijfel ik. Zijn aanpak was vriendelijker dan voordien maar de doelstellingen bleven dezelfde. We hebben daar altijd op een beschaafde manier gesproken. Constructief kan ik het niet noemen omdat de doelstellingen van de beide gesprekspartners zo ver uit elkaar lagen. Alles wat zij deden moest ons vooruit helpen en wat zij wensten was iets wat wij niet wensten en voor de details achteraf.”⁶⁸⁸

Waarin ligt het verschil? Prayon Rupel gaat zich meer verdedigen tegen de aantijgingen van ALR. Hoe doen ze dat? Ze ontkennen de zaken niet maar gaan hen schuld wel altijd minimaliseren. Ze trekken daarbij soms de handelswijze in vraag van ALR en andere milieubewegingen. Ook bij de discussie rond de grondenruil en de stortvergunning gaat het bedrijf op dezelfde wijze reageren als de milieubewegingen. Ze uiten hetzelfde soort argumenten als ALR en de andere bewegingen alleen waren deze natuurlijk in het voordeel van de doelstellingen van het bedrijf. Voor de radioactiviteit van het gips haalden ze bijvoorbeeld studies aan die hen standpunten bewezen.

Naast argumenten voerden ze ook acties of althans dat deden ze via de lokale vakbonden. De nauwe relatie tussen vakbonden en bedrijf zorgde ervoor dat ze hen standpunten kracht konden bijzetten door middel van onconventionele acties. Het gevolg was die tweedeling tussen de lokale vakbond en de rest van de vakbond. De rest van de vakbond nam dan ook meer afstand van het conflict. Het is niet zo dat ze zich openlijk uitspraken voor de milieubeweging. Ze gaven wel een scherpe kritiek op de directie van het bedrijf dat de werknemers zou manipuleren.

⁶⁸⁷ M. Hooghe, “De invloed van de milieubeweging op het milieubeleid, neo-corporatisme of culturele vernieuwing?”, p. 97 + 102-103.

⁶⁸⁸ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

6. Drie milieucasussen in een vergelijkend perspectief: het Duinendecreet, het Lappersfortbos en Prayon Rupel

De vorige hoofdstukken bespraken de verschillende facetten van het conflict tussen ALR en Prayon Rupel. Dit was slechts een van de vele milieuconflicten die de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden. Ook vandaag zien we interessante casussen in de media opduiken denk maar aan de conflicten rond het Essers bos of deze in het Uplace dossier. In dit hoofdstuk zullen we de vergelijking maken tussen twee casussen van milieuactivisme. Enerzijds is er de casus rond het Lappersfortbos aan de hand van de thesis *“De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief”*. Deze thesis werd in het academiejaar 2014-2015 afgeleverd aan de vakgroep geschiedenis van de UGent door Ole Mahieu. De studie maakt een analyse van het actierepertoire dat werd gebruikt bij het conflict rond het Lappersfortbos. Anderzijds is er de casus rond het Duinendecreet. We doen dit aan de hand van de thesis *“Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje”*. Deze masterscriptie werd in het academiejaar 2013-2014 afgeleverd aan de vakgroep geschiedenis van de UGent door Pauline Van Bogaert. De studie analyseert het tot stand komen van het Duinendecreet. Dit decreet had tot doel de bedreigde duinen aan de Vlaamse kust definitief te beschermen.

De casussen zullen vanuit vier invalshoeken bekeken worden. Ten eerste wordt er gekeken naar verschillen in thema en schaal. Als volgende focussen we op het actierepertoire dat toegepast wordt in de verschillende casussen. Ten derde gaan we in op de verschillende actoren die iets te zeggen hadden over de onderzochte milieuproblemen m.a.w. we bestuderen de wijze waarop de verschillende actoren optraden in de respectievelijke conflicten. Als laatste wordt er gekeken in welke mate de protestcampagnes rond de verschillende milieubewegingen succesvol waren.

6.1. Verschillen in thema en schaal

We beginnen met het Lappersfortbos. Dit was een zonevreemd bosgebied van ongeveer 18 hectare dat ten zuiden van het Brugse stadscentrum lag. Op 11 augustus 2001 zou het bos bezet worden. De bezetting van het Lappersfortbos zou duren tot en met de ontruiming op 14 oktober 2002 maar ook in 2008 en 2009 zou het nog twee keer bezet worden. De aanleiding van het conflict was een nieuw BPA van de stad Brugge dat het Lappersfortbos wilde omvormen tot een KMO-zone, een parkgebied en een bus stelplaats. Daarnaast zou voor het mobiliteitsplan de “Zuidelijke Ontsluiting” van de stad Brugge de Vaardijkstraat die langs het Lappersfortbos liep uitgebreid worden ten koste van het bos. Het doel van dit mobiliteitsplan was om de problematische files in de regio op te lossen. Het gevolg was dat het Lappersfortbos zou uitgroeien tot een symbooldossier i.v.m. de problematiek van de zonevreemde bossen volgens Mahieu⁶⁸⁹.

Het Duinendecreet bespreekt de problemen rond de duinen. Deze begonnen al in de 19de eeuw als gevolg van de veranderingen teweeggebracht door de Franse revolutie. Het duingebied dat tot dan toe voornamelijk als jachtgebied functioneerde werd vanaf deze periode opengezet voor privatisering. In toenemende mate zouden landbouwers en kustvissers zich in het duinengebied vestigen waar zich een agro-pastorale economie ontwikkelde. Toch zou het vooral de komst van het toerisme zijn die een ernstige druk zette op de duinen. Dit begon voornamelijk in de periode na de 1ste wereldoorlog met de overgang van het elitair toerisme naar het sociaal toerisme⁶⁹⁰.

Het idee voor een verregaande bescherming van de duinen kreeg vorm in de periode 1991-1993. Het was volgens Bogaert een combinatie van enkele geëngageerde politici, de milieubeweging met als actieve speler de Duinenwerkgroep, de aanwezigheid van een publiek draagvlak en de bereidheid van de bevoegde ambtenaren om het dossier uit te werken. Daarbij werd gekozen om niet via de gewestplannen te handelen maar voor een verregaande bescherming te kiezen via decreet. Dit was noodzakelijk aangezien een groot oppervlakte van de toen nog bestaande duinen bedreigd was. De opmaak van dit decreet begon in 1993 maar het zou duren tot en met 29 november 1995 voordat het werd voltooid⁶⁹¹.

Als we de casussen vergelijken zien we grote gelijkenissen tussen de drie casussen. De milieubewegingen in de drie casussen proberen respectievelijk een bos, duinen of kleiputten te redden van een of meerdere bedreigingen van onze moderne maatschappij zoals toerisme, bouwwoede of industrie. Mahieu voegt hier aan toe dat zowel het Duinendecreet als het Lappersfortbos sterk beïnvloed

⁶⁸⁹ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, Gent (onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent), 2015, p. 1 + 35-36 + 40 + 44 + 82-83 + 96 (promotor: G. van Goethem).

⁶⁹⁰ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, Gent (onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent), 2014, p. 20 + 26-27 + 47 (promotor: G. van Goethem).

⁶⁹¹ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 47 + 59-62.

zijn door de complexe en onzorgvuldige ruimtelijke ordeningspolitiek in Vlaanderen⁶⁹². Ook in onze casus hebben we enkele episodes gezien waarbij de invulling van de ruimtelijke ordening een belangrijke rol gespeeld heeft.

Wel is er verschil in de plaats die het inneemt in de casussen. Bij het Duinendecreet was dit een van de kernelementen. De wetgeving rond ruimtelijke ordening zoals de gewestplannen bepaalden dan ook of de duinen al dan niet bebouwd mochten worden of dat ze juist natuurgebied zouden blijven⁶⁹³. Het Lappersfortbos fungeerde veeleer als een symbooldossier voor de zonevreemde bossen. Het bracht dan ook weinig verandering op het beleid van ruimtelijke ordening⁶⁹⁴. In onze casus vormde de ruimtelijke ordening van de Rupelstreek soms een belangrijk onderdeel van het protest of van de oplossing. We zagen dit bij het structuurplanningsproces maar ook in het allereerste begin bij de kleiputten van de failliete steenbakkerij de Neef-Landuyt in Niel. Andere keren vormde het veeleer een van de vele argumenten zoals bij de episode rond het OTL-stort waarin het ALR erop wees dat dit op het gewestplan feitelijk als zone van openbaar nut stond ingeschreven en dat een gipsstort niet echt aan de vereisten voldeed. Een verschil tussen onze casus en de andere twee is dat er bij ons effectief sprake was van overlast door de stortpraktijken die schade toe kon brengen aan de gezondheid. Het beste voorbeeld hier zijn de gipstransporten.

Tenslotte is er de schaal. Onze casus neemt eigenlijk een soort tussenpositie in tussen het Duinendecreet dat over een oppervlakte van 3400 hectare ging⁶⁹⁵, terwijl het Lappersfortbos dan weer zeer locatie gebonden was⁶⁹⁶. Bij onze casus vormden meerdere locaties binnen de Rupelstreek onderwerp van protest. Daarnaast is er ook buiten de Rupelstreek geprotesteerd meer bepaald de vestiging van Prayon-Rupel. Deze schaalverschillen zullen de verdere analyse zeker niet hinderen. Ze kunnen ons zelf een ruimer inzicht geven in de gevolgen die dit heeft voor de actie zoals bijvoorbeeld zichtbaarheid.

⁶⁹² O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 104.

⁶⁹³ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 60-62.

⁶⁹⁴ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 1.

⁶⁹⁵ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 61.

⁶⁹⁶ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 1.

6.2. De gebruikte actierepertoires

We starten met de sociale bewegingsbasis dit is minder aan de orde bij het Duinendecreet. Daarom richten we ons op het verschil tussen de eigen casus en het Lappersfortbos. Om te starten merken we op dat bij het Lappersfortbos sprake is van meerdere verenigingen die zich achter de verdediging van het bos scharden. De twee voornaamste actoren waren het Lappersfront die instonden voor de bezetting van het bos en het Groene Gordel Front (GGF). Deze laatste organisatie was een koepelorganisatie die meerdere bewegingen onder zich verenigde die de bezetters wilden ondersteunen. Daarnaast waren ook individuen welkom. We hebben hier dus te maken met een zeer ruime sociale bewegingsgemeenschap. Daarnaast maakten de bezetters deel uit van een transnationaal werk van activisten die van bezetting naar bezetting reisden en ervaringen met elkaar uitwisselden. Het GGF bestond naast het netwerk van verenigingen ook uit het beschermcomité waarbij Bv's en individuele politici zich konden aansluiten om acties te ondersteunen evenals een technische werkgroep die met alternatieve plannen kwam. Deze werkgroep bestond uit studenten, planologen, architecten,... en zorgde dus voor expertise⁶⁹⁷.

Als we onze casus overlopen zien we dat ook het ALR toegang had tot expertise door middel van contacten met universitair en de BBL. We zagen ook politici deelnemen aan de acties en in het bijzonder in het protest tegen het mogelijke gipsstort in Terhagen. Het ALR beschikte wel niet over dat uitgebreide netwerk van BV's dat het GGF wel bezat. Het statuut van Bv en het belang hiervan is tussen de periode van onze casus en die van het Lappersfortbos wel verandert. Zowel het ALR als het GGF zijn koepelorganisaties. Daarnaast werkte ALR ook met organisaties buiten deze koepelstructuur. Op hen beurt waren ze ook lid geworden van koepelorganisaties zoals NAF en VLAKAF om op het Vlaamse niveau te kunnen opereren. We kunnen zeggen dat bij onze casus sprake is van een lossere structuur waarbij de onderlinge relaties complexer zijn dan bij het Lappersfortbos. Dit moet wel enigszins genuanceerd worden want de relatie tussen het Lappersfront en het GGF was niet zo dat ze het over alles eens waren. Ze deelden wel dezelfde doelstellingen maar zeker niet altijd dezelfde methode om deze doelstellingen te bereiken⁶⁹⁸.

Als we focussen op het repertoire dat gehanteerd werd zien we bij het Lappersfortbos zowel onconventionele acties zoals betogingen en blokkades en in het bijzonder de bezetting van het bos. Deze werden aangevuld met meer gematigdere acties zoals rondleidingen in het bos, petitie's, het formuleren van een alternatief plan voor het bos,... . We zien daarin ook de breuk terug tussen het Lappersfront en het GGF die respectievelijk meer radicaal en meer gematigder waren in hen methode van actievoeren⁶⁹⁹.

⁶⁹⁷ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 41-43 + 50-53.

⁶⁹⁸ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 53-55.

⁶⁹⁹ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 79-80 + 106-107.

Bij het Duinendecreet is het repertoire traditioneel. Alleen in de beginfase van het Duinendecreet is er sprake geweest om toch een meer directe actie te voeren door een duinenwacht op te zetten. Deze zouden patrouilleren om inbreuken op het Duinendecreet op te sporen en te melden bij de bevoegde overheid. Dit plan is nooit verwezenlijkt. De strijd werd daarbij gevoerd door de bredere milieubeweging met als een van de belangrijkste de Duinenwerkgroep. Zij organiseerden onder meer een Duinendag en planden excursies. Ook was er de VZW Natuurreservaten die via een petitie 40 000 handtekeningen inzamelde voor het Duinendecreet. Tenslotte gaven verschillende verenigingen samen de Duinenkrant uit. Dit tijdschrift had de bedoeling om de steun voor het Duinendecreet te verzekeren en legde de doelstellingen en de gevolgen van het beschermingsplan voor de duinen uit⁷⁰⁰.

We kunnen vaststellen dat het actierepertoire dat werd gebruikt bij het Lappersfortbos aansluit bij het repertoire van ALR. Waarbij we een groot aantal onconventionele acties zagen maar daarnaast ook meer traditionele acties zoals overleg of druk uitoefenen via de media. Bij de acties rond het Duinendecreet ontbrak het dan weer aan onconventionele acties.

Mahieu wijdt het verschil in actierepertoires tussen het Lappersfortbos en het Duinendecreet aan de achtergrond van de actievoerders. Waarbij deze van het Lappersfortbos via het anarchistische milieu leerde kennismaken met het repertoire van bosbezetting zonder deze bezetting zou het Lappersfortbos nooit zo een grote polemiek hebben veroorzaakt. De milieubewegingen bij het Duinendecreet hadden volgens hem een andere achtergrond. Het verschil in actierepertoire verklaren vanuit een verschil in achtergrond kan eigenlijk sterk in vraag gesteld worden? Zoals we in hoofdstuk 2 al vermelden was de achtergrond van de actievoerders volgens Walgrave veeleer een beschrijvend kenmerk⁷⁰¹. Een alternatieve verklaring vinden we terug in POS zoals Tilly en Tarrow aangaven zijn het de politieke actoren (regimes en instituties) die mee de collectieve actie vormgeven⁷⁰².

Een kritiek die hierop gegeven kan worden is dat de politieke situatie niet zozeer verschilt tussen de casussen. Het is ook niet zo dat in de periode waarin het Duinendecreet of het Lappersfortbos zich afspeelden grote politieke veranderingen voordeden. Dit brengt ons bij de gelijke toegang tot de politiek dat we Johnston terugvinden. In de eigen casussen zien we dat minister N. De Batselier meer openstond voor het maatschappelijk middenveld dan voorgaande ministers. Toch leidde dit niet tot een ander actierepertoire. Het is niet zo dat het aantal acties van ALR verminderde of dat ze gematigder werden. Deze periode gingen juist meer onconventionele acties door. De politieke omgeving is dan ook slechts een deel van het antwoord. Het volledig antwoord is de wijze waarop de betrokken milieubeweging in de politieke structuren zijn verwerkt. De milieubewegingen bij het Duinendecreet zijn veeleer

⁷⁰⁰ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 44-45 + -105 + 112-113.

⁷⁰¹ S. De Rijcke, *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke'*, p. 31-32.

⁷⁰² C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. 48-49.

traditionele bewegingen die sinds de jaren 80' geleidelijk aan geïnstitutionaliseerd zijn in het Belgische landschap terwijl de beweging van het Lappersfortbos en in het bijzonder de groep die het bos bezette vrij recent was. Het Lappersfront hoort bij wat Van Der Heijden omschrijft als de nieuwe “*grasroots*” bewegingen die vanaf de jaren 90' ontstonden. Zij zijn een reactie op de toenemende inkapseling van de gevestigde milieuorganisatie en worden daarbij gekenmerkt door onconventionele acties die soms vrij radicaal waren.^{703 704}. We zien dit ook terug bij het GGF die net als de milieubeweging bij het Duinendecreet gematigder waren. Als we kijken naar de verenigen die hier lid van zijn zien we dat ze net zoals bij het Duinendecreet tot die meer traditionelere milieubewegingen behoren zoals de BBL en natuurlandpunt⁷⁰⁵. Onze casus vond plaats in een periode waarin die institutionalisering nog maar net begonnen was. Hooghe heeft ook aan dat de belangrijkste veranderingen pas gebeuren in de jaren negentig dus aan het einde van de casus zoals de oprichting van de Milieu- en Natuurraad voor Vlaanderen in 1991⁷⁰⁶.

⁷⁰³ H.-A. Van Der Heijden, “De milieubewegingen in de twintigste eeuw”, 468-469 + 473.

⁷⁰⁴ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, 37-38.

⁷⁰⁵ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, 51.

⁷⁰⁶ M. Hooghe, “De invloed van de milieubeweging op het milieubeleid, neo-corporatisme of culturele vernieuwing?”, p. 98.

6.3. Een vergelijking tussen de verschillende interacties

Welke actoren waren aanwezig en welke rol speelden zij? Tot nu toe zagen we enkele interessante verschillen en gelijkenissen tussen de drie casussen. Voor een opdeling kunnen we ons baseren op de definitie van conflict afkomstig van Tilly en Tarrow die we in hoofdstuk 2 bespraken. We kunnen aan de hand hiervan 3 groepen van actoren onderscheiden. Ten eerste de maker(s) van de claim (subject(en)) waar tegenover de ontvanger(s) van de claims (object(en)) staan⁷⁰⁷. Bij deze groep rekenen we ook degenen die niet zozeer de claim ontvingen maar die in het conflict gingen interveniëren om hen eigen belangen naar voren te brengen. Als volgend zijn er de verschillende bestuursvormen die aanwezig zijn in het conflict zoals gemeentes en ministers. Dit is geen op zichzelf staande groep. Wij delen ze dan ook in bij een van beide vorige groepen. Dit komt omdat ze heel divers zijn in de rol die ze kunnen aannemen. Ze kunnen zowel doelwitten, initiatiefnemers of derden zijn. Als laatste is er het publiek namelijk de media en de bevolking⁷⁰⁸.

We kunnen beginnen met de actoren die de claim maken of de subjecten. In alle drie de casussen zijn dit de milieubewegingen. Bij het Lappersfortbos waren er de bezetters ook wel Lappersfront genoemd en het GGF. Deze laatste bestond als koepelorganisatie uit een groot aantal bewegingen en individuen waaronder politici en Bv's. Zij wilden allen het bos redden⁷⁰⁹. Bij het Duinendecreet was er de brede milieubeweging met in het bijzonder de Duinenwerkgroep. Daarnaast had je enkele geëngageerde politici die het project mee ondersteunden. Allen wilden zij de achteruitgang van de duinen tegenhouden⁷¹⁰.

Als we kijken naar onze casus was er natuurlijk het ALR als koepelorganisatie voor verenigingen uit de Rupelstreek. Daarnaast waren er nog een heleboel andere verenigingen zoals het Actiecomité tegen het Gipsstort in Terhagen dat op zijn beurt ook een koepelvereniging was van verenigingen in Rumst. Ook waren er verenigingen die op hen beurt los stonden van ALR maar wel mee actie voerden zoals VERWART. Voor de Rupelstreek is er dan ook sprake van een kluwen aan verenigingen. Bovendien waren er de milieubewegingen van buiten de Rupelstreek waaronder deze uit Klein-Brabant zoals Groep Leefmilieu Klein-Brabant of Actiecomité Leefbaar Ruisbroek. Prayon Rupel was dan ook in deze streek gevestigd. Daarnaast waren er koepelorganisaties die op het Vlaamse niveau opereerden zoals de BBL, VLAKAF en NAF. In onze casus waren er ook verschillende politici afkomstig uit de Rupelstreek die dezelfde doelstelling hadden als het ALR. Wie ook aan deze kant mag gerekend worden zijn de verschillende gemeentes die we tegenkwamen doorheen onze casus. Geen van deze gemeentes wilde een gipsstort op hen grondgebied. Zo hadden we in een van de eerste episodes van de strijd tegen Prayon

⁷⁰⁷ C. Tilly en S. Tarrow, *Contentious Politics*, p. XII + 4-5.

⁷⁰⁸ C. Tilly, *Social movements, 1768-2004*, p. 4.

⁷⁰⁹ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 50-53.

⁷¹⁰ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 47 + 59-62.

Rupel de gemeente Niel. De belangrijkste gemeente is Rumst. Als gemeente bezaten zij slechts een adviserende functie bij de vergunningstoekenning. Toch konden zij in beperkte mate het proces bemoeilijken zoals op het moment dat Prayon Rupel een bouwvergunning nodig had. Bij de strijd tegen het stort in Terhagen leken ze qua acties meer op een sociale beweging. Zo organiseerde ze onder meer hen eigen betoging. In dat opzicht leken ze veel op een sociale beweging. Dit soort onconventionele acties verwacht je ook niet echt van een gemeente. Ze kunnen dan ook in zekere zin als een medestander van het ALR en de andere milieubewegingen gezien worden. Tegen het einde van de casus was er ook de gemeente Puurs, die geen probleem hadden met storten in de Rupelstreek. Ze protesteerden pas toen de storten naar hen eigen gemeente zouden komen. Toch hadden allen op het moment dat ze actievoerden hetzelfde doel een einde maken aan de stortpraktijken waaronder die van Prayon Rupel.

Tegenover de claims van de milieubewegingen waren er de ontvangers van de claim of de objecten. Het Lappersfortbos begon als een lokale zaak als gevolg van een BPA opgesteld door de stad Brugge. Volgens de actievoerders lag de oplossing echter niet bij de stad Brugge maar bij de Vlaamse overheid. De aankoop van het terrein door hen was de enige mogelijke oplossing. Wat uiteindelijk gedeeltelijk ook gebeurde in 2008. De actievoerders betrokken verschillende Vlaamse ministers zoals toenmalig minister van Leefmilieu Vera Dua (Agalev). Ook werd toenmalig minister van Mobiliteit en Openbare Werken Steve Stevaert (SP.a.) bij de zaak betrokken inzake de bus stelplaats die was gepland op het terrein. Hij zou uiteindelijk die plannen afvoeren. Toch bleef het in essentie een lokale casus waardoor er veel wisselwerking was tussen het Vlaamse niveau en het lokale niveau omdat de stad Brugge hier toch wel wat in te zeggen had. Dat de stad Brugge belangrijk bleef zagen we terug in de acties van de actievoerders. Zo klommen ze onder meer op het dak van het huis van de toenmalige burgemeester van Brugge⁷¹¹.

Bij het Lappersfortbos had je ook de bedrijfswereld die geen plannen hadden om de zaak van het bos te verdedigen. In het bijzonder had je Fabricom, die de eigenaar was van het Lappersfortbos. Zij waren niet direct betrokken ondanks hen positie. Maar doordat ze onderhandelingen voerden over de aankoop van het bos door de Vlaamse overheid konden ze toch een grote invloed uitoefenen op de besluitvorming volgens Mahieu. Het bedrijf heeft lange tijd ook een akkoord geblokkeerd omdat het de voorgestelde prijs onvoldoende vond. Ook waren zij het die het dossier in de richting de ontruiming van het bos stuurden. Een andere actor die je ook had was de vakbond. Zij waren tegen de acties bij het Lappersfortbos maar hebben zelf geen actie ondernomen tegen de bezetters⁷¹².

⁷¹¹ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 44 + 54 + 62 + 73 + 95 + 109.

⁷¹² O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 34-35 + 66 + 111 + 119.

Bij het Duinendecreet was het duidelijk de Vlaamse overheid die geïsoleerd werd op het moment dat men begon met de aanpak van de duinenproblematiek. De kustgemeenten hadden hier een veel geringere invloed. De duinenproblematiek werd dan ook opgelost door middel van een decreet⁷¹³.

Daarnaast waren er ook een aantal andere actoren actief. Je had de vastgoedsector die optrad door de kleine eigenaar als het slachtoffer van het Duinendecreet voor te stellen. Bogaert stelde vast dat deze kleine eigenaar schaars was en het vooral ging om bouwpromotoren en grootgrondbezitters. Ook had je de landbouwsector die een deel van de duinen wilde behouden voor landbouw. De invloed van deze sector is volgens Bogaert onduidelijk. De CVP streed sterk voor bescherming van de landbouw in het duinengebied. Toch betekent dit niet noodzakelijk dat er sprake was van beïnvloeding. Bogaert merkt op dat ze nauwelijks briefwisseling terugvond tussen leden van de boerenbond en de CVP over dit onderwerp⁷¹⁴.

In onze casus had je natuurlijk Prayon Rupel. Zij wilden verder storten in de Rupelstreek en zijn daar ook jarenlang in geslaagd waarbij ze het protest negeren. In plaats van OTL hadden zij ook een ander stort buiten de Rupelstreek kunnen kopen of ze hadden meer kunnen investeren in alternatieven voor recyclage. Het waren allemaal mogelijkheden. Geleidelijk aan zagen we wel hoe het bedrijf zijn communicatie aanpaste. In de periode vlak voor en na de stortstop waar ze als enige afvalproducent overbleven gingen ze duidelijker communiceren waar dit voorheen bijna niet het geval was. In hen communicatie naar de media toe probeerden ze ook de reden van hen stortpraktijken te verdedigen door onder meer erop te wijzen dat er geen alternatief voor was. Ondanks de inspanningen die ze deden voor recyclage.

Vervolgens had je de vakbond. Bij ons zagen we de nauwe relatie tussen de lokale vakbond en het bedrijf. De onafhankelijkheid van deze actor kon sterk in vraag gesteld worden. Natuurlijk hadden ze hen eigen doelstelling tewerkstelling. Maar deze doelstelling werd nauw verbonden met die van het bedrijf verder gipsstorten. Buiten die lokale vakbond werd er wel degelijk afstand genomen van het conflict. Dit betekende niet dat ze geen initiatief namen. We zagen bijvoorbeeld de vzw arbeid en milieu. In de Rupelstreek zagen we het omgekeerde. De vakbonden in de Rupelstreek hielpen mee met de politici in die commissie een betoging organiseren tegen het OVAM-stort. De vakbond is dan ook geen eenduidige actor te noemen. Als laatste is er ook het bedrijf Ceulemans dat instond voor de gipstransporten en op dat moment ook een duidelijk doelwit was van het ALR.

Naast het bedrijf en de vakbond had je de verschillende politieke actoren. De belangrijkste waren de provinciale deputatie en de verschillende ministers van Leefmilieu die we gehad hebben. Het was meestal de provinciale deputatie die een beslissing nam maar deze werd op zijn beurt altijd bestreden.

⁷¹³ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 127.

⁷¹⁴ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 70-77.

Waardoor de uiteindelijke beslissing altijd bij de minister van Leefmilieu lag. Op het einde van de casus zou niet alleen de minister van Leefmilieu betrokken zijn maar ook de rest van de Vlaamse overheid. In het bijzonder de minister van Ruimtelijke Ordening T. Kelchtermans en minister-president L. Van den Brande.

Als laatste was er de media. Bij het Lappersfortbos waren de media vrij positief over de actievoerders. De bezetters waren zich zeer bewust van de mogelijkheden die de pers hen bood. Ze hadden dan ook een duidelijke strategie en organisatie in de wijze waarop ze naar de pers stapten. Zo waren er een aantal woordvoerders gekozen die contacten onderhielden met de pers. Ook waren er de buurtbewoners die de actievoerders steunden. Sommigen waren zelfs lid van het Lappersfront⁷¹⁵. Voor het Duinendecreet had de pers een meer verdelend effect. Ze deelden de bevolking namelijk op in twee kampen, pro of contra het Duinendecreet. De media had wel de verdienste dat ze de duinenproblematiek nationaal op de kaart brachten. De media stond daarmee dan ook in voor het ontstaan van een publiek draagvlak voor de bescherming van de Duinendecreet. Dit draagvlak was ook terug te vinden in de petitiebundel pro Duinendecreet die door 40 000 mensen ondertekend werd⁷¹⁶.

Voor onze eigen casus zagen we dat de media lichtjes overhielden naar de kant van de milieubeweging. Toch bleef dit al bij al beperkt. Alle partijen kwamen op een evenwichtige manier aan bod. Onder de Rupelbevolking konden we een grote agitatie opmerken tegen de stortproblematiek maar ook tegen Prayon Rupel en in het bijzonder tegen de gipstransporten. ALR en de andere bewegingen waarmee ze samenwerkten maakten daar in hen strategie bewust gebruik van door hen acties uit te voeren op de locaties waar het meest hinder werd ondervonden van de problemen.

Als we kijken naar de verschillen en gelijkenissen zien we eigenlijk dat degenen die de claim maken en hen steunen bij iedere casus hetzelfde zijn namelijk milieubewegingen en politici. Bij het Lappersfortbos kan je daar nog Bv's aan toevoegen en in onze casus de gemeentes Rumst en Puurs. Dit eerste verschil van Bv's hebben we daarnet al besproken. De rol die zij spelen ligt mee in dat veranderde statuut van Bv doorheen de tijd. Voor onze casus is de vraag of het zo belangrijk is dat de gemeentes mee gingen actievoeren. We kunnen opteren dat dit niet belangrijker is dan de deelname van andere politici. Omdat zoals we al zeiden de gemeentes geen feitelijk beleidsbeslissingen konden nemen over vergunningen.

Bij de ontvangers van de claim zien we altijd de Vlaamse overheid die gevisieerd werd. Dat pragmatisme dat al aanwezig was bij de milieubeweging in de jaren 60' en 70' om een oplossing van de overheid te verwachten blijft dus aanwezig. Ook tussen andere actoren in de verschillende casussen zien we grote gelijkenissen. Bij het Lappersfortbos en de eigen casus gaat het respectievelijk om Fabricom en Prayon

⁷¹⁵ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, p. 41 + 44 + 57-59 + 111.

⁷¹⁶ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 55-57 + 128.

Rupel die hen eigen belangen proberen te verdedigen. Bij het Duinendecreet was het dan weer de vastgoedsector die zijn eigen belangen probeerde te verdedigen.

Als we kijken naar het publiek zien we dat er telkens steun is onder de bevolking. Hoewel er in de media wel verschillen zijn tussen de casussen spreekt men zich nergens unaniem tegen een conflict uit. De verschillen zijn dan ook niet zo groot. We kunnen besluiten dat er grote gelijkenissen zijn in de actoren die aanwezig zijn in de verschillende casussen.

6.4. Geslaagd of niet geslaagd?

Was de actie een succes of juist niet? Dit is altijd vatbaar voor een zekere vorm van interpretatie. Tarrow stelt dat het succes van sociale bewegingen in grote mate buiten de controle van sociale bewegingen valt. De POS is volgens hem in deze conflicten de bepalende factor. Als de politieke structuren openstaan voor de eisen van de sociale bewegingen zal hervorming gebeuren en anders niet⁷¹⁷.

Als we kijken naar de naakte feiten bij het Lappersfortbos zien we dat slechts een gedeelte van het bos gered kon worden. Een ander deel werd omgevormd tot industrie en gebruikt voor de verbreding van de Vaardijkstraat. De actie is wel uitgegroeid als een inspiratiebron voor de zonevreemde bossen en creëerde mee een draagvlak rond deze problematiek⁷¹⁸. Door te kiezen om een deel van het bos te beschermen is er eigenlijk een compromissituatie gegroeid.

Bij het duinenproblematiek is wel een volledige oplossing tot stand gekomen en werden de duinen beschermd dankzij het Duinendecreet. Bogaert merkt op dat dit decreet wel een oplossing betekende maar dat dit niet alle problemen wegnam. Een meer verregaand decreet zoals een kustdecreet dat ook de problemen rond de polderlandschappen zou oplossen was beter geweest. Het was ook zo dat de duinen beschermd zijn maar wel binnen het kader van een compromis. Zo werd er een onderscheid gemaakt tussen de duinengebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden⁷¹⁹.

Als we kijken naar de grote lijnen van de eigen casus zijn er twee grote compromissen terug te vinden. Om te beginnen de beslissing van J. Lenssens rond de stortstop. Hij loste een groot deel van de stortproblematiek op maar toch bleven enkele losse eindjes hangen zoals het OVAM-stort en Prayon Rupel. Tegen deze zaken bleef het ALR ook strijden. Uiteindelijk zou de minister zijn plannen met OVAM in de Rupelstreek afzien. Prayon Rupel zou echter OTL in handen krijgen. Het was pas met de minister N. De Batselier dat een nieuw compromis ontstond. Prayon Rupel zou niet langer storten in de Rupelstreek. Dit zou gezien kunnen worden als het laatste losse eindje van het compromis van J. Lenssens maar dat klopt niet in zijn geheel. Dit werd een nieuw compromis waarbij de Rupelstreek stortvrij werd en het bedrijf verder kon storten in Klein-Brabant. Uiteindelijk is het een grote overwinning geworden voor het ALR waarbij het gipsstorten in de Rupelstreek en in Klein-Brabant tot een einde kwam. Dit gebeurde meer door een beslissing van het Prayon Rupel zelf die besloot zijn fosforzuurafdeling te sluiten. Omdat ze vonden dat de aangeboden alternatieven van de overheid onvoldoende waren.

⁷¹⁷ S. Tarrow, *Power in Movement, Social movements, collective action and politics*, Cambridge-New-York, 1995, Cambridge University Press, p. 177-181. (Cambridge studies in Comparative politics).

⁷¹⁸ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, 98.

⁷¹⁹ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 60-61 + 123-124.

Als we kijken naar deze casussen zien we eigenlijk dat alle drie de casussen gemeen hebben dat ze een voorbeeld zijn van het compromis. Dit roept wel nieuwe vragen op want in hoeverre is het compromis goed of m.a.w. is het compromis echt de beste oplossing?

We hebben het nu gehad over de concrete resultaten maar we kunnen dit ook anders bekijken. Voor de eigen casus kwamen we tot de vaststelling dat ALR en zijn medestanders erin slaagden de stortproblematiek en in het bijzonder het gipsprobleem op de politieke agenda te zetten. Wel slaagden ze er niet in om concrete invloed te hebben op de inhoud. Hetzelfde geldt eigenlijk zowel voor het Lappersfortbos⁷²⁰, als Duinendecreet waar de inspraak over de inhoud zeer gering was⁷²¹. Tarrow lijkt met zijn uitspraak dan ook gelijk te krijgen. Het zijn uiteindelijk de politieke actoren die een beslissing nemen. Wat eveneens aansluit bij de bevindingen van Hooghe voor Vlaanderen zoals we al opmerkten in de eigen casus.

⁷²⁰ O. Mahieu, *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*, 122.

⁷²¹ P. van Bogaert, *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, p. 123-124.

7. Besluit

Afval! Een economisch goed. We produceren met ons allen bergen afval. Het is een noodzakelijk kwaad ook voor bedrijven. Of althans dat was de vraag in deze thesis. Waar ligt de grens tussen milieu en economie? Welke mate van vervuiling en andere problemen zijn maatschappelijk toelaatbaar voordat er moet opgetreden worden.

In de Rupelstreek werd deze vraag vanaf de jaren 70' een urgente kwestie. De steenbakkerijen en aanverwante industrieën waren aan het verdwijnen en in de plaats was een nieuwe industrie verschenen: de afvalindustrie. Als reactie op deze gebeurtenissen kwam protest. Dit gebeurde in de vorm van het ontstaan van een hele schare aan nieuwe sociale bewegingen in de Rupelstreek. Het sloot aan bij de protestgolf die zich toen over heel West-Europa verspreidde. In deze context ontstond het ALR.

Zij gingen de strijd aan tegen de stortproblematiek waar Prayon Rupel slechts een onderdeel van vormde. Dit deden ze niet alleen maar met behulp van anderen. Doorheen de jaren 80' zagen we hoe de context veranderde. Waar het bedrijf een van de velen was werden ze nu de enige, tot ze begin jaren 90' zelf moeten stoppen. Dit was veel langer dan de andere afvalproducenten. Hoe kwam dit? Waarom kon dit ene bedrijf zoveel langer storten dan andere bedrijven. Was het protest niet effectief genoeg? En wat zegt ons dit over het milieubeleid in Vlaanderen? Wij hebben dit proberen analyseren vanuit de volgende vraag: Welke strategieën hanteerde het ALR in het conflict met Prayon Rupel en welke elementen en actoren bij het protest waren van belang op de uiteindelijke uitkomst van het conflict?

Om te beginnen keken we naar wat voor milieubeweging het ALR was en hoe dit tot uiting kwam in het repertoire. Deze twee vragen sluiten nauw samen en staan respectievelijk voor de sociale bewegingsbasis en de protestcampagne.

We zagen dat de sociale bewegingsbasis veelzijdig die protestcampagne van het ALR ondersteunde. Dit kwam meestal terug in de vorm van verschillende eigenschappen van de basis die terugkwamen in de acties. We kunnen deze eigenschappen kort overlopen. Twee eigenschappen die minder belangrijk waren in onze casus waren gedachtegoed en ledenbestand. Deze bleken aan te sluiten bij wat typische was voor deze periode. Daarnaast was er de hybride organisatie van ALR. Je had daar die informele organisatie waar een deel in handen gegeven werd van de mensen die direct betrokken waren bij de problemen.

In hen acties zagen we dit ook in de keuze voor locatie. Voor zijn acties koos ALR altijd die plaatsen waar de problemen het meest urgent waren zoals bij de gipstransporten of het actieterrein in Terhagen. Dit sluit ook aan bij dat vraag- en aanbodmodel van Klandermans. ALR reageerde op de vraag naar protest. Waarbij ze over het aanbod beschikten om protest te organiseren. Vooral in de episodes van Niel en Terhagen zagen we hoe vraag en aanbod elkaar stimuleerden. Protest nam voortdurend toe.

Voor het aanbod zijn die formele organisatiekenmerken die ALR had en die volgens Leroy en De Geest typische waren voor de traditionele beweging voor natuurbehoud. In het bijzonder de expertise die ze opbouwden was van belang. Ze ondersteunden hen acties dan ook altijd met argumenten. Enerzijds waren dit wetenschappelijke en economische argumenten over gips zoals de radioactiviteit en de economische situatie van Prayon Rupel. Anderzijds waren er ook altijd argumenten die specifiek toegespitst waren op de situatie zoals de gevolgen voor het terrein waar er zou gestort worden.

Een andere eigenschap van de sociale bewegingsgemeenschap die ook regelmatig terugkwam is dat ze hen acties bijna nooit alleen deden maar in samenwerking met andere bewegingen en lokale politici. We zagen zelfs hoe verschillende gemeentes nauw aansloten of zelfs deel uitmaakten van die gemeenschap. Hoewel we niet mogen vergeten dat deze ook hen eigen belangen hadden. Dit was het duidelijkst voor de gemeente Puurs die op het einde wel mee actie ging voeren toen er mogelijks een stort in hen eigen gemeente ging komen maar in de periode ervoor hadden alle politieke fracties uit de gemeente nog hen steun betuigd voor een nieuw gipsstort in Terhagen.

Ook zagen we een verschil in strategie. Voor zaken die ook buiten de Rupelstreek van belang waren zoals het afvalstoffendecreet en de polyvalente storten van OVAM opteerde het ALR ervoor om onderdeel uit te gaan maken van een grotere koepelorganisatie. Terwijl ze voor acties in de eigen Rupelstreek eerder voor bondgenootschappen met andere bewegingen en koepelorganisaties koos zoals VERWART en het Actiecomité tegen het Gipsstort in Terhagen.

Als we kijken naar hoe ze acties voerden zagen we dat ze typische voor die tijdsperiode traditionele acties met onconventionele acties combineerden. Deze acties zoals druk uitoefenen via de media, beroepsprocedures, betogingen en blokkades kunnen gezien worden als drukingsacties waarbij ALR een probleem aankaartte. Daarbij werd veelvuldig gebruik gemaakt van WUNC-representaties. Deze acties mogen we niet stuk voor stuk bekijken maar vormden samen één geheel.

Vervolgens kunnen we kijken naar hoe ze zich in die acties profileerden. We doen dit aan de hand van het frame dat ze hanteerden en de claims die ze maakten. We zagen altijd dat slachtofferframe terugkeren bij ALR. Waarbij de Rupelbevolking werd bedreigd door de stortpraktijken van Prayon Rupel. Staande claims waren dan ook dominant of m.a.w. ALR was een beweging die sterk gericht was op de eigen streek en de toestand waarin die verkeerde.

Daarnaast maken ze ook identiteits- en programmaclaims. De identiteitsclaims zagen we terug in de acties rond het afvalstoffendecreet en in de context van het structuurplanningsproces. Ze schoven zichzelf naar voor als degenen die de oplossing, expertise hadden om de problemen op te lossen.

We kunnen dit kort verduidelijken aan de hand van het structuurplanningsproces. In essentie wilden zowel de structuurplanners als het ALR en hen medestanders hetzelfde namelijk een oplossing voor de problemen in de Rupelstreek. We zagen dat dit proces uiteindelijk niet echt succesvol was op zich maar

toch zijn er later een aantal waardevolle initiatieven uit voortgesproten. Vertrekkend vanuit hen frame was ALR bang dat het structuurplanningsproces op zich een bedreiging vormde voor de Rupelstreek omdat hierin verkeerde beslissingen genomen zouden worden. Het lijkt erop dat ze daarom die identiteitsclaim maakten en zichzelf naar voren schoven vandaar hen vraag naar meer inspraak. Daarnaast waakten ze erover dat degene die op dat moment de beslissingen namen niet de verkeerde richting uit zouden gaan.

Als we kijken naar programma claims zien we dat deze vooral in de periode na de stortstop gemaakt werden met uitzondering dan degene die gemaakt werd bij het steunen van de plannen van minister M. Galle. Het is ook in deze periode dat de steun van politici voor acties van het ALR toeneemt en deze ook actiever ingeschakeld werden in acties. Er is sprake van een zekere wisselwerking waarbij milieubeweging en lokale politiek nauwer bij elkaar lijken aan te sluiten. ALR maakt die claims vooral door te wijzen op beslissingen van de lokale overheid en die van de minister van Leefmilieu. Ze probeerden daarmee aan te tonen dat er geen draagvlak was voor verdere stortpraktijken.

Op basis hiervan kunnen we concluderen dat ALR een typische nieuwe sociale beweging was van de jaren 60' en 70'. Waarbij er een sterke sociale bewegingsbasis aanwezig was die de protestcampagne ten volle ondersteunde. Doordat ze de eigenschappen die kenmerkend waren voor bewegingen zoals de hunne combineerden met eigenschappen van de traditionele natuurbehoudsbeweging met als gevolg dat de sociale bewegingsbasis versterkt werd en op zijn beurt de protestcampagne. Waarbij de beweging zich focuste op de eigen streek en de toestand waarin die verkeerde.

Daarnaast was er de vraag welke correlatie er was tussen de verschillende omgevingsfactoren en de verschillende actoren die betrokken waren in het conflict? Om een antwoord te geven op deze vraag kunnen we de verschillende actoren kaderen binnen de lijnen van het conflict. We kunnen ook het onderscheid maken tussen de periode voor de stortstop en na de stortstop.

Voor de stortstop waren de voornaamste makers van claims het ALR samen met andere bewegingen. Ook de gemeente Niel maakte in het allereerste begin eenzelfde claim tegen de Prayon Rupel. Een andere groep die hen eigen claims maakten waren de structuurplanners zoals we daarnet al aanhaalden hadden ze hetzelfde doel alleen hadden ze geen concrete oplossing voor ogen in tegenstelling tot ALR die een duidelijk standpunt innamen over de storten, alle storten moeten dicht!

Het ALR en zijn medestanders oefenden op zijn beurt druk uit op de structuurplanners, Prayon Rupel, de lokale vakbond, Ceulemans en de minister van Leefmilieu. Zij waren degene die de claim van het ALR en medestanders ontvingen. Tegen het moment vlak voor de stortstop zien we dat de structuurplanners het standpunt gaan innemen dat de storten dicht moeten. Minister van Leefmilieu J. Lenssens gaat ook in op die druk en sluit de Rupelstorten maar dit is slechts tijdelijk. Hij sloot een compromis waarbij een deel van het afval zou terugkeren op een polyvalent stort van OVAM waarop ook plaats zou zijn voor het Prayon gips.

Prayon Rupel leek in het begin weinig tot niet te reageren op de tegen hen gerichte beschuldigen. Wel reageerden Ceulemans, het bedrijf dat instond voor de gipstransporten op de prikacties van ALR en zijn medestanders. Dit deden ze via de rechtbank die het bedrijf veroordeelde. Prayon Rupel begon tegen de periode vlak voor de stortstop toch te reageren. Ze hadden het over de toekomst waarin ze gingen proberen voor minder overlast te zorgen met hen stortactiviteiten. Daarom zouden ze een alternatief transportmiddel zoeken in plaats van vrachtwagens. Ze erkenden dus een deel van het probleem dat onder andere het ALR aanklaagde maar de kern van het probleem het gipsstorten werd nog altijd niet als problematische beschouwd. Het bedrijf kreeg steun van hen lokale vakbond die meestreden aan de kant van het bedrijf zodat ze konden blijven storten. Dit was omwille van de tewerkstelling die ze wilden behouden. Prayon Rupel zou inderdaad een nieuw stort krijgen in Klein-Brabant.

Als we kijken voor de periode na de stortstop zien we dat er een groei is aan het aantal medestanders dat het ALR geeft. Zoals we daarnet al vermelden namen er meer politici mee. Ook de gemeente Rumst gaat zich meer en meer inzetten in de strijd tegen Prayon Rupel. Helemaal op het einde van de casus zien we zelfs dat Puurs zich aansluit. Voor deze periode zien we wel een evolutie in protest. In de strijd tegen het OVAM-stort en het OTL-stort is het protest vrij matig en eerder traditioneel van aard. Om in de strijd tegen Terhagen te exploderen in een groot aantal traditionele en onconventionele acties.

We zagen de Rupelcommissie die nog actief is nadat het structuurplanningsproces uit de picture is verdwenen dezelfde doelstellingen innemen als het ALR namelijk dat er niet langer gestort mag worden. We zien wel geen samenwerking tussen ALR en de Rupelcommissie. Zij blijven eerder los te staan van andere activiteiten tegen storten. Wel organiseerden ze hen eigen betoging tegen het OVAM-stort waar alle leden van de commissie meehielpen. Inclusief de vakbonden uit de Rupelstreek.

Degene die gevisieerd werden zijn voor het overgrote gedeelte nog altijd dezelfde namelijk Prayon Rupel, de lokale vakbond, Grace, de bestendige deputatie en het beleid van de ministers van Leefmilieu die betrokken waren in deze zaak. Prayon Rupel begon meer en meer te communiceren naar de omgeving toe. Ze namen daarvoor zelfs F. Visser voor in dienst. De boodschap die ze communiceerde was dat het storten noodzakelijk was voor hen. Waarbij ze nadruk legden op inspanningen zoals recyclage. Als ze overtredingen begaan gaven ze die wel toe maar tegelijk minimaliseren ze altijd hen daden. Daarnaast had je de lokale vakbond die betrokken was in de strijd rond het mogelijke gipsstort in Terhagen en een nauwe relatie had met het bedrijf. De onafhankelijkheid van de vakbond van het bedrijf voor die periode kan dan ook in vraag gesteld worden. De doelstelling waren voor de vakbond een vergunning zodat de tewerkstelling behouden zou blijven. Dit zorgde ervoor dat het bedrijf zijn strijd voor een vergunning kon ondersteunen met extra drukingsmiddelen namelijk de acties van de vakbond zoals de betoging in Brussel die ze organiseerden. De verdediging die deze twee groepen hanteerde verschilde niet zoveel van die van de milieubewegingen. Het soort argumenten waren hetzelfde alleen werden nu die elementen aangehaald die in het voordeel waren van het bedrijf.

We moeten wijzen op het verschil tussen de lokale vakbond en de rest van de vakbond. Vanuit het Vlaamse niveau zien we dat er een grotere afstand werd genomen van het conflict. Prayon Rupel werd er zelfs van beschuldigd dat ze de werknemers manipuleerden een klacht die ook te horen viel bij de milieubeweging. Toch sprak geen enkele vakbond zich uit ten voordele van de milieubeweging. Wel probeerden ze zelf oplossingen te zoeken met projecten zoals de vzw arbeid en milieu.

Als volgende actor is er de bestendige deputatie. We zagen dat zowel minister J. Lenssens als T. Kelchtermans de door de deputatie genomen beslissingen verderzetten. J. Lenssens deed dit zelfs toen de vergunning voor het OVAM-stort werd geweigerd. Een daad die inging tegen zijn eigen beleid. Maar het bleven uiteindelijk altijd de ministers van Leefmilieu die de beslissing namen. We zien daar dat de voorwaarden die aan Prayon Rupel werden opgelegd steeds meer bepaald inspanningen werden gevraagd zoals recyclage. T. Kelchtermans verlangde bijvoorbeeld dat het bedrijf beter ging communiceren naar de bevolking toe bij de opmaak van de convenant. Een grote verandering leek ingezet te worden onder N. De Batselier. Deze minister die meer openstond voor het maatschappelijk middenveld leek eindelijk gehoor te geven aan de al lang gedroomde wens van het ALR en anderen om een einde te maken aan verdere stortactiviteiten van Prayon Rupel. Een vergunning voor Terhagen werd geweigerd. Nochtans bleek de beslissing in feite opnieuw een compromis te zijn waar het probleem voor kortere tijd naar Klein-Brabant zou doorgeschoven worden. Wat opnieuw tot protest leidde. Hoewel de beslissing van de minister in de eerste plaats wel werd toegejuicht. Dit toont de grenzen aan van de invloed die het ALR en andere milieubewegingen hadden. Dit sluit aan bij de bevindingen van Hooghe voor de milieubeweging in Vlaanderen. Ze wisten het probleem aan te kaarten maar hoe dit probleem werd opgelost was een zaak van het beleid waar de milieubeweging niets over te zeggen hadden. Uiteindelijk zou het geharrewar dat ontstond in de Vlaamse regering en de daaruit lopende gevolgen voor de alternatieve stortlocaties ertoe leiden dat Prayon Rupel zelf zou beslissen om zijn fosforzuurafdeling te sluiten.

Het gevolg van deze sluiting was dat ook Grace sloot. Een bedrijf dat als argument was gebruikt om Prayon Rupel toch nog een vergunning te geven en dat ook voor werkgelegenheid zou gezorgd hebben. Tussen het bedrijf en verschillende ministers zou een welles nietes spelletjes gespeeld hebben over wie schuld had aan de sluiting. Grace claimde dat de Vlaamse overheid hen onterecht had gelokt met allerlei subsidies en valse voorwendsel dat Prayon Rupel een vergunning zou krijgen. Uiteindelijk hebben verschillende rechtbanken de Vlaamse overheid telkenmale vrijgesproken.

Een aantal actoren die nog niet genoemd werden zijn de overheidsinstanties die in dit conflict betrokken raakten namelijk de dienst voor monumenten en landschappen, de GOM en OVAM. De rol van deze diensten was vrij beperkt. Met uitzondering van de GOM die het structuurplanningsproces organiseerde werden ze voornamelijk aangestuurd door ofwel de milieubewegingen of het beleid.

Tevens is er het publiek. Daarnet bespraken we al de Rupelbevolking waar duidelijk vraag was naar protest. Voor de media zagen we dat dit vooral een zaak was van de lokale media. Zij waren daarbij heel evenwichtig in hen berichtgeving en lieten iedere actor aan het woord. Toch hielden ze licht over naar de kant van de milieubeweging.

We kunnen concluderen dat ALR als milieubeweging vooral een drukkingsgroep was die erin slaagde de problemen aan te kaarten waardoor ze stapsgewijs de grenzen over wat het beleid als aanvaardbaar beschouwde voor het milieu opschoof in de door hen gewenste richting. Ondanks het verzet van anderen zoals Prayon Rupel tegen wiens belangen dit inging.

Tot slot vroegen we ons af hoe succesvol de eigen casus was tegenover andere milieucasussen? We vergeleken onze casus met die van het Lappersfortbos en het Duinendecreet. We zagen dat er weliswaar verschillen waren zoals de schaal of de plaats die ruimtelijke ordening inneemt. Op het vlak van het repertoire zagen we bijvoorbeeld ook dat het actierepertoire van het Duinendecreet veel gematigder was dan van het Lappersfortbos en de eigen casus. Toch was het belang van deze verschillen vaak te nuanceren. Want er waren ook vele gelijkenissen zoals op het vlak van actoren.

Bij de concrete resultaten zagen we dat de casussen uiteenliepen maar als we keken naar de daadwerkelijke invloed van de milieubewegingen bleek dat deze niet zozeer verschillenden van elkaar. De bewegingen waren telkens in staat een probleem op de agenda te zetten maar over de inhoud hadden ze niets zeggen. Of m.a.w. ALR lijkt zich niet te onderscheiden van andere milieubewegingen in de invloed die ze uitoefenden.

Om af te sluiten kunnen we zeggen dat het ALR zich hier toonde als een beweging met een sterke sociale bewegingsbasis waardoor ze erin slaagden een krachtige protestcampagne neer te zetten. Ze slaagden daarin de tekortkomingen die bewegingen uit die tijd typeerden de overwinnen door ze aan te vullen met andere eigenschappen uit de traditionele natuurbehoudsbeweging. Desondanks bleven ze een nieuwe sociale beweging. Een beweging die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het beleid rond afval. Ze hebben mee de grenzen verschoven naar een duurzamere politiek die oog heeft voor de gevolgen van de economie op het milieu. Ze vertrokken hierbij vanuit de problematiek van de eigen regio.

8. Epiloog

Zowel ALR als Prayon Rupel bestaan vandaag de dag nog altijd. Toch kwam het niet langer meer tot een conflict dankzij het nieuwe procedé waardoor de noodzaak om gipsafval te storten verdween. Ondanks dit lieten ze een erfenis van verschillende hectares aan gipsstorten achter in de Rupelstreek. Deze gipsstorten zijn niet veranderd in mooie, groene gebieden die een symbolische bijdrage zouden vormen voor de gemeenschap zoals directeur Roggeman van Prayon Rupel ooit had verklaard. Zowel H. Lejon als E. Huyghe benadrukken dat verschillende boomaanplantingen op de storten niet gelukt zijn. Sommige zijn mislukt en andere bomen groeien niet zoals op normale gronden zou gebeuren. Vandaag liggen deze gronden zoals het voormalig OTL-stort er dan ook verlaten bij⁷²².⁷²³

We kunnen ons de vraag stellen of deze gronden moeten gesaneerd worden? En zo ja, op welke wijze? Is de Brownfield gedachte hier van toepassing? De Brownfield gedachte wordt door Feys uitgelegd als het idee om oude stortplaatsen en vervuilde industrieterreinen op te waarderen. Waarbij ze niet zoals vroeger in recreatieterreinen of bossen omgezet werden maar bijvoorbeeld in urbanisatieprojecten worden ingeschakeld⁷²⁴. Maar is dit mogelijk? De vraag rond radioactiviteit van het gips is nooit opgelost. Moeten we dan niet redeneren vanuit het voorzichtigheidsprincipe? En zo ja wat betekent dit dan? Moeten we het gips opgraven of juist laten liggen? Deze laatste vraag hebben we in de interviews aan verschillende respondenten gesteld. We kregen hierop enkele interessante antwoorden.

E. Huyghe stelde dat het oude OTL-stort dat er vandaag ongebruikt bij ligt bijvoorbeeld geïncorporeerd zou kunnen worden in het provinciaal recreatiedomein De Schorre. Op die manier zouden de gronden op een nuttig manier aangewend kunnen worden. Hij had dit voorgesteld aan het provinciebestuur. Hij gaf hier de volgende verklaring bij:

“De hectaren waarop gips gestort is zijn voor de gemeente eigenlijk verloren terwijl het terrein aan de rand van het dorp Rumst ligt. Dat veroorzaakt nu niet meer zoveel hinder als vroeger want ook ratten voelen zich in gips niet thuis. Maar je kunt daar als gemeente niets creatiefs of positiefs mee doen. Economisch brengt het niets bij. Het is eigenlijk - vrees ik - voor eeuwig verloren tenzij de provincie een initiatief neemt.”⁷²⁵

Ook J. Schroeven vindt dat het gips beter kan blijven liggen. Hij wees wel op de vele problemen die er al waren opgedoken met gips dat hier en daar verspreid ligt in de streek en waar soms op gestoten wordt bij wegenwerken⁷²⁶.

⁷²² Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

⁷²³ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

⁷²⁴ T. Feys, *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*, p. 25-26.

⁷²⁵ Interview door Thomas Devriese met dhr. Eddy Huyghe op 29 juni 2016 te Antwerpen.

⁷²⁶ Interview door Thomas Devriese met dhr. Joos Schroeven op 18 mei 2016 te Reet.

D. Van Melkebeke denkt dat het best is om de grond in te kapselen en er daarna iets nuttigs mee te doen zoals landschapsarchitectuur. De hoeveelheid gips die werd achtergelaten is dan ook enorm. Het zal voornamelijk een kwestie zijn van het probleem te beheersen⁷²⁷.

H. Lejon stelde dat op sommige plaatsen inderdaad het gips moet opgeruimd worden. Op andere plekken is het volgens hem gewoon te veel zoals het voormalige stort aan de A12. Het zou veel beter zijn om bijvoorbeeld het asbest storten die in de Rupelstreek nog liggen te saneren⁷²⁸.

De respondenten lijken het erover eens. Het grootste gedeelte van de gipsstorten mag blijven liggen. De vraag uit zich wel om ze tenminste aan te wenden voor iets nuttigs. De belangrijkste opmerking kwam misschien wel van H. Lejon dat de Rupelstreek een rijke erfenis kent aan stortplaatsen en de storten van Prayon Rupel niet de enige zijn. Het is dan ook mede door de inzet van het ALR dat deze afvalerfenis niet rijker is.

Maar ALR had er jarenlang voor nodig in het bijzonder bij Prayon Rupel dat veel langer heeft kunnen doorstorten dan andere bedrijven. De oorzaak hiervan lag in het beleid van de verschillende ministers van Leefmilieu. In het bijzonder in het compromis dat J. Lenssens had gemaakt. Ik vraag me dan ook af welk nut het compromis heeft? Waar ligt het evenwicht tussen het milieuargument en andere argumenten zoals tewerkstelling? Of beter gezegd waar ligt het belang tussen het korte termijn denken om bijvoorbeeld werkgelegenheid te bieden en de mogelijke gevolgen op lange termijn voor het milieu en daarmee voor de gezondheid van de generaties na ons?

Het zou misschien anders geweest zijn als ALR en andere milieubewegingen een betere toegang hadden tot de overheid en niet alleen problemen konden aankaarten maar ook mee over de inhoud konden onderhandelen? Dit lijkt nog altijd een zeer actuele vraag. Dit wordt duidelijk aangetoond door het Duinendecreet en het Lappersfortbos die van meer recente datum zijn. En net als ALR niet mee konden onderhandelen over de concrete inhoud.

⁷²⁷ Interview door Thomas Devriese met dhr. Dirk Van Melkebeke op 14 mei 2016 te Ressegem-Herzele.

⁷²⁸ Interview door Thomas Devriese met dhr. Hugo Lejon op 10 mei 2016 te Willebroek.

9. Bibliografie

9.1. Primaire bronnen

Vlaamse Raad

“De heer L. Dierick (op de tribune)”, Vlaamse Raad, 28 juni 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

“Interpellatie: Over uitvoering sluitingsplan voor de stortplaatsen in de Rupelstreek”, Vlaamse Raad, dinsdag 28 juni 1983, L.L. Hancké. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

“Minister J. Lenssens (op de tribune)”, Vlaamse Raad, 28 juni 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

Procedures (vonnissen, arresten, vergunningen,...)

“Arrest van het hof van beroep, N.V. Vervoersuitbating Frans Ceulemans en C^o tegen L. Luypaerts, L. Jacobs, M. Maerschalk, E. Massolyn, K. D’ Hollander, E. Stuer, gemeente Rumst, 25 april 1988.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984, nr. 130.

“Arrest van het hof van beroep, Stuer Eddy versus Societé Chimique Prayon Rupel, 10 oktober 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek, “Verzoekschrift, aan de eerste voorzitter, voorzitters, en staatsraden bij Raad van State”, tot nietigverklaring exploitatievergunning voor stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

“Arrest van Raad van State, oktober 2007, Grace tegen het Vlaamse Gewest, 11 oktober 2007.” In: <<http://www.raadvanstate.be/Arresten/175000/600/175652.pdf#xml=http://www.raadvanstate.be/apps/dtsearch/getpdf.asp?DocId=15396&Index=c%3a%5csoftware%5cdtsearch%5cindex%5carrets%5fnl%5c&HitCount=40&hits=24+30+31+35+43+89+90+91+92+98+157+168+178+1bf+228+2b9+517+518+5d7+5dd+5e2+5ee+622+62e+b56+b6a+b6b+b7e+b7f+f30+113c+117d+119b+11f2+16b7+1b08+1b15+1b16+1b1b+1b2b+&07594320161912>>, geraadpleegd op 5 juli 2016.

Beroepsaanvraag Prayon Rupel i.v.m. OTL-stort, “Beroep krachtens Art. 27 § 2 van het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen”, bij de heer Jan Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, 11 september 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Vergunningsnummer: 2560 W 1314, “Afschrift van ministerieel besluit van het beroep tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Antwerpen van 1 augustus 1985, waarbij aan de n.v. Prayon Rupel vergunning verleend wordt tot het uitbaten van een stortplaats voor gipsafval te Rumst, Hollebeekstraat door Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” 27 november 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Vergunningsnummer: 2658 W 1311, “Afschrift van het ministerieel besluit van het beroep bij de Vlaamse Executieve tegen de beslissing van de bestendige deputatie van Antwerpen op 22 december 1983, waarbij aan de n.v. Prayon-Rupel vergunning verleend werd tot het uitbaten van een stortplaats voor gipsafval te Puurs “De Polders” De Hoeykens” sectie D verschillende percelen door de Groep Leefmilieu Klein-Brabant”, 11 oktober 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983”, nr. 14.

“Vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen, Société Chimique Prayon Rupel versus Stuer Eddy, 8 maart 1989.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

Verslagen

Actiekamp VLAKEAF. “Gesponsord actiekamp tegen afval, verslag van de actievoerders aan Prayon”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Apers (L.). “T.A.V. DE ALR-leden, verslag Bond Beter Leefmilieu en ALR met OVAM”, 6 juni 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Info-centrum Rupelstreek. “Verslag “werkgroep inspraak”: 3de vergadering, 09 november 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

Plangroep studiegroep omgeving. “Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.”, april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en werkdOCUMENTEN over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984”, nr. 408.

S.N. “Standpunt van de begeleidingsgroep Rupelstreek i.v.m. de stortproblematiek”, 25 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.N. “Verslag oprichting VLAKAF”, In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

Structuurplanning Rupel. “Toelichting bij de ontwerp-conceptnota “storten”, 21 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie”, gehouden te Mechelen op 5 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie”, gehouden te Mechelen op donderdag 4 april 1985." In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie,” op dinsdag 4 februari te Mechelen. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie van de bond beter leefmilieu Vlaanderen”, gehouden te Mechelen op dinsdag 7 mei 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie van de bond beter leefmilieu Vlaanderen”, gehouden te Mechelen op dinsdag 16 juli 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen”, gehouden te Mechelen op maandag 3 november 1986. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen”, gehouden te Hasselt op woensdag 5 maart 1986. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiecomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag van de vergadering van de werkgroep milieudéfensie van de bond beter leefmilieu Vlaanderen”, Mechelen op donderdag 4 april 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiekomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Verslag werkgroep milieudéfensie”, Gent, 7 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van VLAKAF Vlaams Aktiekomitee tegen afvalmisdrijven, Milieudéfensie. 1984-1987”, nr. 27.

“Vragenlijst structuurplanning van studiegroep omgeving”, 22 december 1981, in: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

Brieven

“Brief aan ALR van BBL, betreffende lidmaatschap ALR, 25 maart 1976.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

“Brief aan ALR van cultuurdienst provincie Antwerpen, betreffende cultureel jaarboek verenigingen, 24 januari 1978.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

“Brief aan Bart Dombrel (CVP) en Rob Hennis (CVP), van Luc Rooms (ALR), betreffende beschuldigen die CVP uitte aan ALR, 19 juni 1991.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

“Brief aan burgemeester van Rumst, van Eddy Stuer, betreffende Amsterdams huisvuil naar O.T.L., op 9 januari 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

“Brief aan de contactpersonen van het projekt “milieupolitie” in de Rupelstreek, van Wilfried Jennen van info-centrum structuurplanning Rupelstreek, op 9 september 1982.” Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

“Brief aan de GOM van ALR, betreffende structuurplan Rupelstreek, op 23 november 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

“Brief aan dhr. Jan Lenssens, minister voor Leefmilieu, van ALR, betreffende beroep tegen gipsstort, op 1 september 1985”. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

“Brief aan dhr. Luc Van den Brande, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, van ALR, “Betreft: fosforzuuroprispingen van Prayon”, op 2 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

“Brief aan dhr. Luc Van den Brande, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, van BBL, “Betreft: fosforzuuroprispingen van Prayon”, op 2 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

“Brief aan Dhr. Norbert De Batselier, Minister voor Leefmilieu, van Eddy Stuer (ALR) en Luc Rooms (ALR), “Betreft: felicitaties: beslissing stort Terhagen”, op 27 februari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

“Brief aan Dr. L. Ginjaar, minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (Nederland), van Benegora-Leefmilieu, betreffende Nederlands afval naar België, op 10 januari 1981”. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

“Brief aan Eddy Stuer (ALR) van C. Th. Hooftman-Kistemaker van Aktiegroep Strohalp Amsterdam, 22 januari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

“Brief aan Eddy Stuer (ALR) van C. Th. Hooftman-Kistemaker van Aktiegroep Strohalp Amsterdam, 26 maart 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

“Brief aan Eddy Stuer (ALR) van Thon Fikkerman van Werkgroep Milieu-Afval Hergebruik Lo., 15 juni 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

“Brief aan Eddy Stuer van Grace Silici N.V., uitnodiging, op 14 november 1989.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

“Brief aan leden bestendige deputatie, van ALR, betreffende stemgedrag, op 13 juni 1991.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

“Brief aan media van Eddy Stuer (ALR), s.d.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

“CVP Nieuwsbrief Rumst-Terhagen, oktober 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Krantenartikelen

AC. “Boomse politie ontwricht de prikactie tegen stortvervoer”, Het Nieuwsblad, 3 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

AC. “Dertien Rupelstorten zijn definitief dicht”, Gazet van Antwerpen, 4 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

AC. “Grote Kuis in de Rupelstreek”, Gazet van Antwerpen, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

AC. “Kleine witte vlek op immens stort Terhagen”, Het Nieuwsblad, 6 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

AC. “Met gips gezegend, Het Nieuwsblad”, 17 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

AC. “Stort hangt de bewoners van de Hollebeekstraat de strot uit”, Het Nieuwsblad, 5 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994, nr. 13.

AC. “Weinig interesse voor kleiputten”, Het Nieuwsblad, 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

AD. “Nationaal Aktiefrent tegen Afvalmisdrijven”, De Standaard, 16 februari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

ADB. “Harde acties aangekondigd, stuurgroep Rupelstreek op gipsregen onthaald”, *Gazet van Antwerpen*, 16 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

ARDO. “Amsterdam wil huisvuil in Kempen storten”, *krantenknipsel*, 8 januari 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

A.V.W. “Olie en gif moeten weg op bouwgrond in Boom”, *Gazet van Antwerpen*, 10 juli 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

BB. “Ovam-stort in de Rupelstreek wordt geen “superstort”,” *Het Volk*, 13 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

C.A. “Stortroute door Rupelstreek”, *Het Volk*, 29 juni 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

Carpentier (A.). “Rupelchemie koopt 20 ha kleiputten, geruststellende verklaringen vanwege het bedrijf”, *krantenknipsel*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

Collier (S.). “OVAM-stortrapport, Aktiegroepen Rupel zetten vraagtekens”, *De Morgen*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

Collier (S.). “Schadeclaim firma, bewoners blokkeren OTL-stort”, *De Morgen*, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

Collier (S.). “Wallonië: la poubelle van Europa”, *De Morgen*, 13 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvaltransport Nederland. 1983-1993,” nr. 12.

Cop (A.). “Gipsberg vijf kilometer verplaatst, *Gazet van Antwerpen*”, 5 mei 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985”, nr. 22.

Cop (A.). “Rupelstreek is “niks” meer waard, 42 ha steenbakkerijgronden onder de hamer aan 11,5 fr. Per vierkante meter,” *krantenknipsel*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

- Cop (A.). “Ultieme stort-gok van NV Rupel Chemie? Scheikundig bedrijf koopt 20,7 ha kleiputten”, *Gazet van Antwerpen*, 8 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.
- Cop (C.). “Ward Bormsmonument ingewijd, 15 mei: stortvrije Rupelstreek in feest met vele vraagtekens”, *Gazet van Antwerpen*, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.
- C.V.K. “Hoger beroep tegen milieugroeperingen verworpen,” s.d., In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.
- De Bruyn (B.). “Opnieuw monsterverkoop van steenbakkerijen te Boom”. *Gazet van Antwerpen*, 11-12 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.
- D.S.A en V.L.S. “Computers werden uitgeschakeld, milieubeweging bezette Prayon Rupel”, *Het Volk*, 16 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.
- D.S.A. “Nieuw procedé beperkte het aantal ontslagen, Prayon kon productie redden,” *krantenknipsel*, 15 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.
- D.S.A. “Sociale onderhandelingen verlopen heel stroef, personeel Prayon is waakzaam”, *krantenknipsel*, 14 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.
- Dubois (F.). “Gipsgevaren angstvallig verborgen gehouden?”, *De Koerier*, 17 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.
- Dup (J.). “Bomenaren stilaan woedend, vrachtwagens met gipsafval tegengehouden”, *De Morgen*, 10 september 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.
- F.D. “Geen feestbetoging: grimmig milieu-protest aan de Rupel”, *De Morgen*, 16 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.
- F.D. “Voorstel om Rumst van alle storten te zuiveren”, *De Morgen*, 7 september 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

- G.A. “De koning in de Rupelstreek”, Koerier, januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.
- G.G. “Rupelstreek wil niet sterven, krantenknipsel, 8 februari 1979” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.
- G.T. “Van den Brande: niets te maken met vier miljard schade-eis van Grace”, Gazet van Antwerpen, 28 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.
- G.V.L. “Chemiereus wisselt grondstoffen uit met Prayon-Rupel, Grace komt naar Ruisbroek”, krantenknipsel, 5 juni 1988. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.
- J.M. “Waarheen met Prayon afval?”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 29 maart 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983”, nr. 14.
- JVD. “Prayon wil Rupel vol storten”, De Morgen, 7 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983”, nr. 14.
- JVD. “Rupel lijdt Nederlaag”, De Antwerpse Morgen, 7 augustus 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.
- K.D.G. “Recyclage-projecten Prayon kennen geen succes”, Koerier, 27 december 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.
- K.V. “A.L.R. bezorgd om structuurplan”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.
- K.V. “De stortroute”, De Koerier, 8 juli 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.
- L.D.N. “Mechelen bereikt overeenkomst met Inter-Leuven”, krantenknipsel, 27 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.
- L.D.N. “Vrijdag wordt Mechels huisvuil niet opgehaald”, krantenknipsel, 21 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

LVDK. “Rupelcommissie: eerst stortplaatsen afwerken”, Het Laatste Nieuws, 12 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking stortten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

M.B. “Grace ontkent ten stelligste dat het onzorgvuldig handelde”, Gazet van Antwerpen, 21 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

M.B. “Grace vordert 4 miljard van Vlaamse overheid”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

MH. “Zware kritiek op Lenssens’ stortplannen”, De Morgen, 19 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Rapporten en knipsels over milieuprojecten, milieubeleid, acties gemeenten en afvalstoffenplan, OVAM en allerlei. 1979-1988”, nr. 25.

MSS en WSB. “Actievoerders tegen gips bezetten A12”, Het Nieuwsblad, 9 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.

MSS. “Leefbaar Ruisbroek wil niet weten van gipsstort aan Gansbroekstraat”, Het Nieuwsblad, 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.

MTS. “OVAM-site Prayon-site?”, Het Nieuwsblad, 18-19-20 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

MTS. “Prayon krijgt ongelijk van minister”, Het Nieuwsblad, 23 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

MTS. “Rumst eensgezind tegen ruil OVAM-Prayongrond”, Het Nieuwsblad, 13 april 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

MTS. “Terhagen wil geen gipsbergen”, Het Nieuwsblad, 29 april 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

P.C. “Lenssens keurt << geheim akkoord superstort>> Ovam-Prayon niet af”, De Nieuwe Gazet, 14 maart 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983”, nr. 14.

PDB. “Gouverneur beperkt stortten te Boom”, Gazet van Antwerpen, 6 februari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking stortten. 1981-1983”, nr. 160.

Piot (J.). “Druk van de ketel bij Prayon?”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon produkten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992”, nr. 109.

RC. “Megavervuilers in kaart gebracht”, *De Morgen*, 23 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Schmitt (H.). “Hollands vuil in Vlaamse bodem”, *Trouw*, 23 augustus 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

S.H. “Geen breuk in inspraakgroep structuurplanning Rupelstreek”, *Het Volk*, 15 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984, nr. 26.

S.H. “Hoop op Rupelardennen blijft”, *Het Volk*, 15 januari 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.H. “Milieugroepen Rupelstreek sceptische over werknota”, *Het Volk*, 6 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

S.H. “OTL-eis tegen milieubetogers blijft”, *Het Volk*, 2 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.H. “Pleidooi voor het recycleren van gipsafval”, krantenknipsel, 8 maart 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over bodemverontreiniging en afvalproblematiek, alternatieve afvalverwerking en recyclage (glas, kringlooppapier), alternatieve verwerking biogas, verwarming van gebouwen door verbrandingsafval. 1983-1985”, nr. 22.

S.H. “Rupelbevolking krijgt inspraak”, *Het Volk*, 4 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

S.H. “Rupelstreek viert feest op 15 mei, *Het Volk*, 5 mei 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

S.H. “Scherpe consternatie rond werkgroep over inspraak”, *Het Volk*, 12 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

S.H. “SP van Rupelstreek voor niets verlegen”, *Het Volk*, 19 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

S.H. “Storten dienen afgewerkt in Rupelstreek”, *Het Volk*, 17 november 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.H. “Structuurplanning voor Rupelstreek”, *Het Volk*, 22 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

S.H. “Stuurgroep wil geen pottenkijkers”, *Het Volk*, 25 november 1982. In: Amsab-Isg, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.H. “Uitspraak structuurplanning: alle storten sluiten”, *Het Volk*, 22 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.H. “Verkoop kleiputten veroorzaakt barst in Structuurplanning Rupelstreek”, *Het Volk*, 21 oktober 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.H. “Vraagtekens rond afwerken storten”, krantenknipsel, 25 april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

Smeuninckx (W.) en Van Ingelgem (L.). “We hebben de ontslagen niet gewild”, *De Morgen*, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Smeuninckx (W.). “Van provincie mag Prayon storten tot het jaar 1999”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “126 werknemers staan op de keien, Prayon doet fosforafdeling dicht”, *Het Volk*, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “4 miljard investeringen verloren? Grace Silica sluit de fabriekspoort”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 21 augustus 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

S.N. “Actiegroep Gipsproblematiek”, *Gazet van Antwerpen*, 28 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “ALR: ‘Prayon-flater’, *De Morgen*, 22 juni 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Brugse verbrandingsoven en OTL-stort: de verassing”, *De Morgen*, 23 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Chemie Rupel gaat uranium produceren, Ketting stopt afvoer van radio-actief gips”, *Gazet van Antwerpen*, 22 mei 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

S.N. “Doodstraf voor parkeerovertradingen”, *Het Nieuwsblad*, 5 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Gemeente Puurs wil geen afval van Prayon meer,” *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 15 mei 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.

S.N. “Gipsberg in Klein-Willebroek blijft voor opschudding zorgen, Prayon antwoordt op beschuldigingen”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 27 februari 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Industrie Prayon gipsstorten Puurs – Klein-Brabant. 1983-1984, 1992”, nr. 114.

S.N. “Gipszweer barst op A12”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Grace Silica geraakt zwavelzuur niet kwijt, Tweede bedrijfssluiting na weigering stortvergunning”, *Gazet van Antwerpen*, 20 augustus 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

S.N. “Grace Silica wil 4 miljard”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 22 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

S.N. “Groenenberg blijft eigendom Prayon, *Gazet van Antwerpen*”, 5 juni 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Het gipspook hangt nog boven de streek, op laten honderden ballons in Ruisbroeks Gorrebroek”, Ons Klein-Brabant Vaartland, 19 mei 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.

S.N. “Infocentrum Ruimtelijke Ordening Rupelstreek opgericht, Gazet van Antwerpen, 18 januari 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

S.N. “Inzake stortvergunning aan Prayon, vakbonden geen betrokken partij, Gazet van Antwerpen, 5 februari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Milieupolitie geen groot succes in de Rupelstreek”, Gazet van Antwerpen, 13 mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraveringen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

S.N. “Miskleun Grace kan Vlaanderen miljarden kosten”, Gazet van Antwerpen, 20 januari 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

S.N. “Nederland stort zijn problemafval in België”, Het Nieuwsblad, 17 oktober 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

S.N. “Onrustwekkend veel gif rond fosfaatbedrijven,” Het Nieuwsblad, 31 oktober 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Ook Reet Protesteert op ludieke wijze tegen gipsvervoer”, Gazet van Antwerpen, 20 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994, nr. 13.

S.N. “Opvulling van het voormalige O.T.L.-stort met gips afkomstig van N.V. Prayon Rupel uit Puurs”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Pijpleiding van Prayon bedoeld om 20 jaar mee te gaan, Einde van storttijdperk geeft Rumst nieuwe kansen”, Gazet van Antwerpen, 4 maart 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Prayon: 127 jobs weg, nog eens 400 bedreigd”, De Morgen, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Prayon-Grace-dossier in stroomversnelling”, De Rupelgalm, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Prayon krijgt ongelijk van minister”, Rupelgalm, 14 maart 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Aktie ALR en activiteiten. 1989-1990”, nr. 68.

S.N. “Prayonlozingen gestopt in Rumst”, Rupelgalm, 23 september 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Prayon: “Wij zijn recyclage kampioen”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Protest tegen stort en zwaar vervoer te Rumst”, Gazet van Antwerpen, 5 augustus 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994, nr. 13.

S.N. “Radioactief”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

S.N. “Radioactiviteit, Meetapparatuur Rupel Chemie is weggenomen”, krantenknipsel, 25 april 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Rechtbank van Antwerpen, Prayon-Rupel wint lasterproces tegen “lastige” milieujongen,” Gazet van Antwerpen, 9 maart 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

S.N. “Ruisbroek krijgt er Amerikaanse chemiereus bij”, krantenknipsel, 1 december 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

S.N. “Rumst blijft voor sluiting van alle storten in de Rupelstreek”, Gazet van Antwerpen, 26 december 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

S.N. “Rumst houdt voorlichtingsvergadering”, *Gazet van Antwerpen*, 2 juli 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Rumstse raad stemt motie milieuhinder”, *Gazet van Antwerpen*, juli 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Rupelproblemen moeten spoedig opgelost worden”, *Het volk*, 21 februari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

“S.N. “Rupelstreek terug in de kou? Minister Geens gaat gouverneur en koning voorbij”, *Gazet van Antwerpen*, 4 maart 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

S.N. “Saneringsplan van leefmilieuminister Lenssens, Rupelstreek verlost van chaotisch storten”, *De Nieuwe Gazet*, 4 november 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

S.N. “Standpunt Rupelcommissie, stortplaatsen verhinderen reconversie”, *Het Volk*, 12 januari 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.N. “Stortingsverbod voor Prayon Rupel?!”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 9 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Stortproblemen in Rumst: slechts 1 keer op 6 jaar in gemeenteraad”, *Gazet van Antwerpen*, 29 juni 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Twee weken milieuactie in het verschiep”, *Gazet van Antwerpen*, 6 juli 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

S.N. “Vakbonden Prayon-Rupel ‘op bezoek’ bij executieve”, *De Morgen*, 17 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Vliegassepijpleiding Prayon verzegeld”, *Rupelgalmpjes*, 9 maart 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Voorstanders stortvergunning Prayon aan het werk”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Witzuur is ook te vinden in tandpasta, voeding en frisdranken, Prayon produceert niet alleen gipsafval”, *Gazet van Antwerpen*, 19 augustus 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Stuer (E.). “Lezersbrief”, *Ons Klein-Brabant Vaartland*, 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Van Dijck (H.). “Omwonenden willen gerechtelijke actie op gang brengen, Boom heeft buik vol van gips”, *Gazet van Antwerpen*, 29 oktober 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

VDB. “Enkel Interescout behoudt vergunning; njet voor Prayon Rupel en Eternit, Lenssens geeft Rupestreek stortpauze van twee jaar”, *Financieel Economische Tijd*, 21 december 1983. In: persoonlijk archief van Eddy Huyghe.

VDB. “Uit fosforzuur van Chemie Rupel gaat Umipray uraan rekupereren”, *De Tijd*, 24 mei 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

V.G.J. “Grace moest sluiten door eigen fouten”, *Gazet van Antwerpen*, 3 april 1993. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

V.K.S. “Burgemeester waarschuwt Prayon Rupel”, krantenknipsel, 27 januari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

V.K.S. “Geen vliegassen op Rumstste stortplaatsen”, krantenknipsel, 11-12 februari. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

V.K.S. “Leefmilieu Rupelstreek naar Raad van State”, krantenknipsel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Vyt (F.). “In weinig woorden, Rupelianen let op uw zaak!” *De Morgen*, 24 februari 1979.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

WSB. en MTS., “Prayon Rupel: gipsafval is onschadelijk, een pijpleiding moet de laatste bezwaren wegnemen”, Het Nieuwsblad, 1 februari 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten sluik. 1982-1983”, nr. 14.

WSB. “ALR overweegt acties tegen Prayon”, krantenknipsel, 15 februari 1990. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

WSB. “Anti-Stort-Happening tegen de grondenruil”, Het Nieuwsblad, 24 september 1987. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

WSB. “Ceulemans NV in beroep?”, Het Nieuwsblad, 21 september 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier gerecht Ceulemans NV en gipstransport. 1984”, nr. 130.

WSB. “Feest in de Rupelstreek: 15 mei-stortvrij”, Het Nieuwsblad, 16 mei 1983. In: “Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

WSB. “Hoorzitting over bouwaanvraag van Prayon”, Het Nieuwsblad, 4 januari 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

WSB. “Prayon blijft gips storten in Rumst, Omstreden firma wordt grootste producent van witzuur in Europa”, Het Nieuwsblad, 9 november 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels Prayon gipsstorten. 1992”, nr. 113.

WSB. “Prayon gaat stroom opwekken met centrale op wervelbed”, Nieuwsblad, 19 oktober 1988. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

WSB. “Prayon sluit afdeling: 126 ontslagen”, Het Nieuwsblad, 1 juli 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

WSB. “Prayon stortte reeds vliegasse in OTL-put”, Het Nieuwsblad, 19 januari 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

WSB. “Rumst weert gipsafval van Prayon, krantenknipsel, 24 januari 1991.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

WSB. “Schadeclaim Grace pure speculatie”, Het Nieuwsblad, 27 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

WSB. “Tegenover Grace voel ik mij beschaamd”, Het Nieuwsblad, 4 september 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

YD en JVD. “Prayon wil OTL-stort kopen”, 13 juni 1985. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

Tijdschriftartikels

Bridts (L.). “Het vuilnisvat van België”, Knack, 27 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

S.N. “15 mei = stortvrij, feestprogramma”, A.L.R. berichten, mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

S.N. “2. Op hunnen blijk gespeekt”, ALR nieuws, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

S.N. “Afval: als de hel naar boven komt”, Humo, 30 juli 1981.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

S.N. “De Rupelstreek Vlaanderens Borinage”, Zeg..., veertiendaags blad van de CVP, 1 (11), 26 mei 1978. In: Amsab-Isg, *ALR*, “Briefwisseling en knipsels over akties ALR, woonbuurtenplan en rivierlandschap van de Rupel. 1972-1979”, nr. 443.

S.N. “Een nieuw initiatief voor de Rupelstreek”, Gemeentelijk Infoblad – “Niel Echo”, januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

S.N. “Korte metten! Of... korte meppen”, ALR-nieuws, april-mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983”, nr. 343.

S.N. “Resultaten...van...een...lange strijd,” ALR-nieuws, april-mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983, nr. 343.

S.N. "Structuurplan Rupelstreek", tijdschriftartikel, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

S.N. "Van het leefmilieu....", tijdschriftartikel, februari 1980. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994", nr. 13.

S.N. "Verkiezingen 8 november '81", tijdschrift ALR nieuws-info, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen, persmededeling, knipsels en specimina betreffende milieuklachten en milieupolitie, project opspuiting Niel, hergebruik afvalgips in Nederland, kleigraverijen, tijdschrift ALF Nieuws - Info 53 en statuten BBL Bond Beter Leefmilieu. 1980-1983", nr. 343.

S.N. "Wordt ALR lid", ALR-berichten, mei 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985", nr. 185.

van Meir (G.). "De Rupelstreek in gips, zoals de geigerteller hier tikt, tikt hij nergens," Humo, 1981, In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983", nr. 160.

V.M. "De Rupelstreek krijgt stank voor dank", Knack, 6 januari 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992", nr. 20.

Communicatie met de media

Persbericht ALR. "ALR eist duidelijkheid van de bestendige deputatie", 10 juni 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993", nr. 71.

Persbericht ALR. "Milieubeweging vraagt onderhoud met minister voor Leefmilieu i.v.m. geplande gipsberg," 30 januari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

Persbericht ALR. "SP en CVP in een blok achter Prayon", 26 juli 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Pamfletten en documentatiemap over politiek in de Rupelstreek: de "Rupelstreek in de wurggreep van de provincie en van Prayon-Rupel en "Handen af van de putten". 1987-1991", nr. 274.

Persbericht VLAKAF. "Betreffende beslissing van minister De Batselier inzake stortvergunning Prayon Rupel", op 28 februari 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

Persmap ALR. Persconferentie 1 december 1983, "Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek versus Prayon Rupel" In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992", nr. 183.

Persmededeling ALR. “15 mei stortvrij”, 29 april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985”, nr. 185.

Persmededeling ALR. “Betreffende de aanklacht van Prayon Rupel tegen Eddy Stuer”, 9 december 1988. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Gerecht Prayon – Stuer Eddy, bevat foto’s. 1982-1992”, nr. 294.

Persmededeling ALR, “St. Niklaasgeschenk voor Rupelstreek”, 6 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

Persmededeling VLAKAF. “Het gelijk van de Prayon werknemers, het ongelijk van de bedrijfsleiding”, 30 januari 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Documentatie (overzichten, tijdstabellen, samenvattingen, losse teksten, contracten, enquêtes,...)

ALR. “10 jaar Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992,” nr. 183.

ALR. “A.L.R. aan de grond! A.L.R. richt steunfonds op!” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

ALR. “A.L.R. – Info 53: jaarverslag 1987.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag en knipsels over akties ALR - THV Regionaal Jeugdwerk en specimen van ALR Info 53 met overzicht jaarwerking 1987. 1987-1988”, nr. 72.

ALR. “Kalender vergaderingen”, 1991. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Knipsels over Akties ALR Planning. 1991-1993”, nr. 71.

ALR. “Resolutie“, 8 december 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

BBL-ALR-VLAKAF. “Bezwaren (D) Dossier nieuwe stortplaats Prayon Rupel”, 4 februari 1992. In: “Dossier Bezwaren nieuwe stortplaats Prayon Rupel BBL-ALR-VLAKAF. 1992,” nr. 45.

Cobben (H.), en Luypaerte (L.). “Klachtennota”, van verenigde werkgroepen alternatief Reet, Rumst en Terhagen i.s.m. Pluralistische Werkgroep Leefmilieu Rumst aan OVAM, 5 juli 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Nota’s en knipsels over bodemverontreiniging. 1978-1987”, nr. 28.

“Enquête aktiegroepengids”, voor jaargang 2 nr. 2, uitgever: Pax Christi Vlaanderen. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

N. 4586, “Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek te Boom”, bijlage van het Belgische staatsblad van 27 juni 1974, p. 2271-2272.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Briefwisseling en knipsels over akties ALR, woonbuurtenplan en rivierlandschap van de Rupel. 1972-1979”, nr. 443.

“Overeenkomst tussen de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Antwerpen en studie bureau i.v.m. het opzetten van een structuurplanningsproces in het Rupelgebied.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen van de werkgroep structuurplanning. 1981, 1992”, nr. 20.

S.N. “1.5.3. Toekomstmogelijkheden: schoon fosforzuurprocedé,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Minimum eisenpakket i.v.m. de stortproblematiek”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.N. “Ontwerpnota: inspraak structuurplanning, oktober 1982.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

S.N. “Op visite bij Grace!!!”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

S.N. “Prayon-Rupel een kort historisch overzicht,” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

S.N. “Prayon-Rupel stort vliegias in O.T.L. – put te Rumst-stort”, 9 januari 1989. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier afvalstorten OTL NV gipsstort. 1979-1994”, nr. 13.

S.N. “Sluit de fosfaatindustrie straks haar deuren?” s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslag Arbeid en Milieu overleggroep en knipsels over slachthuisafvoer, vervuilde bedrijfsterreinen, Transnuclear-afval, Prayon produkten, gipsstorten en allerlei onderwerpen. 1991-1992”, nr. 109.

S.N. “Wordt gips terug uit kleiputten gehaald”, 21 mei 1981. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Stuer (E.). “langrijk – Belangrijk – Belangrijk – belangrijk – belangrijk – be, stortmaterie in beslissende fase!”, 11 november 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

Documenten afkomstig van Prayon Rupel, Grace en vakbonden

ABVV. “Steekspel op een gipsberg, 12 juni 1992.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

De directie van de Produits Chimiques Métallurgies du Rupel, “De hele waarheid over de Produits Chimiques et Métallurgies du Rupel”, 1970. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Gemeenschappelijk vakbondsfront van de werknemers van Prayon-Rupel, “Vlaamse Executieve akkoord van de schande”, 18 juni 1992. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Industrie Prayon gipsstorten Puurs – Klein-Brabant. 1983-1984, 1992”, nr. 114.

Grace, “Grace, informatiebundel”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Grace Silica NV en lozingsvergunningen en metingen. 1989”, nr. 112.

“Persconferentie Prayon vakbondsfront ABVV ACV Arbeiders en Bedienden”, 4 oktober 1983. In: Amsab-Isg, *Archief Norbert De Batselier*, “Dossier betreffende de stortproblematiek van nv Prayon Rupel en de poging tot uitwerking van een milieusaneringsovereenkomst. 1990-1994”, nr. 3539a.

S.N. “Elementen voor een geïntegreerde milieu-beleids-overeenkomst, tussen Prayon Rupel en minister van Leefmilieu”, s.d. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

“Toespraak door de heer J. Peeters (Actiegroep Gipsproblematiek)”, 1 december 1983.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Websites

Belga, *Criminelen verdienen jaarlijks bijna 17 miljard aan illegale handel elektro-afval*, in: <<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2337203>>, geraadpleegd op 15 juli 2016.

S.N. *Duurzaam voorraadbeheer van stortplaatsen in Vlaanderen*. In: <<http://www.ovam.be/duurzaam-voorraadbeheer-van-stortplaatsen-in-vlaanderen-0>>, geraadpleegd op 15 juli 2016.

S.N. *History*. In: <<http://www.prayon.com/en/prayon-group/the-group/history.php>>, geraadpleegd op 30 april 2015.

S.N. *Isidore Engelmeers*. In: <<https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2372>>, geraadpleegd op 26 juni 2016.)

Andere (folders, liedjes, ...)

Folder SP, “SP-Rupel samen sterk voor vrede, werk, stortvrije Rupelstreek”, 1984. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen en knipsels van VAS werkgroep afwerking storten, ruimtelijke ordening en structuren Rupelstreek. 1982-1984”, nr. 26.

S.N., “Anti-Stort songs,” s.d. In: Amsab-ISG, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Verslagen, briefwisseling, balans en knipsels over akties van ALR, financiën ALR en inkomsten en uitgaven SOS Westerschelde vzw. 1972-1981”, nr. 442.

S.N. “Jongeren in actie,” s.d. In: Amsab-Isg, *ALR*, “Verslag en knipsels over akties ALR - THV Regionaal Jeugdwerk en specimen van ALR Info 53 met overzicht jaarwerking 1987. 1987-1988”, nr. 72.

Stuer (E.). “In Hongerstaking”, juni 1982. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier Structuurplanning Rupelstreek en werkgroep afwerking storten. 1981-1983”, nr. 160.

Papers (teruggevonden in ALR-archief)

Lakiere (F.). “Problemen rond gipsafval in de wijk Hellegat te Niel”, paper voorgedragen voor milieubeleid en besluitvorming, s.d., 8 p.” In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, “Dossier ALR versus Prayon-Rupel Chemische bedrijven en NV Praytech Gipsproductie. 1981-1992”, nr. 183.

Interviews in chronologische volgorde

Interview van dhr. Hugo Lejon, voormalig bestuurslid en huidig voorzitter van het ALR, door Thomas Devriese op 10 mei 2016 te Willebroek.

Interview van dhr. Dirk Van Melkebeke, voormalig kabinetschef van minister Norbert De Batselier (SP), door Thomas Devriese op 14 mei 2016 te Ressegem-Herzele.

Interview van dhr. Joos Schroeven, voormalig schepen van Leefmilieu van Rumst voor Agalev, door Thomas Devriese op 18 mei 2016 te Reet.

Interview van dhr. Ludo Nelens, voormalig medewerker van de studiedienst van het ABVV, door Thomas Devriese op 17 juni 2016 te Oostende.

Interview van dhr. André Langenus, vakbondssecretaris voor de bedienden bij het ABVV, door Thomas Devriese op 27 juni 2016 te Temse.

Interview van dhr. Eddy Huyghe, toenmalig en huidig schepen van Ruimtelijke Ordening van Rumst en lid van de provincieraad, door Thomas Devriese op 29 juni 2016 te Antwerpen.

9.2. Secundaire bronnen

Monografieën

Della Porta (D.) en Diani (M.). *Social movements an introduction*, Malden, Blackwell publishing, 2006, 345 p.

Deneckere (G.), De Paepe (T.) en De Wever (B.). *Een geschiedenis van België*, Gent, Academia Press, 2013, 239 p.

Edwards (G.). *Social Movements and Protest*. New York, Cambridge University Press, 2014, 284 p.

Feys (T.). *30 jaar OVAM, de openbare afvalstoffenmaatschappij in historische perspectief*. Gent, Academia Press, 2011, 219 p.

Johnston (H.). *States and social movements*. Cambridge, Polity Press, 2011, 230 p. (political sociology series).

Kriesi (H.), Koopmans (R.), Dyvendak (J.W.) en Giugni (M.G.). *New Social Movements in Western Europe, A Comparative Analysis*. Londen, 1995, UCL press, 310 p. (Social Movements, Protest, and Contention).

Leroy (P.) en De Geest (A.). *Milieubeweging en milieubeleid, sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*. Antwerpen/Amsterdam, De Nederlandsche Boekhandel, 1985, 248 p. (Monografieën leefmilieu nu, 25).

Lorenz (C.). *De constructie van het verleden, Een inleiding in de theorie van de geschiedenis*, Amsterdam. Boom, 2008, 399 p.

Radkau (J.). *Nature and power, A global history of the environment*, New York, Cambridge University Press, 2008, 430 p.

Renard (P.). *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België een hypotheek op onze toekomst*. Antwerpen, Icarus, 1995, 200 p.

Roose (H.) en Meuleman (B.). *Methodologie van de sociale wetenschappen, een inleiding*, Gent. Academia Press, 2014, 374 p.

Tarrow (S.). *Power in Movement, Social movements, collective action and politics*. Cambridge-New-York, Cambridge University Press, 1995, 251 p. (Cambridge studies in Comparative politics).

Tilly (C.) en Tarrow (S.). *Contentious Politics*. Boulder, Paradigm Publishers, 2007, 245 p.

Tilly (C.). *contentious performances*. Cambridge-New-York, Cambridge University Press, 2008, 235 p.

Tilly (C.). *Social movements, 1768-2004*, Paradigm Publishers, Boulder, 2004, 194 p.

Van Der Heijden (H.-A.). *Tussen aanpassing en verzet, Milieubeweging en milieudiscours*. Amsterdam, Ambo, 2000, 264 p.

Van Lint (J.) en Lauwers (L.). *Burgers in de weer, De Mobilisatie rond een milieuproject*. Leuven, Acco, 1979, 222 p.

Willems (R.). *Grootste afvalschandaal in Vlaanderen? 20 jaar strijd in de Rupelstreek*, s.l., ALR, s.d. 152 p.

Artikels en verzamelwerken

Devlin (J.F.) en Yap (N.T.). "Contentious politics in environmental assessment: blocked projects and winning coalitions." In: *Impact Assessment and Project Appraisal*, 26 (2008), 1, pp. 17-27.

Entman (R.). "Framing: Toward Clarification of a fractured paradigm." In: *Journal of Communication*, 43 (1993), 4, pp. 51-58.

Hellemans (S.), en Hooghe (M.). "Veel volk, niet zo veel macht, Nieuwe sociale bewegingen en de transformatie van de Belgische politiek." In: S. Hellemans en M. Hooghe, eds. *Van mei 68' tot 'hand in hand', Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*, Leuven-Appeldoorn, Garant, 1995, pp. 9-27.

Hooghe (M.) en Billiet (J.). "Inleiding: tussen vernieuwing en continuïteit, Sociologen en historici over nieuwe sociale bewegingen." In: *Belgische Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, XXXIV (2004), 3, pp. 319-329.

Hooghe (M.). "De invloed van de milieubeweging op het milieubeleid, neo-corporatisme of culturele vernieuwing?" In: *Res publica*, 1 (1995), pp. 93-108.

Hooghe (M.). "De milieubeweging, een reus op duizend voetjes", in: S. Hellemans en M. Hooghe, eds. *Van mei 68' tot 'hand in hand', Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*, Leuven-Appeldoorn, Garant, 1995, pp. 49-67.

McCormick (S.). "The Brazilian anti-dam movement: knowledge contestation as communicative." In: *Organization and Environment*, 19 (2006), 3, pp. 321-346.

Snow (D.A.), Rocheford (E.B.), Worden (S.K.) en Benford (R.F.). "Frame alignment processes, micromobilization, and movement participation." In: *American Sociological Review*, 51 (1986), 4, pp. 464-481.

Staggerberg (S.). "7 Organization and community in Social Movements," In: van Stekelenburg (J.), Roggeband (C.) en Klandermans (B.), eds. *Dynamics, Mechanisms, and Processes, The future of social movement research*. Minneapolis-Londen, University of Minesota Press, 2013, pp. 125-144.

Van De Mieroop (D.) en Bruyninckx (K.). "The influence of the interviewing style and the historical context on positioning shifts in the narrative of a Second World War Resistance member." In: *Journal of Sociolinguistics*, 13 (2009), 2,

Van Der Heijden (H.-A.). "De milieubewegingen in de twintigste eeuw." In: *Belgische Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, XXXIV (2004), 3, pp. 445-483.

Masterthesissen

Bogaert (P.). *Het Duinendecreet: Een historische wandeling doorheen de grote polemiek over het Vlaamse klein duintje*, Gent (onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent), 2014, 154 p. (promotor: G. van Goethem).

De Rijcke (S.). *De 'nieuwe' milieubeweging als sociale beweging, Lokaal onderzoek van het 'Actiecomité voor milieubescherming te Merelbeke*. Gent, (onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent), 2007, 129 p. (promotor: B. De Wever).

Mahieu (O.). *De bezetting van het lappersfortbos: Een studie naar het repertoire van de milieubeweging binnen een transnationaal perspectief*. Gent (onuitgegeven masterthesis Universiteit Gent), 2015, p. 144 (promotor: G. van Goethem).

Vets (D.). *De milieubeweging in België en Vlaanderen: een nieuwe sociale beweging? Een geschiedenis van de Bond Beter Leefmilieu (1971-1999)*. Leuven, (onuitgegeven masterthesis Katholieke Universiteit Leuven), 2008, 69 p. (promotor: L. Vos).

Websites

B. Klandermans, *The demand and supply of participation: social psychological correlate of participation in social movements*. In: http://www.uni-kiel.de/psychologie/ispp/doc_upload/klандermans_demand_supply.pdf >, geraadpleegd op 24 juni 2016.

10. Bijlagen

Bijlage 1: interview:

Onderstaande vragen werden als leidraad gebruikt bij de interviews met de verschillende respondenten. Deze vragen werden nooit letterlijk op dergelijke wijze gesteld. Ze dienden als behulpzame wegwijzers doorheen het interview. Afhankelijk van de respondenten werd er dan ook dieper ingegaan op bepaalde aspecten of werden er specifieke bijvragen gesteld.

1. Op welke manier was u betrokken bij het dossier rond Prayon Rupel (de stortproblematiek)? Bent u daarbij persoonlijk in contact gekomen met het ALR?
2. Hoe waren de verhouding tussen uw sector (kabinet, gemeente, partij, vakbond, bedrijf, milieubeweging) en het ALR of andere milieubewegingen?
3. Wat vond u van de rol die ze speelden in dit conflict? Wat vond u van hen acties? In welke mate denkt u dat ze bijgedragen hebben aan de uiteindelijke oplossing inzake de stortproblematiek en in het bijzonder rond het gipsprobleem?
4. Wat vond u van de rol die Prayon Rupel speelde in dit conflict? Hoe waren de contacten tussen uw sector en het bedrijf? Denkt u dat als het bedrijf anders had gehandeld naar de omgeving of overheid toe dat het dan anders had kunnen aflopen?
5. Wat vond u van de rol van de vakbond (van Prayon Rupel)? Hoe waren de contacten tussen uw sector en de vakbond? Kon u begrip opbrengen voor hen houding? Wat vond u van de relatie tussen Prayon Rupel en de plaatselijke vakbond?
6. Wat vond u van de rol van de betrokken politici?
 - a. Wat vond u van de rol van plaatselijke politici uit de Rupelstreek?
 - b. Wat vond u van de rol van de gemeentes in de Rupelstreek?
 - c. Wat vond u van de rol van de provinciale deputatie?
 - d. Hoe zou u het beleid van de ministers van Leefmilieu omschrijven? (Zowel dat van J. Lenssens, T. Kelchtermans en N. De Batselier?)
 - e. In de media werd er gesproken over een conflict tussen minister N. De Batselier en T. Kelchtermans over de alternatieve stortlocaties. Wat denkt u van dit conflict?
 - f. In de media prezen verschillende mensen de vernieuwende werkwijze van minister N. De Batselier? Wat denkt u over die werkwijze? Wat was er anders tegenover de voorgaande minister van Leefmilieu?
 - g. Wat vond u van de uiteindelijke beslissing van minister N. De Batselier?

7. Het milieubeleid van die periode werd volgens sociologen voor die periode vaak als een technisch dossier gezien waar de rol van wetenschap prevaleert? Wat vindt u van dit idee? Kwam dit overeen met de werkelijkheid toen ter tijd? Zo ja, ziet u hier vandaag verandering in?
8. Wat vond u van de rol van de media? Waren zij objectief in hen berichtgeving of kozen zij een bepaalde kant?
9. Wat zou volgens u in de toekomst met de storten van Prayon moeten gebeuren?

Bijlage 2: stortkaart Rupelstreek⁷²⁹: 730

⁷²⁹ Plangroep studiegroep omgeving, "Structuurplanning Rupelstreek, Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle, dossier storten 2.4.", april 1983. In: Amsab-Isg, *Actiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Verslagen en werkdokumenten over Rupelstreek: stortproblemen. 1983-1984", nr. 408.

⁷³⁰ Prayon Rupel werd op deze kaart nog omschreven als Rupelchemie.

Bijlage 3: deelnemende verenigingen aan 15-mei stortmanifestatie⁷³¹:

Tal van organisaties zegden hun medewerking aan het 15 mei - feest toe. Binnen de Rupelstreek zijn dat tot op heden :
Werkgroep Bosstraat, Buurtkomité Hoek, Verwart, Aktiegroep Leefmilieu Hemiksem, Pluralistische Werkgroep Leefmilieu Rumst, Buurtopbouwwerk Hellegat, Chiro Bosstraat, KWB Boom Centrum, Buurtopbouwwerk Noeveren, Noeveren V.V., Jeugdhuis Noeveren, INFODO, Power Gym Noeveren, GRAS - Niel, GRAS - Boom, BOCAM, Winkelcentrum Boom, Wijkkomitee Kleine Paependaelen, KAJ Niel, Chiro Niel, Chiro Terhagen, Socialistische gemeenschappelijke aktie, Amnesty International, Davidsfonds Schelle, Infocentrum
Strukturplanning Rupelstreek, Wijkkomitee Beekvelden Reet,

Volksbelangen Rumst, Volksdansgroep De Mandoerse, Fioretti, A.C.V. Rupelgewest, Zweefvliegclub, Gemeentebelangen Schelle, KAV Niel, Handelaars Antwerpsestraat Niel. C.V.P.-Jongeren kanton Boom.

Ook tal van groepen buiten de Rupelstreek verklaarden zich reeds solidair met de feestvierders : Verenigde aktiegroepen Netevallei (V.A.N.), Majorettenkorps "Lion Girls" Borgerhout, Theatergroep Tentakel, Hondenschool Sloeber, Agalev Mortsel, BENEGORA, Red de Voorkepen, Milieubescherming Brasschaat, Aktiegroep Groen Ekeren, Aktiegroep Polders Leefmilieu, Komitee Beter Leefmilieu Malle, Hart van de Kempen, Leefmilieu Ranst, Groenkomitee Wommelgem, Groenkomitee Kapellen, Schotens Aktiekomitee Leefmilieu, SOS - 's Gravenwezel, Leefmilieu Pulle-Pulderbos, BATS, Red de Netevallei, De Wakkere Burger, Buurthuis den Bleek Borgerhout, Bond Beter leefmilieu Vlaanderen, BIRO, Leefmilieu Stekene.

⁷³¹ Persmededeling ALR, "15 mei stortvrij", 29 april 1983. In: Amsab-Isg, *Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek*, "Knipsels, persmededeling en werkdocumenten over stortroute Rupelstreek, 15 mei manifestatie (herinneringsmonument 15 mei-storting) en allerlei onderwerpen. 1979-1985", nr. 185.